

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1916 - 1919

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1922

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1916

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1917.

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΥΜΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Β' Ἀντιπρόεδρος

Δ. Παππούλιας, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

Γραμματεὺς

Π. Καββαδίας, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

Σύμβουλοι

Ἄδ. Ἀδαμαντίου
Δημ. Ἀντωνιάδης
Μ. Βολονάκης
Γ. Γαρδίκας
Ἄθ. Γεωργιάδης
Ἰάκ. Δραγάτης
Μ. Εὐαγγελίδης

Δ. Θεοφανόπουλος
Π. Καστριώτης
Κ. Κουβουνιώτης
Β. Λεονάρδος
Π. Π. Οἰκονόμος
Σπ. Παγανέλης
Ἄλ. Φιλαδελφεύς.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Δ. Τσιβανόπουλος. Ἀθῆναι. Ὁδὸς Χαλκοκονδύλη 24.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Ἡ Α. Υ. ὁ πριγκιψ Διάδοχος Βερνάρδος τοῦ Sax-Meiningen. — Breslau.

Ἡ Α. Υ. ὁ πριγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος τοῦ Hessen. Frankfurt a. Main. (Schloss Rumpenheim).

Ἡ Α. Υ. ὁ πριγκιψ Roland Bonaparte. — Paris. 10 Avenue d'Iéna.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

E. Babelon — Paris. 30 Rue de Verneuil.

J. Beloch. — Roma. Via Pompeo Magno 5.

Ἑλ. Βενιζέλος. — Λυκαβηττοῦ 4.

James Gordon Bennett. — New York.

Erich Bethe. — Leipzig. Davidstrasse 1.

F. W. von Bissing. — München. Georgenstrasse 10.

G. Bonni. — Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. Bosanquet. — Liverpool. — Bedford Street 40.

- Alfred Brueckner. Berlin. Friedenau. Sponholzstr. 11.
 M. Ronald Burrows.—London. King's College.
 Chamonard J.—Paris. 3, square du Croisic XVe.
 G. Clémenceau, ancien Président du Conseil.—Paris.
 Rue Franklin 6.
 Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int 7.
 Max. Collignon.—Paris. Boulevard St Germain 88.
 Domenico Comparetti.—Firenze. Via La Marmora 20.
 Alfred Croiset.—Paris. Rue Cassette 13, VIe.
 Ludwig Curtius.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 Δαγκλῆς Παναγιώτης.—Ὁδὸς Κανάρη 6.
 R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
 Charles Diehl.—Paris, VIIIe. Square du Roule 4.
 Hermann Diels.—Berlin W. 50, Nürnbergerstrasse 65.
 Ὁ Παν. Ἐπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος.
 Wilhelm Dörpfeld.—Berlin. Friedenau. Niedstrasse 22.
 Δούσμανης Βίκτωρ.—Ὑποστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
 H. Dragendorff.—Berlin. Lichterfelde. Zehlendorfer-
 strasse 55.
 Eng. Drerup.—München. Kaiserstrasse 2.
 Mgr. Duchesne.—Rome. École Française. Palais Far-
 nèse.
 Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.
 Joseph Durm.—Karlsruhe. Technische Hochschule.
 Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 Adolf Ermann.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
 Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
 Joseph Eydoux.—France.
 Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
 Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
 Gustave Fougères.—Athènes. École Française.
 Γεώργιος Χρηστάκης Ζωγράφος.—Ἀθῆναι. Κανάρη 1.
 Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
 Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.

- Ricciotti Garibaldi. — Roma. Via Pontefici 57.
 Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος.
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γερβάσιος.
 Gherardo Ghirardini. — Bologna. Via dell' Indipen-
 denza 54.
 B. G. Gildersleeve. — Baltimore U. S. A. (Maryland).
 Δ. Γούναρης. — Ὀδὸς Βουλῆς. Ξενοδ. Touristes.
 Botho Graef. — Jena. Erfurterstrasse 64.
 Angelo de Gubernatis. — Roma. Università.
 Federico Halbherr. — Roma. Via Arenula 21.
 M^{ss} Jane Ellen Harrison. — Cambridge. Newnham
 College.
 B. Haussoullier. — Paris. 8 Rue Ste Cécile.
 Rudolph Heberdey. — Graz. Mandell Strasse 26.
 Paul Hermann. — Dresden. Stephanienstrasse 13.
 Léon Heuzey. — Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
 B. Hodge Hill. — Athens. American School.
 Fr. Hiller von Gaertringen. — Berlin. Westend, Ebere-
 schen-Allee 11.
 Otto Hirschfeld. — Berlin. Charlottenburg Mommsen-
 strasse 6.
 David G. Hogarth. — Oxford. Ashmolean Museum.
 Maurice Holleaux. — Paris. Quai de la Tournelle 27.
 Théophile Homolle. — Paris. Rue de Petits Champs 8.
 Take Jonsco. — Bucarest.
 André Joubin. — Montpellier. 10 Avenue du Stand.
 Georg Karo. — Athen. Deutsches Archäolog. Institut.
 Bruno Keil. — Leipzig. Universität.
 Frederick George Kenyon. — London. British Museum.
 Wilhelm Klein. — Prag. Deutsche Universität.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
 Hubert Knackfuss. — Athen. Deut. Archäolog. Institut.
 Gustav Körte. — Göttingen. Wilhelm Weberstrasse 11.
 Παῦλος Κουντουριώτης. — Νικοδήμου 1.

- Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
 Henri Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.
 Philippe Legrand.—Lyon. 60. Avenue de Noailles.
 Θεόδωρος Λιμπρίτης.—3η Σεπτεμβρίου 131 Α.
 Emmanuel. Loewy.—Roma. Via del Progresso 23.
 G. A. Mackmillan.—London. St Martin's Street.
 Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
 Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland), Provost of Trinity College.
 E. Martini.—Leipzig. Universität.
 Horace Marucchi.—Roma. Santa Maria in Via 7 Α.
 G. Mendel.—Paris. Avenue de l'Observatoire 11.
 Ed. Meyer.—Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
 William Miller.—Roma. 36 Via Palestro.
 Gabriel Millet.—Paris. 34 Rue Hallé XIVe.
 Ἀντώνιος Μιχελιδάκης.—Ἡράκλειον. Κρήτης.
 Oscar Montelius.—Stockholm. Museum für Altertümer.
 Jean de Mot.—Bruxelles. Rue Gérard 214.
 Eduard Naville.—Genève. Université.
 Φωκίων Νέγρης.—Ἀθήναι. Τριπόρων 3.
 Jules Nicole.—Genève. 9 Chemin de Roches.
 Charles Nizet.—Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
 Théodore Ouspensky.—Constantinople. Rue Imam 8.
 Ettore Pais.—Roma. Via di Ripetta 102.
 S. D. Papadimitriou.—Odessa. Université.
 R. Paribeni.—Roma. Via dei Prefetti 22.
 Joseph Partsch.—Leipzig. Universität.
 Giovanni Patroni.—Pavia, Università.
 Giuseppe Pellegrini.—Padua. Via Massimo 9.
 Paul Perdrizet.—Nancy. Avenue de la Garrenne 4.
 Luigi A. Pernier.—Atene. R. Scuola Arch. Italiana.
 Giulio de Petra.—Napoli-Pallonette. Via S. Chiara 32.
 Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 42.
 Alfred Philippson.—Bonn. Königstrasse 1.

- Luigi Pigorini. — Roma. Via del Collegio Romano 26.
 Edmond Pottier. — Paris-Passy. 72 Rue de la Tour.
 Ant. v. Premenstein. — Prag-Smichow, Presslgasse 13.
 Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnerstr. 43.
 G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
 W. M. Ramsay. — 41, Braid Avenue, Edimburgh.
 Pember W. Reeves. — London.
 Salomon Reinach. — Boulogne sur Seine. Avenue
 Victor Hugo 16.
 Théodore Reinach. — Paris. 2, Place des Etats-Unis.
 E. Reisch. — Wien XVIII. Karl Ludwigstrasse 28.
 C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
 R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
 A de Ridder. — Paris. 22 Rue de Marignan.
 W. Ridgeway. — Cambridge. Fen Ditton.
 La Comtesse de Riencourt. — Ἀθήναι.
 Al. Rostowitz. Bey. — Le Caire.
 Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
 Bruno Sauer. — Kiel. Lornsenstrasse 30.
 L. Savignoni. — Roma. Via dell'Anima 50.
 Rev. A. H. Sayce. — 8, Chalmers Crescent, Edimburgh.
 Gustave Schlumberger. — Paris. 29 Avenue Mon-
 taigne VIIIe.
 Hans Schrader. — Frankfurt a. Main. Schumannstr. 49.
 Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Σεβαστιανός.
 Cecil Smith. — London. South Kensington Museum.
 Antonio Sogliano. — Napoli. Via Avvocata a Piazza
 Dante 25.
 Vittorio Spinazzola. — Napoli. Museo Nazionale.
 E. von Stern. — Halle a. Saale. Lindenstrasse 63.
 Mrs S. Arthur Strong. — Roma. British School. Palazzo
 Odescalchi 80.
 F. Studniczka. — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
 Ludwig von Sybel. — Marburg i. H. Sybelstrasse 1.

- Hermann Thiersch. Freiburg i. Br. Zascherstr. 67
Albert Trapman.
Georg. Treu. — Dresden. — Weisser Hirsch. Heinrich-
strasse 21.
Sir Charles Waldstein. — Cambridge. Newton Hall.
Otto Walter. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger. — Giessen. Gr. Steinweg 23.
Th. Wiegand. — Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Excellenz. —
Westend bei Berlin. Eichen — Allee 12.
Wilhelm Wilberg. — Oesterreich. Archäolog. Institut.
Athen.
Adolph Wilhelm. — Wien IX, Schlickgasse 5.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München. Tengstrasse 20/1.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

- Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρασύβουλος. Ἀγορὰ Στοὰ Ἀθανάτων.
 Ἀγγελόπουλος Ἡλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5Α.
 Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος. Ἀμαρούσιον.
 * Ἀμπελᾶς Τιμολέων. Ἀγ. Κωνσταντίνου 26.
 * † Ἀνδρόπουλος Σταῦρος. Βουκουρεστίου 19.
 * Ἀνέξης Δημήτριος. Σαρρῇ 41.
 Anthes Eduard. Darmstadt.
 * Ἀντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβηττοῦ 21Α.
 Ἀντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἀγίου Κωνσταντίνου 20.
 Ἀποστολάκη Ἄννα. Λεωφόρος Κωνσταντίνου Διαδόχου 5.
 Ἀποστολόπουλος Θεόδωρος. Εὐριπίδου 6.
 Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος. Βόλος. — Μουσεῖον.
 Ἀστεριάδης Σ. Θεσσαλονίκη. Λεωφόρος Β. Κωνσταντίνου 32.
 Βαλτατζῆς Γεώργιος. Ἀχαρνῶν 4.
 * Βάσος Τιμολέων. Βουκουρεστίου 30.
 Battle William. Austin Texas. U. S. A.
 Βέης Κωνσταντῖνος. Κάνιγγος 5.
 * Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
 Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος. Ἰπποκράτους 2.
 Βερσάκης Φρειδερίκος. Πειραιῶς 61.
 Bissing Fr. München. Georgenstrasse 10.
 * Βολονάκης Μιχαήλ. Ἀραχώθης 26.
 * Βορέας Θεόφιλος. Μαυρομichάλη 8.
 * Βούγκρας Δημήτριος. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 8.
 Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholzstr. 11.
 H. Bulle. Würzburg. Konradstr. 1.
 * Γαρθίας Γεώργιος. Ἀμαρούσιον.
 * Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
 Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.

---

* Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόδοιο.

- Γερογιάννης Κωνσταντίνος. Ἀσκληπιοῦ 7.
 Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Τουλιανοῦ 9.
 Γιαννοῦτσος Κωνσταντίνος. Κεραμεικοῦ 3.
 Girard Paul. Paris. Rue du Cherche-midi 55.
 Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τριζούπη 8.
 Γούδας Μιχαήλ. Διοχάρους 3.
 Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
 * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Ἀλκιβιάδου 22.
 * Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοκρατηρίου.
 Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
 * Δεληγεώργης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
 * Δεληγιάννης Ἐπαμεινώνδας. Πειραιῶς 4 β.
 Δέλιος Ἰωάννης. Μπουμπουλίνας 6.
 * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
 * Δέρβος Γεώργιος. Καλλιδρομίου 20.
 * Δημητρεακόπουλος Νικόλαος. Κολοζοτρώνη 9.
 Δημητριάδης Χρήστος. Ὀμήρου 12.
 * Dörfeld Wilhelm. Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
 Doncet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
 * Δραγάτης Ἰάκωβος. Ὁδὸς Φιλελλήνων 14 (Λύκειον).
 * Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας 28.
 Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
 Δυοβουνιώτης Κωνσταντίνος. Σολωμοῦ 54. α.
 * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Μεθώνης 52.
 * Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Σίνα 14.
 * Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 11.
 Fabricius Ernst. Freiburg i. Br. Cöthestrasse 44.
 Frickenhaus August. Strassburg. Universität.
 * Ζαῖμης Ἀλέξανδρος. Χαρ. Τριζούπη 12.
 * Ζαῖμης Θεόδωρος. Ξενοφάντος 12.
 Ζάννος Κλεάνθης. Φιλελλήνων 23.
 Ζησίου Κωνσταντίνος. Σωτήρος 6.
 * Ζολώτας Ἐμμανουήλ. Σολωμοῦ 36.
 Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β.
 Ζωγράφος Ἰωάννης. Πανεπιστημίου 12.
 Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
 Ἡλιάδης Μιλτιάδης. Ἀχαρνῶν 63.

- Ἡλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
 Hiller v. Gaertringen Fr. Berlin. W. Ebereschen-Allee 11.
 Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρηγοπούλου 9.
 Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
 Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
 Judeich Walter. Jena Universität, Sedan Strasse 8.
 * Καβαλλιεράτος Ἀννίνος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
 Καββαδίας Ἀλέξανδρος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 25.
 * Καββαδίας Παναγῆς. Καπλανῶν 9.
 * Καζάζης Νεοκλῆς. Ἀριστοτέλους 16.
 * Καλαποθάκης Οἰκ. Δημήτριος. Σοφοκλέους 5.
 * Καλλικούνης Νικόλαος. Πειραιῶς 8.
 Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
 Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβητοῦ 18.
 Καλογερόπουλος Παναγιώτης. Ἀσκληπιοῦ 5.
 * Καπετανάκης Νικόλαος. Μετσόβου 18.
 Καρέλλας Δημήτριος. Ἀναβρυτηρίου 2.
 Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
 Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
 * Καρολίδης Παῦλος. Μαυρομυχάλῃ 5.
 * Καρυτινὸς Γεώργιος. Ἀβέρωφ 25.
 * Καστόρηξ Δημήτριος. Καλλιδρομίου 6.
 * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
 Κανταντζόγλους Ἰωάννης. Ακαδημίας 27.
 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 23 Α.
 Kinch Friedr. Copenhagen St. Annaeplads 20.
 * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Μαυρομυχάλῃ 16α.
 * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.
 * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
 * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
 Κούσουλας Γεώργιος. Κυκλοβόρου 43 α.
 * Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
 Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τζώρτζ 5.
 Κυπαρίσσης Νικόλαος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 44.
 * Κύρης Μιχαήλ. Μεταξῶ 6.
 Κυριαζῆς Σπυρίδων. Φερρῶν 18.
 * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγγος 26.

- * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ 20.
- * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
- * Λάππας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα 37α.
- * Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 23. Roma.
- * Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
- * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
Μαγιάσης Ἰωάννης, Σόλωνος 97.
- * Μακκᾶς Δημήτριος. Δημοκρίτου 10.
Μακκᾶς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Καποδιστρίου 29 Β.
- * Μαντζάκος Χρήστος. Πιπίνου 25.
Μαντζούφας Ἀνδρέας. Ἀσκληπιοῦ 23.
Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
Μαρκόπουλος Βασίλειος. — Ἰωάννινα.
- * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
- * † Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
Μαυρουκάκης Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 71.
- * Μερκούρης Σπύρος. Πανεπιστημίου 61.
- * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης. Μαυρομιχάλη 15.
- * Μητσόπουλος Χρήστος. Σολωμοῦ 2.
- * † Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
- * Μομφερράτος Ἀντώνιος. Ἀριστοτέλους 9.
Μουντζουρίδης Ἰωάννης. Δεληγιάννη 6.
- * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
Μπάρτ Γουλιέλμος. Μαυρομιχάλη 8.
Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.
Μπότσης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
Müller Kurt. Goettingen, Plankstrasse 18.
- * Μυστακίδης Βασίλειος. Constantinople (Musée Imp. Ottoman).
Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Τράπεζα Ἀνατολῆς.
Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).

- Ξανθοδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
- Οἰκονόμος Γεώργιος. Ἡρακλείτου 24.
- * Οἰκονόμος Παναγιώτης.
- * Παγανέλης Σπυρίδων. Σωκράτους 73 Α.
- * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
- Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
- Παντερμαλῆς Στυλιανός. Ἀκαδημίας 78.
- † Παπαβασιλείου Γεώργιος. Σύρου 12.
- Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσείον. Θῆβαι.
- Παπαζαχαρίου Ἀγγελος. Μαγνησίας 2.
- * Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἀριστοτέλους 70 Α.
- Παπανδρέου Γεώργιος. Δεινοκράτους 5.
- * Παππούλιας Δημήτριος. Βαλτετσίου 57.
- Πατσουράκιος Ἰωάννης. Πειραιεύς. Λεωφόρος Χατζῆ Κυριακοῦ 17.
- Pernice Erich. Greifswald. Universität.
- Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
- * Πολίτης Νικόλαος. Κυκλοδόρου 22 Α.
- * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
- Πουρῆς Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
- * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
- Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Λουκιανοῦ 6 α.
- * Ραγκαβῆς Κλέων. Κρήτη.
- * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.
- * Ράλλης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 19 Α.
- Ρεδιάδης Περικλῆς. Σόλωνος 36.
- Robert Karl. Halle a. Saale. Universität.
- Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
- * Ρωμᾶνος Ἀθως. Paris.
- * Ρώσης Ζῆκος. Ἀμαρουσίων.
- * Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων. Ὀμήρου 17.
- * Σβορώνος Ἰωάννης. Δελφῶν 3.
- Schmidt Eduard. Galleriestrasse 4. München.
- * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος. Ἡρακλείτου 21.
- * Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
- Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
- * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α'. 3.

- * Σκοῦφος Θεόδωρος. Ἀσκληπιοῦ 65.
- * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
- * Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείον.
- * Στάης Σπύρος. 3ης Σεπτεμβρίου 79.
Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
Steele Daniel. Ὀμήρου 32.
- * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας. Μακεδονίας 6.
- * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
- * Στρέϊτ Γεώργιος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
- * Σφακιανάκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανού 21.
Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατρισίων 73.
Τριανταφυλλάκος Νικόλαος. Κωνσταντίνου Διαδόχου 2.
Τρικούπης Σπυρίδων. Δώρου 6.
Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
- * Τοιβανόπουλος Δημοσθένης. Χαλκοκονδύλη 24.
- * Τσίλλερ Ἐρνέστος. Κανάρη 2.
Τσιπούρας Δημήτριος. Μαραθῶνος 64.
- * Τσουντας Χρήστος. Ἀλκιβιάδου 36.
- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος. Ὀμήρου 14.
Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὀμήρου 11.
Χατζῆς Ἀντώνιος. Προαστείου 81.
- * Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
- * Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
Wide Sam. Uppsala. Univers. Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museen.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1916

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
A	1	Εἰσφοραὶ ἐτήσιοι ἐταίρων. . .	2200	1580		620
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	32515	35050	2535	
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων. .	140	194	54	
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων.	2500	929		1570
»	5	» διάφορα.	300	2781	10	10
»	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ δημοσίου	30000	12000		18000
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	145	85		60
			67800	52620	5070	10 20250

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι «Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων»,

	Δραχ.	Λ.
Ἐξ ἀντιτίμου πωληθέντων ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος. . . .	602	40
» » » » τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	50	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἴερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ».	130	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως	35	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου». . .	70	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας» ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου . . .	30	
» » » » τοῦ Καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ H. G. Lolling.	12	50
Τὸ ὅλον	929	90

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1916

Ὁ Ταμίας
Ἀλέξ. Α. Μυλωνάκος

Ὁ Λογιστὴς
Παναγ. Γ. Στριγόπουλος

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 1916

Προϋπολογισμός		Είδος εξόδων	Προϋπολογισθέντα	Ένταλθίσαι πληρωμαί		Διαφορά ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Αρ.						
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων Ἑταιρείας	7680	6569	60	1110	40
»	2	Ἔξοδα διαχειρίσεως	2000	1966	30	33	70
»	3	Ἐπίδομα Γραμματέως Συμβουλίου (κατὰ τὸν Ὀργανισμόν)	720	720			
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3000	2648		352	
»	2	Ἔξοδα πλουτισμοῦ κ. λ. Βιβλιοθήκης	7000	1134	60	5865	40
Γ	M	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	1000	980		20	
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	26228	19098	55	7129	45
»	2	Ἀγορὰ ἀρχαίων	500			500	
E	M	Δημοσιεύματα	16000	6855	55	9114	45
ΣΤ	1	Τέλη χαρτοσήμου	200			200	
»	2	Συντάξεις	972	972			
»	3	Ἐκτακτὰ ἔξοδα	1500	1408	75	91	25
Z	M	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1000	651	20	348	80
			67800	43004	55	24795	45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Δ ΚΑΙ Ε

*Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς τὰς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

		Δραχ.	Λ.			Δραχ.	Λ.
α') Ἀνασκαφαὶ				β') Δημοσιεύματα			
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέατρον		3784	30	Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1915		883	10
»	»	κατὰ τὴν Πύκκα	1488 80	»	»	διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1916	3619 75
»	»	Ἐρετρίας	2976 70	»	»	διὰ τὰ Πρακτικά 1914	1809
»	»	Ὀλυμπιάδος Γόννων Θεσσαλίας	1874 85	»	»	διὰ τὰ Πρακτικά 1915	50 15
»	»	Νικοπόλεως	2635 35	»		διὰ τὸ ἐκτυπούμενον σόγ- γραμμα Α. Ἀρβανιτο- πούλλου «Στῆλαι Παγα- σῶν»	493 55
»	»	Ἀμφιαρείου	3202 15				
»	»	Ἐπιδάφρου	2714 30				
»	»	διὰ μελέτας τῶν χρι- στιανικῶν ἀρχαιοτήτων Βορείου Ἑλλάδος	422 10				
Σύνολον		19098	55	Σύνολον		6855	55

Α'

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε.

Ἐκτελέσαντες τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν περὶ ἐξελέγξως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ὑπό-λογον ἔτος 1916, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου.

α') Χρηματικόν.

1. Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1915 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	Δρ.	3.693,90
» » χρεώστας διαφόρους	»	52.838,55
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	9.000,—
Τὸ ὅλον	»	<u>84.132,45</u>

2 Πιστώσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρ.	43.223,10
Καταθέσις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	37.574,—
Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1916	»	3.335,35
Τὸ ὅλον	»	<u>84.132,45</u>

β') Ἑσοδα καὶ ἔξοδα.

1. Ἑσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς τακτικῶν ἐταίρων	Δρ.	1.580,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	35.050,—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	194,—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	»	929,90
» » διάφορα	»	2.781,10
» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	12.000,—
» » κεκλεισμένων χρησέων	»	85,—
Τὸ ὅλον	»	<u>52.620 —</u>

2. Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ. 6,569,60
» ἔξοδα διαχειρίσεως	» 1,966,30
» ἐπίδομα τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	» 720,—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	» 2,648,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	» 1,134,60
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	» 980,—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν σχετικὴν δαπάνην	» 19,098,55
» δημοσιεύματα	» 6 855,55
» συντάξεις	» 972,—
» ἔκτακτα ἔξοδα	» 1,408,75
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	» 651,20
» Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων προστι- θέμενον εἰς τὸ Κεφάλαιον	» 9,615,45
Τὸ ὅλον	<u>52,620,—</u>

γ) Γενικὸς Ἰσολογισμός.

1. Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1916

ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 876 518.05

Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	» 3,335,35
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα	» 18,447,50
4) » 80 Μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	» 229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἑνοποιήσ. 1898	» 171,795,75
6) » 365 » Παγίου Δανείου 1889	» 79,025,50
7) » 170 » Δανείου 1907	» 17,253,25
8) » 30 » Πατριωτ. δαν. τῶν 30,000,000	» 25,—
9) » 1 » Ἐθν. Δαν. Κεφαλαιοποιήσεως	» 640,—
10) » 110 » Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν 500,000,000	» 48,110,65
11) » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ	» 28,574,—
12) » προκαταβολὰς	» 1,932,—
13) » ὑπόλοιπον συνδρομῆς Δημοσίου πρὸς τὴν Ἑται- ρεῖαν ἔτους 1916	» 18,000,—
Τὸ ὅλον	<u>876,518.05</u>

2. Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1916 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 876,518,05

ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον . . . . . » 876,518,05

δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1916		
ἀνήρχετο εἰς		Δρ 876,518,05
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1) ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1916	»	3.335,35
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου ἐνοποιήσ. 1898 .	»	171,795,75
6) » 365 » » Παγίου Δανείου 1889 .	»	79,025,50
7) » 170 » » Δανείου 1907	»	17,253 25
8) » 30 » » Πατριωτικοῦ Δανείου		
	τῶν 30 ἑκατομμ.	25,—
9) » 1 » » Δανείου Κεφαλαιοποιήσ. »		640.—
10) » 110 » » Δαν. 1914 500,000,000. »		48,110,65
11) » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ		
	Ἑθνικῇ Τραπεζῇ	28,574,—
12) » προκαταβολὰς		1932.—
13) » ὑπόλοιπον συνδρομῆς Δημοσίου πρὸς τὴν		
	Ἑταιρείαν ἔτους 1916	18,000,—
Τὸ ὅλον		876,518,05

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἥτοι Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίδα, Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιατέρῳ βιβλίῳ, ὃν τεύχη κατὰ τὸ ἔτος 1916 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσπράχθησαν δραχμαὶ 929,90, αἵτινες ἐνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἀρθρον 4, ἥτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1570,10.

Ἡ γενομένη ἐξέλεξις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβὴς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καθήκον νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1916 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν ἰσολογισμόν καὶ ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους 1916 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν ἈθINAIS τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1917.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς

Α. Ζωγράφος

Τυπάλδος Μπασιάς

Μ. Β. Κύρης.

Γ. Κλοντηρόπουλος

Μιχαὴλ Γούδας.

Β'

ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

(Λογοδοσία καὶ διαχειρίσις τοῦ ἔτους 1916).

Τῇ 8 Ἰανουαρίου 1917, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10¹/₂ π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην γενικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ, ἵνα ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελὴ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1917, καὶ ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1916.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τῇ 10¹/₂ ὥρᾳ πρὸ μεσημβρίας παρόντων 48 ἑταίρων, εἰς οὓς διενεμήθη κατάστασις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1916. Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀλέξ. Ῥαγκαβῆς, Α'. Γραμματεὺς ὁ κ. Μ. Πουρῆς καὶ Β'. Γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Παπανδρέου. Εἰτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλος Μπασιάς, Ἰωάννης Ζωγράφος, Μιχαὴλ Γούδας, Ἰωάννης Δέλιος καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος. Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη ἡ ἐν σελ. 22 ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1916, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν αὐτήν. Τούτων γενομένων διεκόπη ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἡ συνεδρία.

Προσῆλθον εἰτα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, τακτικὸς Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος, Συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος, Ἀντιπρόεδρος, καὶ οὗτως ἐπανελήφθη ἡ συνεδρία, καθ' ἣν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω ἣν συνέταξεν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ ἔτος 1916.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

*συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου Π. Καβαδία
καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῶν Ἑταίρων
τῇ 8 Ἰανουαρίου 1917.*

Τῇ 19 Ἰουνίου 1916 συνήλθεν ἡ Ἑταιρεία εἰς ἕκτακτον συνέλευσιν, ἵνα ἀποφασίσῃ περὶ πληρώσεως τοῦ παραχθέντος ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτη, ἐψήφισε δὲ τροποποίησιν τοῦ Ὁργανισμοῦ, καθ' ἣν Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας ὀρίζεται ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρῆγκιψ Νικόλαος, δεύτερον δ' Ἀντιπρόεδρον ἀντικαθιστῶντα τὸν Πρόεδρον εἰς πᾶσαν κατὰ τὸν Ὁργανισμὸν ἐνέργειαν σχετιζομένην πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐκλέγει τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀνεκηρύχθη Συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Κωνσταντῖνος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, εὐδοκήσας ἐνέκρινε τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Συνελεύσεως κυρώσας τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Β. Διάταγμα τῆς 6 Ἰουλίου 1916.

Πρὸς πληρώσιν τῶν παραχθέντων ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου συμφώνως τῷ Ὁργανισμῷ σύμβουλοι οἱ Κ. Κουρουνώτης, τμηματάρχης τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, Β. Λεονάρδος (ἀντὶ τοῦ Κ.

Ζησίου ἀποχωρήσαντος), διευθυντῆς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Δ. Παπούλιας, καθηγητῆς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Α. Ἀδαμαντίου, καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ διευθυντῆς τοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου.

Νέοι ἐταῖροι ἐξελέγησαν καὶ ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 12, ὁ ὅλος δ' ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνῆλθεν εἰς 176.

Πρὸς τῷ ἀποβιώσαντι Ἀντιπροέδρῳ τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιτίμῳ καθηγητῇ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Γεωργίῳ Μιστριώτῃ, οὗτινος ἡ προσήκουσα μνήμη ἐγένετο ἐν τῇ συνελεύσει τῇ 19 Ἰουνίου, ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ δύο τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ὁ Σταῦρος Ἀνδρόπουλος, παλαιὸς ἐταῖρος, ἀγαθὸς δὲ φιλόπατρις καὶ φιλόρχειος ἀνὴρ, καὶ ὁ Γεώργιος Παπαβασιλείου, παλαιὸς Γυμνασιάρχης, ἀνὴρ δ' ἐγκρατὴς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ζηλωτής, ὅστις πολλαχῶς ἐγένετο χρήσιμος τῇ Ἑταιρείᾳ δι' ὧν κυρίως ἐξετέλεσεν ἀνασκαφῶν ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ ἐν Χαλκίδι οἰκοδομὴ καὶ ἱδρυσις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Ἑταιρείας καὶ ὁ πλουτισμὸς αὐτοῦ εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἀποτέλεσμα τοῦ ζήλου, τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Παπαβασιλείου.

Ἡραίωτε δὲ ὁ θάνατος καὶ τὰς τάξεις τῶν ἐπιτιμιῶν ἐταίρων, διότι ἔπληξε δύο τῶν ἐπιφανεστάτων παρ' ἡμῖν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τὸν Γεώργιον Θεοτόκην καὶ τὸν Κυριακούλην Μανρομιχάλην. Ἀπώλεσεν αὐτοὺς ἡ πατρίς καὶ ὁ Βασιλεὺς καθ' ἃς ἡμέρας καταδυναστεύεται ἡ Ἑλλάς καὶ κατατυρχννεῖται ὁ ἀσάλευτος Κωνσταντῖνος, ὁ ἐρρωμένως καὶ εὐστόχως ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ του δαφνηφόρος Βασιλεὺς.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν.

Αἱ παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ *Περικλέους* ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπανελήθησαν καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Μετὰ πάροδον ὁμῶς βραχείας χρόνου διεκόπησαν ἕνεκα ἀσθενείας τοῦ διευθυνόντος αὐτάς κ. Καστριώτου. Κατὰ τὸν δέμηνον περίπου χρόνον, καθ' ὃν διήρκεσαν αἱ ἐργασίαι ἀπεκαλύφθη ἡ συνέχεια τοῦ τείχους, τοῦ ὡς ἀναλήμματος χρησιμεύοντος, καὶ τῆς Στοᾶς, καὶ ἐγένοντο τὰ αὐτὰ εὐρήματα, ἃ καὶ κατὰ τὰ πρότερον ἔτη, τὰ πιστοῦντα τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν τοῦ Ὁδείου, ἥτοι σωρεῖα τέφρας καὶ ἀπηνθρακωμένων ξύλων καὶ ἡλων καὶ κεράμων στέγης. Αἱ ἀνασκαφαὶ θέλουσιν ἐπαναληφθῇ τὸ ἀρξάμενον ἤδη ἔτος.

Ἐγένετο δὲ καὶ δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὴν *Πνύκα*, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουγιώτου, συνέχεια ἀνασκαφῆς γενομένης τῷ 1910 καὶ 1941. Κύριος σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἦτο «να ὀρισθῇ ἀκριβῶς ἡ χρονολογία τοῦ ἐκεῖ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος καὶ ὁ ἀληθὴς προσρισμὸς τοῦ μέχρι τοῦδε *Πνύξ* ὀνομαζομένου τόπου, διότι διὰ τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς διεσαλεύθη πῶς ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὀνομασίας ταύτης. Τὸ σπουδαιότερον συμπέρασμα τῆς γενομένης νῦν ἀνασκαφῆς εἶνε ἡ ἀποκάλυψις κλιμακωτῆς ὁδοῦ ἐσκαμμένης ἐν τῷ βράχῳ, ἀρχαιοτέρας τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος. Ἐκ τῶν γενομένων δὲ εὐρημάτων, τεμαχίων ἀγγείων, πηλίνων εἰδωλίων κλπ. δηλοῦται, ὅτι ἡ ἐπίχωσις δὲν κατέρχεται κατωτέρω τοῦ 4^{ου} αἰῶνος· πιθανὸν δ' εἶνε ὅτι

τότε ἐκτίσθη καὶ τὸ ἀνάλημμα » (ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Κουρουνιώτου).

Ἄλλη δ' ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου ἐν Ἑρετρίᾳ, συνέχεια παλαιότερων ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν ἔρευναν τῶν νεκροταφείων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς πόλεως. Ἡ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνασκαφὴ περιστράφη περὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ιδιωτικῶν οἰκιῶν καὶ κυρίως τῶν σωζομένων ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἑρετρίας. Ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως ἐδείχθη ὅτι διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλῶς λείψανα οἰκιῶν, ὧν οἱ τοῖχοι ἐνιαχοῦ σώζονται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἀνεσκάφησαν δ' ἐφέτος τρεῖς ὁλόκληροι οἰκίαι καὶ μέρη διαφόρων ἄλλων. « Προσομοιάζουσι δ' αὗται κατὰ τὸ σχῆμα μᾶλλον πρὸς τὰς ἐν Πριήνῃ Ἑλληνιστικὰς οἰκίας, ἢ πρὸς τὰς ὑστερωτέρας τῆς Δήλου. Ἰχνη τοιχογραφημάτων, κυρίως εἰπεῖν χρωματισμοῦ τῶν τοίχων, σώζονται σπάνια. Ἀφθονοῦσιν ὅμως τεμάχια ἀγγείων Ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐξ ὧν κατωρθώθη νὰ ἀποτελεσθῇ εἰς ἐκτάκτου μεγέθους σκύφος τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν. Αἱ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ σχολιαί. Συνεχιζομένη δὲ ἡ ἀνασκαφὴ ἐν τῇ κάτω πόλει θὰ ἀποκαλύψῃ πλουσιωτέρας οἰκίας, ὧν τὰ ἐρείπια σώζονται, καὶ θὰ φωτίσῃ ἱκανῶς τὸν ἀρχαῖον εἰσέτι σκοτεινὸν ιδιωτικὸν οἰκιακὸν βίον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῶν δύο τελευταίων π. Χ. ἑκατονταετηρίδων ». (ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Κουρουνιώτου).

Αἱ ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ τῆς Ἑταιρείας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἕνεκα τῶν θλιβερῶν ἐθνικῶν περιστάσεων

ἐν τῇ Μακεδονικῇ χώρᾳ, τῇ ποτισθείσῃ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ ἐλευθερωθείσῃ διὰ τοῦ ξίφους τοῦ πρωτοτόκου Αὐτοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου.

Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινοῦ περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς: «Ἐν Παγασαῖς ἀνεκαλύφθη μικρὸς ναὸς τῆς Κυβέλης καὶ ἐν αὐτῷ εὐρέθη ἐξαίρετον καὶ εὐμέγεθες ἀγαλμάτιον τῆς θεᾶς ταύτης διατηροῦν ζωροτάτας νωποτάτας γραφάς. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ ἀνεκαλύφθησαν οἰκήματα τῆς Μυκηναίας περιόδου καὶ ἐν αὐτοῖς εὐρέθησαν ἀγγεῖα λόγου ἄξια, φέροντα γραπτοὺς ναυτίλους καὶ ἄλλα κοσμήματα τῆς περιόδου ἐκείνης. Περαιτέρω ἀνεκαλύφθη μέγα τετράγωνον οἰκοδόμημα ἀσβεστόκτιστον, φέρον κόγχην ἢ ἐξέδραν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ ἔχον δάπεδον ἐστρωμένον διὰ ψηφιδώματος, ἐφ' οὗ ὑπῆρχεν ἐσωτερικὴ κιονοστοιχία (διπλῇ) εἰκοσι κίωνων, εἰλημμένων ἐξ οἰκοδομήματος ἀρχαίων ἐλληνικῶν χρόνων. Οἱ κίονες οὗτοι ἡρεῖδοντο ἐπὶ μεγάλων μαρμαρίνων ἐνεπιγράφων βάθρων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἰδρυμένοι ἀνδριάντες ἐκ χαλκοῦ καὶ ἐκ μαρμάρου. Ἐξηρευνήθη δὲ διὰ σκαφῆς καὶ ὁ ἐν τοῖς Γόννοις ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος καὶ πρὸς τούτοις ἀπεκαλύφθη πλουσιώτατον ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἐν ᾧ εὐρέθησαν ὑπὲρ τὰς τριακοσίας ἀναθηματικὰς στηλάς, ὧν αἱ διακόσιαι διατηροῦσιν ἐπιγραφὰς ἀναθηματικὰς τῇ Ἀρτέμιδι Δοχίᾳ ἢ Ἀρτέμιδι Γενετείρᾳ ἢ Ἀρτέμιδι Εἰλειθυίᾳ. Περιέργος δ' εἶνε μία τῶν στηλῶν τούτων, ἣν γυνὴ τις Μενέπολις καλουμένη ἀνέθηκε τῇ Ἀρτέμιδι ὡς πανσοτόκεια. Ἐφερον δὲ αἱ στηλαὶ αὗται γραπτὰς παραστάσεις, ὧν σώζονται ἐλάχιστα λείψανα· εὐρέθησαν δὲ καὶ τινες φέρουσαι ἀναγλύφους παραστάσεις ὁ-

λωτικὰς τοῦ τρόπου τῆς λατρείας τῆς θεᾶς. Πρὸς τούτοις δ' εὐρέθησαν μαρμάριναι καὶ πήλιναι κεφαλαὶ ἀγαλματίων, ὧν τινες ἀρίστης τέχνης καὶ διατηρήσεως, τινὰ μαρμάρινα ἀγαλμάτια ὅλως ἀκέραια, δύο χρυσὰ φύλλα μετ' ὀπῆς ἐξαρτήσεως πρὸς ἀνάθεσιν, ἄλλα τινὰ μικρὰ εὐρήματα, πεντηκοντὰς μεγάλων καὶ μικρῶν βάθρων καὶ μεγάλη στήλη φέρουσα ἀναθηματικὴν ἔμμετρον ἐπιγραφὴν» (κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου).

Ἐξηκολούθησαν δὲ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος καὶ αἱ ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν *Νικοπόλει* διὰ τοῦ κ. Φιλαδελφέως, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινοῖ περὶ αὐτῶν τὰ ἑξῆς: «Ἀνεσκάφησαν ἀμφότερα τὰ *πλευρικὰ κλίτη* τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915 ἀποκαλυφθείσης ἀρχαιοτάτης Χριστιανικῆς *Βασιλικῆς Δουμητίου*. Εἶτα ἀνεσκάφη ἡ *βορεία πτέρυξ τοῦ Νάρθηκος* καὶ ὁλόκληρος ὁ *Ἐξωνάρθηξ*. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων τὸ δάπεδον ἦτο κεκαλυμμένον δι' ὠραίου ψηφιδωτοῦ ὁμοίου τὴν ποικιλίαν πρὸς τὰ ἤδη πρότερον ἀποκαλυφθέντα. Ἐν τῇ βορείᾳ πτέρυγι τοῦ Νάρθηκος ἀνευρέθησαν πληθὺς κιονίσκων βυζαντινοῦ τύπου μετὰ πλείστων τεμαχίων μαρμαρίνων πλακῶν, αἵτινες πιθανὸν νὰ ἀπῆρτιζον μετὰ τῶν κιονίσκων μνημεῖόν τι ἐπιτύμβιον ἢ τι τοιοῦτον, ὅπερ μέχρι τοῦδε δὲν ἐξηκριβώθη. Ὁ Ἐξωνάρθηξ σχηματίζει ἐν τῷ μέσῳ μέγαν τετραγωνικὸν ὑπαιθρον χώρον περιβαλλόμενον πέριξ ὑπὸ στοῶν. Πρὸ τῆς κυρίας εισόδου τοῦ Ναοῦ ἀπεκαλύφθη μεγίστη *ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ* διδάσκουσα ἡμᾶς ὅτι ἕτερος ἱεράρχης τῆς Νικοπόλεως, ὁμώνυμος τῷ πρώτῳ ἰδρυτῇ αὐτῆς Δουμετίῳ, διάδοχος δ' ἐκείνου, συνεπλήρωσε τὴν διακόσμησιν τῆς τριστώου Βασιλικῆς καὶ ὅτι ἀμφότεροι εὐγνώμονοι οὗσι τῷ *Μάρτυρι Δημητρίῳ*, ὅπερ ὀηλοῖ,

ὅτι ὁ Ναὸς ἦν ἀφιερωμένος τῷ Μεγαλομάρτυρι τῆς Θεσσαλονίκης.

Μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τῆς Βασιλικῆς ἐγένετο ἐκσκαφὴ τοῦ ἀπέναντι ταύτης μεγάλου ἐρειπίου, ὅπερ διὰ τῆς ἀποκαλυφθείσης Βασιλικῆς ἀποδεικνύεται ἤδη, ὅτι οὐ μόνον σύγχρονον ἦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπετέλει οἰονεὶ παράρτημα ἢ ἐξάρτημα ἐκείνης. Τοῦτο εἶναι τεράστιον τετραγώνον, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ παμμέγιστον *περιστύλιον*, ὡς αἱ ἰδιωτικά τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων οἰκίαι. Εἰς τὸ βάθος τῶν περιφερικῶν στοῶν τοῦ περιστυλίου ὑπάρχουσι πλεῖστα μικρὰ καὶ μεγάλα δωμάτια, ὁλόκληρον δὲ τὸ δάπεδον τῆς στοᾶς καλύπτεται ὑπὸ *ψηφιδωτοῦ*, ὁμοίας περίπου τεχνοτροπίας πρὸς τὸ τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου. Ἀνεσκάφησαν νῦν πολλὰ τῶν δωματίων τούτων, ὡς καὶ μέγα μέρος τῆς περὶ τὸ περιστύλιον στοᾶς. Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως εὐρέθησαν κιονόκρανα Κορινθιακά, κίονες καὶ ἕτερα ἀρχιτεκτονικά μέλη. Ἐκ δὲ τῶν ἀποκαλυφθέντων ψηφιδωτῶν δαπέδων κάλλιστον εἶναι τὸ πρὸς Ν. τοῦ περιστυλίου, ἐφ' οὗ παρίστανται θαυμαστὰ κοσμήματα, κεφαλαὶ φανταστικά *πωγωνοφόρων γερόντων*, εἶτα *πιηνά*, *ζῶα*, *θηρεῦται* εἰς μικρὸν σχῆμα ἐντὸς κύκλων ἀποτελουμένων ἐκ κλάδων φυτῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ ὑπῆρχε μέγας *ψηφιδωτὸς πίναξ*, ὅστις ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε κατεστραμμένος. Πρὸς Α. τοῦ περιστυλίου ἀπεκαλύφθη μέγιστον δωμάτιον, οὗ ἡ εἴσοδος ἀπετελεῖτο ἐκ δύο κίωνων, ὧν σώζονται μόνον αἱ βάσεις, καὶ ἐκατέρωθεν παραστάδες. Τὸ δῶμα τοῦτο θὰ ἦτο «ὁ οἶκος» ἢ «τρίκλινον» τοῦ οἰκοδομήματος. Καὶ τούτου τὸ δάπεδον ἔφερε θαυμαστὴν ψηφιδωτὴν διακόσμησιν, ἐξ ἧς διεσώθησαν μόνον τὰ παρὰ τοὺς τοίχους καὶ τὰς γωνίας τμήματα. Ἐπ' αὐτῶν παρίστανται *Τρίτωνες ὑπερμεγέθεις μετὰ θαλασσίων τεράτων καὶ δελφίνων*. (Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Φιλαδελφεύς).

Ἐξηκολούθησαν δὲ καὶ αἱ παλαιαὶ ἐν Ὠρωπίᾳ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου, ἐνεργούμεναι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ κ. Λεονάρδου. Ἀπεκαλύφθη ἐφέτος παρὰ τὸ ἱερὸν ὅλη συνοικία ἐξ 100 περίπου κτισμάτων (οἰκημάτων, καταλυμάτων ἢ ξενόνων καὶ καπηλείων) διηρημένων δι' ὁδῶν εἰς δέκα περίπου τμήματα. « Ἄλλο δὲ ἀξιολογώτατον τετράγωνον κτίσμα ἀπεκαλύφθη, ὅπερ εἶνε *κρήνη* ἄριστα διατηρουμένη. ἔχουσα ἐν μέσῳ περιβάλλου τετράγωνον δεξαμενὴν μετὰ κρουνῶν καὶ διαδρόμου, ἐξ οὗ κατήρχετο τις δέκα βαθμίδας πρὸς ὕδρουσιν. Εἶνε δὲ ἡ τοιχοδομία τοῦ κτίσματος ἄριστη, γενομένη ἰσοδομικῶς διὰ μεγάλων παραλληλογράμμων λίθων ἐπιμελέστατα εἰργασμένων καὶ κανονικώτατα προσαρμοζόντων, τέχνης δὲ τῆς 4^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ». Τῶν γενομένων κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Λεονάρδου εὐρημάτων περισπούδαστον εἶνε « μικρὸν μολύβδινον ἔλασμα, ὅπερ φαίνεται ὅτι εἶνε εἰσιτήριον, φέρει δὲ ἔκτυπον ἐπιγραφὴν ἱερὸν Ἀμφιαράου ἐν μέσῳ δύο κεφαλῶν, ὧν ἡ μὲν εἶνε κεφαλὴ τοῦ Ἀμφιαράου, ὅστις εἰκονίζεται ὁμοίως τῷ Ἀσκληπιῷ, ἡ δὲ εἶνε κεφαλὴ τῆς Ὑγείας, ὡς δηλοῖ καὶ ἐπιγραφὴ μικροῖς γράμμασιν Ὑγεία. Κατὰ τὸν Πausanίαν, ὑπὸ τῶν θεραπευθέντων ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατεβάλλετο εἰς τὴν πηγὴν, ἣτις καὶ σήμερον ἔτι ρεεῖ πλησίον τοῦ ναοῦ, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐπίσημος, κατὰ δὲ τὸν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὐρεθέντα ἱερὸν νόμον ὁ μέλλων νὰ θεραπευθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου ἔπρεπε νὰ προπληρώσῃ 9 ὀβολούς, δηλ. μίαν δραχμὴν καὶ ἡμίσειαν, ἣν θὰ ἐπλήρωνεν κατὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδον αὐτοῦ ἀντὶ εἰσιτηρίου ἴσως, οἷον τὸ νῦν εὐρεθέν » (1).

Ἄλλο δ' εὕρημα τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ ἀνασκαφῶν,

(1) Ἀφιλοκερδέστερος τοῦ Ἀμφιαράου τῶν Ὠρωπίων ἦτον

πρωτοφανές τοῦτο καὶ σπουδαιότατον, εἶνε ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον τέχνης τῆς 4^{ης} ἐκατονταετηρίδος καὶ διατηρή-

ὁ Ἀσκληπιὸς τῆς Ἐπιδαύρου. Οὐδὲν κατέβαλλον τούτῳ προκαταβολικῶς οἱ ἄσθενεῖς, ἀλλ' ἐπλήρωνον τὰ ἱατρα μετὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήρχοντο δωρεάν, δωρεάν δὲ εἰσήρχοντο καὶ εἰς τὸ Ἄβατον, ξυθα κατεκλίνοντο τὴν νύκτα καὶ ἐθεραπεύοντο ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μεθ' ὃ κατέβαλλον τὰ ἱατρα, ἅτινα δὲν ἦσαν καθωρισμένα, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ, ἀλλ' ὥρίζοντο συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις. Τῶν πλουσίων ἀσθενῶν ἱκανῶς ἐξεκενοῦτο τὸ βαλάντιον. Οὕτω λ. χ. Ναυπάκτιόν τινα πάσχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σχεδὸν τυφλὸν ὄντα ἐθεράπευσεν ὁ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιὸς ἀντὶ 2000 χρυσῶν στατηρῶν (48000 φρ. περίπου). Πτωχοὶ ἀσθενεῖς ὅμως οὐδὲν ἐπλήρωνον, ἢ ἐπλήρωνον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο. Οὕτω λ. χ. παῖς τις Ἐπιδαύριος, ὅστις ἔπασχε λιθίασιν, προσήλθεν εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ κατεκλίθη ἐν τῷ Ἀδάτῳ, ἐφάνη δ' αὐτῷ ὅτι παρουσιασθεὶς ὁ Ἀσκληπιὸς τὸν ἠρώτησε « τί θὰ μοὶ δώσεις, ἂν σὲ θεραπεύσω; δέκα ἀστραγάλους, ἀπήντησεν ὁ παῖς (τοῦτο εἶχε!). Ἐγέλασε δὲ ὁ θεὸς καὶ τῷ εἶπε « θὰ σὲ θεραπεύσω ». Ὀντως δὲ τὴν πρωτὴν ἐξηλθεν ὁ παῖς ἐκ τοῦ Ἀδάτου ὑγιής. Ἐζήτει δ', ὡς εἶπομεν, τὰ ἱατρα ὁ Ἀσκληπιὸς οὐχὶ πρὸ τῆς θεραπείας ἀλλὰ μετ' αὐτήν. Γυναῖκά τινα ἐκ Φερῶν, ἥτις ἐπὶ ἓν ἔτος ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον ἔγκυος καὶ ἐν κινδύνῳ διατέλει, ἐθεράπευσεν ὁ Ἀσκληπιὸς δι' ἐγχειρίσεως, ἐμφανισθεὶς αὐτῇ ὡς ὠραῖός τις ἀνὴρ. Ἐσχισε τὴν κοιλίαν τῆς ἀσθενοῦς καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτῆς μέγα πλῆθος σκολήκων, εἶτα ἔρραψε τὴν κοιλίαν. Ἐφάνερωσε δὲ τῇ θεραπευθείσῃ ἀσθενεῖ, ὅτι ἦτο ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ τῇ παρήγγειλε νὰ πέμψῃ τὰ ἱατρα εἰς Ἐπίδauρον. Θεραπευθέντα δ' ἀσθενὴ ἀρνούμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του ἐτιμῶρει ὁ Ἀσκληπιός. Οὕτω λ. χ. ἄνδρα τινα ἐκ Θάσου, ὅστις ἦτο τυφλός, ἐθεράπευσε, μὴ πέμποντα ὅμως τὰ ἱατρα εἰς Ἐπίδauρον ἐτύφλωσεν. ἐκ νέου ἀναγκασθέντα δ' αὐτὸν νὰ ἔλθῃ

σεως καλλίστης, ὅπερ κομισθὲν εἰς Ἀθήνας κατετέθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ. Ἐν αὐτῷ εἰκονίζεται «ὁ Ἀμφιαράος ὁμοίος ἀκριβῶς τὴν μορφήν, ὡς ὁ Ἀσκληπιός, ἤτοι μετὰ δζώδους ράβδου, πωγωνοφόρος καὶ μειλίχιος τὴν ἔκφρασιν, κρατῶν καμπύλον μαχαίριον καὶ θεραπεύων δι' ἐγχειρίσεως τὸν δεξιὸν βραχίονα νεανίου· δεξιὰ δὲ κεῖται ἐπὶ κλίνης ἐγκαθεύδων νεανίας, ὄφιν δὲ (ὁ ἱερὸς ὄφιν τοῦ Ἀμφιαράου, ὡς ὁ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὀράκων, ὑφ' οὗ τὴν μορφήν καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐμφανίζεται) ἐκ τῶν ὀπισθεν τῆς κλίνης ἀνέρπων ἄπτεται τοῦ ὤμου τοῦ νεανίου ἀνοικτῷ τῷ στόματι. Ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ἄκρα τοῦ ἀναγλύφου ἴσταται ὄρθιος νεανίας ὑψὼν τὴν δεξιάν καὶ προσβλέπων τὸν Ἀμφιαράον ὡς ἱκέτης» (1).

Ἄλλων δ' εὐρημάτων τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ ἀνασκαφῶν, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Λεονάρδου, μνημονευτέον εἰ-

πάλιν εἰς τὸ Ἱερὸν, νὰ ἐγκοιμηθῇ ἐντὸς τοῦ Ἀδάτου καί, τὸ σπουδαιότατον, νὰ πληρώσῃ τὰ ἱατρα, ἐθεράπευσεν.

(1) Εὐλόγως ὁ Λεονάρδος διακρίνει ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τρεῖς πράξεις τοῦ αὐτοῦ ἱάματος, ἐγχείρουν τοῦ πάσχοντος ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου, ἀποθεραπείαν τῆς πληγῆς ὑπὸ τοῦ ὄφεος καὶ ἀπόδοσιν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ ὑπὸ τοῦ ἰαθέντος ἀσθενοῦς. Ἀναμνησκει δὲ ἡ παράστασις αὕτη τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱαμα, καθ' ὃ ἱερὸς ὄφιν ἐξελθὼν ἐκ τοῦ Ἀδάτου ἐθεράπευσε διὰ τῆς γλώσσης ἄνθρωπον τινα δεινῶς πάσχοντα τὸν δάκτυλον τοῦ ποδὸς ὑπὸ φοβεροῦ ἔλκου. Καὶ γενικώτερον δὲ συνδέεται τὸ προκείμενον ἀνάγλυφον πρὸς τὰς Ἐπιδαυρίους ἐπιγραφὰς τῶν ἱαμάτων, εἶνε τούτέστι πίνᾳξ, οἱοί οἱ πολλοὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὧν ἦτο πλήρες τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐν αὐτοῖς παριστάνοντο δι' εἰκόνων αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν εὐρεθειῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ περιαλγῆτων στηλῶν ἀναγεγραμμένα ἱάματα. Τὸ ἀνάγλυφον ἄρα εἶνε συμπλήρωμα τῶν ἐπιγραφῶν ἐκείνων, αἵτινες διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ, τὰ κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς χρόνους γινόμενα ἱάματα δὲν

δῶλιον τριμόρφου Ἑκάτης, μικρὸν χρυσοῦν ἐνώτιον ἴσως καὶ 170 νομίσματα, ἐν οἷς νομίσματα Ἀθηναίων καὶ Βοιω-

ῆσαν ἀποτέλεσμα ἐμπράκτου θεραπευτικῆς τέχνης ἀσκουμένης ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς ἄλλοτε ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύετο, ἀλλ' ἦσαν αὐτὸ τοῦτο θαύματα. Οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀσθενεῖς, ἀφ' οὗ ἐτέλουν ἱεροτελεστίας τινὰς καὶ θυσίας, κατεκλίνοντο ἐν τῷ Ἀδάτῳ ἢ τῷ ἄλλως Ἐγκοιμητηρίῳ καλουμένῳ, ἔνθα ἐμφανιζόμενος τὴν νύκτα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐθεράπευεν αὐτούς, εἴτε διὰ τινος λόγου, ὃν προέφερε, εἴτε δι' ἐγχειρίσεως, εἴτε διὰ φαρμάκου τινός. Ἡ θεραπεία δὲ ἐγίνετο αὐτοστιγμεί, ὥστε τὴν πρωτὰν ἐξήρχοντο οὗτοι ἐκ τοῦ Ἀδάτου ὑγιεῖς. Τὸν προηγουμένως μνημονευθέντα παῖδα ἐξ Ἐπιδαύρου τὸν πάσχοντα λιθίασιν, ἐθεράπευσεν ὁ Ἀσκληπιὸς δι' ὃν εἶπε: «θὰ σὲ θεραπεύσω». Γυναῖκα δὲ τινα ἐξ Ἀθηνῶν, πάσχουσαν τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἐθεράπευσε σχίσας τὸν βολβὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἐγχύσας ἐν αὐτῷ φάρμακόν τι.

Ἄλλως ὅμως εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τότε ἀληθῶς ἤσκειτο ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις θεραπευτικὴ τέχνη. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους, εἶχε μειωθῇ ἡ πρὸς τὸ θεῖον πίστις, δὲν ἦτο δ' εὐκόλον νὰ φαντάζηται τις τὸν Ἀσκληπιὸν ἐμφανιζόμενον τὴν νύκτα καὶ ἀσκοῦντα ἀληθῶς ἱατρικὴν τέχνην, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύῃ τις εἰς θεραπείας γινομένας δι' ὀνείρων. Ἵνα τηρῶσιν ἄρα οἱ ἱερεῖς ἀμείωτον τὴν ἐπὶ ταῖς θεραπείαις τῶν ἀσθενῶν ἐπισημότητα τῶν Ἀσκληπειῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ εἰσαγάγωσιν ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις τὴν χρῆσιν φαρμάκων καὶ ἄλλων θεραπευτικῶν μέσων, συνιστωμένων τὸ μὲν ὑπὸ ἐμπειρικῆς τέχνης ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πολλοῖς, τὸ δὲ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἱατρικῆς, ἰδίᾳ τῆς κατὰ τὸν Γαληνὸν θεραπευτικῆς. Περιεστρέφετο δ' αὕτη ἡ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις θεραπευτικὴ εἰς τὴν χρῆσιν ψυχρῶν καὶ θερμῶν λουτρῶν εἰς παντοίας σωματικὰς καὶ γυμναστικὰς ἀσκήσεις, εἰς δίαίταν περὶ τὴν τροφήν, εἰς φλεβοτο-

τῶν, Χαλκιδέων καὶ Ὠρωπίων, καὶ νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου.

μίας, εἰς ἐπίθεσιν ἐμπλάστρων καὶ ἀλοιφῶν καὶ εἰς ἐσωτερικὴν χρῆσιν φαρμάκων τινῶν, καθαρτικῶν ἰδίως καὶ ἐμετικῶν. Ἐν ᾧ δ' οὕτως ὁ ἀσθενὴς ὑπεβάλλετο ἐμπράκτως εἰς θεραπευτικὴν δίαιταν, κατῴρθωνον οἱ ἱερεῖς διὰ διαφόρων μέσων καὶ δι' ὑποβολῆς ὥστε νὰ πιστεύῃ ὁ ἀσθενὴς ὅτι ὁ θεὸς ὀρίζει τὴν δίαιταν, εἰς ἣν ὑπεβάλλετο.

Ὁ εἰς ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ προσφεύγων ἀσθενὴς ἐλάμβανεν ἐν πρώτοις λουτρόν, ἀκολούθως ἐτέλει θυσίας τινάς, μετεῖχε πιθανῶς μυσταγωγικῶν τινῶν συντελεστικῶν πρὸς ἑξαρσιν τῆς εἰς τὸ θεῖον πίστεως, ἀνεστρέφετο μετὰ τῶν ἱερέων, οἵτινες ἐλάμβανον οὕτως ἀφορμὴν νὰ μαυθάνωσι τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ νὰ κατηχῶσιν αὐτὸν εἰς τὰ περὶ τὴν θεϊὰν δύναμιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, παρίστατο ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὰς εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν δοξολογίας καὶ μετεῖχεν ᾄδομένων ὕμνων καὶ παιάνων, ὑπεβάλλετο δ' ἐπὶ τινα χρόνον καὶ εἰς ἀποχὴν τροφῆς. Οὕτω παρεσκευασμένος, καταπεπονημένος τὸ σῶμα, ἐξηρμένος τὴν φαντασίαν καὶ νευροπαθὴς, κατακλινόμενος ἔδλεπεν ὄνειρον, δι' οὗ ὁ θεὸς ὑπεδήλου αὐτῷ κατὰ τινα τρόπον τὴν χρῆσιν φαρμάκων καὶ ἄλλων θεραπευτικῶν μέσων πρὸς θεραπείαν του. Εὐνόητον εἶνε ὅτι τὸ ὄνειρον θὰ ᾔτο σχετικὸν πρὸς τὴν ἀσθένειάν του καὶ πρὸς ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσε κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖ διατριβὴν του. Ἐπίσης δὲ δὲν θὰ ᾔτο σαφὲς τὸ ὄνειρον, ὥστε εἶχεν ἀνάγκην ἑρμηνείας, ἡρμήνευε δὲ τοῦτο ὁ ἱερεὺς. Ἀλλὰ πολλὰκις ὁ ἀσθενὴς δὲν ἔδλεπεν ὄνειρον, ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ὠνειρεύετο ὁ ἱερεὺς, ὅστις ἀνεκοίνου τὸ ὄνειρον τῷ ἀσθενεῖ καὶ ἡρμήνευεν αὐτό. Τοιαύτη τις ᾔτο ἢ ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀσκουμένη ὑποβολή.

Ταῦτα συνάγονται ἐκ φιλολογικῶν τινῶν πηγῶν, ἐξ ἐπιγραφῶν τινῶν καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν περιφήμων ἐπιγραφῶν τῆς Ἐπιδαύρου. Χαρακτηριστικωτάτη κυρίως εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἐν ἣ ὁ Μικρασιάτης Μάρκος Ἰούλιος Ἀπελλάς ἀναγράφει τὴν ἐν τῷ

Ἐπανελήφθησαν δὲ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ 1880 ἐνεργούμεναι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας μεγάλαι ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἐπίδαυρον Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, αἵτινες εἶχον διακοπῇ τῷ 1909. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων εἶχεν ἀποκαλυφθῇ καὶ ἐξερευνηθῇ τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ Ἱεροῦ. Αἱ νῦν ἀρξάμεναι ἀνασκαφαὶ σκοποῦσι τὴν ἐξερεύνησιν τῶν κατὰ

Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδάουρου θεραπείαν αὐτοῦ. Ἦτο δ' οὗτος φιλάσθενος, νευροπαθὴς δὲ καὶ ὑστερικός, ὥς φαίνεται, ἔπασχε δυσπεψίαν, κεφαλαλγίαν καὶ ἄλλας νόσους. "Ὅταν ἔπλεον, λέγει, ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ἐπίδαυρον καὶ τὸ πλοῖον ἦτο πλήσιον τῆς Αἰγίνης, εἶδον καθ' ὕπνους τὸν Ἀσκληπιόν, ὅστις μοι παρήγγειλε μὴ πολλὰ δογίζεσθαι. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασα εἰς τὸ Ἱερόν, μοι παρήγγειλεν ὁ θεός: νὰ λαμβάνω ὡς πρόγευμα τυρόν καὶ ἄρτον καὶ σέλινα μὲ μαρούλι, νὰ λούωμαι μόνος (ἄνευ βοηθείας ὑπηρετοῦ), καὶ νὰ προστρέβω τὸ σῶμά μου εἰς τοὺς τοίχους τῆς λεκάνης, νὰ ἀσκῶμαι ἐν τῇ γυμναστηρίῳ εἰς δρόμον καὶ νὰ κουνιῶμαι διὰ τῆς κούνας, νὰ ἀλείφω τὸ σῶμά μου διὰ πηλοῦ, νὰ περιπατῶ ἀνυπόδητος, πρὶν ἐμβῶ εἰς τὴν λεκάνην, ὅπως λάβω θερμὸν λουτρόν, νὰ χύνω οἶνον περὶ τὸ σῶμά μου, νὰ πίνω λεμονάδαν ἐκ κίτρου καὶ γάλα μὲ μέλι. Ἐπειδὴ δὲ μίαν ἡμέραν ἔπιον μόνον γάλα, εἶπεν ὁ θεός: μέλι βάλλε ἐντὸς τοῦ γάλατος διὰ νὰ εὐκολύνηται ἡ πέψις. Εἰς τοιαύτην δίαιταν ὑπεβλήθη ὁ ἀσθενὴς ἐπὶ 9 ἡμέρας· τέλος δὲ τῷ παρήγγειλεν ὁ θεός νὰ κάμῃ χρήσιν συναπισμῶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα, νὰ ἀλείφῃ δηλ. τὸ σῶμά του διὰ συνάπεως μετὰ ἄλατος, καὶ οὕτως ἐθεραπεύθη. Ἐπαθε δὲ καὶ συμφόρησιν καὶ κεφαλαλγίαν, ἐθεραπεύθη δέ, τοῦ θεοῦ παραγγείλαντος αὐτῷ νὰ κάμῃ χρήσιν ἀνήθου μετὰ ἐλαίου. Ἐπαθε πρὸς τούτοις ἐκ φλεγμονῆς τῆς σταφυλῆς καὶ τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ ἐθεραπεύθη διὰ ψυχρῶν γαργαρισμῶν. «Τέλος, λέγει, μοι παρήγγειλεν ὁ θεός νὰ ἀναγράψω ἐπὶ τοῦ λίθου ταῦτα πάντα. Ἀπῆλθον δὲ ἐγὼ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ ὕγιης γενόμενος καὶ εὐγνωμονῶν τῷ θεῷ».

τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἱεροῦ κτισμάτων, ὅπως οὕτω συμπληρωθῇ τὸ ὅλον ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας.

Αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ χώρου τοῦ ἀπέναντι τοῦ Θεάτρου, ἀπεκάλυψαν δὲ πλησίον τοῦ μεγάλου διωρόφου *Καταγωγίου* οἰκοδόμημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων χρησιμεῦον πρὸς κατοικίαν, συγκείμενον ἐξ αὐλῆς, περὶ ἣν ὑπάρχουσι δωμάτια. Περαιτέρω αἱ ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν ἕτερον ὅμοιον κτίσμα, ὅπερ ὅμως εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένον. Εἰς ἱκανὴν δ' ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν, κατὰ τὴν πρὸς τὰ Προπύλαια τοῦ Ἱεροῦ κατεύθυνσιν, ἀπεκαλύφθη μεγάλη ιδιωτικὴ οἰκία τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων ἐκ 15 περίπου διαμερισμάτων συγκειμένη. Δύο μεγάλαι αἵθουσαι, αἵτινες ἀπεκαλύφθησαν καθ' ὁλοκληρίαν, ἔχουσι τὰ ἐδάφη μουσειωτά, κάλλιστα δὲ διατηρούμενα, παριστῶντα διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων ἐν ζώναις διηρημένων, παρεντιθεμένων καὶ μορφῶν διαφόρων πτηνῶν, θαυμασίως πεποικιλμένους πολυχρόους τάπητας. Ἐπίσης μουσειωτὸν πολυποικίλον ἔχει τὸ ἔδαφος, ἄλλο μέγα οἰκοδόμημα ἀποκαλυπτόμενον παρὰ τὰ Προπύλαια, προερχόμενον ἐκ τῶν τελευταίων ἰσως μετὰ Χριστὸν χρόνων. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης τετραγώνου αὐλῆς, ἥς τὰς τρεῖς πλευράς περιέβαλλον στοαί. Τὴν τετάρτην πλευρὰν ἀποτελεῖ ἐπίμηκες κτίσμα συγκοινωνοῦν διὰ πολλῶν θυρῶν μετ' ἄλλου μεγάλου στωϊκοῦ, ὡς φαίνεται, τετραγώνου κτίσματος ἀπολήγοντος εἰς ἀψίδα, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶνε ἐκτισμένον τὸ κατηρειπωμένον ἐκκλησιδίδιον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Τὸ τε ἐκκλησιδίδιον τοῦτο καὶ χριστιανικὸν παρ' αὐτῷ τάφοι εἶνε ἐκτισμένοι ἐπὶ μωσαϊκοῦ ἐδάφους. Εἶνε δὲ τὰ μωσαϊκὰ ταῦτα τῆς Ἐπιδαύρου, κατὰ τε τὰ σχέδια τῶν κοσμημάτων καὶ κατὰ τὸ σύστημα τῆς διακοσμήσεως, ἱκανῶς ὅμοια τοῖς μωσαϊκοῖς τῆς Νικοπόλεως.

Τῶν γενομένων δ' εὐρημάτων σπουδαιότατον εἶνε μέγα τε-
μάχιον ἐπιγραφῆς συμπληροῦν μίαν τῶν περιφήμων στη-
λῶν, ἐν αῖς εἶνε ἀναγεγραμμένοι αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ
γινόμεναι θεραπείαι. Ἀναγινώσκεται πλέον ὁλόκληρον τὸ
ἱαμα ἀσθενοῦς τινος, ὅστις ἦτο φθισικός.

Τοσαῦτα περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνασκαφῶν.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας σημειω-
τέον τὰ ἐξῆς :

Ἐσυνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ὑπὸ τοῦ
κ. Ζησίου γινόμεναι ἀνὰ τὴν *Ἠπειρον καὶ Θεσσαλίαν* ἔρευ-
ναι καὶ μελέται τῶν χριστιανικῶν μνημείων, σχετικὴ δ'
ἔκθεσις αὐτοῦ δημοσιευθήσεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς
Ἑταιρείας.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν τὸ 1^{ον}
καὶ 2^{ον} τεῦχος τοῦ 1916 ἐπιμελεία τοῦ Α. Φιλαδελφῆως
ἀναπληροῦντος προσωρινῶς τὸν Π. Καστριώτην ἀσθενή-
σαντα. Ἐψήφισε δὲ τὸ Συμβούλιον τροποποιήσιν τοῦ Κα-
νονισμοῦ, τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐφημερίδος καὶ κατήρτισε
τριμελῆ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως ἐπιτροπὴν διὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ 1917
καὶ ἐξῆς Ἐφημερίδα τὸν Β. Λεονάρδον, ὡς ἐπιμελητὴν
τῆς ἐκδόσεως, Κ. Κουρουνιώτην καὶ Π. Καστριώτην.
Καθυστερεῖ δὲ ἡ ἐκδοσις τῶν *Πρακτικῶν* τοῦ 1916 καὶ
ἡ τοῦ συγγράμματος τοῦ Π. Ἀρβανιτοπούλου περὶ τῶν
ἐγχρώμων στηλῶν τῶν Παγασῶν.

Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας νὰ ἀνα-
πτυχθῶσιν, ὡς ἔπρεπε, καὶ νὰ βαδίσωσι γοργῶς καὶ εὐ-
σταθῶς κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ἔτος 1916, ὅπερ ἦτο ἔτος
πικρίας καὶ θλίψεως. Ἡ γεραρὰ Ἑταιρεία ἡμῶν ἡ ἰδρυ-
θεῖσα τῷ 1837 ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ συνυ-
φανθεῖσα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς Ἑλληνι-
κῆς παλιγγενεσίας βίου τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἡγῆθεῖσα ἐν τῇ

πολιτιστικῇ καὶ πατριωτικῇ ἐξελιξεί τοῦ Ἔθνους, ἀόκνως δ' ἐργασθεῖσα πρὸς δόξαν αὐτοῦ, καταπλήσεται ἐπὶ τῇ ἐνσκηψάσῃ εἰς τὸ ἔθνος συμφορᾷ. Βλέπουσα δὲ στερρῶς ἐμμένοντας πάντας τοὺς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα Ἑλλήνας, συσπειρωμένους περὶ τὸν ἔνδοξον ἤδη Βασιλικὸν Θρόνον, ὅστις εὐσταθής, κραταῖος καὶ εὐθαλής ἔχει ἰδρυθῇ ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος καὶ τοῦ Κόδρου, ἔχει δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλουσιν ἀνατεῖλει ἡμέραι δικαιοσύνης καὶ ἐπανορθώσεως, ὅτι τὸ ἀρξάμενον ἔτος θέλει λήξει ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ διὰ τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα Βασιλέα.

ΑΙ ΕΝ ΤΩ ὨΔΕΙΩ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Συνεχίζων τὰς ἀπὸ τριετίας ἀρξαμένας σκαφικὰς ἐργασίας πρὸς τελείαν ἀποκάθαρσιν τοῦ περιφήμου Ὠδείου τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ κληθέντος τοῦ Περικλέους, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, περὶ οὗ ἐν τε τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ 1914 (σελ. 143-166) καὶ τοῦ 1915 (σελ. 145-156) μετ' εἰκόνων καὶ σχεδιογραμμάτων ἐδημοσίευσα ἱκανά, προσέτι δὲ καὶ ἐν τοῖς «Πρακτικοῖς» τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1914 καὶ 1915, προσέδην καὶ ἐφέτος, ἀφ' οὗ ἤδη τὰ κατὰ χώραν εὐρήματα διεπίστωσαν τὴν ταυτότητα τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου ὡς Ὠδείου ἀκραδάντως, εἰς τὴν συνέχισιν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς τελείαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου μου, ἀπὸ τῆς 10^{ης} Φεβρουαρίου 1916 δι' ἱκανῶν ἐργατῶν.—Ἡ ἐργασία ἐβαινεν αἰσίως, πολλῶν νέων πειστηρίων ἀρχαιολογικῶν εὕρισκομένων, οἷον σωρῶν τέφρας καὶ ἀπηνθρακωμένων ξύλων καὶ ἡλων καὶ κεράμων στέγης, καὶ εἶχον ἤδη ἀποκαλύψει τὴν συνέχειαν τοῦ τείχους τοῦ ὡς ἀναλήμματος χρησιμεύοντος, ὡς καὶ τῆς Στοᾶς, ὅτε σοβαρῶς ἀσθενήσας ἠναγκάσθην μετὰ μεγάλης λύπης νὰ καταλίπω τὴν ἀνασκαφὴν, ἥτις συνεχίσθη ἐπὶ δύο περίπου μῆνας, ἥτοι μέχρις Ἀπριλίου. Ἀπὸ δὲ τῆς 4^{ης} Ἀπριλίου ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κ. Ἡλιοπούλου δι' ὀλίγων ἐργατῶν καὶ κάρρων τινῶν πρὸς ἀποκόμισιν καὶ ἀπόρριψιν τῶν συσσωρευθέντων χωμάτων τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν προελθόντων. Ὡστε ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο μᾶλλον ἀποκαθαρτικὴ τοῦ χώρου καὶ προπαρασκευαστικὴ τῆς μελλούσης νὰ ἐπαναληφθῇ ἐκσκαφῆς.

Πράγματι δέ, σὺν Θεῷ, ἀναρρώσας ἐκ τῆς μακρᾶς νόσου μου μέλλω νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἐὰν τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς παντοιοτρόπως δοκιμαζομένης

Πατρίδος εὐδοθῶσιν, δι' ὧν ἐλπίζω νὰ παραδώσω εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ Πανελληνίου καὶ τῆς διεθνοῦς ἀρχαιολογίας αὐτὸ τοῦτο τὸ περίφημον Ὁδεῖον τὸ φέρον τὸ ὄνομα τοῦ μεγαλοπράγμονος Ἀθηναίου, τοῦ Περικλέους.

Ἀθήνησι τῇ 8 Δεκεμβρίου 1916.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΥΝΚΑ

Σκοπὸς τῆς παρὰ τὴν «Πύνκα» ἀνασκαφῆς ἦτο ἡ ἔρευνα τοῦ πρὸ τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος χώρου, ὅπως, εἰ δυνατόν, κατορθωθῇ νὰ ὀρισθῇ ἀκριδῶς ἡ χρονολογία αὐτοῦ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος καὶ ὁ ἀληθὴς προσορισμὸς τοῦ μέχρι τοῦδε «Πυνῶς» ὀνομαζομένου τόπου, διότι εἶνε γνωστὸν, ὅτι διὰ τῆς προτέρας ἐν τῇ θέσει ἀνασκαφῆς τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν (Πρακτικά 1910 σελ. 127 ἑ.) καὶ τῆς ἀποκαλύψεως ἐνδοτέρω τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος, ἐτέρου ἡμικυκλικοῦ ὁμοίως, μικροτέρου, παρὰ τὴν πρὸς τὸ μέγα, διεσαλεύθη πῶς ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὀνομασίας ταύτης.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐφέτος ἔγεινε παρὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος ἐπὶ τοῦ πρὸς Βορρᾶν αὐτοῦ χώρου, τὸ σπουδαιότερον δὲ συμπέρασμα ταύτης εἶνε μετὰ τὴν ἐκ νέου ἀποκάλυψιν κλιμακωτῆς ὁδοῦ ἐσκαμμένης ἐν τῷ βράχῳ ἀρχαιότερας τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος, ὅτε τῶν βαθμίδων αὐτῆς χωρουσῶν καὶ ὑπὸ τὸ ἀνάλημμα, ἡ ἐξακρίθωσις τοῦ ὅτι ὅλος ὁ πρὸ τοῦ ἀναλήμματος χώρος ἐπεχώσθη καὶ ἰσοπεδώθη διαρρυθμισθεὶς καταλλήλως πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ βράχου δι' ἐπιχώσεως ὁμοίας πρὸς ἐκείνην, δι' ἧς ἐπεχώσθη καὶ αὕτη ἡ διὰ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος βασταζομένη ἐπιφάνεια, πιθανώτατα, ὅτε συνεπληρώθη ἡ ἀνίδρυσις τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος.

Ἡ χρονολογία τῶν ἐν τῇ ἐπιχώσει εὐρισκομένων πραγμάτων, τεμαχίων ἀγγείων, πηλίνων εἰδωλίων κλπ., δὲν κατέρχεται κατωτέρω τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ἴσως δὲ τότε ἐκτίσθη καὶ τὸ ἀνάλημμα.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀνασκαφῆς ἐπιβάλλεται, καὶ διότι πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ καταλλήλως πρὸς ἀσφάλειαν καὶ εὐ-πρεπισμὸν ὁ ἀνασκαφεὶς χώρος, καὶ διότι δυνατόν εἶνε ἡ ἐξα-κολούθησις τῆς ἀνασκαφῆς νὰ παράσχωι ἀπτότερα σημεῖα περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀναλήμματος καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ χώρου τῆς «Πνυκός».

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1916

Διὰ τῶν προηγηθεισῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐρετρίᾳ ἂν μὴ ἐξηγντήθη, προώδευσεν ὅμως ἱκανῶς ἡ ἔρευνα τῶν νεκροταφείων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων καὶ ἱερῶν τῆς πόλεως, διὰ τοῦτο ὡς σκοπὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἐτέθη ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν σφζομένων, ὡς ἐφάνη διὰ παλαιότερων δοκιμαστικῶν σκαφῶν, ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἐρετρίας.

Οὕτω ἡ ἀνασκαφή ἐγένετο κυρίως ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ἐνθα ἡ μεγάλη ἀρχαία ἐπίχωσις παρῆχε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ διεφύλαττεν ἱκανὰ λείψανα τῶν ἐρειπίων τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ἡ ἐλπίς δ' αὕτη δὲν διεψεύσθη. Ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως ἀπεδείχθη, ὅτι διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλῶς λείψανα οἰκιῶν, ὧν οἱ τοῖχοι ἐνιαχοῦ σφίζονται εἰς ἱκανὸν ὕψος.

Ἐκ τούτων ἀνεσκάφησαν ἐφέτος τρεῖς ὁλόκληροι οἰκίαι

καὶ μέρη διαφόρων ἄλλων. Πενιχρότης οἰκοδομῆς καὶ διαρρυθμίσεως χαρακτηρίζει ταύτας, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ εἶνε λίαν ἐπικλινές· δὲν ἦτο, φαίνεται, δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ ἐνδὸς τῶν γνωστῶν κανονικῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τῶν ἀρχαίων οἰκιῶν· ἀλλ' ὅμως αἱ τρεῖς ἀνακαλυφθεῖσαι οἰκίαι προσομοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὰς ἐν Πριήνῃ Ἑλληνιστικὰς οἰκίας, ἢ τὰς ὑστερωτέρας τῆς Δήλου. Ἰχνη τοιχογραφημάτων, μᾶλλον χρωματισμοὶ τῶν τοίχων, σφίζονται σπάνια.

Αἱ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν ὁδοὶ εἶνε στεναὶ καὶ σκολιαί.

Τεμάχια ἀγγείων ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐξ ὧν κατωρθώθη νὰ συμπληρωθῇ, ὅλος σχεδόν, εἰς ἐκτάκτου μεγέθους σκύφος τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν ἀφθονοῦσιν ἐν ταῖς οἰκίαις. Ὀλίγα εἶνε καὶ τὰ εὐρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια.

Ἡ οὐπω περατωθεῖσα ἀνασκαφὴ ὁλοκλήρου τοῦ τμήματος τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας ὡς καὶ τῶν πλουσιωτέρων, ὡς φαίνεται, οἰκιῶν, ὧν τὰ ἐρείπια σφίζονται εὐτυχῶς ἐν τῇ κάτω πόλει, θὰ φωτίσῃ ἱκανῶς τὸν ἀρκούντως εἰσέτι σκοτεινόν, ὅσον ἀφορᾷ τοῦλάχιστον εἰς τὰ τοῦ οἴκου, ἰδιωτικόν βίον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῶν δύο τελευταίων π. Χ. ἑκατονταετηρίδων.

Διὰ τῆς ἐρετεινῆς ἀνασκαφῆς ἐπεδιώχθη πρὸς τούτοις ἡ συμπλήρωσις τῆς μελέτης τοῦ περιβάλλοντος τὴν ἀκρόπολιν τείχους πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς καταρτισθέντος πρὸ χρόνων σχεδίου τούτου, ἀνεκαλύφθη δὲ μία νέα πύλη ἐπὶ τοῦ βορειανατολικοῦ ἄκρου.

Συμπληρωτικὴ παλαιότερας ἀνασκαφῆς τῆς Ἐταιρείας ἦτο ἡ γενομένη ἐργασία πρὸς ἀποκάλυψιν ἐνδὸς λίαν περιέργου ἀρχαίου λουτροῦ ἱκανῶς καλῶς σφζομένου παρὰ τὸν λιμένα τῆς πόλεως.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

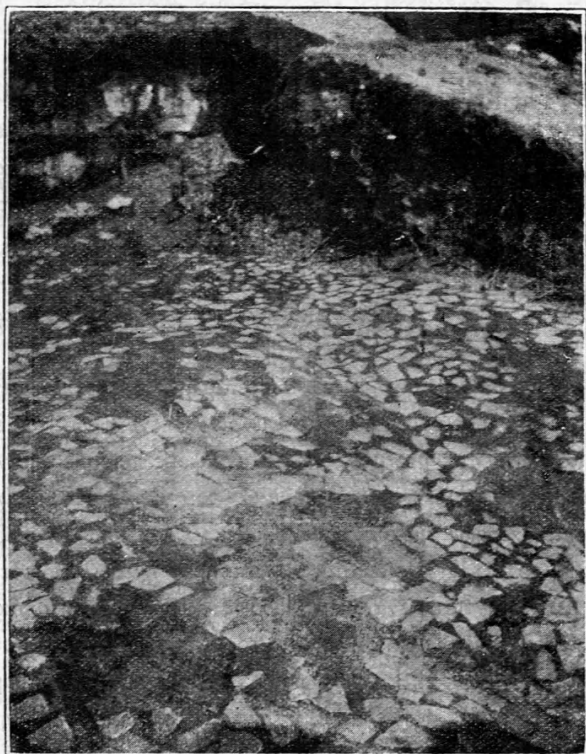
(1916)

Περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου παρελθόντος θέρους ἐπανελάβον, τὸ τέταρτον ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἔτος, τὰς ἐν Νικοπόλει, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας, ἐρεύνας, προέδην δ' ἀμέσως εἰς τὴν ἀνασκαφὴν καὶ τοῦ ὑπολειφθέντος ἀσκάφου ἔτι τμήματος τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ σπουδαιοτάτης ἅμα χριστιανικῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ἧς μέγιστον μέρος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ περιφύμου ψηφιδωτοῦ δαπέδου εἶχον ἀποκαλύψει κατὰ τὸ προπαραελθὸν ἔτος.

Ἀνέσκαψα λοιπὸν ἤδη τὰ δύο ἐπιμήκη πλευρικὰ κλίτη τοῦ ναοῦ, τὸ τε βόρειον καὶ τὸ μεσημβρινόν, ἐντὸς δὲ τῆς ἐπιχώσεως τούτων, ἧτις ἦτο μέχρι 2,50 μ. ὕψους, ἀνευρέθησαν πλείστα μαρμάρινα μέλη ἀρχιτεκτονικὰ τοῦ ναοῦ, οἷον ἐπίκρανα, ἐπιστύλια, κίονων τμήματα καὶ ἄλλαι γλυφαί, πάγκα βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ, πρὸς δὲ κέραμοι καλυπτῆρες ἡμισωληνοειδεῖς καὶ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα. Παραδόξως δ' ὅμως, ἐνῶ ὁλόκληρον τὸ δάπεδον τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος πλείστου μέρους τοῦ ναοῦ εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, οἷον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ περιέγραψα ἐν τοῖς τεύχεσι Γ' καὶ Δ' τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ λήξαντος ἔτους, συνοπτικῶς δ' ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1915, τὸ δάπεδον τῶν δύο πλευρικῶν κλιτῶν καλύπτεται ὑπὸ μικρῶν καὶ ἀκανονίστων πλακιδίων, ἅτινα ἀποτελοῦσι πρόχειρόν τι καὶ ἄτεχνον μαρμαρίνων πλακῶν μουσεῖωμα κατὰ τὸ «Ἀλεξανδρινόν» καλούμενον σύστημα. (Εἰκ. 1).

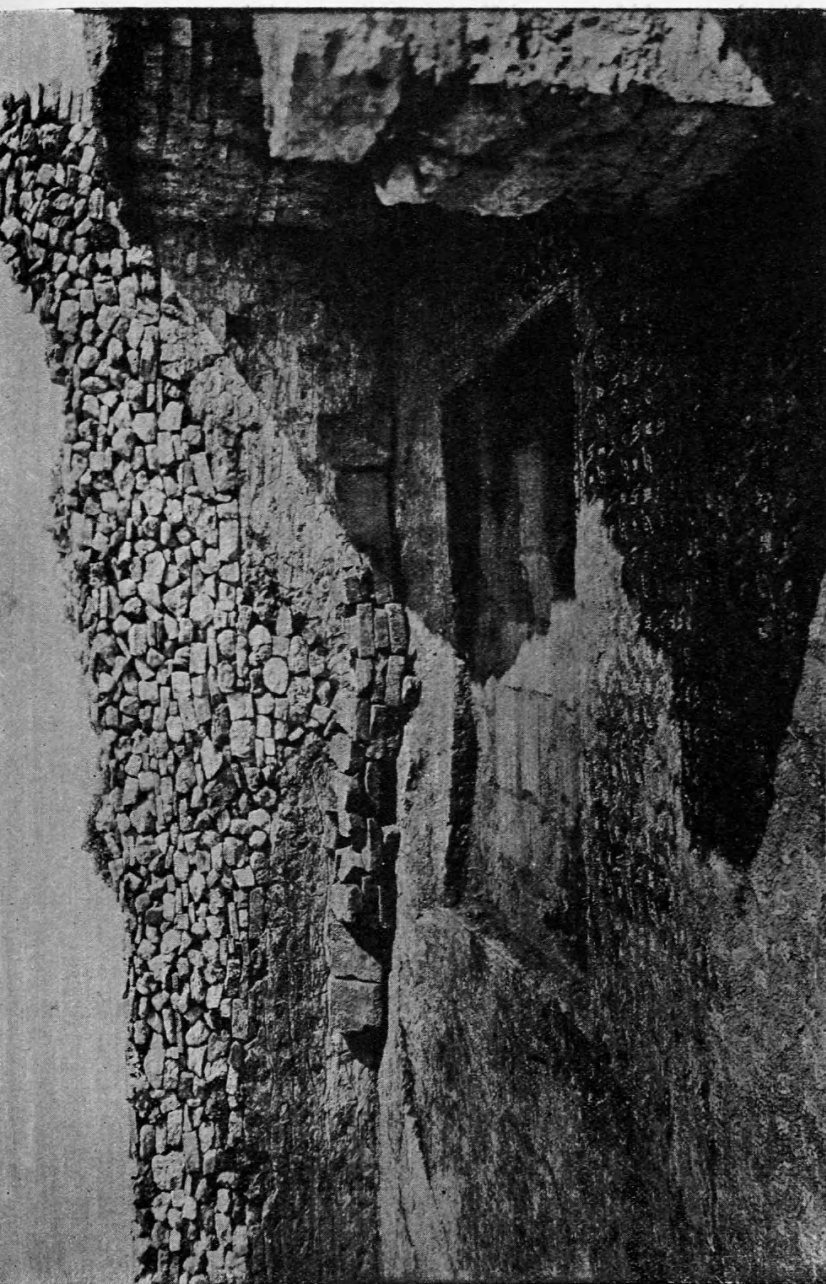
Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπελήφθη τῆς ἀνασκαφῆς τῆς βορείας πτέρυγος τοῦ Νάρθηκος, ἧτις εἶχεν ὑπολειφθῇ ἡμιτελῆς κατὰ τὸ προπαραελθὸν θέρος. Ἡ πτέρυξ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλου τετραγώνου δώματος, διηρημένου εἰς δύο τμήματα,

ἐλευθέρως δ' ὅμως συγκοινωνοῦντα, διότι δὲν σώζεται οὐδαμοῦ ἱχνος τι θύρας, ἀλλὰ μόνον ἐκατέρωθεν προέχουσι τοῖχοι εἰς μῆκος 1,14, ἐν εἵδει παραστάδων. Πολὺ πιθανὸν παραπέτασμα ἢ ξύλινόν τι δρύφρακτον νὰ ἔφρασσε τὸ μεταξὺ τῶν παραστάδων ἀνοιγμ. 4 περίπου μέτρων. Ὀλόκληρον δὲ τὸ δάπεδον

Εἰκ. 1. Πλακόστρωτον ἐν τοῖς πλευρικοῖς κλίτεσι τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

τοῦ τετραγώνου τούτου διαμερίσματος, ὅπερ ἔχει μῆκος μὲν 7 μ., πλάτος δὲ 6 μ. εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, ἔχοντος σχῆμα ἀλληλοσυμπλεκομένων πολυχρῶμων πλοχμῶν (εἰκ. 2), οἷον ἀπεκαλύφθη καὶ ἀλλαχοῦ ἤδη ἐν τῷ γὰρ, ἰδίως ἐν τῇ μεσηδρινῇ πτέρυγι τοῦ Νάρθηκος καὶ οὐ ἡ διατήρησις εἶνε σχε-

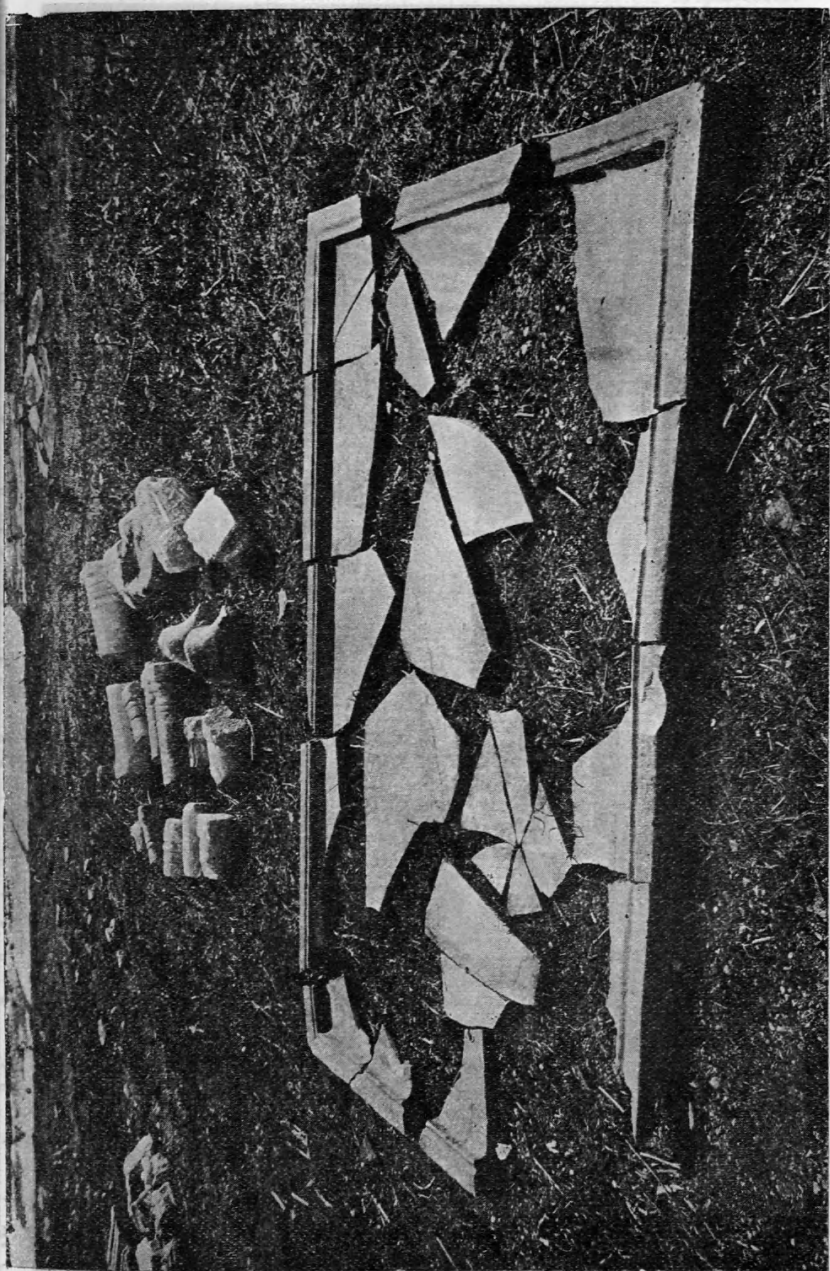

Εἰκ. 2. Ὁρθογωνικὸν ἐκ πλίνθων θιμῆλον ἐν τῇ ΝΑ γωνίᾳ τοῦ βορείου δωματίου τοῦ Νάρθηκος
τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

δὸν εἶπειν καλλίστην, παρ' ὅλους τοὺς ὑπερμεγέθεις ὄγκους τῶν χωμάτων καὶ πετρῶν, οἵτινες εἰς ὕψος 3 μ. εἶχον ἄνωθεν καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν ἐπιπέσει καὶ κατακαλύψει τοῦτο.

Ἀλλὰ τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον διακόπτεται πρὸς τὴν ΝΑ γωνίαν, ἐνθα σχηματίζεται ἐν τῇ ἐδάφει ἐπίμηκες ὀρθογώνιον ἐκ παχυτάτων πλίνθων θεμέλιον μήκους 2,60 καὶ πλ. 1,80. Αἱ πλίνθοι αὗται ἔχουσι μήκος 0,45 πρὸς 0,28 πλ. πάχος δὲ περίπου 0,08, εἰσι δὲ καλλίστης κατασκευῆς καὶ φέρουσί τινας τούτων σημεῖα, πιθανὸν σήματα τοῦ ἐργοστασίου. Ὑπάρχει δὲ κάτωθεν καὶ ἐτέρα σειρὰ πλίνθων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ὥστε σχηματίζεται οὕτω στερεώτατος πυρὴν, ἐφ' οὗ θὰ ἦτο ἀνιδρυμένον μέγα τι καὶ βαρύτατον μνημεῖον, πιθανώτατα σαρκοφάγος, ἢ τι τοιοῦτον, διότι κάτωθεν ἀνασκάψας τὸ ἔδαφος οὐδὲν εὖρον ἐκτὸς δύο νομισμάτων βυζαντινῶν τοῦ Ε' ἢ Γ' αἰῶνος. Ὅτι δὲ ὑπῆρχε τι τοιοῦτον διαπιστοῖ καὶ ἡ ἀνεύρεσις ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως τοῦ μεγάλου τούτου δωματίου πλείστων τεμαχίων μαρμαρίνων πλακῶν καὶ κιονίσκων, ἅτινα συναρμολογήσας κατὰ τὸ ἐνόν, διότι ἐλλείπουσι πολλὰ τεμάχια, ἀπετέλεσα δύο μεγάλας πλάκας, οἷοναι πίνακας μαρμαρίνους μετὰ πλαισίου, ὡς δεῖκνύει ἡ εἰκ. 3 ἐνὸς τούτων, καὶ ἐπὶ αὐτὴν κιονίσκους βυζαντινοῦ τύπου, ὕψους 1 μ. (εἰκ. 4).

Μετὰ τοῦτο ἀνέσκαψα τὸ ἐπίλοιπον τοῦ Ἐξωνάρθηκος, οὗ εἶχον μόνον ἐν τμήμα ἀνασκάψει προπέρουσι. Ἦδη ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρος οὗτος μετὰ τῆς κυρίας καὶ μεγάλης τοῦ ναοῦ εἰσόδου, ἣτις κεῖται ἐν τῇ κέντρῳ τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ Ἐξωνάρθηκος. Καὶ τὸ μὲν μήκος τοῦτο εἶνε 18 μ. τὸ δὲ πλ. 0,14, σχηματίζει δ' ἐν τῇ κέντρῳ καὶ πρὸς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον ιετρογῶνων ὑπαίθριον πιθανὸν αὐλήν, πλακόστρωτον καὶ περιτριζομένην ὑπὸ τοίχου, ὕψους 0,50 μ. καὶ πλ. 0,65 (πίν. 1. εἰκ. 5). Ἡ τετράγωνος αὕτη αὐλὴ ἔχει μήκος μὲν 9,85, πλ. δὲ 6,85, αἱ δὲ πλάκες αὐτῆς εἰσι τὸ πλεῖστον κατεστραμμέναι, πολλὰ δὲ καὶ ἐλλείπουσι. Πέριξ ὁ χώρος τοῦ Ἐξωνάρθηκος σχηματίζει ἐν Π, τὸ δ' ἔδαφος τούτου εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένου, ὡς ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἐπιχώσεως, ὅφ' ἣς ἦτο κεκαλυμμένον, διότι αὕτη μόλις εἶχεν

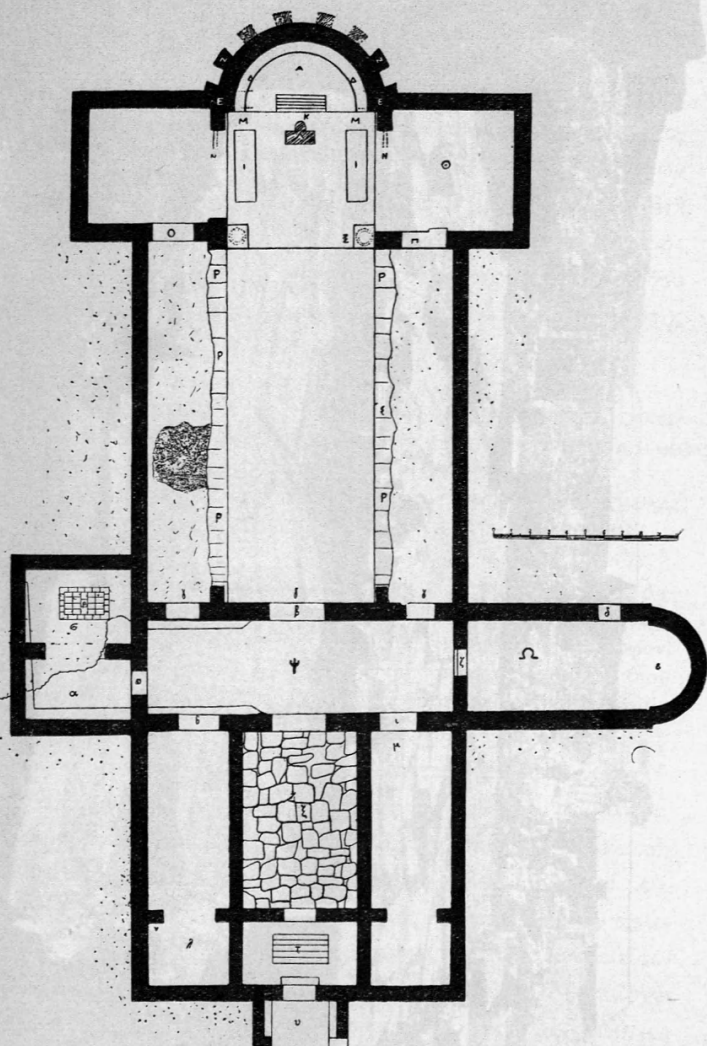

Εἰκ. 3. Τεμάχια πλάκας καὶ κιονόσκων ἐκ τοῦ βορεινοῦ δωματίου τοῦ Νάρθηκος τῆς χρίστIAN. Βασιλικῆς Δουμνίου ἐν Νικοπόλει.

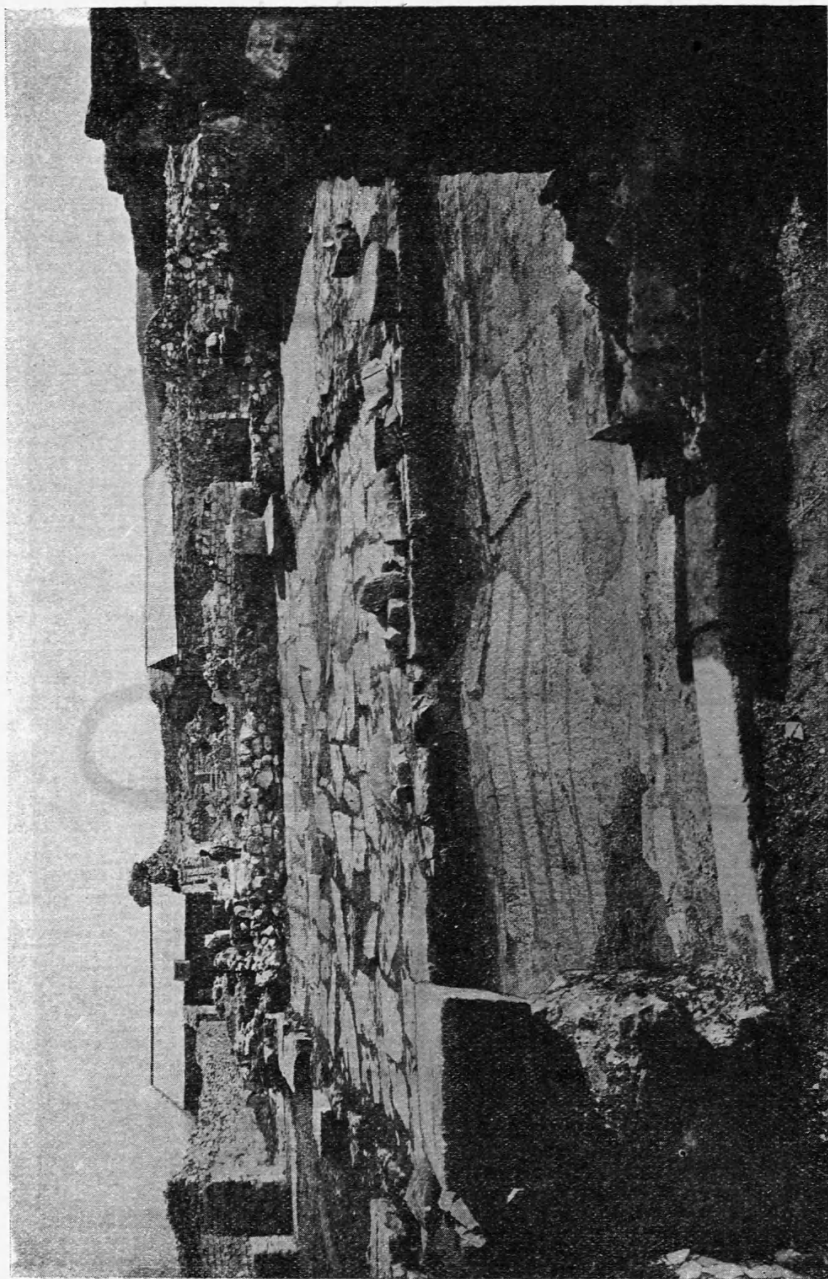
ὕψος 0,50 μ. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τετραγώνων ἐκ πολυχρώμων ταινιών, ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίστανται ζῶα,

Πιν. Ι. Κάτοψις Χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

καρποί, ἄνθη, πτηνὰ ἐντὸς φωλεῶν κλπ. Ταῦτα πάντα εἰσὶ διὰ πολυχρώμων ψηφιδῶν κατεσκευασμένα, ὧν τινες λίθιναι, ἄλλαι

Εἰκ. 5. Κεντρικὴ αὐλὴ τοῦ Ἐξωνάρθρου μετὰ τῆς ψηφιδωτῆς ἐπιγραφῆς πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Λουμετίου ἐν Νικοπόλει.

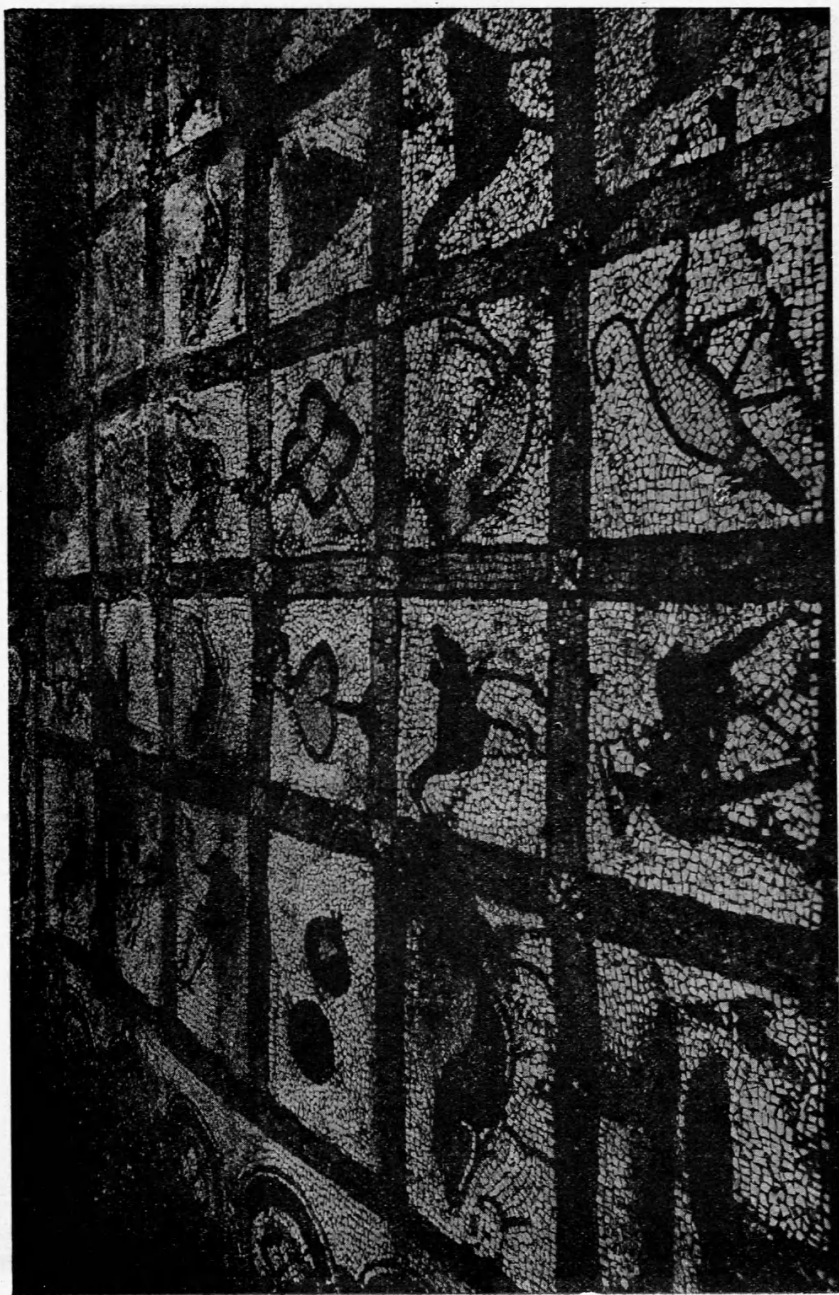
δὲ ὑέλιναι, ἀλλ' ἡ τέχνη τῶν ψηφιδωτῶν τούτων ὑπολείπεται τῆς τῶν λοιπῶν τοῦ ναοῦ. Ἀμυδρὰν ἰδέαν τούτων παρέχεται ἡ εἰκ. 6.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Ἐξω-
νάρθηκος εἶνε ἡ πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου ἐν θέσει τ. τοῦ πίνακος
ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ, ἡ τετάρτη ἤδη ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλυπτο-
μένη, μήκους μὲν 3 μ. πλ. δὲ 1,50 μ. τὸ δὲ ὕψος τῶν ψηφίων
εἶνε περίπου 0,22. Ταῦτά εἰσι ἐκ ψηφιδῶν μολυβδοχρῶν ἐπὶ
ἐδάφους (ἐξέργου) λευκοῦ. Ἐκτείνεται δὲ εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς
μέτρου ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ τῆς μεγάλης πύλης τῆς κυρίας εἰσόδου
καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πέντε στίχων (εἰκ. 7). Τὸ κείμενον ταύτης
ἔχει ὧδε :

ΔΟΜΗΤΙΟΣ ΜΕΝ Ο ΠΡΩΗΝ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΟΝ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΟΙΚΟΝ
ΔΟΜΗΤΙΟΣ ΔΕ Ο ΝΥΝ ΓΕ ΝΠΩΝ ΕΚΙΝΟΥΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ
ΔΥΝΑΜΙ ΧΡ ΤΗΝ ΠΑΣΑΝ ΕΚΑΛΛΙΕΡΓΗΣΕΝ ΤΡΙΣΤΩΟΝ
ΕΥΦΡΟΣΥΝΟΣ ΜΗΝ ΕΝ ΤΩ ΝΕΩ ΩΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΡΟΥ ΠΗΜΑΙ...
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΚΑΤΕΡΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩΝ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ἤτοι: Δομήτιος μὲν ὁ πρῶην τὸν σεβάσμιον κατεσκεύασεν οἶκον, Δο-
μήτιος δὲ ὁ νῦν γε ΝΠ (Νικοπόλεως) ἔων ἐκείνου καὶ τῆς Ἱερωσύνης
διάδοχος, δυνάμει ΧΡ (Χριστοῦ) τὴν πᾶσαν ἐκαλλιέργησε τριστῶον.
Εὐφρόσυνος μὴν ἐν τῷ νεῷ ὡς μαθητῆς τοῦ προτέρου πημαί... (ποι-
μήναντος;) Δημητρίου Μάρτυρος ἐκάτερος εὐχαριστῶν τῇ προστασίᾳ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δύο τινὰ σπουδαιότατα διδασκό-
μεθα. Ἐν πρώτοις μὲν ὅτι καὶ ἕτερος Δομήμιος ἢ Δουμέμιος,
ἀρχιερεὺς, διάδοχος τοῦ πρώτου, ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Νικοπό-
λεως, διακοσμητῆς δ' ἐπίσης τῆς πκρούσης Βασιλικῆς καὶ δεύ-
τερον ὅτι ὁ νῶς οὗτος, καθὰ ὁ τελευταῖος στίχος δηλοῖ, ἦν ἀφιε-
ρωμένος τῇ μνήμῃ τοῦ Μάρτυρος Δημητρίου. Ἡ δὲ κυρία εἴσο-
δος τοῦ ναοῦ εἶχεν εὖρος περίπου 2 μ. πρὸ ταύτης δὲ ὑπάρχει
πρόθυρον ἢ πρόπυλον, ὅπερ ἔχει μῆκ. 3,15, πλ. δὲ 2,50 μ.,
θὰ ἦτο δὲ ἄνωθεν ἐστεγασμένον πιθανῶς διὰ θόλου ἢ καμάρας,
ὡς εἴθιστο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. (Πίν. I υ. εἰκ. 5).

Εἰκ. 6. Τμήμα ψηφιδωτοῦ δαπέδου ἐν τῇ βοσκήνῃ τοῦ Ἐξουαθέριου τῆς χούρας. Βασιλικῆς Δουμνίου ἐν Νικοπόλει.

Εἰκ. 7. Ἐπιγραφή ψηφιδωτῇ ἐν τῷ Ἐξωνάρθρῳ καὶ πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμνίου ἐν Νικοπόλει.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΥΛΙΟΥ

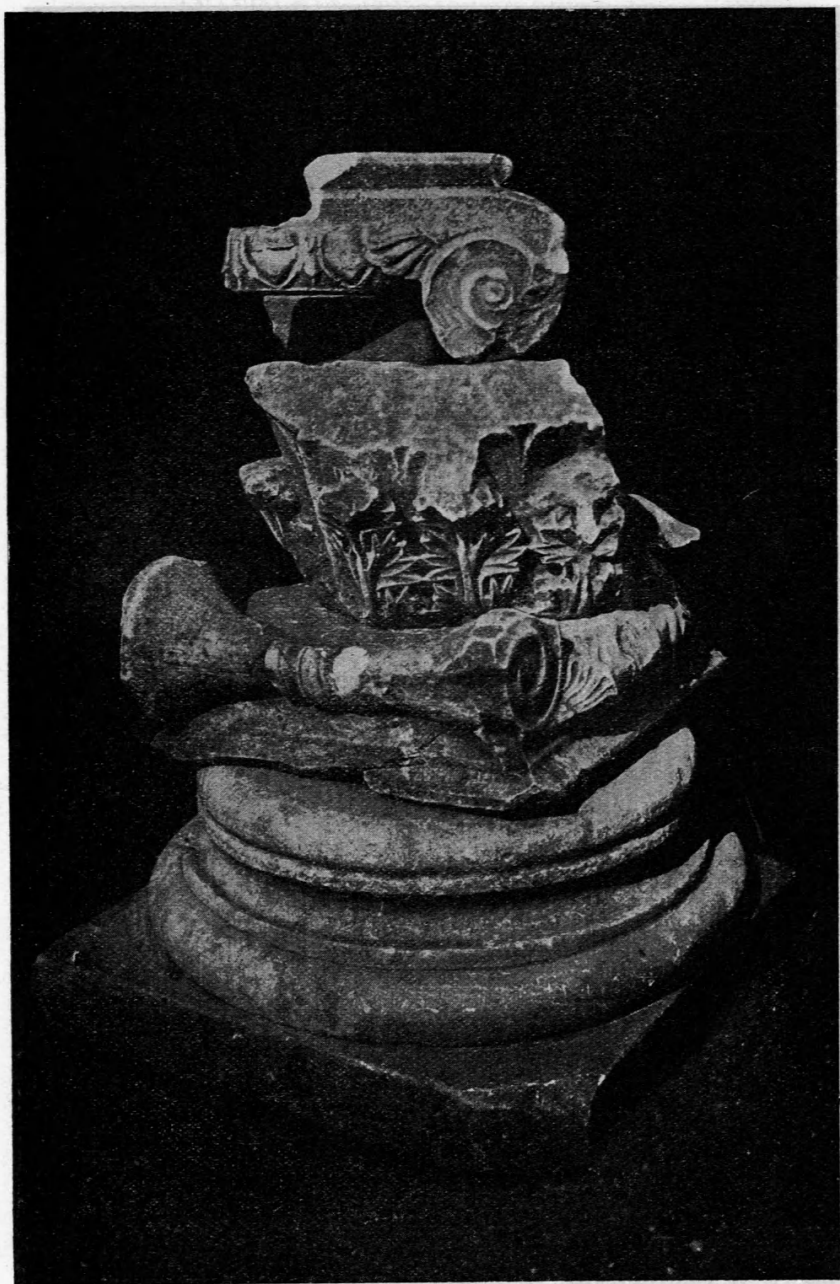
Μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐπελήφθη τῆς σκαφικῆς ἐρεύνης τοῦ μεγάλου τετραγώνου περιστύλιον, ὅπερ εἶχον ἐν μέρει ἀποκαλύψει πρὸ τριετίας καὶ τὸ ὅποιον κεῖται ἀκριδῶς ἔναντι καὶ πρὸς Β. τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, χωριζόμενον ἐκείνου διὰ τῆς ὁδοῦ, ἣτις ἀνέρχεται ἐκ τῆς πόλεως κάτω καὶ ἄγει διὰ πύλης ἀψιδωτῆς ἐπὶ τοῦ μεσημβρ. τείχους πρὸς τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως περίχωρα. Τὸ περιστύλιον τοῦτο ἀποτελεῖ στοᾶν περὶ τετραγωνικὴν ὑπαιθρον αὐλήν, ὥς ἐν πάσαις ταῖς ἀρχαίαις οἰκίαις, τὸ δ' ἔδαφος τῆς στοᾶς ταύτης ἦν ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον ἠφανίσθη. Εἰς τὸ βάθος τῆς στοᾶς ταύτης, κατὰ τὰς πλευρὰς αὐτῆς, ὑπάρχουσι δωμάτια, αἰθουσαι καὶ ἄλλα διαμερίσματα, ἐξ ὧν πολλὰ ἤδη ἀνεσκάφησαν. Πρὸ δύο ἐτῶν εἶχον ἀνασκάψει τὰ τῆς δυτικῆς καὶ τινα τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς μετὰ τῆς πρὸ αὐτῶν στοᾶς τοῦ περιστύλιου, ἐφέτος ἀνέσκαψα ὁλόκληρον τὴν στοᾶν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἀνατολικήν. Καὶ ἐν μὲν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ ἀπεκαλύφθη θαυμάσιον ψηφιδωτὸν δάπεδον, ὅπερ δ' ὅμως ἀτυχῶς εἶνε λίαν ἐφθαρμένον, διότι ἔχει ἐξηφανισμένον ὁλόκληρον τὸ κέντρον, ἐφ' οὗ, καθὰ ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλίγων ἔχων συμπεραίνομεν, ὑπῆρχε σπουδαιοτάτη ψηφιδωτὴ σύνθεσις. Τὸ περίξ τῆς κεντρικῆς ταύτης παραστάσεως διασωθὲν ψηφιδωτὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ πολυχρώμους ὥραιοτάτους πλοχμούς ἐκ κλάδων ἀναδενδράδος μετὰ φύλλων, ἐντὸς δὲ τῶν κύκλων, πλ. 0,52, οὓς οὗτοι σχηματίζουσι παρίστανται ζῶα, πτηνά, θηρευταὶ καὶ ἄλλα λίαν ἐντέχνως κατεσκευασμένα διὰ μικρῶν τετραγώνων πολυχρώμων ψηφίδων. Ἐν δὲ ταῖς γωνίαις παρίστανται κεφαλαὶ πωγωνοφόρων γερόντων φανταστικά, περιβαλλόμεναι ὑπὸ στεφάνης ἐκ φύλλων διακοσμητικῶς συμπεπλεγμένων (εἰκ. 8).

Μετὰ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν κύκλων, οὔτινες, ὥς εἵπομεν, περιβάλλουσι τὸν κεντρικὸν πῖνακα, ἔπεται πλατεῖα ζώνη, 0,65

Εἰκ. 8. Ψηφιδωτὸν ἐν τῇ μεσημβρ. στοᾷ τοῦ «Περυστύλου» ἐν Νικοπόλει παλαιῶν φανταστικῶν παγοφορῶν κεφαλῇ.

Εἰκ. 9. Κιονόκρανα καὶ βάσεις κιόνων ἐκ τοῦ «Περιστυλίου» Νικοπόλεως.

Εἰκ. 10. Ὑπόγειον κατασκεῦασμα ἐκ πλινθίνων κιονίσκων χρησimevov ὡς «Ὑπόκαιστον» ὑπὸ τὴν ἀνατολικὴν μεγάλην αἶθουσαν τοῦ «Περιστυλίου» ἐν Νικοπόλει.

μ. περίπου, ἥτις διαθέτει πέριξ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς τὸ δάπεδον καὶ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὴν ὄψαν τοῦ ὅλου ψηφιδωτοῦ. Ἡ ζώνη αὕτη κοσμεῖται διὰ σχημάτων ἐν εἴδει μνηρίσκων μετὰ καθέτου πρὸς τὸ μέσον αὐτῶν κεραίας καὶ οὔτινες συμμετρικῶς συμπλέκονται χειαστί, ἀποτελοῦντες σύνολόν τι ἐξόχως ἁρμονικὸν καὶ εὐάρεστον.

Κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιστυλίου ἀπεκαλύφθη μέγα ἐπίμηκες ὀρθογώνιον δωμάτιον, μήκ. 13,25 καὶ πλ. 7,20, ἀνοικτὸν δὲ πρὸς τὸ περιστύλιον πρὸς Δ. Τὸ ἀνοῖγμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δύο κίωνων ἐν τῷ μέσῳ, ὧν ἐσώθησαν αἱ βάσεις μόναι μετὰ θραυσμάτων ἐκ τῶν κιονοκρανῶν (εἰκ. 9), ἐκατέρωθεν δὲ ἐκ δύο παραστάδων. Καὶ τοῦ μεγάλου τούτου δωματίου τὸ δάπεδον ἦν πάλαι ποτὲ ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ ποικιλιωτάτου, οὗ δυστυχῶς δὲν διεσώθη ἡ ἐλάχιστον τμήμα, τὸ κατὰ μήκος τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου. Ἐπ' αὐτοῦ παρίστανται τριῶνες εἰς φυσικὸν μέγεθος μετὰ δρακόντων, δελφίνων καὶ ὁμοίων θαλασσίων δαιμόνων.

Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀπροσδόκητον εὕρημα ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ αἰθούσῃ τοῦ Περιστελίου ἦν ἡ ἀποκάλυψις κάτωθεν ὁλοκλήρου τοῦ δαπέδου αὐτῆς χθαμαλοῦ ὑπογείου ἐν τῷ ὅποιῳ πληθὺς κιονίσκων, ἡμίσεος μέτρου ὕψους καὶ ἀνὰ σύμμετρα διαστήματα πλησίον ἀλλήλων ἀνιδρυμένων, ὑποδαστάζει τὸ ἀνῶθεν ψηφιδωτὸν δάπεδον. Οἱ κιονίσκοι οὗτοι ἀποτελοῦνται ἐξ ἐννέα διτκοειδῶν στρογγύλων πλίνθων δμ. 0,20 καὶ πάχους 0,03. Ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις τῶν κιονίσκων εἶνε περίπου 0,35. Ἀνωθεν ἐκάστου τῶν κιονίσκων εἰσὶ προσηρμοσμένοι δύο μεγάλοι τετράγωνοι πλίνθινοι πλάκες (μήκ. 0,54 καὶ πάχους 0,04), ἐπὶ τούτων δὲ στηρίζεται τὸ ὑπόστρωμα τοῦ ψηφιδωτοῦ ἐδάφους πάχους περίπου 0,12 (εἰκ. 10). Ἄλλ' εἰς τί ποτε ἐχρησίμευε τὸ ὑπόγειον τοῦτο κατασκευάσμα; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται περὶ Ὑποκαύσιου, οἷον ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἀρχαίαις Θέρμαις, ἰδίως κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τοιούτων ὑποκαύσιων πρόσφατον παράδειγμα ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν τὰ ἐν ἀρχαίᾳ Ἡλίδι (παρὰ τὸ Γαστοῦνι) ἀποκαλυφθέντα, ἐντελῶς ὅμοια πρὸς τὸ ἡμέτερον, κατὰ τὰς πρὸ ἐξαετίας ἐν αὐτῇ ἐνεργηθείσας ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Αὐστριακῆς Σχολῆς ἀνασκαφάς.

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ

Διὰ τῶν τοῦ 1916 σκαφικῶν ἐργασιῶν ἀπεκαλύφθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης ἡ στενὴ ὁδὸς καὶ τὸ πρὸς τῇ χαράδρᾳ τετράπλευρον κτίσμα καὶ ἄλλα τινὰ τῶν αὐτόθι καειμένων (ΠΑΕ 1913 114, ΑΕ 1913 237 1916 118).

Ἡ εἰρημένη ὁδὸς ἔχουσα πλάτος 1 80 ὀρίζεται ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοίχου, ὅστις εὐμεγέθων λίθων πεποιημένος ἀπετέλει ἅμα καὶ τὰς οἰκείας πλευρὰς τῶν προσκειμένων δωματίων. Διὰ τῆς ὁδοῦ κατὰ μῆκος διήκε πῆλινος ὀχετὸς κρυπτός, οὗ τὸ κάτω κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν πειόσχημον, ὕστερον δὲ ἐν μετασκευῇ ἐποιήθη ὑπόκοilon (OGI 483[πρὸ σ. 551]₆₀ καὶ [πρὸ AM 1910 96] νοεῖται ὡδε: ἐάν τινες ἐν ταῖς ₆₁ ὁδοῖς χοῦν ὀρύσσωσιν ἢ λίθους [δηλ. χοῦν ἢ λίθους ὀρύσσωσιν = χ. ἢ λ. ἐξορύσσωσιν], ἢ πηλὸν ποι₆₂ῶσιν, πρὸς τοὺς δ' ἐ]κβεβλη₃₇[κότας τὸν χοῦν οἱ ἀμφοδάρχαι] ἀναγκα₃₈[ζέτωσαν ἀνακαθαίρειν (πρὸ σ. 51 79 142 158 199 201 204 207, ἴσως μᾶλλον ἀποκαθιστάναι πρὸ σ. 8 69 99, *Schweizer* GPI 176) τὸν τ/όπον, ἀντίθ. IG ²II 380 [=SIG³ 313] ἐπαναγκαζόντων ₂₆ δὲ καὶ τοὺς τὸν [χ]οῦν κατα[βε]βληκότας ₂₇ ἰς τὰς ὁδ[ο]ὺς ταύ[τας] [ἀ]να[ο]εῖν - - [- μήτε] χοῦν κα₃₈[ταβή]λιν, πρὸ Παπινιαν. Ἀστυνομ. μονοβ. ἐν Digest. XLIII 10 ₁₂ ὅπως μηδεὶς ὀρύσσει τὰς ὁδοὺς μηδὲ χωνυήν [πρὸ Χαριτωνίδης Ποικ. Φιλολ. Α' 697 886] μηδὲ κίττη εἰς τὰς ὁδοὺς μηδέν, IG XII₅ 569 καὶ σ. 331, *Wilhelm* BGI 157). Ἡ ὁδὸς δὲν ἔφερεν εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ἀλλὰ κατέληγεν εἰς τὸ εἰρημένον τετράπλευρον κτίσμα. Ἦν δὲ τοῦτο κρήνη, ἥγουν δεξαμενὴ τετράπλευρος, ἐπίχριστος τὰ ἔνδον (βάθ. 1 92· ἐμβαδὸν $0.94 \times 0.98 \times 1.92 = \square 1.768704$, ₂ καὶ ἐν ΑΕ 1916 119 ₂₂₁ γρ.[στ. 14 γρ. 0.015]), ἐν περιδόλῳ τετραπλεύρῳ (π. 4^α). Τῆς δεξαμενῆς ὁ βόρειος τοίχος ἀποτελεῖται τὴν βᾶσιν ἐξ ἐπιμήκους λίθου (πλ. 2 24) ἐξικνουμένου μέχρι τῆς τοῦ περιδόλου ἀνατολικῆς

πλευρᾶς καὶ φέροντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς δεξαμενῆς πρὸς ἔκρουον ὀπὴν περιφερῇ, ἥτις ἔνδον εἶνε περιβεβλημένη διὰ χαλκοῦ κρουνοῦ ὀλμοειδοῦς (διαμ. 0 09) ἔχοντος ἐν τῷ τοῦ βορείου ἄκρου κέντρῳ ἐλάχιστον τρῆμα· μεταξὺ δύο τῶν τῆς δεξαμενῆς πλευρῶν, τῆς τε δυσμικῆς καὶ τῆς βορείου, καὶ τῶν τοῦ περιδόλου ἀντιστοιχίων σχηματίζεται διάδρομος γαμμοειδῆς, οὗ τὸ δυσμικὸν σκέλος κατέχει κλιμαξὶ δέκα ἀναθασμῶν χάριν τῆς εἰς τὰ ἔξω τοῦ κρουνοῦ καθόδου· ἡ βάσις τοῦ βορείου τοίχου τοῦ περιδόλου ἀπαντροχὺ που τοῦ κρουνοῦ φέρει εὐμεγέθη τετράγωνον ὀπὴν χάριν τοῦ εἰς τὴν χαράδραν ἀπόρρου τῶν τοῦ διαδρόμου ὑδάτων· ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῶν τοῦ περιδόλου τοίχων εἰσὶν ἐγλυμμένα κατὰ τόπους μοχλοδόθρια. Τὸ κτίσμα ἐστὶν ἅπαν μεγάλαις πλινθίσιν ἀσβεστολίθου πανταχῇ ἀρμοττούσαις ὀικοδομημένον, τῆς Δ' πΧ ἑκατονταετηρίδος. Πρὸς ἀσφάλειαν δ' ἐφ' ἔτος μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἡ μὲν δεξαμενὴ ἐστεγάσθη προσηκόντως, πρὸς δὲ τῷ βορείῳ τοῦ περιδόλου τοίχῳ ὀικοδομήθη ἐν τῇ κοίτῃ τῆς χαράδρας ἰσχυρὸν ἀνάλημμα. Περὶ κρηνῶν πρὸ καὶ Ὀρλάνδος AE 1911 200 1916 94.

Τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχτης κτίσματα ἐξικονοῦντο μέχρι τῆς χαράδρας, ἔφερον δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων, ὥς ἐκ κλασμάτων εἰκάσαι, χρῆμα ἐρυθρῷ καὶ φαιῷ καὶ θαψίνῳ κεχρωσμένον καὶ διὰ χαρακτῶν γραμμῶν παρέχον λιθίνου ἰσοδόμου τοίχου ὄψιν μετ' ἐκτύπου πρὸς τῇ ὀροφῇ κόσμου. Ἐν τοῖς δυσμικοῖς ἡύρεθη πώρινος κίων ἀρράδωτος, ὕψ. π. 1 69, διαμ. π. 0 44, πλησίον δὲ ὑπὸ τι τῶν πρὸς τῇ ὄχτῃ οἰκοδομημάτων διήκει εἰς τὴν χαράδραν κατιῶν ὀχετὸς πώρινος κρυπτός, ἔχων διάρρουν πλ. 0 26.

Ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ ἡύρεθη πινάκιον μολυβδοῦ ἐλάσματος ὕψ. 0 015, πλ. 0 055, ἐφ' οὗ ἐκτύπως ἐπιγραφὴ ἱερὸν 2 Ἀμφιαρόου ἐν μέσῳ δύο κεφαλῶν, Ἀμφιαράου καὶ Ὑγείας, ἥτις καὶ δι' ἰδίᾳς ἐπιγραφῆς 3 Ὑγεία δηλοῦται, ἣν δὲ τοῦτο εἰσιτητήριον τοῦ ἱεροῦ (νῦν AAM 14829· AE 1916 119 εἰκ. 1· πρὸ. IG V₂ 323 468, AE 1915 153).

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ τοῦ βορείου σκέλους τοῦ διαδρόμου τῆς κρήνης ἡύρεθη ἐν τῷ βάθει ἀνάγλυφον λίθου Πεντελεγκοῦ ἐν παραστάσι καὶ γείσῳ φέροντι πέντε ἡγεμόνας καλυπτῆρας,

ὑψ. ὡς 0 52, πλ. ὡς 0 538 (νῦν AAM 3369· AE 1916 120 εἰκ. 2· πρὸ καὶ AAM 2373 2441 2462 2488 2489 2505 3325 [Κασσιριώτης AE 1914 136]): ὁ Ἀμφιάραος ἐπὶ τῆς βακκτηρίας ἐρειδόμενος καὶ ἡρέμα πρὸς δεξιὰ κλίνων θεραπεύει διὰ καμπύλου μαχαιρίου τὸν δεξιὸν ὄμον νεανίου, ἐν δεξιᾷ δὲ ἐπὶ κλίνης φερούσης στρῶμα ὑποφαινόμενον καὶ ὑπόστρωμα καὶ προσκεφάλαιον καθεύδει νεανίας, γυμνὸς μὲν τὰ ἄνω, χλαίνη δὲ τὰ ἀπὸ ἱξῶος κάτω κεκαλυμμένος, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ ἄκρῳ ἵσταται νεανίας σεβίζων· οἱ ἱστάμενοι, ὃ τε Ἀμφιάραος καὶ οἱ ἄλλοι, φέροντες ἱμάτιον καταλείπον γυμνὸν τὸ ἄνω δεξιὸν τοῦ σώματος, εἰς διαδεδεμένοι τὴν κεφαλὴν, ὃ δὲ καθεύδων, ὡς εἰκός, ἀδιάδετος· ἐν τῷ βάθει ὀπισθεν μὲν τῆς κλίνης ὁ ἱερὸς δράκων ἀνέρωπων ἄπτεται τῷ στόματι τοῦ δεξιοῦ ὄμου τοῦ καθεύδοντος, ὀπισθεν δὲ τοῦ ὄψεως στῦλος μετὰ πίνακος, σύμβολον ἅμα τοῦ ἱεροῦ ἢ τοῦ κοιμητηρίου. Ἐπὶ τοῦ γείσου δύο ὀφθαλμοὶ τὸ θεῖον μᾶλλον ὑποδηλοῦντες. Ὑπὸ τὴν παράστασιν ἐπιγραφὴ Ἀρχίνος Ἀμφιαράω ἀνέθηκεν.

Ἐν τινι τῶν δυσμῶθεν τῆς στενῆς ὁδοῦ δωματίων ἡνρέθη βάθρου ἐπὶ κράνον, ὅπερ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἐπιγραφὴν (τῆς Δ' πΧ ἑκατονταετηρίδος) ἔφερεν ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιλόχου.

Ἐτι δὲ πρὸς τούτοις ἡνρέθησαν χρυσοῦ πέταλον περιφερὲς (διαμ. 0 015, κοσμήματος ἐξάρτημα· νῦν AAM 14830) φέρον ἑκκρούστως πρόσωπον (πρὸ AAM 13382), χαλκοῦν Ἐχάτειον ὑψ. 0 022 φέρον ἄνω κρίκον ἐλλιπῆ (σκεύους ἐξάρτημα· νῦν AAM 14831), νομίσματα 172 (νῦν NM 1915/6 ΚΓ'), ὧν 171 χαλκᾶ (Ἀθηναίων, Βοιωτῶν, Ὠρωπίων [Ἀμφιαράου κεφαλὴ καὶ δελφίς περὶ τρίαναν], Πρόδου, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου κλπ) καὶ ἓν ἀργυροῦν (δραχμὴ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου).

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Σεβαστοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐξέδραμον τὸ θέρος τοῦτο εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν ἀρχαιολογικῶν μνημείων χριστιανικῶν χρόνων. Ἡ ἐπίσκεψίς μου δὲν ἐγένετο εὐφορὸς, ὅσον ἡ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, πρῶτον μὲν διότι δὲν εὗρον ἐνταῦθα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα ἄξια εἰς ἀρχαιότητα καὶ σπουδαιότητα τέχνης πρὸς τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔπειτα διότι, πλὴν τῆς ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος (Ἀγίου Διονυσίου), ἧς οἱ μοναχοὶ — τῇ εὐγενεστάτῃ συστάσει μάλιστα τοῦ διατρίβοντος κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου αὐτόθι σεβασμιωτάτου Ἀγίου Κίτρου Κυρίου Παρθενίου τοῦ Βαρδάκκ — πᾶσιν παρέσχον μοι εὐκολίαν εἰς μελέτην τῶν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ σκευοφυλακείου, ἀλλαχοῦ, (σύνηθες δ' ἐν ταῖς μοναῖς τοῦτο πρὸς ταχυτέραν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ταράσσοντος τὴν μακαρίαν ὑπνῆλιν αὐτῶν ἐπισκέπτου), ἔλεγον ὅτι ἀπουσίαζεν ἀπὸ τῆς μονῆς ὁ κλειδοκράτωρ ἡγούμενος. Ἐδυτχέρανε δὲ τὴν ἐκδρομὴν μου καὶ ἡ ἔλλειψις μέσων μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διὰ τοὺς ταραχώδεις, οὓς διερχόμεθα, καιροὺς· οὕτω διέτριψα ἀδρανῆς ἐν τῇ σταθμῇ Πυργετοῦ εἴκοσιν ὀκτὼ ὥρας, ἐν Τυρνάδῳ ὥρας πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἐν Ἐλασσῶνι εἴκοσιν ἕξ.

Ἐπεσκέφθην δὲ κατὰ τὴν βραχείαν ταύτην ἐκδρομὴν μου τὴν Λάρισαν, ἔνθα λόγου ἄξια ἡ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως (μπεξε-στέν) συλλογὴ ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς καὶ τινες χριστιανικῶν χρόνων, τὰ Ἀμπελάκια, ἔνθα ἄξια θέας ἡ τριώροφος πεντάγωνος οἰκία τοῦ Γεωργίου Σφάρτζ, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ ἀρχιτέκτονος τοῦ Ἰωάννου Ζερμπανοῦ, ρυθμοῦ ἀνατολικοῦ πολυτελοῦς καὶ πεφορτισμένου καὶ ἄλλως καὶ εἰς πολυχρωμίαν ὕαλων. Ὡσαύτως ἐπε-

σκέφθην τὴν ὑπὲρ τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς ἐκδελῆς τοῦ Πηγαιοῦ ἐπὶ τῆς Ὀσσης μονῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἧς ὁ ναός, (ὁ ἀρχαιότατος πιθανῶς τῶν κατὰ τὴν Θεσσαλίαν, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὸ σχέδιον καὶ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ὑπὸ τὰς στοᾶς κατεσπρμένα κιονόκρανα περτίζοντα καὶ κορινθιακὰ ἀκάνθας ἔχοντα ἀνεστραμμένας), καὶ ἐκ πυρκαϊᾶς κατὰ τὸν πρόναον καὶ τὸν νάρθηκα ἐφθάρη καὶ τὸν τροῦλλον ἔχει νεώτερον καταπεσόντος τοῦ παλαιοῦ.

Ἐπεσκέφθην καὶ τὴν *Ραφάνην*, τὴν παρ' αὐτῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τὴν πρὸς τὸν *Πυργετὸν* μονῇ τῆς Ἁγίας Σωτείας, τὸ *Λιτόχωρον* καὶ τὴν παρ' αὐτῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Ὡς αὐτὸς ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἱδρυθεῖσαν μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ ἐξήτασα τὴν πενιχράν πως βιβλιοθήκην αὐτῆς καὶ τὸ ἱκανῶς πολύτιμον σκευοφυλάκειον καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν ἐν τῇ πεδιάδι μετόχιον τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ὡς αὐτὸς τὴν παρὰ τὴν *Μαλαθριὰν* (τὸ ἀρχαῖον Δῖον) μονῇ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς τοῦ Ὀλύμπου μονῇ τῆς Πέτρας, ἧς ἐν τῷ ναῷ δρύφακτον (τέμπλεον) τερνευτὸν ἐξαίσιος ἐργασίας εἰς ποικιλίαν ἁρμονικὴν παραστάσεων καὶ δύναμιν καὶ ζωὴν τῶν φύλλων, τῶν φιαλῶν, τῶν εἰκονιζομένων ἁγίων. Ἄξιον δὲ προσοχῆς ἐνταῦθα καὶ ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμάρου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἄλλοθεν κομισθέν, ἐντειχισθὲν δὲ ἤδη ὑπὲρ τὴν εἴσοδον τῶν καινῶν ἱδρυμάτων τῆς μονῆς.

Ἐκ τῆς Μονῆς δὲ ταύτης κατελθὼν ἐπεσκέφθην τὴν *Κουντουριώτισαν*, ὅπου πολλαὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐπιγραφαὶ καὶ τὴν *Κατερίνην*, ἔνθα ἐπιγραφαὶ τινεὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων μάλιστα. Ἐντεῦθεν διὰ Λαρίσης ἀπῆλθον εἰς *Τύρναβον*, παρ' ἧς εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας πρὸς δυσμὰς τὸ μονῶδριον τοῦ *Προφήτου Ἡλιοῦ* τοῦ Θεοδότη, ἐν ᾧ πλὴν ἄλλων θαυμάσια εἶναι τὰ τορεύματα τοῦ τεμπλέου καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ἐν αὐτῷ μάλιστα οἱ τέσσαρες κομφοὶ στῦλοι οἱ ἀνέχοντες τοῦ θρόνου τὸ κουδούκλιον τὸ πολυτελέστατον καὶ εἰς λεπτότητα ἅμα ἐξειργασμένον, ἔξοχον θέαμα κομψότητος καὶ εὐρυθμίας καὶ κάλλους μεγαλειοτάτου. Ἀπὸ τῆς Τυρ-

νάδου δ' ἀνήλθον εἰς Ἑλασσῶνα, ἧς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἡ μονὴ τῆς Παναγίας ἱδρύεται τῆς Ὀλυμπιωτίσσης, καὶ ναὸν καλὸν ἐχούσης, εἰκόνας δέ τινας καὶ ἀναλόγια ὀστρεοκόσμητα θέας ἄξια, ὅπως καὶ τὰ τορεύματα τῆς κυρίας θύρας τοῦ ναοῦ.

Ἐντεῦθεν διὰ Λαρίσης πάλιν ἀπήλθον εἰς Καλαμπάκαν, ἔνθα ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος ἀριστερὰ ἔχομεν γεγραμμένον χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου τοῦ Β' (1332) καὶ σιγίλλιωδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Κωνστ/πόλεως Ἀντωνίου (1393). Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς καὶ παρὰ τὸ ὅλον τοῦ ναοῦ ἀρχιτεκτόνημα τὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔχομεν, μοναδικὸν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ ἁμδωνα, καὶ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ὕψηλόν, μεγαλοπρεπῆ, τὰς πλευρὰς καὶ τὴν ῥάχιν καὶ τὴν στέγην κεκοσμημένον δι' ὀστρέων. Αἱ παραστάσεις ἐν αὐτῷ, αἵτινες οὔτε πυκναί, καὶ ἐκ τούτου καταπονοῦσαι, οὔτ' ἀραιαί εἰσιν, εἰκονίζουσιν ἀνθέμια, κλάδους μετ' ἀνθέων, λέοντας, πτηνάρια ὀδρικά καὶ ἄλλα πτηνὰ καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν τοῦ θρόνου τὸν δικέφαλον αἰτόν. Ἀρμονικὴ εἶναι καὶ ἀκριβὴς ἐν αὐτῷ τῶν κοσμημάτων ἡ διάθεσις, τὸ ὅλον δὲ περικαλλὲς ἔργον ζωὴν ἐνέχει καὶ χάριν.

Ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας δ', ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθη τὰς ἐν τοῖς Μετεώροις μονὰς τῶν Ἀγίων Πάντων (Βαργαδμ) καὶ Ἀγίου Στεφάνου, κατήλθον εἰς Τρίκαλα καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀτημάντων αὐτοῦ μνημείων ἐξέδραμον εἰς τὴν κατὰ τὴν εἴσοδον χαράδρας τινὸς τῆς Πίνδου παρὰ τὴν κώμην Πόρτα Παναγιά ἔριμον νῦν μονὴν Παναγίας τῆς Πόρτας. Ταύτης ὁ ναὸς σπουδαῖος ὡς ἀρχιτεκτόνημα συνετελέσθη καὶ ἐκ λίθων ἄλλων μικρῶν καὶ πύρων ἄλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεγάλων λίθων ναοῦ δωρίου, ὡς μαρτυροῦσι τέσσαρες σφόνδυλοι δωρίου ῥυθμοῦ ἐν τοῖς παρὰκειμένοις λειψάνοις (ΒΔ) κτίσματος λεγομένου τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου. Πλὴν δὲ τοῦ ναοῦ καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ νάρθηκος, καίτοι ἔφθειρεν αὐτὰς ἐπίχρισμα ἐξ ἀσδέστου, γενναίας εἶναι ἐκφράσεις, ὡς ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γαβριὴλ καὶ οἱ ἑκατέρωθεν τῆς θύρας Ἰησοῦς καὶ Θεοτόκος ἀναμνηνῆσκοντες ζωγραφίας τῶν Ἀγίων Θεοδώρων τοῦ Μυστρά διὰ τὸ εὐμέγεθες καὶ

τὴν ἀνδρομὴν τῶν σωμάτων. Σπουδαιόταται δ' αὐτόθι εἶναι διὰ λεπτοτάτων ψηφίδων ἐξεργασμέναι οὐχὶ πολυχρώμων, ἀλλὰ μόνον λευκῶν, μελανῶν, κυανῶν καὶ ἐρυθρῶν, καὶ τούτων οὐχὶ πολλῶν ἀποχρώσεων, εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ὀρθίων ἐκατέρωθεν τῆς Ὁραίας Πύλης (ὕψους 2,17, πλάτους 0,72) ὅψεως οὐχὶ μὲν περικαλλοῦς ἀλλὰ σεμνῆς, φυῆς δ' ἀρμονικῆς. Ἐν ταύταις δὲ παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τὸ σύννηθες δεξιὰ μὲν τῆς Ὁραίας Πύλης (ἀριστερὰ τῷ θεωμένῳ) ἔχει εἰκονισθῇ ὁ Ἰησοῦς ὀρθίος κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ τὸ Εὐαγγέλιον, τῆς δεξιᾶς δέ, ἐστραμμένης πρὸς ἑαυτόν, κεκαμμένους ἔχων τὸν μέσον καὶ παράμεσον δακτύλους, οὐχὶ δ', ὥς συνήθως, τὸν μέγαν καὶ παράμεσον, ἀριστερὰ δὲ (δεξιὰ τῷ θεωμένῳ) ἡ Θεοτόκος, κρατοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος.

Ἀπεκρίμιστα δ' ἐκ τῆς ἐκδρομῆς φωτογραφικὰς τινὰς εἰκόνας καὶ ἐπιγραφὰς (ἀντίγραφα καὶ ἔκτυπα) περὶ τὰς ἐκατὸν τριάκοντα, ἔλαθον δὲ καὶ σχεδιογραφήματα τῶν ναῶν τῆς Ἀγίας Τριάδος, τῆς Μητροπόλεως τῆς Καλαμπάκας καὶ τῆς Παναγίας τῆς Πόρτας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Νοεμβρίου 1916.

Κ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΑΡΓΟΛΙΔΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

Κατὰ τὴν πρώτην ἐξάμηνον τοῦ παρελθόντος ἔτους 1916 διατελῶν ἐν ἐπιστρατεύσει, ὡς ὑπολογαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ ἐν τῇ στρατιγίῳ τῆς Δ' Μεραρχίας ἐν Ναυπλίῳ, περιηλθον πολλοὺς τόπους τῆς Ἀργολίδος καὶ διηρεύνησα αὐτούς, ἐφ' ὅσον μοι ἀπέμενε χρόνος διαθέσιμος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνατεθειμένης μοι στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἔχει συντόμως ὧδε :

α') Ἐν Ἀργεῖ

- 1) Ἡ κατάστασις τῶν ἀκινήτων ἀρχαίων τοῦ Ἄργους· πιθανῇ θέσει θολωτῶν τάφων· ἡ πόλις τῆς μυκηναίας περιόδου· τὰ κατὰ τὴν Ἀσπίδα καὶ Δειράδα ἀρχαῖα μνημεῖα· τὸ θέατρον· ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης.

Μετὰ μεγίστης ἀπορίας παρατηρεῖ ὁ τὸ πρῶτον περιηγούμενος τὸ Ἄργος τὴν πτωχίαν καὶ σπάνιν τῶν τε κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἀρχαίων τῆς ἐνδοξοτάτης ταύτης ἐν τῇ τέχνῃ πόλεως, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀγελᾶδα καὶ τοῦ Πολυκλείτου, ἐν ᾗ τὸ πρῶτον ἐν τῇ κόσμῳ ἐσφυρηλατήθη τὸ τέλειον ἀνδρικὸν σῶμα· ἡ τύχη ἀρὰ γε ἐφάνη τοσοῦτον δυσμενῆς πρὸς ἀνάδειξιν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὸ προσήκον αὐτῇ ὕψος, ὡς πρὸς τὸν ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον, ἢ μήπως ἡ ἀτυχία καὶ ἡ ἀπειρία τῶν ἐπιχειρησάντων νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτήν, ἢ μὴ ἡ δυσχέρεια τῆς

ἀνασκαφῆς καὶ τὸ δυσεξιχνίαστον τῶν κρυπτομένων ἐν τῇ περιλάμπρῳ ταύτῃ γῇ ἀρχαίων μνημείων; Τὸ τελευταῖον τοῦτο μάλιστα πάντων νομίζω ὅτι ὑπῆρξεν ἡ κυριώδης αἰτία τῆς μὴ ἀνευρέσεως σπουδαίων καὶ θαυμάτων εὐρημάτων ἐν Ἀργεὶ διότι ἡ ἐργασία τοῦ Vollgraff ἐμφαίνεται εὐσυνείδητος καὶ ἐπιτυχής· τί ὅμως ἡδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ μέγα ξένος ἀνὴρ, ἐπ' ὀλίγον χρόνον διαμείνας ἐκεῖ καὶ ἐρευνήσας, ὅσον ἄριστα ἡδύνατο, τὸ δυσχερέστατον τοῦτο διὰ τὸν ἀρχαιολόγον ἔδαφος; Σημαντικὰ εὐρήματα δύναται νὰ εὔρῃ μάλιστα πάντων Ἑλλήν ἀρχαιολόγος, νοῦν ἔχων ὀξὺν καὶ πόδας ἰσχυροὺς καὶ γνώμην ὑπομένουσιν καὶ μὴ ἀποκάνουσιν· τὸ Ἄργος ἀναμένει ἐτι τὸν τε αὐτὸ καὶ ἑαυτὸν δοξάσοντα ἐπιστήμονα, ὥς προσήκει.

Διότι παρὰ πᾶσαν τὴν κατοχὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπὸ τῆς σημερινῆς, ὑπάρχουσιν ἐλεύθερα σημεῖα πρὸς εὐχερῇ ἀναζήτησιν μετὰ πλείστων ἐλπίδων σπουδαίων εὐρημάτων· καὶ πρῶτον μὲν οἱ ἀνοιχθέντες ὑπὸ τοῦ Vollgraff θαλαμοειδεῖς τάφοι δὲν εἶναι οὔτε οἱ μόνοι, οὔτε οἱ ἄριστοι, πολλοῦ γε δεῖ· οἱ ἀρχαῖοι ἀφῆκιν ἡμῖν ἐκτενὴ παράδοσιν περὶ ὑπάρξεως βασιλικῶν καὶ ἡγεμονικῶν γενῶν ἐν Ἀργεὶ κατὰ τὴν βαθυτάτην ἀρχαιότητα, πολυχρονίων καὶ πολυμελῶν (1)· ποῦ ἐτάφησαν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; ποῦ δύναται τις μετὰ πιθανότητος νὰ ἀναζητήσῃ αὐτούς; κατ' ἐμὴν γνώμην τὰ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Λαρίσης καὶ κατὰ τὴν Δειράδα, νῦν «Πορτίτσες» καλουμένην, κράσπεδα δύνανται, ἐπιμελῶς ἐρευνώμενα, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐπιχώσεως, ἥτις ἐκ τοῦ πρᾶνου τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἐκτεταμένου χώρου, ὅστις ὑπέρχεται, εἶναι βαθυτάτη, νὰ ἀποδώσωσι θαυματοὺς τάφους τῆς μυκηναίας λεγομένης περιόδου, καὶ ὃς πολλοὺς καὶ συνεχεῖς.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθίσταται βέβαιον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν τόπος εἶναι πρὸς ποίησιν οἰκογενειακῶν θολωτῶν τάφων τὰ μάλιστα εὐθετος, τὰ δὲ βασιλικά γένη, ὄντα πολυμελῆ καὶ

(1) Ὁ Πανσαγίας ἐν Β' 18, 4-6 ἀναφέρει ἔνδεκα βασιλεῖς, ἐπὶ δέκα γενεὰς βασιλεύσαντας μέχρι Ἀμφιλόχου, ἥτοι μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας ἀπὸ Βιάντος, οὗ πρότερον πολλοὶ ἄλλοι βεβαίως ἐβασίλευσαν.

μακροτάτης χρονικῆς διαρκείας, ἐξήντηλιν τὸν χώρον τοῦτον πρὸς ταφήν, καὶ κατόπιν ἐτράπησαν πρὸς τὸ Ἱεραῖον, ὡς λέγομεν κάτω ἐν κεφαλ. γ', ἐνθα ἐπίσης θαυσιλῶς ἔθαψαν κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡμεῖς εὗρομεν τοὺς ἀνεσκαμμένους θαλαμοειδεῖς τάφους πλήρεις ἀκαθαρσιῶν καὶ πτωμάτων ζώων, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ ἀρμόδιος ἀρχαιολογικὸς ἔφορος δὲν ἔχει τελέσει τὴν ἐπιθεβλημένην, καὶ ἄλλως ἐντελῶς ἄκοπον, συγχρὴν ἐπίδωκεν πρὸς διατήρησιν αὐτῶν καθαρῶν. Ὡς πρὸς τὴν τάξιν αὐτῶν δεόν νὰ λάβῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι οἱ ὅμοιοι τάφοι ὑπὲρ τὴν παρὰ τὸ Ναύπλιον Πρόνοιαν εἶναι μεῖζονες, οἱ δὲ τῶν Μυκηναίων καὶ μακρότεροι τοὺς δρόμους· ἴσως λοιπὸν ἀρχαιότατοι πάντων εἶναι οἱ τοῦ Ἀργεῖος οὔτοι, ὧν τινες ἔτι, μὴπω ἀνασκαφέντες, διαφαίνονται οὐ μακράν.

Πρὸς τούτοις δύνανται ἀνευ σημαντικῶν δαπανῶν νὰ ἐξερευνηθῶσι δοκιμαστικῶς τὰ ὑπὸ τὴν νῦν καλουμένην «Παναγίαν τοῦ Βράχου» ἢ «Πορτακαλοῦσαν» σημεῖα, εἰδικώτερον τὰ παρὰ τὰς θέσεις «Σπηλιά» καὶ «Δημοδόση», ἐνθα λέγουσιν οἱ πάροικοι ὅτι ἀνευρίσκουσι λαξευτοὺς ὀγκολίθους μεγάλου οἰκοδομήματος καὶ κτιστὰς «τρῦπες».

Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀσπίδος, νῦν «Προφήτ' Ἡλία», ἀρχαῖα μνημεῖα τοῦ εἰκαζομένου ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος Πυθαέως, παρετήρησα ὅτι οἱ ἀσβεστόκτιστοι τοῖχοι τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων οἰκοδομημάτων ἐνέχουσι πῆλινα καὶ μαρμάρινα γεισώματα ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἴσως δὲ καὶ τμήματα ἐπιγραφῶν, καὶ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξερευνηθῶσι λεπτομερέστερον, ὡς καὶ οἱ παρακείμενοι Βυζαντιανοὶ τάφοι· ταῦτα πάντα εἶναι ἄχρηστα καὶ οὐδὲν διδάσκουσιν, ἐν ᾧ τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρεθισόμενα τμήματα θὰ εἶναι λίαν χρήσιμα καὶ διδακτικά.

Ἔτερα σημεῖα πρὸς δοκιμαστικὴν ἔρευναν ἔχριναι τὴν θέσιν τῆς σκηνῆς τοῦ Θεάτρου, ἐνθα ἡ ἀχθεῖσα τάφος δὲν ἐξίκετο εἰς τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος καὶ βάθος, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸ Ὁδεῖον περὶ τὸ νῦν ἐκκλησίδιον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου μέρη, ἐνθα ὀρθῶς τίθεται ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης· ἐκεῖ εὗρον τμήματα μαρμάρινα ὠραιωτάτων στηλῶν, ἀγγείων καλῶν, σκύφων μεγαρικῶν

κττ., κείμενα ἐπὶ προσχώσεως ἐκ λιθαρίων καὶ χωμάτων ἱκανῶς μεγάλης εἰς ἔκτασιν καὶ βάθος, ἐξ ἧς προμηγνύονται πολλὰ εὐρήματα καὶ αὐτὸς ὁ ναός, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἀνάγλυφον τῆς Τελεσίλλης, ὅπερ εἶδεν ὁ Πausanias (βλ. αὐτὸν ἐν Β' 20, 8).

ὑπέρεκειται δὲ τῆς θέσεως ταύτης καὶ διήκει μέχρι τῆς Παναγίας τοῦ Βράχου τὸ Ἄργος τῆς μυκηναίας περιόδου, ὡς δεικνύουσι δαφιλῆ θραύσματα ἀγγείων καὶ οἰκιῶν ὑπόλοιπα, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται πυκνότητος ὁ ἐπὶ τοῦ πρानοῦς τοῦ βουνοῦ συνοικισμὸς τῆς περιόδου ἐκείνης, ἐγκαταλειφθεὶς μετέπειτα κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον, ὅποτε ἡ πόλις κατέλαβε τὰ κρᾶσπεδα καὶ τοὺς πρόποδας καὶ περαιτέρω μέρος τῆς πεδιάδος.

Κινητὰ ἀρχαῖα εἶδομεν ἐν μὲν τῷ νῦν νεκροταφείῳ τοῦ Ἄργους, ἐνθα ὑπάρχει μεγάλη ἐκκλησία, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπισκευασθεῖσα, ἐφ' ἧς εἶδον ἐπιγραφὴν μετὰ χρονολογίας 1659, κορμὸν μαρμαρίνου ἀγάλματος ῥωμαίου αὐτοκράτορος ἐν θώρακι, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἄτεχνον, καὶ παρὰ τὸ Ταχυδρομεῖον πλάκα μεγάλην μαρμαρίνην μετὰ διστίχου ἐπιγραφῆς λαμπρῶν χρόνων, ἣν ἀντέγραψα μὲν προχειρῶς, ἀλλ' ἧς ἀπώλεσα κατόπιν τὸ ἀντίγραφον.

2) *Περὶ τὸ Ἄργος κυκλικὸν μέγα οἰκοδόμημα· νεοαθηνικὸς συνοικισμὸς τοῦ παναρχαίου Ἄργους· ναοῦ Ἀρεως· Ἀφροδίτης καὶ μικροῦ ἱεροῦ ἐρείπια.*

Ἐκκινῶν τις ἀπὸ τῆς Δειράδος καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς εἰς τὸ νῦν «Κουτσοπόδι» ὁδοῦ, ὀλίγον πρὸ τοῦ Χαράδρου ποταμοῦ, ἐν τῇ πεδιάδι, διακρίνει μόλις μέγα κτίσμα λαξευτῶν ὀγκολίθων, κυκλοτερές, μετὰ εἰσόδου, ἐν εἶδει δρόμου θολωτοῦ τάφου· ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι περίπου 25 μέτρων, τὸ δὲ πάχος τῶν τοίχων ὀλίγον ὑπὲρ τὸ μέτρον· τοὺς πλείστους τῶν λίθων ἔχουσιν ἤδη ἐξαγάγει οἱ γεωργοί, τούτου δ' ἔνεκα μετὰ δυσχερείας μὲν ἀλλὰ σαφῶς διακρίνεται ἔτι· τὸ ὅτι δὲν ἦτο τάφος, δεικνύει τὸ ἀσθενὲς τοῦ πάχους, ὅπερ μηνύει περίβολον πολυανδρίου τινὸς ἢ ὑπαίθριου ἱεροῦ ξυλίνης στέγης· διότι κέραμοι στέγης διακρίνονται πολλοί· ἀνάγκη ἄρα διὰ μικρᾶς σκαφῆς νὰ δια-

σαφηθῇ καὶ καθορισθῇ τὸ ἱκανῶς περίεργον τοῦτο κτίσμα καὶ ἕτερον μικρότερον περαιτέρω ἔπαρμα γῆς παρ' αὐτὸν τὸν Χάραδρον, οὗ τὸ φράγμα, κοινῶς «καρτέρι», ἐποιήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων διὰ τῶν λαξευτῶν ὀγκολίθων τοῦ μεγάλου κυκλικοῦ κτίσματος.

Ἀριστερόθεν δὲ τοῦ τελευταίου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας ὑψοῦται, εὐθὺς ὑπὲρ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Χαραδρου, ἐπιμήκης λόφος μετὰ μικρῶν βραχυδῶν κορυφῶν, καλούμενος νῦν «Μακροδοῦνι» ἢ «Μακρυρράχι»· τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν ἡμισυ αὐτοῦ φαίνεται ὅν τετειχισμένον δι' ἀσθενοῦς περιδόλου λιθαρίων, οἷος εἶναι ὁ τοῦ παρὰ τὸν Βόλον Διμηνίου καὶ Σέσκλου καὶ ἄλλοι ὁμοίῳ συνοικισμῶν περίβολοι· διακρίνονται δ' ἐν αὐτῷ κατεσπαρμένα θραύσματα δαψιλῇ ἀγγείων τοῦ κοινοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ νεολιθικοῦ τύπου, χειροποιήτων ἀδαφῶν τε καὶ μετὰ γανώματος μονοχρώμου, μέλανος ἢ πορφυροῦ· ὁ πηλὸς εἶναι πλήρης χαλαζίων καὶ ἀτελοῦς ὀπτήσεως· εὐρομεν καὶ τινες ὀψιανούς, τριπτήρια λίθινα καὶ τμήματα λιθίνων πελέκεων· ὁ περίβολος τοῦ τείχους σφίζεται κατὰ τὴν Δυσμηκὴν πλευράν· ὁ Χάραδρος ἔχει παρασύρει ἱκανὸν τοῦ περιδόλου καὶ τῶν Ἀνατολικῶν κρασπέδων τοῦ λόφου τούτου· σημεῖα πύλης διαφαίνονται κατὰ τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν πλευράν, ἐνθα ὁ περίβολος ἔχει καταπέσει· ἐνδοτέρω τῆς πύλης ὑπάρχει ὕψωμα τι, κατέχον τὴν θέσιν τοῦ ἀναμενομένου ἀνακτόρου.

Ταῦτα πάντα ποιοῦσι κατὰδηλον ὅτι ὑπόκειται ἐνταῦθα νεολιθικὸς συνοικισμὸς, ὅμοιος τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀποτελῶν τὸ πρῶτον πανάρχαιον Ἄργος, τῶν ὑπὲρ τὴν τρίτην π.Χρ. χιλιετηρίδα περιδῶν, καὶ δικαιολογῶν τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων περὶ τῆς παλαιτάτης ἡλικίας τοῦ Ἄργους, ὄντος λίαν ἀρχαιότερου τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν· διὸ εἶναι ἄξιον τοῦ κόπου νὰ ἀνασκαφῇ ταχέως καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὸ πρῶτον τοῦτο σαφὲς δεῖγμα νεολιθικῆς πόλεως ὀνομαστῆς ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ ἐπίχωσις ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου φαίνεται οὕσα ἱκανή, ἴσως δύο ἢ τριῶν μέτρων, ἥς ἔνεκα ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι καὶ οἰκίσκοι καὶ τάφοι παρ' αὐτοὺς τῆς νεο-

λιθικῆς περιόδου θὰ ἀνευρεθῶσιν ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ἀνέπαφοι βεβαίως πλείστοι.

Ὑπὲρ τὸν λόφον τοῦτον πρὸς τὸ ὄρος βαδίζων τις συναντᾷ τὴν ἐκ Δειράδος εἰς «Καρυὰν»-Μαντίνειαν ἀγούσαν ὁδόν, ἣτις εἶναι ἡ μέση τῶν τριῶν ἀπὸ τῆς Δειράδος, καὶ πάροδον, ἀγούσαν εἰς τὸ νῦν λεγόμενον μοναστήριον τῆς «Ἀκωδας». κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην τῶν δύο ὁδῶν ὑπάρχουσί τινες λαξευτοὶ ὀγκόλιθοι, ὧν ὀλίγοι κεῖνται κατὰ χώραν, μὴ γνόντες τὸν ὑπὸ τοῦ Πανσανίου ἐν Β' 25, 1 ἀναφερόμενον κοινὸν ναὸν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης, οὗ τὸ ὕλικόν φαίνεται ὅτι πρὸ ἐτῶν ἀπήχθη εἰς τὸ χωρίον Κουτσοπόδι· παρ᾿ αὐτὸν διεσπαρμένα τμήματα ἀγγείων γεγανωμένων καὶ μετὰ κοσμημάτων, ὧν τινα λίαν ἀρχαῖα ἢ ἐπὶ χῶσις εἶναι μικρά, δύνανται ὅμως διὰ σκαφῆς νὰ ἀνευρεθῶσιν ἀναθήματα κατὰ τὸ πρᾶνές πρὸς τὴν πεδιάδα διάστημα, ἐνθα μείζων ἢ ἐπὶ χῶσις, καὶ ὅπου ἦτο πιθανώτερον καὶ φυσικὸν νὰ παραπέσωσιν.

Ἐν δὲ τῇ ὑπερκειμένη μονῇ τῆς Ἀγίας Τριάδος τῆς «Ἀκωδας» ὑπάρχει ἐπὶ μικροῦ κυβολίθου ἀρχαϊκὴ ἐπιγραφή, ἀποτετρισμένη, δίστιχος, ἧς μόλις διακρίνονται αἱ λέξεις

ΟΡΟΣΙΕ - - -

ΙΨΟΤΙΟΣ

ἦτοι ὄρος ἱε/ροῦ κτλ. Ἄπορον καθίσταται διὰ τί δὲν περι-συνελέγη ὁ λίθος οὗτος, ὧν γνωστότατος, ὥς μοι εἶπεν ὁ νεωκόρος. Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο, ἐξ οὗ ἐλήφθησαν βεβαίως πρὸς κτίσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν «κελλίων» πολλοὶ λαξευτοὶ λίθοι, δὲν εἶναι τὸ ἱκανῶς μακρὰν κείμενον προμνημονευθὲν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλ' ἕτερον, ἐγγύτατα παρακείμενον ἐπὶ τινος «ὄχτου», ἐνθα εἶδομεν ἐρείπια ἀσβεστοκτίστου ἐκκλησιδίου καὶ βάθρα ἀναθημάτων διὸ ἐνταῦθα δεόν νὰ τελεσθῇ ἀνασκαφὴ μετὰ πλειόνων καὶ ἀσφαλεστέρων ἐλπίδων ἀνευρέσεως ἀναθημάτων· διότι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιδίου αὐτοῦ θὰ εὔρη τις πιθανώτατα ἐπιγραφάς, μάλιστα δ' ἐν τοῖς ὑποκειμένοις χώμασιν, ἅτινα διήκουσιν εἰς ἱκανὸν βάθος.

- 3) Ἐξ Ἀργους εἰς Ἐρασῖνον καὶ Κεγχρεάς· νεολιθικοὶ συνοικισμοὶ παρὰ τὸ «Κεφαλᾶρι»· τὰ παρὰ τὸν Ἐρασῖνον ἱερὰ τοῦ Διονύσου καὶ Πανός· ἡ Τύρβη· ἡ πυράμις τῶν Κεγχρεῶν ὡς πύργος ἢ ὡς αἰγυπιαῖον ἔμβλημα τάφου, ἢ πολυανδρίων.

Διερχόμενός τις τὰ τεῖχη τοῦ Ἀργους ὑπὸ τὸν μνημονευθέντα ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς εἰς «Κεφαλᾶρι» ὁδοῦ, συναντᾷ εἰς ἑνὸς τετάρτου ὥρας ἀπόστασιν ἐκκλησιδίον τῆς «Ἀγίας Σωτείας» λεγόμενον, ἔνθα ὑπάρχουσί τινα τμήματα ἀρραδδῶτων κίωνων καὶ μελῶν ἀρχιτεκτονικῶν, πιθανῶς ἐκ τινος ἐγγύς που εὑρισκομένου ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας ἐν Β' 24,6 (ἐν τέλει), προερχόμενα. Ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ ἐκκλησιδίου ἐπὶ πωρίνης πλακῆς ὑπάρχει νεωτέρα ἐπιγραφή, οἰκτρὸν μὲν δείγμα ποιητικῆς αὐχμηρότητος, ἀγαθὸν δὲ σημεῖον τοῦ ἐμφύτου αἰσθήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς ἐξύμνησιν τινα τῶν καλῶν ἔργων κατὰ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ἀχειραγωγήτους ἀτυχῶς ὑπὸ τῶν ὁπωσδήποτε μορφωθέντων ἀναλώμασιν αὐτοῦ· λέγει δὲ τάδε: «Ὁ ναὸς οὗτος ὁ θεῖος, ἀνηγέρθη θαυμασίως, μετὰ ζήλου, εὐλαβείας καὶ μεγάλης προθυμίας, συνδρομῆς τε τῶν Ἀργείων, εὐλαβῶν ἀνδρῶν, υἱῶν, ἐπ' ὀνόματι τῆς θείας, Μεταμορφώσεως ἁγίας, τῆς φρικτῆς καὶ θαυμασίας, ἐν τῷ ὄρει Θαβωρίας, λάμπειως παιδρᾶς, λαμπρᾶς φωτοχυοίας, καὶ φωνῆς τῆς πατρικῆς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς θείας, τύπος ἦν πληροφορίας, τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ τῆς δόξης τῶν δικαίων οὐρανῶν τῆς βασιλείας· τῇ 9 Ἰουνίου 1857 ἐγκαινιάσθη ἐν ἀμπελώνασι Ἀργους· ἔρρωσθε δὲ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνδρομηταί, προσκυνηταί, ὁμοῦ σὺν πρεσβυτέροις».

Τὸν δὲ ναὸν ἐκεῖνον τῆς Ἀρτέμιδος, διάφορον τοῦ περιφήμου τῆς Ὀρθίας, δεόν γὰ ἀναζητήσῃ τις εἰς τι ὑπερκείμενον ἔπαρμα γῆς παρὰ τὸν ἔξω τῶν τειχῶν τοῦ Ἀργους τῆς πλευρᾶς ταύτης διερχόμενον χεῖμαρρον· τὸν δὲ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος ζητητέον εἰς ἡμισείας ἐντεῦθεν ὥρας ἀπόστασιν ὑπὲρ τὸ χωρίδιον «Συραγκελαῖνα» καὶ κατὰ τὰ ὑπερκείμενα τῆς ἐκ-

κλησίας τῶν Ταξιάρχων, ἐνθα διακρίνεται δασύλλιον κυπαρίσσω καὶ λέγεται ὑπάρχουσα πηγὴ ὕδατος· θεωρῶ δὲ πιθανώτατον τὸ ὅτι μεγίστης ἀξίας ἀναθήματα θὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῇ ναῷ ἐκεῖνῳ, ἅφ' οὗ ἀναφέρονται ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἤδη τοῦ Παυσανίου (βλ. αὐτὸν ἐν Β' 24,6) ἀγάλματα τῆς θεᾶς, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Αἰητοῦς, ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου θεωρούμενα ὅτι ἐποιήθησαν· τοῦτο ἀποτελεῖ δεῖγμα θερμῆς λατρείας καὶ τιμῆς ἐξαιρέτου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου, ἧς ἀσθενὴ ἀπήχησιν ἀποδίδει τὸ προτεθὲν ποίημα τῶν νεωτέρων Ἀργείων, τοῦ πυρὸς τῆς λατρείας ἐκείνης ἀξιόλογον ἀπαύγασμα μετὰ πάροδον τοσούτων αἰώνων σκότους.

Περαιτέρω, βαδίζων τις ἐπὶ τῆς εἰς τοὺς νῦν «Μύλους» ἀμαξιτοῦ, ὀλίγον μετὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Κεφαλαρίου, συναντᾷ λοφίσκον ταπεινόν, ἀλλ' ἐκτενῆ, ἅφ' οὗ ὑπάρχει ἔτι τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἰδρυθὲν δημόσιον Πυριτιδοποιεῖον· ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται κατεσπαρμένα θραύσματα ἀγγείων χειροποιήτων, ἀδαφῶν καὶ μονοχρώμων τοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου τῶν νεολιθικῶν συνοικισμῶν· ὑπάρχει λοιπὸν καὶ ἐνθάδε, ὅμοιος τῇ ἐν Μακρυρράχει Ἄργους μνημονευθέντι, νεολιθικὸς συνοικισμός, ἅφ' οὗ ἐξηκολούθησαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, μέχρι που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν ἀγγείων.

Ἐντεῦθεν ἀνερχόμενός τις πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐρασίνου, ὀλίγον πρὸ αὐτῶν καὶ ἀριστερὰ τῆς ἀμαξιτοῦ, ἐπὶ τινος χωματώδους ἐπάρατος τῶν ἀγρῶν, διακρίνει ἀσβεστόκτιστα λίαν παλαιὰ οἰκοδομήματα, κατακεχωμένα, καὶ κεραμίδας στέγης ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κτίσματος λαμπρῶν χρόνων, ὡς δεικνύει ὁ πηλὸς αὐτῶν καὶ ἡ ὀπτησις, ὄντα ἄριστα· ἐνθάδε λοιπὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχει τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (ἐν Β' 24,6) ἀναφερόμενον ἱερὸν τοῦ Διονύσου. Ὑπέρκειται δ' ἐντεῦθεν εἰς ἀπέσταςιν οὐχὶ πολλῶν μέτρων τῶν ἑκατὸν μέτρων, ἡ θαυμασία πηγὴ τοῦ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ὀρμητικῶς ἀνερχομένου καθέτως, οὐχὶ δ' ἐκ τῶν κρημνῶν καταρρέοντος, δαψιλοῦς ὕδατος. Ὑπὲρ τὴν πηγὴν ἀριστερὰ διακρίνεται χωματῶδες, πρηνὲς

διάστημα, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ἔχνη νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ καὶ ἐρείπια οἰκημάτων, βεβαίως τῆς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου Ἑ. ἀ. ἀναφερομένης *Τύρβης*, ἣν νοητέον ὡς πρόχειρον διαμονητήριον προσκυνητῶν καὶ ἑορταστῶν, οἷα τὰ σημερινὰ «*κελλία*». οὐ μακρὰν αὐτῆς καὶ ἐν δεξιᾷ τῇ βαδίζοντι ἐπὶ τῆς εἰς τὸ χωρίον «*Τουρνίκι*» ἀτραποῦ, δέον νὰ ἀναζητηθῇ τὸ ἱερὸν τοῦ *Πανός*· διότι ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἔχνη ἀρχαίων.

Μετὰ δὲ τετάρτου ὥρας ἀπόστασιν ἐντεῦθεν, καὶ δεξιὰ τῆς αὐτῆς ἀτραποῦ, εἶδομεν ἐπὶ τοῦ μπλακοῦ βράχου ἐσκαμμένον ἀρχαῖον τάφον, ὀρθογώνιον, λίαν βαθύν, ὅστις ἐγένετο ἀφορμὴ πρὸς ἐπικλήσιν τῆς θέσεως ὑπὸ τῶν χωρικῶν ὡς «*Τρούπας*». πιθανῶς ὑπάρχουσι πλησίον καὶ ἕτεροι ὅμοιοι τάφοι κατὰ τὴν νῦν λαϊκὴν παροιμίαν «*ὅπου ἀμπέλι κι' ἄλλο ἀμπέλι*», ἣν δέον πάντοτε νὰ λαμβάνῃ τις ὑπ' ὄψιν, τοιαῦτα ἀναζητῶν. Ἀνερχόμενοι δ' ἐπὶ τοῦ κωνικοῦ βουνοῦ, ὅπερ νῦν καλοῦσιν οἱ χωρικοὶ «*Ἑλληνικό*», μετὰ πορείαν ἡμισείας σχεδὸν ὥρας ἐκ τῆς προειρημένης θέσεως, εὐρίσκομεν τὴν περιέργον πυραμίδα τῶν *Κεγχρεῶν*.

Αὕτη δ' ἔχει ποιηθῇ διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων πολυγωνικῶν, ἐπιμελέστατα ἐξεργασμένων, καὶ ἡρμοσμένων διὰ χρήσεως ἀσδέστου μετὰ χονδρῆς ἄμμου μεμιγμένης, οὕτω δὲ διαφερούσης τῆς ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἀπὸ τῶν *Ῥωμαϊκῶν* χρόνων τεθείσης ἐν χρήσει· ἡ βᾶσις αὐτῆς εἶναι τετράγωνον, ἐλλειπὲς μόνον κατὰ μίαν γωνίαν, ἔνθα ὑπάρχει εἴσοδος καμαρωτή, ποιηθεῖσα κατὰ τὴν μέθοδον τῶν σπηραγγῶν τῆς *Τίρυνθος*, τεχνικωτέραν ὅμως· μετὰ τὴν εἴσοδον συναντᾷ τις θύραν, δι' ἧς εἰσέρχεται εἰς θάλαμον ὀρθογώνιον, καταλαμβάνοντα τὸ ἡμισυ περίπου τῆς βάσεως τῆς πυραμίδος· τὰ ἔσω αὐτοῦ ἔχουσιν ἀνασκαφῇ ἐπιπολαίως, ὡς λέγουσιν οἱ χωρικοί, ὑπὸ τοῦ *Schliemann*· διότι ἔχει διαταραχθῇ κατωτάτῳ διαχώρισμά τι διδακτικόν· ἀνωτάτῳ ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ «*Τουρνίκι*» πλευρᾷ διακρίνονται βαθεῖαι λαξεύσεις πρὸς ἀρμογὴν βεβαίως ξυλίνων δοκῶν καὶ ἀπαρτισμὸν στέγης.

Διότι τὴν μὲν ὑπαρξίν στέγης τινὸς μνηνύουσι τμήματα κεραμίδων τῆς λαμπρᾶς ἱστορικῆς περιόδου, τὴν δὲ διαμονὴν ἀνθρώπων θραύσματα ἀγγείων· ὅτι δὲ οὗτοι ἀπετέλουν μόνιμον

φρουρὰν τῶν Ἀργείων, ἐπιτηροῦσαν τὰς ἐκ Τεγέας καὶ Σπάρτης ἐντεῦθεν τυχὸν εἰσβολάς, φαίνεται βέβαιον· διὰ τῆς παραδοχῆς τούτου ἐρμηνεύονται πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἀρχαῖα καὶ ὁ ἐξ ἀξέστων λίθων μόλις διακρινόμενος περιόλος περὶ τὴν πυραμίδα, δι' οὗ ἀποτελεῖται μικρὸν περιτείχισμα τοῦ ὄλου λόφου. Ἐκ τούτων λοιπὸν προκύπτει ὅτι ἡ πυραμὶς αὕτη εἶναι πύργος φρουρῶν, οἷους θὰ ἴδωμεν τρεῖς ἔτι κάτω ἐν κεφαλῇ. γ', δι' ὧν οἱ Ἀργεῖοι ἐφύλασσαν ἤδη ἀπὸ τῆς Ζ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὰς εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν παρόδους ἐκ τῶν ὅπωςδῆποτε εὐδάτων σημείων.

Ἄλλ' εἶναι ἄξιον ἐρεῦνης τὸ ἂν ἐποιήθη τότε ἡ πυραμὶς αὕτη μετὰ τῶν λοιπῶν πύργων, ἢ μήπως, εὐρεθεῖσα ἐκεῖ, μετασκευάσθη εἰς πύργον· τὸ δεύτερον τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον· διότι ἢ τε μορφὴ τοῦ κτίσματος καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ χρῆσις ἀσδέστου εἶναι διάφορα τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φρουρήσεως τῶν παρόδων κτισθέντων πύργων. Τούτων ἕνεκα δὲν δύναται τις νὰ ἀποκλείσῃ ὅλως τὸ ὅτι ἡ πυραμὶς εἶναι κτίσμα τῆς Μυκηναίας περιόδου καὶ δύναται νὰ σχετισθῇ κατὰ τὸ αἰγυπτιακὸν τοῦ ρυθμοῦ πρὸς τοὺς διὰ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως λεγομένους ὡς ἐξ Αἰγύπτου ἐλθόντας τινὰς βασιλεῖς τοῦ Ἄργους, καὶ δὴ τὸν ἀρχηγέτην τοῦ ἐπὶ μακρὸν βασιλεύσαντος ἐκεῖ γένους Δαναῶν.

Τῆς εἰκασίας ἅρα ταύτης λαμβανομένης ὑπὸ ἐξέτασιν, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν πυραμίδα ὡς ἔμβλημα τάφου· τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχε ταφῇ τις τῶν ἀπὸ Δαναοῦ ἢ αὐτὸς οὗτος ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ τάφος αὐτοῦ ἀνευρέθη κατὰ τὴν γενομένην μετασκευὴν αὐτῆς εἰς πύργον κατὰ τὴν Ζ' ἢ F' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ἔχει μὲν τινα λόγον, ἀλλὰ ἡ ἐκτέλεσις τούτων θὰ καταγνώσῃ μεγάλην βεβαίως ἄνοιαν ἐκείνοις, οἵτινες ἐνεπιστεύθησαν ἐπίσημον νεκρὸν, μετὰ κτερισμάτων ἀναμφιδόλως πλουσίων, ἐντὸς τοσοῦτον καταφανοῦς καὶ τοῖς ἡλιθιωτάτοις τῶν τυμνωρύχων μνημείου, οἵτινες τοῦναντίον ἔσχον τοσαύτην ὀξυδέρκειαν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπὸ χωματῶδεις τύμβους κρυπτομένους ἀφανῶς θολωτοὺς τάφους, οἷος ὁ ἐν Μυκηναίς τοῦ Ἀτρέως καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας λεγόμενοι, ὁ παρὰ τὴν

Λίκυρναν τῆς Τίρυνθος εὐρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάρω πρὸ τριῶν ἐτῶν (βλ. Πρακτικά 1915 σελ. 202-204) καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ἀνεκάλυψαν καὶ ἐσύλησαν.

Διὸ νομίζομεν ὅτι μόνον ὡς ἔμβλημα τάφου ἡδύνατο νὰ ποιηθῇ ἡ πυραμὶς αὕτη, ἂν ὄντως ἐποιήθη κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον, ἥτοι περὶ τοὺς χρόνους τῆς ἐπηυξημένης ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος· τὸν δὲ τάφον θὰ ἐποίησαν οἱ νοῦν ἔχοντες ἄνθρωποι τῆς περιόδου ἐκείνης, οἱ τὰ πάντα ὑπολογίζοντες ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις, ἔξω τῆς πυραμίδος, εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου, ἐνθα ὑπάρχει εὐθετος χῶρος πρὸς ἀνόρυξιν μεγίστου καὶ βαθυτάτου βόθρου καὶ κτίσιν ὅλως ἀφανοῦς θολωτοῦ τάφου ἐν αὐτῷ, πρὸς ταφὴν τῶν μελῶν μακραίωνος βασιλικῶν γένους· πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξερευνηθῇ ὑπὸ τιαυτήν προϋπόθεσιν τὸ ἔδαφος τοῦτο καί, ἐὰν δὲν ἀνευρεθῇ μετ' ἐπιμελῇ ἐξέτασιν τάφος, θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα ὅτι πρόκειται ἀπλῶς περὶ πύργου μονίμου φρουρᾶς τῶν Ἀργείων, ποιηθέντος ἐν τῇ ἀρχῇ που τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἐπίσης τὰ ὑπὸ τοῦ Πausanίου ἐν Β' 24,7 ἀναφερόμενα πολυάνδρια τῶν πεσόντων κατὰ τὰς Ὑσιᾶς Ἀργείων δεόν νὰ ἀναζητηθῶσιν ἐνταυθα που, ἴσως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τῆς πυραμίδος ταύτης.

β') Ἐν Ναυπλίᾳ, Ἐπιδαύρῳ καὶ Ἐρμιόνη.

Τὰ τείχη τῆς Ναυπλίας· ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ἡ πηγὴ Κανάθος· ἔτιεροι τάφοι· τὰ κατὰ τὴν εἰς Ἐπίδαυρον ὁδόν· ἀρχαῖα ἐν Ἐρμιόνη.

Πολλάχοῦ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἰδίως εἰς τὴν πρὸς τὴν νῦν πόλιν τοῦ Ναυπλίου πλευράν, διακρίνονται ἱκανοὶ δόμοι τοῦ ὑπὸ τοῦ Πausanίου (1) ὀφθέντος ἀρχαίου τείχους, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη τὸ νῦν σφῆζόμενον Ἐνετικὸν φρούριον· ὁ ρυθμὸς τοῦ τείχους τούτου θεωρεῖται κοινῶς ὡς ὢν τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν Πρόνοιαν θαλαμοειδεῖς τάφοι καὶ ἡ σύγκρι-

(1) Ἐν Β' 38,2 «λείπεται δὲ καὶ τειχῶν ἔτι ἐρείπια, καὶ Ποσειδῶνος ἱερόν».

σις τῆς τειχοδομίας ταύτης πρὸς τινα σημεῖα τοῦ τείχους τῆς ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, καθιστῶσι πιθανωτέραν τὴν ἐκδοχὴν τοῦ ὅτι καὶ τὰ τῆς Ναυπλίας εἶναι τῆς Μυκηναίας περιόδου· διότι δυσχερῶς θὰ ἐποιοῦντο τεῖχῃ ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, καθ' ἣν δὲν ἔχει παραδοθῇ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σχοῦσα σχετικὴν τινα σπουδαιότητα ἢ πόλιν αὕτη, ἥτις καὶ λίαν ἐνωρὶς ὑπέκυψεν ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ Ἄργους· τὸ ὅτι οἱ Ἀργεῖοι θὰ ἐτείχιζον τὴν θέσιν μετὰ τὴν κατάνκτησιν, ἦτοι ἐντὸς τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς Ζ' π. Χρ. ἐκατονταετηρίδος, ἔχει μὲν τινα λόγον, ἀλλ' εἶναι ἀπίθανόν πρὸς παραδοχὴν, ὡς ἀφῖνον ἀνερμηνεύτους τοὺς τάφους καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὑπερκειμένους αὐτῶν βουνούς μέχρι τῆς «Ἀγίας Μονῆς» θραύσματα ἀγγείων, δηλοῦντα ὅτι κατωκλήθη ὡς πολέχην ἀξία λόγου κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον ἢ θέσις αὕτη.

Ἐπάρχουσι δ' ἔτι ἐντὸς τῆς Ἀκροναυπλίας, καὶ δὴ κατὰ τὴν κορυφὴν, γυμνά τινα σημεῖα, ἐφ' ὧν ἡδύνατο νὰ γένηται μικρά τις ἔρευνα πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς πρώτης ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης δι' εὐρημάτων σαφῶν, καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅπερ πιθανῶς θὰ ἔκειτο ἐκεῖ· διότι ὁ μὲν Πανσανίας ἔ. ἄ. ἀναφέρει αὐτὸ μετὰ τῶν ἐρείπων τῶν τειχῶν, τὰ δ' Ἐνετικά τεῖχῃ, κατὰ τὰς θύρας μάλιστα, ἐνέχουσι καὶ λαξευτοὺς λίθους ἐκ στερεοβάτου καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ναοῦ, ἅτινα πάντα θὰ εὐρέθησαν παρὰ τὴν θέσιν, τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς οὔσης δυσχεροῦς, καὶ μὴδὲν λόγον ἐχούσης, ἀφ' οὗ ὁ μὲν βουνὸς δὲν στερεῖται φυσικῶν λίθων, ἢ δὲ λατόμησις αὐτῶν εἶναι εὐχερεστέρα καὶ ἥττον δαπανηρὰ τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς.

Πρὸ δὲ τῆς παρὰ τὸ νῦν χωρίον «Ἀριαν» ἀρίστου ὕδατος πηγῆς τοῦ Κανάθου, ἥτις μάλιστα πάντων σφῆζει νῦν τὴν ὑγίαν τῶν κατοίκων, ἐν δεξιᾷ τῆς ἀμαξιτοῦ παρὰ τὴν «Ἀγίαν Μονήν», λέγεται ὅτι εὐρέθη «λαγοῦμι» καὶ ἄλλα σημεῖα μεγάλου ὑπογαίου οἰκοδομήματος, θολωτοῦ τάφου βεβαίως ἢ θαλαμοειδοῦς, ἅτινα δὲν δύναται τις ἄνευ σκαφῆς νὰ καθορίσῃ· διότι οὐδὲν νῦν διακρίνεται ἐκεῖ, πλὴν τοῦ εὐθέτου τοῦ ἐδάφους πρὸς ποιήσιν τοιοῦτου τάφου, ὄντος ἐπικλινοῦς καὶ μὴ

ἐνέχοντος βράχους· εὐλόγως δὲ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ εὐρεθέντες ὑπὸ τοῦ Καστόρχη τάφοι δὲν εἶναι οἱ μόνοι κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην.

Βαδίζων δὲ τις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμαξίτου πρὸς τὴν Ἐπίδουρον, συναντᾷ κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ὁδοῦ τὰ γνωστά, ἄριστα σφῆζόμενα, τείχη τῆς Λήσσης, ἐν ἧ ἄπορον καθίσταται, διὰ τί δὲν ἐτελέσθησαν ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων· διότι φαίνεται λίαν πιθανὸν ὅτι θὰ προκύψωσιν ἐξ αὐτῶν σημαντικὰ εὐρήματα, ἰδίως ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Παυσανίας παρῆλθε τὴν ἐπ' αὐτοῦ οὔσαν καὶ ὀνομαζομένην κώμην, καὶ δὲν ἀναφέρει ἄλλην τινὰ λεπτομέρειαν περὶ αὐτῆς· ἴσως τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ κυριώδης αἰτία τῆς μήπω ἐξερευνήσεως αὐτῆς ὡπωσδήποτε.

Οὐ μακρὰν ἐντεύθεν, ἀριστερὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, διακρίνονται τινα τυμβοειδῆ ἐπάσματα, ἐνέχοντα πιθανῶς τάφους ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὄντα δὲ ἄξια ἐξερευνήσεως. Αὐτοῦ δὲ τοῦ καθόλου ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν τε ἀνασκαφὴν εἶδομεν ἄριστα τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καδβαδίου, καὶ τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἀποτελοῦσαν, διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ προσοχὴν, μεθ' ὧν διεξήχθη· ὀλίγα δ' ἔτι κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο φαίνονται δεόμενα ἐξερευνήσεως πληρεστάτης, μάλιστα πάντων τὰ μεταγενέστερα κτίσματα, ἐφ' ὧν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐνετειχίσθησαν λίθοι καὶ μνημεῖα τέως ἄχρηστα τῶν προηγουμένων περιόδων. Ὅρθον δὲ θὰ ἦτο, ἐάν ποτ' εὐπορήσῃ ἡ Ἐταιρεία, νὰ ἀνοικοδομηθῇ πλήρως τό τε θέατρον καὶ ἡ Θόλος καὶ ἄλλα σημαντικὰ οἰκοδομήματα, ὧν τὰ μέλη παράκλεινται καὶ ὁ ρυθμὸς εἶναι σαφὴς ἐν πᾶσι· διότι ἡ θέσις εἶναι ἀρίστη πρὸς ἐπισκεψιν καὶ παραμονήν· τὸ νῦν περιέργως ἀνθυγιεινὸν αὐτῆς προήλθεν ἐκ τῶν ἐν τισι βόθροις τῶν ἀνασκαφῶν, μάλιστα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βαλανείου, ἀφινόμενων στασίμων ὑδάτων, ὧν ἡ ἐκάστοτε ἀπόρριψις, καίπερ εὐχερεστάτη, δὲν τελεῖται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐφόρων, ἐπιμελητῶν καὶ φυλάκων.

Ἐμαθον δὲ ὅτι ἐν Διδύμοις Κρανιδίου ὑπάρχουσι πολλὰ Ἑλληνικὰ ἐπιγραφὰ κατεσπαρμένα τῆς ἀρχαίας Ἑρμιόνης, ὠρισμένως δ' ἐν τῇ καλουμένῃ μονῇ «Σέση» μακρὰ ἐπιγραφὴ,

ἐν ἣ ἀναφέρεται ἀνάθεσις τῇ Δήμητρὶ· ὁ ναὸς αὐτῆς ἔκειτο πιθανώτατα κατὰ τὸ παρακεῖμενον δάσος σχοίνων, ἔνθα, ὥς μοι εἶπεν αὐτόπτης ἀξιωματικός, εἶδε πλείστους σπονδύλους κίωνων μετὰ βραδύσεων καὶ ἄλλα μέλη ἀρχιτεκτονικά.

γ') Ἐν Μυκήναις καὶ Ἡραίῳ.

- 1) Διὰ τί καὶ πότε ἐσυλήθησαν ὁ τάφος τοῦ Ἀτρέως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μυκηνῶν· εἰ ὁ Σοφοκλῆς εἶδε τοὺτους οὕτως·
ὑπαρξίς καὶ ἄλλων ἀσυλήτων θολωτῶν τάφων.

Τῶν πολυχρύσων Μυκηνῶν πολλάκις μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπαρκῶς, ὥς ἐποθοῦμεν, ἤρευνήσαμεν τὰ πέριξ, σφόδρα δὲ λυπούμενοι ἐθεωροῦμεν τὸν πολύτιμον χρόνον μάτην διαφεύγοντα, μὴδὲ περισσεύοντα πολὺν πρὸς διαδρομὴν καὶ ἐξερεύνησιν τοσοῦτον εὐνοσηθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως ἐνδοξοτάτων τόπων, ὧν οὐχὶ πολλὰι πτυχαί, παρὰ τὰς πολυχρονίους καὶ λίαν ἐπιτυχῶς τελεσθείσας ἐκεῖ ἐργασίας, ἀπεκαλύφθησαν ἡμῖν ἄχρι τοῦδε· διότι καὶ ἄλλους θολωτοὺς τάφους καὶ θαλαμοειδεῖς, καὶ δὴ τοὺς ἀρίστους, κρύπτει ἔτι ἐπιφθόνως ἡ μήτηρ γῆ, εἰς ὧν τὴν εὐσεβῇ καὶ φιλόστοργον ἀποκάλυψιν δὲν πρέπει οὐδεὶς κάματος νὰ λογισθῇ μάταιος. Ὁ μέγας δὴλα δὴ λεγόμενος θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ὁ τάφος τῆς Κλυταίμηςτρας καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἄλλοι, ἦσαν ἐν τῇ φανερῇ ἀπὸ αἰώνων, ὥς παλαιτάτα συληθέντες, δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1915 σελ. 232-235.

Ἄλλ' οὗτοι δὲν ὑπῆρξαν βεβαίως οἱ μόνοι οὐδὲ οἱ ἄριστοι· τοῦναντίον ὁ μὴ ἀκριβοὺς ὑπολογισμὸς τοῦ ὕψους αὐτῶν, ἡ ἐπίθεσις τύμβων ἐπ' αὐτῶν, προδοτικῶν τῆς ὑπάρξεως, ἡ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀπορροή τῶν χωμάτων καὶ ἡ ἐκ τούτου ἔνδειξις τῶν δρόμων, τοῦ ὁπαίου, ἢ τῶν πλευρῶν αὐτῶν εἰς τὰ λίαν ἡσκημένα ὄμματα τῶν παλαιῶν τυμβωρύχων καὶ θησαυροθηρῶν, ἐγένοντο αἰτία νὰ ἀνευρεθῶσιν εὐκόλως, καὶ νὰ συληθῶσιν ἅπαντες· πολλοὺς τούτων, τὸν τοῦ Ἀτρέως μάλιστα, εἶδεν ὁ Πανσανίας, καὶ ἐν αὐτῷ θεωρεῖ ταφέντα τὸν Ἀτρέα

ἐν Β' 16, 6 «Μυκηνῶν δὲ ἐν τοῖς ἐρειπίοις (ἔξω τοῦ τεύχους ἐννοεῖται) κρήνη τέ ἐστὶ καλουμένη Περσεΐα καὶ Ἀτρέως καὶ τῶν παίδων ὑπόγαια οἰκοδομήματα, ἐνθα οἱ θησαυροὶ σφίσι τῶν χρημάτων ἦσαν· τάφος δὲ ἐστὶ μὲν Ἀτρέως, εἰς δὲ καὶ ὄτους σὺν Ἀγαμέμνονι ἐπννήκοντας ἐξ Ἰλίου δειπνίσας κατεφόνευσεν Αἴγισθος».

Τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον μεγαλοπρεπὴ τάφον εἶναι πιθανώτατον ὅτι εἶδε καὶ ὁ Σοφοκλῆς, καὶ ὅτι ἄρα εἶχεν ἤδη οὗτος συληθῇ περὶ τὰ μέσα τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τοῦλάχιστον· τοῦτο εἰκάζομεν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ὅτι κατὰ μὲν τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ δὲν ἐποιοῦντο θολωτοὶ τάφοι, ἐκ πολλῶν δὲ χωρίων τῶν τραγωιδιῶν αὐτοῦ, τῆς Ἡλέκτρας ἰδίως καὶ τῆς Ἀντιγόνης, δηλοῦται ἐπίγνωσις καὶ αὐτόχρημα περιγραφὴ τοιούτου τάφου· εἶναι δ' εὖλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀργείων γενομένην περὶ τὸ 468 π. Χρ. ἐρήμωσιν τῶν Μυκηνῶν, οἱ τυμωρύχοι, εὐρόντες ἀφύλακτον τὸν τόπον καὶ ἀδιαφόρους τοὺς Ἀργεῖους, ἀνεῦρον τοὺς τάφους τούτους καὶ ἔκτοτε ἐσύλησαν αὐτούς· ὁ τοῦ Ἀτρέως εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἐπεδείχθη ἐκ τῆς ἀποκλύψεως τοῦ ἀνωτάτω σημείου τῶν ἀντιμετώπων τοίχων τοῦ δρόμου παρὰ τὸ ὑπέρθυρον, ἣτις ἐπὶ ἤλθεν ἐνωρὶς ἐκ τῆς διαφυγῆς τῶν χωμάτων, λόγῳ τῶν βροχῶν καὶ τοῦ ἐπικλινούσας τοῦ τύμβου· ἐκεῖθεν εἰσελθόντες, εὐρον ἐτοιμοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν νεκρῶν θησαυρούς· οἱ δὲ μετέπειτα, εὐρόντες ἀνοικτὸν τὸ μέρος, μετεχειρίσθησαν τὸν τάφον ὡς καταφύγιον· οἱ ποιμένες μάλιστα, ὄντες ἀείποτε οἱ αὐτοί, θὰ ἐφρόντισαν νὰ δισκευάσωσι τὸν χώρον πρὸς διαφύλαξιν τῶν προβάτων καὶ μάλιστα τοῦ τυροῦ, ὅστις ἀπαιτεῖ τοιαῦτα ὑπόγαια πρὸς ἀποφυγὴν τῆς σήψεως· εἶδομεν δὲ καὶ ἡμεῖς διαφυλαττόμενον τυρὸν ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ μοναστηρίου σκιερᾷ, ὑπὸ βράχους κειμένη, τῆς πράξεως ταύτης μὴ θεωρουμένης ἀσεβοῦς, ἔτι δ' ἐν σπηλαίοις καὶ ἄλλοις ὁμοίοις τόποις· ὑπῆρξε δὲ ἡ τοιαύτη χρῆσις αὐτὸ τοῦτο σωτηρία τοῖς μνημείοις τούτοις, ἅτε συμφέρουσα τοῖς κυριάρχοις τοῦ ὑπαίθρου, οἳ οἱ εἰσιν ἀείποτε καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος οἱ ποιμένες.

Οὕτω λοιπὸν οἱ ἐν Μυκῇ καὶ ἀλλαχοῦ εὐρεθέντες σε-

συλημένοι θολωτοὶ τάφοι δὲν πρέπει νὰ λογίζωνται οἱ μόνοι οὐδὲ οἱ ἄριστοι· ἐπίμονοι ἔρευναι θὰ ἐπιδείξωσιν ἐν τῇ ἐνδόξῳ ταύτῃ περιοχῇ καὶ ἄλλους τάφους, ὧν ἓνα βέβαιον ἐνομίσαμεν ἡμεῖς ὅτι ἦδη ἄνευ σκαφῆς διεκρίναμεν· ἕτερον, θαλαμοειδῆ τοῦτον, γνωστὸν καὶ τῇ φύλακι, εἶδομεν διαφαινόμενον πρὸ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως· τούτου ὁ δρόμος κεῖται ἐπ' αὐτῆς τῆς νῦν ἀμαξιτοῦ· διακρίνεται δ' ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς «σπό-πετρας», ἣτοι τοῦ συνεχοῦς ἀνισχύρου βράχου, καὶ ταύτης διὰ χειρὸς ἀνθρώπων, οὐχὶ κατὰ τινα τύχην, γενομένης.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸν ὑπολειφθέντα ὀλίγον τοῖχον τοῦ ἀνακτόρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως μόλις συγκρατεῖ σάνις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ δύο μικρῶν δοκῶν, ἀπασῶν θριπηδέστων, ὡς ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας μὲν μετὰ προνοίας τεθεισῶν ὑπὸ τοῦ X. Τσούντα, ἔκτοτε δὲ μὴ ἀντικατασταθεῖσῶν· ἐπίσης οἱ βασιλικοὶ τάφοι, οὓς ἀνεῦρεν ὁ Schliemann, καταχώννυνται σὺν τῇ χρόνῳ, καὶ δέονται καθαρμοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐξαίρετον πολυγωνικὸν τεῖχος δεῖται ἀνοικοδομήσεως, ὅπερ κατέπεσεν ἕνεκα τῆς ὑπερβαλλόντως ἀνυπολογίστου καὶ ἀτόπως εἰς τοσοῦτον μῆκος καὶ βάθος ἀχθείσης ἀνασκαφῆς τοῦ Schliemann, ἣν μάλιστα μετὰ τὰς δοκιμαστικὰς ἐργασίας ἀφῆκεν ἐλευθέραν ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπαναγομώσεως.

- 2) Ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἀργος· ἡρῶον Περούως· Κριοί· τάφος
Θυέστου· Μυσίας Διμήτρος ἱερόν· τάφος κατὰ τὴν
εἰς Κόρινθον ὁδὸν καὶ μονήρεις πύργοι.

Ὁ Παυσανίας ἐν Β' 18, 1-4 γράφει «ἐκ Μυκηνῶν δὲ εἰς Ἀργος ἐρχομένοις ἐν ἀριστερᾷ Περούως παρὰ τὴν ὁδὸν ἐστὶν ἡρῶον -- ἐν δὲ τῇ Ἀργείᾳ προελθοῦσιν ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ἡρώου τούτου Θυέστου τάφος ἐστὶν ἐν δεξιᾷ· λήθου δὲ ἔπεστιν αὐτῷ κριὸς --- ἀπὸ δὲ τῶν Κριῶν — οὕτω γὰρ τοῦ Θυέστου τὸ μνῆμα ὀνομάζουσι — προελθοῦσιν ὀλίγον ἐστὶν ἐν ἀριστερᾷ χωρίον Μυσία καὶ Διμήτρος Μυσίας ἱερόν». Τῆς ἀρχαίας ταύτης ὁδοῦ διασφύζονται τινα πιθανὰ ἔχνη, ἐν εἴδει ἐπιπέδου ποταμίου, ἐπὶ τοῦ τέρματος τῶν γηλόφων τῶν νῦν χωρίων «Χαρ-

δάτι» καὶ «Πρίφτιανης», ἐγγὺς βατῆς ὁδοῦ, ἀγοῦσης ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν εἰς Ἄργος· ἡ ὁδὸς αὕτη φαίνεται φύσει ἀνταποκρινομένη τῇ ἀρχαίᾳ, ἣν ἔβη ὁ Πausanias· βαδίζων δέ τις ἐκ τοῦ τέρματος τούτου τῶν γηλόφων ἐπὶ τῆς πεδιάδος πρὸς τὸ Ἄργος, συναντᾷ εἰς ἀπόπτεριν ἡμίσεος περίπου χλμ. ἐρείπια ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀγίου Δημητρίου· ἐκεῖ λέγεται ὅτι ὑπάρχουσι λίθοι λαξευτοί, ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν οἰκοδομημάτων, καὶ ὅτι εὐρέθησαν πώρινοι σαρκοφάγοι, πήλινα ἀγαλμάτια, λύχνοι κτλ.. Ἡ θέσις αὕτη φαίνεται ἀντιστοιχοῦσα τῇ ἡρώφῃ τοῦ Περσέως.

Τὰ ἀπὸ τοῦ ἡρώφου τούτου ἐλλογοῦνται τῇ Ἀργείᾳ ὑπὸ τοῦ Πausanίου· ἐντεῦθεν λοιπὸν βαδίζοντες, εὐρίσκομεν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ μεθ' ἑτέρας, ἀγοῦσης ἐκ τοῦ χωρίου «Φύχτια» εἰς τὸ χωρίον «Ηxαῶ» παρὰ τὴν συμβολὴν ταύτην, ἐν θέσει νῦν καλουμένη «Γοῦρνες», καὶ ἐν τῇ ἀγρῷ τοῦ ἐκ Κουτσοποδίου Γεωργ. Δέδε, εὑρομεν κατὰ χώραν σιερεοβάτην ὀγκολίθων λαξευτῶν λίαν μεγάλων, ὧν τινες ἔχουσιν ἐξαχθῆ καὶ ἀπαχθῆ, εἰς δὲ μέγιστος, τμηθεὶς διὰ «φουρνέλλου», παράκειται, φέρων ἀρχαίας κοιλότητος ἐν εἶδει τόρμων· ἕτερος ὁμοιάζει βάρβη· λέγουσι δὲ ὅτι ἐντεῦθεν ἐξήχθησαν πρὸ ἐτῶν καὶ πώρινοι σαρκοφάγοι, ἵνα χρησιμεύσωσιν ἐν τοῖς χωρίοις ὡς ποτιστήρια· ὑπάρχουσι δὲ κατεσπαρμένοι κυδόλιθοι καὶ τι περαιτέρω τῶν μνημονευθέντων ἀριστερὰ ἐπὶ ἐπάργματος. Ἐνταῦθα εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ Θυέσιου, εἰ δὲ μή, ὕπερ ἥττον πιθανόν, τὸ ἡρώφον τοῦ Περσέως· μικρὰ σκαφή κατὰ τὰ δηλωθέντα ταῦτα σημεῖα δύναται νὰ βεβαιώσῃ πότερον ἀληθές, ἢ τί σημαίνουσι τὰ κτίσματα ταῦτα· δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον ἔθαψαν ἐνταῦθα οἱ Ἀργεῖοι.

Περαιτέρω δ' ἐντεῦθεν, πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν εὐθείαν τοῦ χωριδίου «Μπαρντουᾶ», ἢ «Μπερτζοᾶ», ἐν τῇ ἀγρῷ Ἀλεξίου Μούλου, ἐκ Κουτσοποδίου, λέγονται ὑπάρχοντες κυδόλιθοι λαξευτοὶ κατακεχωμένοι· ἔτι δὲ περαιτέρω, ἀφίνοντες ἐν ἀριστερᾷ τὸ μνημονευθέν χωρίον, εὐρίσκομεν θέσιν, «Τουρκογέφυρο» καλουμένην, καὶ ἴχνη παλαιᾶς γεφύρας, μεθ' ἣν διατηρεῖται πῶς ἑτέρα γέφυρα τῆς ἐν χρήσει μέχρι τοῦ ἔτους 1883

δημοσίας ὁδοῦ· εἶδομεν δ' ἐγγὺς ἐν τινι ποταμῷ ἀρχαίους κυβολίθους· κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα δύναται νὰ ἀναζητηθῇ τὸ ἱερὸν τῆς *Μυσίας Δήμητρος*· σημειωτέον δὲ ὅτι ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς τῶν θέσεων τούτων συναντᾷ τις πολλοὺς κυβολίθους ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν οἰκοδομημάτων· οἱ πλείστοι τούτων ἐκομίσθησαν πιθανώτατα ἐκ τοῦ μνημονευθέντος στερεοδάτου, τοῦ μόνου κατὰ χώραν ἐτι εὕρισκομένου καὶ ἀξίου ἐρεῦνης· διότι ἐξ αὐτοῦ θὰ προσδιορισθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ «Κουτσοπόδι» λέγεται ὅτι ἀνευρίσκονται ἀρχαῖοι τάφοι ἐν πωρίναις σαρκοφάγαις, ἐνέχοντες πῆλινα ἀγγεῖα μετὰ γραπτῶν παραστάσεων· ἐν τῇ παλαιᾷ οἰκίᾳ τοῦ ἐφέδρου λοχαγοῦ καὶ δικηγόρου ἐν Ἀθήναις κ. Μαύρου εἶναι βέβαιον ὅτι εὗρέθησαν πρό τινων ἐτῶν· ἐνταυθὰ που λοιπὸν θὰ ἔθαψαν οἱ Ἀργεῖοι τῆς Ε' καὶ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐγγὺς τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον, ἣς ἡ θέσις ἀνταποκρίνεται φύσει τῇ νῦν σιδηροδρομικῇ γραμμῇ, ἣτις παρὰ τὸ χωρίον «Φύχτια» μετὰ τὸν σταθμὸν διέρχεται διὰ τινος γνωστοῦ μονήρους πύργου· ἕτερος ὅμοιος τετράγωνος ὑπάρχει ὑπὲρ τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ τινος ὑψώματος μεταξὺ δύο ποταμῶν· τούτου ὁ τοίχος τῆς βορείου πλευρᾶς διατηρεῖται εἰς ὕψος 2^α· περίπου· παράκεινται κέραμοι, δηλωτικοὶ τῆς στέγης αὐτοῦ· εὔρομεν δὲ καὶ τρίτον ὑπὲρ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ χειμάρρου, ὅστις νῦν καλεῖται «Μπορτσιώτικο ρέμα», εἰς ἣτον ἐμφανῆ τῶν λοιπῶν ἐρείπια. Ἀξία ἐρεῦνης εἶναι καὶ ἡ μεταξὺ τῶν χωρίων «Φύχτια» καὶ «Κουτσοπόδι» θέσις, ἐν ἣ κεῖται ἐκκλησιδίων τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐνθα λέγονται ὑπάρχοντες ἀρχαῖοι λαξευτοὶ λίθοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ περαιτέρω, παρὰ τὴν εἰς Κόρινθον ἀρχαίαν ὁδόν, κατὰ τε τὴν *Νεμέαν* καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι τῆς ἀρχαίας Κορίνθου, διεκρίναμεν πολυαχοῦ σημεῖα μεγάλων τάφων καὶ πολυανδρίων, ἰδίως παρὰ τὰ νῦν χωρία «Χιλιμόδι», «Ἀθίκια» καὶ «Ἐξαμίλια»· ἡ ἐξερεύνησις τῶν ὑπόπτων τούτων σημείων ἐπιβάλλεται· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἔσχομεν τότε οὔτε ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο χρόνον, ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ, οὔτε τὰ πρόχειρα μέσα, ἅτινα ἐξ ἄλλου ζητηθέντα ἀρμοδίως δὲν ἐχορηγήθησαν ἡμῖν.

3) Ἐκ Μυκηνηῶν εἰς τὸ Ἡραῖον τάφοι παρὰ τὸ Ἐλευθέριον· ἀνάγκη νέας ἀνασκαφῆς τοῦ Ἡραίου· τὰ καὶ αὐτὸ μὴ ἀνευρεθέντα ἀναθήματα· ζήτησις ἀποθετῶν· διασκευὴ ἐκ νέου τῶν χωμάτων· πολλοὶ θολωτοὶ τάφοι κατὰ τὸ Ἡραῖον ἢ Προσύμνα.

Ἐκ τοῦ νῦν χωρίου «Χαρβάτι» ἄγει ἀτραπὸς εἰς «Πρίφτιανην», ἣς ὑπέρκειται ἐκκλησιδίων τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἐνθα, ὥς μοι διηγγήθη γέρων τις, ἔσκαψεν αὐτὸς λάθρα πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, καὶ ἀνεῦρε πῆλινα ἀγαλμάτια· ἐκεῖθεν μετεκομίσθησαν εἰς τὴν νῦν ἐκκλησίαν Ἀγίου Νικολάου Πρίφτιανης βάσις κίονος ἰωνικοῦ, λευκοῦ μαρμάρου, ὀρθοστάτης τις καὶ ἄλλα μέλη ἀρχαῖα Ἑλληνικοῦ κτίσματος, ὅπερ ζητητέον κατὰ τὸ μνημονευθὲν ἐκκλησιδίων· κατ' αὐτὸ δὲ καὶ τὰ ἐκεῖ ποτάμια εἰπόν μοι ποιμένες ὅτι συναντῶσι «σπηλιές», «παλαιὰ καμίνια» καὶ «λαγούμια»· διὰ τῶν τελευταίων τούτων δηλοῦνται καὶ οἱ τάφοι ὑπ' αὐτῶν, θολωτοὶ ἢ θαλαμοειδεῖς· διὸ πρέπει νὰ ἐξερευνηθῶσι τὰ κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ τινες παρὰ τὴν Πρίφτιανην λόφοι πρὸς τοιοῦτον σκοπόν.

Βαδίζοντες δ' ἐντεῦθεν πρὸς τὸ Ἡραῖον, συναντῶμεν χωρίδιον τριῶν μόνον οἰκίσκων, «Βραζέρεκκαν» καλούμενον, ἔχον ἐκκλησίαν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σπόνδυλον ἀρχαίου νχοῦ· παράκειται αὐτῇ ἀδαθὲς φρέαρ, ἐξ οὗ ἀναδρύει ὕδωρ, ἐρχόμενον ἐκ παρακειμένης πηγῆς· λέγουσι δὲ ὅτι ἔρχεται δι' ὑπογείου τινὸς ὁδῶν ἀγωγείου μακρόθεν ἐκ τῶν ὁρέων τοῦτο ἢ ἕτερον ὕδωρ, ὅπερ εἶναι τὸ μόνον καὶ ἄριστον κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην οὕτως, ὥστε πολλοὶ καὶ ἐκ τοῦ χωρίου ἔτι Κουτσοπόδι μεταφέρουσιν ἐντεῦθεν πρὸς πόσιν, θεωροῦντες καθαριστικόν, καίτοι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἰδιόζουσαν γεῦσιν· ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν Β' 17, 1 μνημονευόμενον «ῥεῖ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὕδωρ Ἐλευθέριον καλούμενον»· χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς καθάρσια αἱ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τῶν θυσιῶν ἐς τὰς ἀπορρήτους», γινώσκουσι καὶ οἱ περίοικοι· περὶ δὲ τῆς ἰσχυρᾶς καθαρτικῆς ἰδιότητος αὐτοῦ ἐδεδαιώθησαν καὶ ἐκ τοῦ συνοδεύοντός με στρατιώτου, ὅστις, καίπερ Κοῦρος ἐπονομαζόμε-

νος καὶ νεώτατος ὢν, κατεπονήθη κατὰ τὴν πορείαν καί, πίων ἴσως πλέον τοῦ δέοντος, ἐνίσχυσε τὴν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου παράδοσιν.

Ἐγγὺς δὲ τῆς πηγῆς ταύτης, εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην πα-
ρακειμένου ποταμίου, εἶδομεν θαλαμοειδῆ τάφον ἐν τῷ μα-
λακῷ βράχῳ, ἐνέχοντα τρεῖς νεκρούς· εἰναί μοι ἄγνωστον, ἂν
ἐπιστήμονες ἀρχαιολόγοι ἢ τυμβωρύχοι ἀνέσκαψαν αὐτόν· ἐν-
ταῦθα θεωρῶ πιθανὸν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τάφοι· ἕνα ἐνό-
μισα ὅτι ἀσφαλῶς διέκρινα· τμήματα προϊστορικῶν ἀγγείων καὶ
πίθων τῆς λαμπρᾶς ἱστορικῆς περιόδου φαίνονται ἐν τοῖς ἐγ-
γὺς τῶν πέριξ κατεσπαρμένα. Καλοῦσι δὲ οἱ χωρικοὶ καὶ τινα
πόαν «ἀστράκι», ἣτις φύεται ἰδιαζόντως ἐν τῇ ἐντεῦθεν καὶ
περὶ τὸ Ἡραῖον χώρα, καὶ ἣν δύναται τις νὰ θεωρήσῃ τὴν
αὐτὴν τῇ ὑπὸ τοῦ Πausανίου ε. ἀ. ὀνομαζομένη· «φύεται δὲ
αὐτοῦ πόα πρὸς ταῖς ὄχθαις (ἐνν. τοῦ ποταμοῦ Ἀστερίωνος)·
ἀστερίωνα ὀνομάζουσι καὶ τὴν πόαν»· ἀλλ' ἡκούσαμεν τὴν λέ-
ξιν καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ ὡς δηλωτικὴν λαχάνου τινός, ἄγνωστον ἂν
τοῦ αὐτοῦ τῷ ἐνθάδε ἢ ἐτέρου.

Τοῦ δὲ Ἡραίου αἱ ἀνασκαφαὶ ἐτελέσθησαν ἀτυχῶς λίαν
ἀδοκίμως ὑπὸ πρωτοπείρων ἀρχαιολόγων· μόλις ἐνιαχοῦ δια-
κρίνεται ἔμπειρος σκαπάνη, τοῦ Waldstein βεβαίως, οὐ λυ-
ποῦμαι μὴ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἐξαίρετον σύγγραμμα· τὴν
σκαφικὴν ἀτέλειαν διακρίνει τις ἀμέσως· ἡμεῖς διὰ τῶν ξιφῶν
μόνον ἐξηγάγομεν τμήματα γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐπολέ-
μου, ἥτοι μέρος βραχίονος γυμνοῦ κατὰ τὸν δικέφαλον μῦν
μαρμαρίνου ἀνδριάντος τελείου ἀνθρώπου, τμήμα γυμνῆς κε-
καμμένης χειρὸς τῶν περὶ τὸν ἀγκῶνα μερῶν ὁμοίου ἀνδριάν-
τος, ἥττονος τοῦ μνημονευθέντος, δύο τμήματα μαρμαρίνων κε-
φαλῶν κττ., ἅτινα ἐκρύψαμεν ὑπὸ παρακειμένον θάμνον, καὶ
ἐκαλύψαμεν διὰ κοινῶν λίθων ἀρχιτεκτονικῶν δὲ μελῶν καὶ
γεισωμάτων τεμάχια διακρίνονται πάμπολλα, ὀλίγον ὑπὸ τὸ
ἔδαφος, οὐ μέχρι ἐξίκετο ἡ ἀνασκαφή, καὶ ταῦτα ἐξαίρετου
τέχνης.

Ἐκ τούτων ἐμφαίνεται ὅτι πολλὰ ἔτι ἀρχαῖα ὑπάρχουσιν
ἐκεῖ καὶ ὅτι ἄρα ἀπαιτεῖται νέα ἀνασκαφή τῆς θέσεως ὑπὸ

ἐμπείρου ἀρχαιολόγου, ὑπομένουτος καὶ μὴ βιαζομένου, ὅστις πρέπει μάλιστα πάντων νὰ θέσῃ τὸ ἐρώτημα: ποῦ θὰ ζητηθῶσι τὰ ἀναθήματα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, τὰ μέχρι τοῦ 423 π. Χρ. ἀπὸ τῆς Η' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀνατεθέντα ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ εὐπορούντων Ἀργείων εἰς τὸ πάντων τῶν λοιπῶν ὑπέρτατα τιμώμενον ἱερὸν τοῦτο τῆς Ἡρας, τὸ ἔχον ἀρχήθεν ἐθνικὸν χαρακτήρα; Εἶναι βέβαιον ὅτι μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ καὶ τὴν ἐναρξιν τῆς ποιήσεως τοῦ νέου, πρῶτον μέλημα τῶν Ἀργείων ὑπῆρξεν ἡ περισυλλογὴ τῶν παλαιῶν πολυαρίθμων ἀναθημάτων, καὶ ἡ εὐλαδὴς αὐτῶν καιάχωσης ἐν τινι παρακειμένῃ θέσει, οἷα συνέδη ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν τῷ 479 π. Χρ., καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις τόποις, ὧν τὰ παλαιὰ ἱερὰ ἐπεσκευάσθησαν, ἢ, καταπεσόντα ἐκ τοῦ χρόνου, κατεσκευάσθησαν ἐκ νέου· τὰ τοιαῦτα μέλη τῶν παλαιότερων ἱερῶν μετὰ τῶν ἀναθημάτων δὲν διεσκορπίζοντο βεβαίως εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλ' ἀπετίθεντό που· τοιοῦτους λοιπὸν ἀποθέας ζητητέον πρῶτον.

Δεύτερον δ' ἔργον ἔσται ἡ ἀναζήτησις τοῦ σημείου τῆς πτώσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐπολέμου καὶ ὁ χώρος τῶν ἀπὸ τοῦ 423 π. Χρ. ἀναθημάτων, ἅτινα ἐπίσης πλουσιώτατα καταδηλοῖ ἡ ἐξακολούθησις τῆς θερμῆς λατρείας καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου ἐν Β' 17, 4-7 ἀναφερόμενα τῶν καθαρῶς ἀνασκαφικῶν τούτων ὑπολογισμῶν φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἀποκομιδῆς τῶν χωμάτων ὅτι δὲν ἔσχον ἴσως ἀκριβεστάτην ἐννοιαν οἱ ἀνασκάψαντες τὸ Ἡραῖον διὸ θεωροῦμεν εὐλογον νὰ συστήσωμεν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχαιολογικῷ Συμβουλίῳ, πρὶν προτείνειν ἐν γένει τὴν ἔγκρισιν ἀνασκαφῶν, νὰ ζητῇ ὅπως καθορίζωνται οἱ ἐκτελέσαντες αὐτήν, οἵτινες πρέπει οὐ μόνον νὰ εἶναι δεδοκιμασμένης ἐμπειρίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβλέπωσιν οἱ ἴδιοι τὴν ἐκτέλεσιν, ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καθιστάντες ἐμπειρον ἐπίσης ἀντιπρόσωπον· διότι καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει καιρίως βλάπτει ἡ ὑπὸ πρωτοπείρων ἀρχαιολόγων ἐνέργεια ἀνασκαφῶν, μανθανόντων τὸ πρῶτον τὴν σκαφικὴν τέχνην εἰς βάρος τῶν ἀρχαίων μνημείων, καὶ τὸ ἡμέτερον Κράτος ὑποχρεοῖ νὰ καταβάλλῃ νέας ἐκάστοτε μερίμνας πρὸς πληρεστέ-

ραν ἀνασκαφήν, πρὸς συντήρησιν τῶν ἀνευρισκομένων ἀκινήτων μνημείων.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ Ἡραῖον καὶ δὴ ὁ ναὸς τοῦ Εὐπολέμου ἐχρησίμευσαν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὡς λατομεῖον τῶν ὑποκειμένων χωρίων, μάλιστα τοῦ μεγίστου καὶ ἐγγυτάτω κειμένου «Χώνικα»· διότι εἶδομεν ὅτι ἡ ἱκανῶς παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ χωρίου τούτου φέρει πλῆθος λαξευτῶν πύρων τοῦ ναοῦ ἐκείνου, καὶ πολλὰ βάθρα ἀνδριάντων, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἢ θὰ ἐξηλείφθησαν, ἢ μᾶλλον θὰ εἶναι κατὰ τινὰ τῶν μὴ φαινομένων ἐδρῶν· διὸ καλὸν θὰ ἦτο ἐν προσεχεί μέλλοντι, ὅταν θὰ ἐπισκευασθῇ ἢ ἐκ θεμελίων θὰ ἀνεγερθῇ ἑτέρα ἐκκλησία, νὰ ἐξερευνηθῇ ἢ νῦν ὑπάρχουσα λεπτομερῶς· μέχρι τῶν κατωτάτω· νὰ ἀναζητηθῶσι δὲ καὶ ἀνὰ τὰς οἰκίας ἀρχαῖα μνημεῖα ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἀρχαιολογικοῦ ὑπαλλήλου.

Διότι καὶ νῦν οἱ πολλοὶ κατὰ τὸ Ἡραῖον ποιμένες, παῖδες ὄντες, καὶ κατὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν προβάτων ἀπρακτοῦντες ἄλλως, καθήμενοι ἐπὶ τῆς χαριστάτης ταύτης θέσεως, ἀσχολοῦνται εἰς θραυσίν τῶν λίθων τῶν μνημείων, εἰς κρήμινισιν καὶ ἀπόρριψιν τῶν ὅσων δύνανται νὰ ὑπεγείρωσι καὶ εἰς ἄλλας ποικίλας βλάβας, ἃς εἶδομεν ἐμφανεῖς καὶ νωπὰς· τούτων ἕνεκα ἀπαιτεῖται καθορισμὸς ἰδίου ἐμπεύρου φύλακος ἐκ «Χώνικα», ὅστις νὰ διαμένῃ ἐν τῷ Ἡραίῳ.

Ἐχρησίμεισε δὲ τὸ Ἡραῖον, καθ' ὃ προεῖπομεν ἐν σελ. 74, ὡς νεκροταφεῖον τῶν βασιλικῶν γενῶν τοῦ Ἀργούς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τῆς Μυκηναίας περιόδου, μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων προσφόρων θέσεων τῆς ἀκροπόλεως αὐτοῦ Λαρίσης· ὁ λόγος οὗτος τῆς ταφῆς τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ εὐπατριδῶν, διατηρούμενος ἐκ παραδόσεως μέχρι τῆς Η' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὑπῆρξε βεβαίως αἰτία τοῦ νὰ θεωρηθῇ παλαιάτατα ἱερὸς ὁ χώρος καὶ τοπικῶς ἐθνικοῦ διαφέροντος· ἤδη πρὸ τῆς εἰς τὴν Τροίαν ἐκστρατείας ἀναφέρεται ὅτι συνήγαγεν ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ καὶ ὥρκισε τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἀγαμέμνων, ἀναμφιδόλως ἕνεκα τῆς ἐκ παραδόσεως ἱερότητος αὐτοῦ ἔκτοτε· τοῦτο δηλοῖ καὶ τὸ ὑπάρχον κυκλώπειον τεῖχος ἀργῶν λίθων, καὶ ἡ ἰδιαι-

τέρα ἐπωνυμία *Πρόσφυνα* (πρὸς *Λίκυνα*) τῶν ὑποκειμένων τῷ Ἠραίῳ χωματωδῶν λόφων.

Κατὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἐνδελεχῆς ἐρευνα θὰ φέρῃ εἰς φῶς πολλοὺς καὶ σημαντικοὺς θολωτοὺς τάφους, ὧν ἓνα ἀσφαλῶς ὑπενόησαμεν ἡμεῖς διαφαινόμενον· ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλοὶ θαλαμοειδεῖς τάφοι, ἐξ ὧν δεικνύεται ὅτι παλαιάτατα ἐχρησίμειυσεν ὁ χώρος ὡς νεκροταφεῖον, ὧν ἐξαίρετως εὐθετος πρὸς τοιοῦτους ἐν γένει τάφους, καὶ πλέον κατάλληλος ἢ ὁ περὶ τὰς Μυκήνας πρὸς ἀπόκρυψιν αὐτῶν· διότι τὸ ξηρὸν καὶ ἀμμῶδες τοῦ τόπου ἐπιτρέπει τὴν ἀνόρυξιν βαθυτάτων βόθρων, καὶ τὴν μὴ ἐπίθεσιν ἐνδεικτικῶν τύμβων ἐπ' αὐτῶν, πλὴν τῶν περισσῶν χωμάτων, ἅτινα ἐξήγοντο ἐκάστοτε ἀπ' αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ τὰ χώματα ταῦτα ἐξεργύρησαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τὸ πλῆθος τῶν φυσικῶν ἐπαρμάτων ἡμῶς τὴν διάκρισιν καὶ ὑπὸ τῶν ὀξυδερκεστάτων ἔτι ἀρχαίων τυμβωρύχων· διὸ μόνον εἰς θολωτὸς τάφος εὐρέθη ἐκεῖ· ἄχρι τοῦδε, κατὰ τύχην καὶ αὐτὸς, ἐν ᾧ πάμπολλοι ὑπάρχουσιν.

δ') Ἐν τοῖς μεταξὺ *Τίρυνθος* καὶ *Ἄργους*.

- 1) Ἡ ἐξ Ἄργους εἰς *Ἐπίδαυρον* ἀρχαία ὁδὸς·
μνημεῖα κατ' αὐτήν· τάφοι καὶ ἐπιγραφικὰ
εὐρήματα· νεολιθικοὶ συνοικισμοί.

Ἐξ Ἄργους ἐπὶ τῆς εἰς Ἐπίδαυρον ἀρχαίας ὁδοῦ, ἱκανὸν πρὸ τῆς εἰς Τίρυνθα ἀφίξεως, ἀναφέρει ὁ Παυσανίας ἐν Β' 25, 7 πυραμίδα τινά: «ἐρχομένοις δὲ ἐξ Ἄργους εἰς τὴν Ἐπίδαυρίαν ἐστὶν οἰκοδόμημα ἐν δεξιᾷ πυραμίδι μάλιστα εἰκασμένον, ἔχει δὲ ἀσπίδας σχῆμα Ἀργολικὰς ἐπειργασμένας» --- προϊοῦσι δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἐκτραπείσιν εἰς δεξιάν Τίρυνθός ἐστιν ἐρείπια· ἐκ τούτου καθορίζεται σαφῶς τὸ οἰκοδόμημα ὡς κείμενον ἐν τῇ πεδιάδι· λίαν πιθανὴν θέσιν αὐτοῦ θεωροῦμεν παρὰ τὸ νῦν χωρίον «Πυργέλαν» ἢ «Πρυέλαν», κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ χωρίον ἐξ Ἄργους, ἐγγὺς τῆς νῦν ἀμαξιτοῦ· διότι τὴν ὑπαρξιν μεγάλου τινὸς ἀρχαίου οἰκοδομήματος δηλοῦσι κυδῶντι

καὶ ἀρχαῖοι ἀρράβδωτοι σπόνδυλοι, ὧν εἶδομεν ἱκανοὺς ἀνὰ τὸ χωρίον κατεσπαρμένους, μάλιστα ἐν οἰκίᾳ Κωνστ. Νανοπούλλου, οἵτινες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κομισθῶσι μακρόθεν, ἔνεκα τῆς μικρᾶς μὲν κτιστικῆς αὐτῶν ἀξίας, τοῦ μεγάλου δὲ βάρους.

Ὅτι δὲ καὶ τάφοι ὑπῆρχον κατὰ τὴν λεωφόρον ταύτην, ἀποδεικνύει στήλῃ ἐπιτύμβιος, εὑρεθεῖσα ἐν τινὶ ἀγρῷ κατὰ τὰς ἐξ Ἄργους πρώτας οἰκίας τοῦ χωρίου, καὶ διατηρουμένη ἐν τινὶ ἀχυρῶνι· ἀντίγραφον αὐτῆς ἔδωκέ μοι ὁ ἐν Ναυπλίῳ δικηγόρος κ. Δ. Ρούβαλης, προσθεὶς ὅτι ἐν παρακειμένῳ ἀμπελῶνι ἀνευρέ τις κρηπίδωμα λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὅπερ ἐκάλυψεν ἐκ νέου· τοῦτο φαίνεται ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ πυραμιδοειδὲς οἰκοδόμημα τοῦ Παυσανίου. Ἡ στήλῃ εἶναι ἀκέραιος, ὕψ. 0·70, πλ. 0·50, λήγει δὲ ἄνω εἰς ἀέτωμα καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ ὑποτυμπανίου γείσου ἐπιγραφὴν *Εὐαμερῶ χαῖρε* (χαίρειν τὸ ἀντίγραφον)· ὑπ' αὐτὴν παρίσταται ἐν ἀναγλύφῳ, κακῆς μεταγενεστέρως τέχνης, γυνὴ καθημένη καὶ κοράσιον ἀπέναντι αὐτῆς, κρατοῦν κίστην κοσμημάτων· ὑπ' αὐτὰ εἰς δέκα στίχους ὑπάρχει τετράστιχον ἐλεγείον (πρὸς ἐφημερίδα «Ἀθήνας» τῆς 11 Μαρτίου 1916):

Πατὴρ δ' Ἐρωτος ὄραξ, ²Εὐαμερῶ ἦδ' ἐς ³τεκνύουσης

Μοσχίου ⁴ὀκταετῇ παῖδα ⁵καταφθιμένην·

ἦν, ⁶δειρὴν πνιχθεῖσαν ⁷ἀφ' ἔλκεος, ⁸ἔκτανε ⁹Μοῖρα,

ἀμφοτέρους ⁹πένθει παρθεμένη ¹⁰τοκέας.

Τὸ ἐπίγραμμα, ἀρτίως εὐρυθμον καὶ ζωηρῶς περιγραφικόν, ἀναφέρει τὴν ὀκταετῇ Εὐαμερῶ, θυγατέρα τοῦ Ἐρωτος καὶ τῆς Μοσχίου, ἀποθανοῦσαν ἐξ ἔλκεος τοῦ λάρυγγος δι' ἀποπνιγμοῦ, ἥτοι ἐκ διφθερίτιδος ἢ τινος παρεμφεροῦς νόσου.

Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐγγύς τῆς Πυργέλας χωρίῳ «Λάλουκα» εἶδομεν ἐν τῇ περιδῶλφ τῆς ἐκκλησίας Ἀγίας Βαρβάρας δύο ἀρραβδῶτους κίονας, καὶ τμήματα ἀρχαίων ἀγγείων πηλίνων, ἐκ τάφων βεβαίως, ἐγγύς που ἀνευρεθέντων, ἐξ ὧν ὑποδηλοῦται ἡ ἐκεῖθεν διερχομένη εἰς Ἐπίδαυρον ἀρχαία λεωφόρος. Ἐπίσης περαιτέρω μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνη-

μονευομένην ἐκτροπὴν ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἐν τῇ λεγομένῃ νῦν «Μπεργιώτικῃ» φρέατι τοῦ χωρίου «Δαλαμνάρας», ὑπάρχουσι καὶ λίθοι λαξευτοὶ καὶ μεγάλοι σπόνδυλοι μετὰ βραδῶσεων καὶ τινα μέλη μετοπῶν ἐξ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἰκοδομήματος, ἴσως τοῦ μνημονευθέντος πυραμιδοειδοῦς· διότι ἕτερόν τι δὲν ἀναφέρεται, οὐδὲ διαφαίνεται· που κατὰ τὰ χωρία ταῦτα. Εὐρομεν δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱερέως Τασοπούλλου κιονίσκον ἐπιτύμβιον, ἀρράδδωτον, λευκοκιτρίνου ἐγχωρίου μαρμάρου, ὕψ. 0 485, διαμ. 0 30, ἀκέραιον, φέροντα ἐπιγραφὴν Λατινιστί :

CIVLIVSCAPI
CIVLIVSMAXIMV
DISMERITIS

ἦτοι G. Iulius Capi, Gn. Iulius Max[im]u[s] dis me[r]itis· τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 2 C φέρει λοξὴν τινα κεραϊάν.

Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι κατὰ τὴν εὐφωροτάτην ταύτην πεδιάδα ἦσαν κατεσπαρμένοι οἰκίσκοι γεωργῶν καὶ κηπουρῶν, καὶ μικροὶ συνοικισμοὶ κατὰ τε τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν Βυζαντιανὴν περίοδον, ὡς δεικνύουσιν ὑπόλοιπα ἐκλελειπότην χωρίων ἐν τινι ἐπάρματι παρὰ τὸ νῦν Νεκροταφεῖον Δαλαμνάρας· ὀλίγον μετ' αὐτό, καὶ κατὰ τὸ μέσον που τῆς μέχρι τοῦ ἐκκλησιδίου Ἁγίου Γεωργίου ὁδοῦ πρὸς τὸ Ἄργος, ὑπάρχει ἐκατέρωθεν αὐτῆς ταπεινὸς ἐπιμήκης λόφος, ἐνθυμίζων τοὺς ἐν τῇ Θεσσαλικῇ πεδιάδι μείζονας καὶ εὐδιακρίτους νεολιθικοὺς συνοικισμούς· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι θραύσματα ἀγγείων Ῥωμαϊκῆς καὶ Βυζαντιανῆς περιόδου, ἴσως δὲ καὶ νεολιθικῆς· παράκειται θέσις «Κεραμιδῶνας» νῦν καλουμένη, τούτων τῶν ἀφθόνων τμημάτων ἕνεκα καὶ ἐκ παλαιότερας τινὸς καμίνου ὀπτοπλίνθων, ἐν τῇ ἀγρῷ Ἡλ. Φινοπούλλου ὑπαρχούσης· ἐν δὲ τῇ ἐκκλησιδίῃ Ἁγίου Γεωργίου πλάκες τινὲς καὶ λίθοι λαξευτοὶ ὑποδηλοῦσιν ἐκσκαφὰς τάφων ἀρχαίων, καὶ περαιτέρω πρὸς τὸ Ἄργος ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ἐπαρμα ἐκτενὲς φέρει τὰ αὐτὰ τῷ εὐθὺς προμνημονευθέντι ὁστρακᾷ, ὧν τινα φαίνονται ὄντα νεολιθικά.

2) Τειχεισμένος μέγας πύργος τῆς μυκηναίας περιόδου παρὰ
τὸ Κατσίγρι· χοῆσις ἀσβέστιον, ὡς ἐν τῇ πυραμίδι
τῶν Κεγχρεῶν ἡ Μιδέα

Τὸ νῦν χωρίον «Κατσίγρι» κεῖται πρὸ Ἀνατολᾶς καὶ εἰς μιᾶς περίπου ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Τίρυνθος· τούτων μεταξὺ κεῖται τὸ μονήρες ὄρος Ἀγίου Ἠλία, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ τετειχεισμένον ἔρεισμα, ὅπερ ἐθεωρήσαμεν ἄνω ὃν τὴν Λίκυμναν· ἄγει δ' ἐκ τοῦ Κατσίγρι βατὴ ὁδὸς μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἰς θέσιν «Παλαιόκαστρον» καλουμένην, καὶ εἰς τὸ ἐκκλησιδίον τοῦ Ἀγίου Ἀνδρικανοῦ, ὃν ἐγγὺς λέγουσιν ὅτι ὑπῆρχε ποτε χωρίον «Βολιμίρι», ἐκλελοιπὸς ὅλως· εἰς τὰ κρασπεδα τοῦ βουνοῦ τούτου ὑπάρχει φρέαρ ἀφθόνου ὕδατος, ὅθεν ὑδρεύονται οἱ χωρικοί, τοῦ παρὰ τὸ χωρίον αὐτὸ ὑπάρχοντος, παρεχομένου ἐλάχιστον ὕδωρ· λέγουσι δὲ ὅτι ἐν τῇ κήπῳ τοῦ ἱερέως Παπαμάρκου, ἐγγυτάτῳ τοῦ δαψιλοῦς φρέατος, εὐρέθησαν πρὸ ἐτῶν πλάκες μεγάλαι εἰς βάθος 1.50 μ. καὶ εἰς χρυσοῦς δακτύλιος, καὶ ὅτι αἱ πλάκες αὗται ἄγουσιν εἰς τι «κούφωμα», ἴσως θολωτὸν τάφον· διὸ πρέπει νὰ γένηται ἐκεῖ ἔρευνά τις· διότι πρὸς τούτοις λέγουσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρέθη ἐκεῖ «πλάκα μὲ γράμματα καὶ εἶχε ἀπάνου ἄνθρωπον», ἥτοι ἀνάγλυφόν τι.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὑπάρχει μέγας τετράγωνος πύργος, ἄριστα τετειχεισμένος διὰ μεγάλων πολυγωνικῶν ὀγκολίθων, λίαν ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ ἡρμολογημένων· οἱ πρῶτοι τούτων ἐρεῖδονται ἐπὶ τοῦ βράχου, λαξευθέντος καλῶς πρὸς ἐξίσωσιν καὶ σχηματίζοντος μικρὰν εὐθυνητήριαν, κοινῶς «πατοῦραν»· οἱ λίθοι τῶν γωνιῶν φέρουσι κάθετον πλασιωῆδες διάξεσμα, οἷον οἱ τῶν πύργων τῆς Δημητριάδος, ἀλλ' ἀδαθέστερον· σφίζεται δὲ εἰς τρεῖς δόμους τὸ τεῖχος, καὶ φέρει θύραν κατὰ τὴν Δυσμικὴν πλευράν, μετὰ λαξευτῶν παραστάδων καὶ ὑπερθύρου μονολίθου, ὀριζοντίου· τὸ ὕψος αὐτῆς εἶναι περίπου 2.60 μ.. ἐνιχαῦθ' ὃ ἐσώθη τὸ τεῖχος εἰς

ὕψος 9 μ.· τὸ πᾶχος αὐτοῦ εἶναι περίπου 1.50 μ.· κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῶν λίθων ἀφίνεται ἐξογκωσὶς τις. Ἡ ἐν γένει ὄψις τοῦ τείχους τούτου ἐμφανίζει λίαν στενὴν ἀπὸ κτιστικῆς ἀπόψεως συγγένειαν πρὸς τὴν τειχοδομίαν τῆς πυραμίδος τῶν Κεγχρεῶν, περὶ ἧς προείπομεν ἐν σελ. 80

Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχει καὶ ἑτέρα πρὸς τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο ὁμοιότης· διότι πέριξ τοῦ πύργου τούτου ὑπάρχει ἕτερον συγκεντρικὸν τετράπλευρον πολλῶ μείζον κτίσμα, ὁμοίως ἐκτισμένον ὑπὸ τῶν αὐτῶν τεχνιτῶν, ἐκτεινόμενον καθ' ὅλην τὴν ἄνω γραμμὴν τῶν ἀποκρήμνων βράχων, ἔτι δὲ ἔξω τοῦ δευτέρου τούτου περιδόλου διεκρίναμεν τρίτον, προστατευτικὸν τούτων, κατὰ τὸ μέσον τοῦ βουνοῦ πρὸς τὴν Νότιον πλευρὰν αὐτοῦ, τὴν μόνην εὐδατον· διότι ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἶναι ἄδατος καὶ ἀπόκρημνος οὗτος, ὑποκειμένου βαθυτάτου χειμάρρου, περιβάλλοντος τὸν βουνὸν ἐν εἵδει ἡμικυκλίου· ὁ τρίτος οὗτος περιδόλος ἐποικήθη ἀμελῶς διὰ λίθων ἀργῶν, ὥς ὁ περὶ τὴν πυραμίδα τῶν Κεγχρεῶν, καὶ δυσχερῶς ἐπίσης διακρίνεται.

Τοῦ δευτέρου δὲ περιδόλου διαφαίνεταιιπιθανὴ εἴσοδος ἐκ τῆς Νοτίου πλευρᾶς, ἧς πλησίον καὶ κατὰ τὴν γωνίαν ἔχει κτισθὴ μεγάλη ὥρειδῆς ἀποθήκη ὕδατος, κοινῶς «στέρνα», θολουμένη τὰ ἄνω ἧς ἱκανόν, τοῦ βάθους ἔχει λαξευθῇ ἐν τῷ βράχῳ· τὸ νῦν σφζόμενον βάθος οἶναι 2.50 μ. περίπου, τὸ δὲ λοιπὸν κατέχεται ὑπὸ καταπεσόντων ὀγκολίθων αὐτῆς· ἔχει δ' ἐπιχρισθῇ ἔσω διὰ παχέος καὶ λίαν ἰσχυροῦ ἀσβεστοκονιάματος, συγχρόνου βεβαίως τῇ κτίσει καὶ λίαν ὁμοίου τῇ τεθειμένῃ ἐν ταῖς ἀρμογαῖς τῶν ὀγκολίθων τῆς πυραμίδος τῶν Κεγχρεῶν ἀσδέστω.

Ὑπάρχουσι δ' ἐνιαχοῦ ἐντὸς τῶν δύο πρώτων περιδόλων ἐπιπόλαιοι τινες σκαφαί, μηδενὸς τυχοῦσαι εὐρήματος, διότι δὲν ἔχει σχηματισθῇ οὐδεμία βαθεῖα ἐπίχωσις οὐδαμοῦ, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς ἐλάχιστον βάθος ὁ φυσικὸς βράχος· πρὸς δὲ τούτοις ἡ λίαν ἐνδεικτικὴ σπάνις ὀστράκων παλαιῶν ἀγγείων καθ' ὅλην τὴν τετειχισμένην περιοχὴν, καθ' ἣν ὀλίγων τινῶν τρο-

χηλάτων ἀδαφῶν ἀνευρίσκει τις ἔχνη, δηλοῖ ὅτι δὲν κατόκησαν πολλοὶ ἄνθρωποι ἐκεῖ καὶ ὅτι ἄρα δὲν πρόκειται περὶ πολί/νης ἢ κώμης, ἀλλὰ περὶ τινος μονίμου φρουρᾶς, κατ' ἀρχὰς μὲν τῷ Τιρυνθίων, ὡς ἐν Δικύμνῃ, ἐὰν μὴ καὶ ὁ μεῖζων οὗτος πύργος διαμφισθητήσῃ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος ἐλάσσονος τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ἠλίᾳ Τίρυνθος, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα, μετέπειτα δὲ τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν, καθ' ἣ ἐν τῇ πυραμίδι τῶν Κεγχρεῶν καὶ τοῖς τρισὶ πύργοις τῆς πρὸς τὴν Κόρινθον ὁδοῦ πρὸ τῶν Μυκηνῶν παρὰ τὰ νῦν Φύχτια.

Εἶναι ἄρα ὁ προειρημένος πύργος μετὰ τῶν περιδόλων αὐτοῦ σπουδαῖον φρουριακὸν συγκρότημα, ὅπερ θὰ ὑπῆρξεν ὀνομαστόν λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐκτάκτου ἀπὸ φύσεως καὶ τέχνης ὀχυρότητος· τὸ ὅτι δὲν δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ἐνταῦθα κειμένην τὴ Μιδεάν ἢ Μίδειαν, περὶ ἧς πολλὰ διέσωσεν ἡμῖν ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἀποδεικνύει μαλιστὰ ἡ σπάνις τῶν ὀστράκων, ἅτινά ἐν ὅπωςδήποτε κατοικηθείσῃ πολίχνῃ ἢ κώμῃ ἐμφανίζονται πάντοτε δαφιλῇ. Εἰς ὑστέρους ὅμως χρόνους φαίνεται ὅτι κατόκησάν τινες οἰκογένειαι ἀνθρώπων ἐν τῷ παρὰ τὸ φρέαρ ἐλαφρῶς ἐπικλινεῖ τόπῳ, γεωργοὶ καὶ κηπουροί. Κατὰ τὴν Μυκηναίαν ὅμως περίοδον ἦτο δυνατόν νὰ ταφῇ τίς τῶν βασιλέων, ἢ ἡγεμόνων, τῆς Τίρυνθος ἐκεῖ. ἢ τῶν φρουράρχων τῆς θέσεως ταύτης, ἐν θολωτῷ ἢ ὁμοίῳ, οἷον ὑποδηλοῖ τὸ λεγόμενον «κούφωμα», ἐν ᾧ τὸ μνημονευόμενον ἀνάγλυφον καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαίνονται ὄντα τῶν κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον οἰκησάντων ἀνθρώπων.

Α. Σ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

Α'.

Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς :

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916 τεύχος α - β εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1916 εἰς 500 ἀντίτυπα

Β'.

Ἐπωλήθησαν καὶ διετεθήσαν τὰ ἑξῆς :

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Γ'. (1883 - 1916). Ἐπωλήθησαν ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1897, ἐν τοῦ γ - δ τοῦ ἔτους 1913, 17 νόμοι τοῦ 1914 καὶ ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 11 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α - β τοῦ 1915 καὶ ἐν τοῦ τεύχους γ - δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν δὲ ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1913, ἑξ τόμοι τοῦ ἔτους 1915 καὶ 177 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ - δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ 82 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1916.

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (1842—1914). Ἐπωλήθησαν ἀπὸ 5 ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1913 καὶ 1914 καὶ διενεμήθησαν 314 τοῦ ἔτους 1914.

3) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 17.

4) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ Κ. Lolling. Ἐπωλήθη ἐν.

5) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδευρῳ ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 27 ἐδωρήθη 1.

6) Ἡ ἀνάσκαφίς τῆς Ἀκροπόλεως 1885—1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καββεράου. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον 1, ἐδωρήθη ἀντίτυπον 1.

7) Εὐρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ'. Περιόδου. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἐν.

8) Αἱ Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Π. Τσουντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 2, ἐδωρήθη ἐν

9) Περί τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἐν.

10) Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Τεύχος Α'. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δέκα, ἐδωρήθησαν δύο.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1917

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1917

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπὶ πλεόν	Ἐπὶ ἔλαττον
A	1	Ετήσια Εἰσφορὰι ἐταίρων . . .	2000	2635	635	
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	36242	36867	625	
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	158	170	12	
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	1500	483		1017
»	5	» διάφορα	300	257 45		42 55
»	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000	15000		15000
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων .	300			300
	8	» ἐκ τοῦ Κεφαλαίου	18000	4274 10		13725 90
			88500	59686 55	1272	30085 45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι «Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων,,

		Δραχ.	Λ.
Απὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων	τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	454	
» » » »	τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας	15	
» » » »	τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	5	
» » » »	τοῦ συγγράμματος «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας» ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου . . .	9	
	Τὸ ὅλον	483	

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1917.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ, 1917.

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἀρ.						
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων Ἐταιρείας	7440	7104	60	335	40
»	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2000	1947	60	52	40
»	3	Ἐπίδομα Γραμματέως Συμβουλίου (κατὰ τὸν Ὀργανισμόν)	720	720			
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3480	3455		25	
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ κ.τ.λ. Βιβλιοθήκης	6520	4414	55	2105	45
Γ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	20868	16064	15	4803	85
»	2	Ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων κτημάτων ἐν Ἀθήναις πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν	18000			18000	
»	3	Ἀγορὰ ἀρχαίων	500			500	
Δ	M	Δημοσιεύματα	17000	15497	25	1502	75
E	1	Τέλη χαρτοσήμου	200	100		100	
»	2	Συντάξεις	972	972			
»	3	Ἐκτακτὰ ἔξοδα	8300	8298	75	1	25
ΣΤ	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	2500	1112	65	1387	35
			88500	59686	55	28813	45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

*Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

α') Ἀνασκαφαὶ		Δραχ.	Λ.	β') Δημοσιεύματα		Δραχ.	Λ.
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέατρον		4544	15	α') Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1916		2182	65
» » παρὰ τὸν Ἰλισσὸν		800	75	» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1917 διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1915		6185	95
» » Ἐρετρίας		2408	50	» διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1916		2101	40
» » Ἀμφιαρείου		5442	25	» διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1916		100	80
Δι' ἐρεῦνας καὶ μελέτας ἀνά τὴν Ἀττικὴν χώραν πρὸς καθορισ- μὸν τῶν Δήμων		570		» διὰ τὸ σύγγραμμα Α. Ἀρ- βανιτοπούλου «Γραπταὶ Στήλαι Πηγῶν»		1791	75
Δι' ἀπεικόνισιν μωσαϊκοῦ ἐδά- φους Σηραγγείου Πειραιῶς		400		» διὰ τὸ σύγγραμμα Α. Κερα- μοπούλου «Τοπογραφία Δελφῶν»		238	
Δι' ἀρχαιολογικὰς καὶ τοπογρα- φικὰς μελέτας ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων		398	50	» δι' ἀγορὰν 25 δεσμίδων χάρτου διὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν δημοσιευμάτων		2100	
Δι' ἐρεῦνας καὶ μελέτας τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Βυζαντινῶν μνημείων		1500	—	» διὰ βιβλιοδετικὰ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδ. καὶ Πρακτικῶν Νομισμ. Ἀρχαιολ. Δρ. 375 » διὰ συνδρομὴν εἰς περιοδ. «Νέος Ἑλληνομνήμων»		381	70
Σύνολον		16 064	15	Σύνολον		15497	25

Α'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1917 ὑπ' ἀριθ. 472 ἐγγράφῳ τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1917 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1916 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας. . . Δρ.	3 335,35
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	55.412,45
» » ἀπὸ ὑπόλοιπον συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου ἔτους 1916 . . . . . »	18.000,—
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ. . . . »	38 000,—
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>114.747,80</u>

β') Πιστώσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	59.686,55
» » Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	17.275,—
» » Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	8.000,—
» » ἀγορὰν 75 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης - Συνόρων. . . . . »	20.193,75
» » ἀγορὰν 35 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 . . . . . »	7.700—
Ὑπόλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν. . . . . »	1.892,50
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>114.747,80</u>

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἐταίρων	Δρ.	2,635,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	36,867,—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	170,—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	»	483,—
» » διάφορα	»	257,45
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	15,000,—
» ποσὸν ληφθὲν ἐκ τοῦ Κεφαλαίου πρὸς ἐξίσωσιν	»	4,274,10
Τὸ ὅλον	»	<u>59,686,55</u>

β') Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ.	7,104,60
» ἔξοδα διαχειρίσεως	»	1,947,60
» ἐπίδομα τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	»	720,—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,455,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	»	4,414,55
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	»	16,064,15
» δημοσιεύματα	»	15,497,25
» τέλη χαρτοσήμου	»	100,—
» συντάξεις	»	972,—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	8,298,75
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	1,112,65
Τὸ ὅλον	»	<u>59,686,55</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμός.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917		
ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>872,243,95</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	»	1,892,50
» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	25,9863,80
» ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
» 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	229,515,25
» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	»	171,795,75
» 400 » Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	86,725,50
» 170 » Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	»	17,253,25
» 30 » Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου		
τῶν 30,000,000.	»	25,—
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>785,518,55</u>

		Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ.	785,518,55
Ἀπὸ 1	ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχμῶν 140.	»	640,—
» 110	ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν 500,000,000	»	48,110,65
» 75	» Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσης - Συνόρων ἔτους 1889	»	20,193,75
»	καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ	»	7,849,—
»	καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ	»	8,000,—
»	προκαταβολάς	»	1,932,—
Τὸ ὅλον		»	<u>872,243,95</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 872,243,95
 αποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον. . . . . » 872,243,95

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ.		<u>872,243,95</u>
ἀποτελούμεν ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	» 1,892,50
2)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863,80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	» 18,447,50
4)	» 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	» 229,515,25
5)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως »	171,795,75
6)	» 400 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 »	86,725,50
7)	» 170 » » Δανείου 1907. . . . »	17,253,25
8)	» 30 » » Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30.000.000.	» 25,—
9)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχμῶν 140 . . . »	640,—
10)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1914 τῶν 500.000.000	» 48,110,65
11)	» 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης-Συνόρων κλπ. ἔτους 1889 »	20,193,75
12)	» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ	» 7,849,—
13)	» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ »	8,000,—
14)	» προκαταβολάς	» 1,932,—
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ.		<u>872,243,95</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἥτοι: «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1917 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσепράχθησαν δραχμαὶ 483, ἥτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1017. ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τοῦ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβὴς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1917 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους 1917 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1918.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας
Α. Ζωγράφος

Α. Τ. Μπασιάς.

Ἐν τῇ τακτικῇ συνελεύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ
14 Ἰανουαρίου 1918 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξε-
λεγκτικῆς ἐπιτροπείας, μεθ' ὃ ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε
τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1917 πεπραγμένων
ἔχουσιν οὕτω :

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1917

Προσερχόμενον τὸ Συμβούλιον ἐνώπιον Ὑμῶν, ἵνα
λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους
1917, ἀνακοινοῖ ἐν πρώτοις μεταβολὰς γενομένας ἐν τῇ
διοικήσει τῆς Ἑταιρείας καὶ τροποποιήσεις τοῦ Ὁργανι-
σμοῦ. Ἀρχομένου τοῦ 1917 ὁ ἐκ τῶν συμβούλων κ. Δ.
Παππούλιας, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐξελέγη Β'
ἀντιπρόεδρος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. Θεοφανοπούλου,
δηλώσαντος παραίτησιν ἕνεκα τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς υγείας
του. Ἐπίσης δὲ εἰς πλήρωσιν κενῆς θέσεως ἐν τῷ Συμ-
βουλίῳ ἐξελέγη σύμβουλος ὁ διευθυντὴς τοῦ Χριστια-
νικοῦ Μουσείου κ. Ἀ. Ἀδαμαντίου, καθηγητὴς τοῦ Πα-
νεπιστημίου. Ἡ κατὰ Ἰούνιον ὁμῶς τοῦ αὐτοῦ ἔτους γε-
νομένη παρ' ἡμῖν πολιτειακὴ μεταβολὴ κατέστησεν ἀναγκ-
αίαν τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ τοῦ διοικητικοῦ Συμ-
βουλίου τῆς Ἑταιρείας διατάξεων τοῦ Ὁργανισμοῦ, διότι
ἡ Ἑταιρεία ἦτο πλέον ἀκέφαλος, δὲν εἶχεν οὔτε Πρόε-
δρον οὔτε Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῦντα τὸν Πρόεδρον.
Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἡ ἀπλουστάτη τῶν λύ-
σεων ἦτο ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐταί

αἱ διατάξεις αἱ ἰσχύουσαι περὶ κενουμένων θέσεων συμβούλων. Ταύτην δὲ τὴν λύσιν προέκρινε τὸ Συμβούλιον καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν Ὑμῶν, κληθεῖσαν τῇ 16 Ἰουλίου καὶ 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1917, προέτεινε. Συγχρόνως δὲ προέτεινε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλας τινὰς τροποποιήσεις τῶν διατάξεων τοῦ Ὁργανισμοῦ ἀναγκαίας πρὸς κανονικὴν διαρρύθμισιν τῶν τῆς Ἑταιρείας.

Τὰς προτάσεις ταύτας ὁμοφώνως ἀπεδέξατο πάσας ἡ συνέλευσις τῆς 3^{ης} Σεπτεμβρίου, ἐκύρωσε δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀπὸ 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1917 Β. Διατάγματος ἔχουσι δὲ αὗται κυρωθεῖσαι ὡς ἐξῆς: (*)

«Τὰ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 6^{ης} Ἰουλίου 1916 ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς:

”**Ἀρθρον 9.**—Τὰ τῆς Ἑταιρείας διοικεῖ δεκαεπταμε-

(*) Αἱ εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς 16^{ης} Ἰουλίου ὑποβληθεῖσαι καὶ ὑπ’ αὐτῆς ἀποδεχταὶ γενόμεναι προτάσεις εἶχον ὡς ἐξῆς:

“**Ἀρθρον 9.**—Τὰ τῆς Ἑταιρείας διοικεῖ δεκαεπταμελὲς Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου καὶ ἐκ τοῦ Γραμματέως, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν, καὶ ἐκ δέκα τεσσάρων συμβούλων, ὧν δύο εἶναι οἱ ἐκαστοτε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος. Εἶνε δὲ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τὰ μὲν μόνιμα, τὰ δὲ μὴ μόνιμα.

Μόνιμα μέλη εἶνε οἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος, ἐπίσης δὲ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου.

Τῶν λοιπῶν μὴ μόνιμων δέκα καὶ τριῶν μελῶν ἡ ἐκλογὴ γίνεται ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10.

”**Ἀρθρον 10.**—Ἐν τῇ κατὰ Ἰανουάριον γινομένη κατὰ τὸ ἄρθρον 31 τακτικῇ γενικῇ Συνελεύσει τῶν Ἑταίρων ἐκλέγονται διὰ τὴν ἀρχομένην τριετίαν καὶ διὰ σχετικῆς πλειονοψηφίας δέκα μέλη τοῦ Συμβουλίου. Ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι εἶναι τακτικοὶ ἑταῖροι ἔχοντες δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ ἄρθρον 7.

Ἡ ψηφοφορία, μίᾳ οὕσᾳ καὶ μυστικῇ, γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δέκα ὀνόματα ἑταίρων μονίμως οἰκούντων ἐν Ἀθῇναις ἢ ἐν Πειραιεῖ. Πᾶς πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ δελτίῳ οὐδόλως λογίζεται. Ἐπίσης οὐδόλως λογίζονται οἱ ψῆφοι ὑπὲρ τινος μὴ μόνιμος οἰκοῦντος ἐν Ἀθῇναις ἢ ἐν Πειραιεῖ.

λὲς Συμβουλίου ἐκλεγόμενον ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 10^{ου} καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Προέδρου, τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως καὶ ἐκ δέκα τεσσάρων συμβούλων, ὧν δύο εἶνε οἱ ἐκάστοτε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ Τμηματάρχης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος.

Ἄρθρον 10.—Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνὰ τριετίαν γινο-

Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην συνεδρίαν ἐκλέγει διὰ φανεράς ψηφοφορίας τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν τὸν Γραμματέα καὶ τρεῖς πρὸς τούτοις συμβούλους, λαμβανομένους ἐξ ἐταίρων, οἵτινες εἶναι Καθηγηταὶ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἢ ἐν Ἀθήναις διωρισμένοι διευθυνταὶ Μουσείων, ἢ Ἐφοροὶ Ἀρχαιοτήτων. Ἐὰν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τέσσαρα τοῦλάχιστον τοιαῦτα μέλη, δύναται ἡ ἐκλογὴ νὰ γίνηται καὶ ἐξ ἄλλων τακτικῶν ἐταίρων.

Τὸ Συμβούλιον δικαιούται νὰ προδῶνῃ εἰς ἀντικατάστασιν παντός μέλους αὐτοῦ ἀπουσιάζαντος ἀδικαιολογήτως τῶν συνεδριῶν τοῦ Συμβουλίου πλεόν τῶν ἑξ μηνῶν. Ἡ ἀντικατάστασις γίνεται κατὰ τὸ ἄρθρον 18.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 16 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς.

Ἄρθρον 16.—Ὁ ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον. Ἀπόντα δὲ ἢ κωλυόμενον τὸν Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῖ εἰς τῶν συμβούλων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὀριζόμενος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναπληροῦνται καὶ ὁ Γραμματεὺς ἀπὼν ἢ κωλυόμενος.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 18 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς.

Ἄρθρον 18.—Ἐὰν ἐκλείπῃ ἡ παραιτηθῇ ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς, ἢ ἐὰν ὁποσδήποτε εἶναι κενὴ τοιαύτη θέσις, τὸ Συμβούλιον, μετὰ τὴν πληρωσιν τῆς οὕτω κενωθείσης θέσεως συμβούλου, προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντικαταστάτου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκλείπῃ ἢ παραιτηθῇ ἢ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν σύμβουλός τις, τὸ Συμβούλιον ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν δι' ἐνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανεράς ψηφοφορίας.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ παραγράφῳ τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρου 3ου, ἡ φράσις «πέντε τὸ πολὺ κατ' ἔτος» τροποποιεῖται μεταβαλλομένη εἰς «δέκα τὸ πολὺ κατ' ἔτος».

Προσωρινὴ διάταξις.—Μετὰ τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῶν τροποποιήσεων τούτων τοῦ Ὁργανισμοῦ τὸ νῦν Συμβούλιον συμπληροῖ ἑαυτὸ κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ διοικεῖ τὰ τῆς Ἐταιρείας μέχρι τέλους τοῦ ἐπὶόντος ἔτους 1918.»

μένην τακτικὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἐταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐκλέγονται διὰ σχετικῆς πλειονοψηφίας δώδεκα μέλη τοῦ διὰ τὴν ἀρχομένην τριετίας διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ ἄρθρον 7. Ἡ ψηφοφορία, μία οὔσα καὶ μυστικὴ, γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δώδεκα ὀνόματα ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ μονίμως οἰκούντων ἐταίρων.

Πᾶς πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ δελτίῳ οὐδόλως λογίζεται. Ἐπίσης οὐδόλως λογίζονται αἱ ψῆφοι ὑπὲρ τινος οἰκοῦντος ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ οὕτως ἐκλεγέν Συμβούλιον συνέρχεται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τῆς Συνελεύσεως καί, ἐν ἀπουσίᾳ τούτου, ὑπὸ τὴν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν παρόντων συμβούλων, εἰς πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνεδρίαν, καθ' ἣν προβαίνει εἰς συμπλήρωσιν ἑαυτοῦ ἐκλέγον τρεῖς ἐπὶ πλέον συμβούλους λαμβανομένους ἐξ ἐταίρων, οἵτινες εἶνε καθηγηταὶ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἢ ἐν Ἀθήναις διωρισμένοι διευθυνταὶ Μουσείων ἢ ἔφοροι ἀρχαιοτήτων. Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τέσσαρα τοῦλάχιστον τοιαῦτα μέλη, δύναται ἡ ἐκλογὴ νὰ γίνηται καὶ ἐξ ἄλλων ἐταίρων. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ ἐκλέγει πρὸς τούτοις τὸ Συμβούλιον ἐξ ἀπάντων τῶν ἑαυτοῦ μελῶν τὸν Πρόεδρον, τὸν Ἀντιπρόεδρον καὶ τὸν Γραμματέα. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας.

Τὸ Συμβούλιον δικαιούται νὰ προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν παντὸς μέλους αὐτοῦ ἀπουσιάσαντος ἀδικαιολογητικῶς τῶν συνεδριῶν τοῦ Συμβουλίου πλέον τῶν ἐξ μηνῶν. Ἡ ἀντικατάστασις γίνεται κατὰ τὸ ἄρθρον 18.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 16 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς:

Ἄρθρον 16.—Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον. Ἀπόντα δὲ ἢ κωλυόμενον τὸν Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῖ εἰς τῶν συμβούλων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὀριζόμενος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναπληροῦνται καὶ ὁ Γραμματεὺς ἀπὼν ἢ κωλυόμενος.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 18 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς:

Ἄρθρον 18.—Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς, ἢ ἐὰν ὁπωσδήποτε εἶναι κενὴ τοιαύτη θέσις, τὸ Συμβούλιον μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς οὕτω κενωθείσης θέσεως συμβούλου, προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντικαταστάτου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ἢ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν σύμβουλός τις, τὸ Συμβούλιον ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν δι' ἑνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας.

Ἡ δευτέρα παράγραφος τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρου 3 τοῦ Ὁργανισμοῦ τροποποιουμένη διὰ τῆς διαγραφῆς τῆς φράσεως «εἰς οὐδεμίαν ὑποχρεούμενος συνδρομὴν κτλ.», ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἄνδρας τῶν παρ' ἡμῖν διαπρέποντας ἐν τῇ πολιτείᾳ ἢ ἐν τοῖς γράμμασι δύναται νὰ ἐκλέγῃ τὸ Συμβούλιον, πέντε τὸ πολὺ κατ' ἔτος, δι' ὀνομαστικῆς ψηφοφορίας, τακτικούς ἰσοβίους ἐταίρους».

Προσωρινὴ Διάταξις.—Μετὰ τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῶν τροποποιήσεων τούτων τοῦ Ὁργανισμοῦ τὸ νῦν Συμβούλιον συμπληροῖ ἑαυτὸ κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ διοικεῖ τὰ τῆς Ἑταιρείας μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, ὅτε λήγῃ ἡ τριετής αὐτοῦ περίοδος. Κατὰ τὴν Ἰα-

νουάριον τοῦ 1918 ἐνεργηθήσονται αἱ ἐκλογαὶ τῆς νέας τριετίας.»

Τὸ Συμβούλιον ἐμφανίζεται σήμερον πρὸ Ὑμῶν, ἵνα ἀνακοινώσῃ τὰ περὶ τῶν ἔργων, εἰς ἃ προέβη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος. Σὺν τῇ λογοδοσίᾳ του δὲ ταύτη καταθέτει, καὶ τὴν ἀρχήν, διότι ἔληξεν ἤδη ἡ τρετῆς περίοδος, δι' ἣν τοῦτο ἦτο ἐκλελεγμένον. Νέον συμβούλιον κατ' ἀκολουθίαν πρόκειται νὰ ἐκλεγῇ ὑφ' ὑμῶν καλουμένων εἰς συνέλευσιν τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 21^η Ἰανουαρίου.

Ἔνεκα τῶν περιστάσεων δὲν κατωρθώθη ὁ συνεχισμὸς πασῶν τῶν ἀπὸ τοῦ 1916 ἐκτελουμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνασκαφαὶ ἐνηργήθησαν μόνον ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Καστριώτου, ἐν τῷ ἐν Ὠρωπίᾳ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Λεονάρδου (βρα Α Ε 1918 σελ. 110—111) καὶ ἐν Ἐρετρίᾳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουνιώτου.

Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἀνακαλυφθέντων ἐρειπίων τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους. Γνωστὸν δ' ἐγένετο ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1916 ἀποκαλυφθέντων λειψάνων τοῦ οἰκοδομήματος, ὅτι τοῦτο ἦτο τετράγωνον τὸ σχῆμα. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἐργασίαι κατηυθύνθησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου (πρὸς δυσμὰς) ὅπως ἀποκαλυφθῇ ἡ ἐτέρα τῶν γωνιῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Βραδέως ὁμως προὐχώρησαν ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως τοῦ ἐδάφους ἐξιχνουμένης μέχρις 7 μέτρων.

Ἐν Ὠρωπίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου, ἀπεκαλύφθησαν δ' ἐφ' ἀπάσης τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ χειμάρρου, τοῦ κατ' ἐπιγραφὴν Χαράδρας κα-

λουμένου, οἰκοδομήματα, ἃ ἦσαν καταλύματα τῶν εἰς τὴν πανήγυριν ἢ πρὸς θεραπείαν προσερχομένων, παρεμφορῇ πρὸς τοὺς ἐν Ἐπιδαύρῳ ξενῶνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καταγῶγια καλουμένους. Τὸ ἀξιολογώτατον τούτων τῶν ἐν Ἀμφιαρείῳ οἰκοδομημάτων εἶνε δισκελὲς μεθ' ὁμοιοσχήμου δωρικῆς στοᾶς, ἔχει δὲ 14 ἐν ὄλῳ δωμάτια ἀποκεχωρισμένα ἀλλήλων. Τῶν γενομένων δὲ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τῆς Χαράδρας κινητῶν εὐρημάτων μνημονευτέα τὰ ἐξῆς· 1) μαρμάρινον ἀγαλμάτιον παιδὸς καθημένου ἐπὶ βράχου καὶ κρατοῦντος νῆσσαν· 2) ἀγαλμάτιον Ἀρτέμιδος, ἣτις ἐκράτει τόξον καὶ φαρέτραν· 3) βᾶθρον, ἐφ' οὗ δύο ψηφίσματα τῆς Αἰγῆδος φυλῆς, δι' ὧν στεφανοῦνται ἀρετῆς ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς τοὺς φυλῆτας δύο Ἀθηναῖοι, ὁ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀπὸ 500 δραχμῶν, ὁ δὲ, διδάσκαλος, ἀπὸ 1000 δραχμῶν. Εὐρέθη δὲ μολυβδοῦν ἔλασμα φέρον ἐπιγραφὴν *ἱερὸν Ἀμφιαράου* καὶ εἰκόνα κεφαλῆς τῆς Ὑγίειας, ὅμοιον τῷ ἐν ἔτει 1916 εὐρεθέν, *εἰσιτήριον* τοὔτεστιν, ὅπερ ἐλάμβανον καταβάλλοντες, κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, 9 ὀβολοὺς οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα θεραπευθῶσιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Πρὸς τούτοις δ' εὐρέθησαν καὶ 182 χαλκᾶ νομίσματα Εὐδοέων, Θηβαίων, Λοκρῶν, Ὠρωπίων, Σαμίων, Φωκαέων, Μακεδονίας, Συρακοσίων, Δυρραχίου· ἐκομίσθησαν δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἐνταῦθα, ὅφ' οὗ καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ.

Ἐν δὲ τῇ Ἐρετρίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐντὸς τοῦ σωζομένου τείχους περιλαμβανομένου χώρου τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἀπεκαλύφθη δὲ ἀξιόλογον οἰκοδόμημα συγκαίμενον ἐξ αὐλῆς περιβαλλομένης ὑπὸ στοῶν, ἔχον δηλ. τὸ σύνηθες σχῆμα μικροῦ γυμνασίου ἢ παλαίστρας. Ἡ δυσμικὴ γωνία τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἴκο-

δομήματος τούτου φαίνεται ὅτι ἦτο ἱερόν τι, διότι ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει κρηπὶς τις, ὥσπερ κρηπὶς βωμοῦ, περὶ ἣν εὐρέθησαν πῆλινα εἰδώλια, ἐν οἷς καὶ κεφαλαὶ πῆλιναι ἱκανῶς μεγάλαι, καὶ τμήματα ἐπιγραφῶν ἀναθηματικῶν, ὧν μία μνημονεύει ἴσως τὴν Εἰλείθυσιν. Φαίνεται ἐκ τούτων, ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος χώρος ἦτο ἀφιερωμένος εἰς θεότητά τινα.

Προέβη δὲ τὸ Συμβούλιον καὶ εἰς ἐξερεύνησιν καὶ μελέτην τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀττικῆς δῆμων διὰ τοῦ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν Γεωργίου Γαρδίκου. Βέβαια δέ, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Γαρδίκου, πορίσματα τῆς ἐρεύνης ταύτης εἶνε τὰ ἑξῆς: α') ὁ ἀρχαῖος Σφηττὸς ἀναμφισβητήτως ἔκειτο παρὰ τὸ νῦν Κορωπὶ καὶ μάλιστα πρὸς Δ. τοῦ χωρίου τούτου, ἐσφαλμένης ἀποδειχθείσης τῆς γνώμης τοῦ Leake καὶ ἄλλων ἀρχαιολόγων ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ δήμου. β') Σφηττία ὁδὸς εἶνε ἢ ἐκ τοῦ Σφηττοῦ εἰς τὸ Ἄστου ἄγουσα ὑπὲρ τὸν αὐχένα τοῦ Ὑμηττοῦ διὰ τῆς φαραγγώδους νῦν ἀτραποῦ, τῆς καταληγούσης εἰς τὴν ἐν τῇ δυτικῇ τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπωρεῖα θέσιν *Πιωναρή*. γ') τὸ ἐν τῷ στενῷ τῆς Κρωπίας τεῖχος, τὸ μεταξὺ τοῦ Αἰγάλεω καὶ τῆς Πάρνηθος, ὠκοδομήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε ἐγένοντο καὶ τὰ ἄλλα μεγαλουργήματα, τῆς πόλεως ἀκμαζούσης ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς.

Τοπογραφικὰς μελέτας ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν διὰ τοῦ παλαιοῦ ἐταίρου καὶ πρῶτον Γυμνασιάρχου Γ. Παπανδρέου. Κατὰ τὴν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν, πολλὰ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος Ἀζανίδος, ἥτοι τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν, ἐξιχνίασεν οὗτος καὶ περιέγραψεν, ἰδίᾳ τὰ τῶν πόλεων Κλείτορος, Καφυῶν, Ψωφίδος, Θαλιαδῶν, Τρι-

ταίας. Ὁ αὐτὸς προέβη εἰς ἐξευρένησιν καὶ περιγραφὴν καὶ τῶν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν σωζομένων ἀξιολόγων φραγ-
κικῶν φρουρίων καὶ χριστιανικῶν μνημείων.

Ἐπεξέτεινε δὲ τὸ Συμβούλιον τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρ-
γασίας τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα ἀπέ-
στειλε τὸν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν κ. Ἀδαμαντίου, ὅπως
ἐξετάσῃ καὶ περιγράψῃ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καταστρα-
φεῖσαν Βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἐπιδόθῃ εἰς
τὴν ἐκ νέου ἔρευναν τῶν λοιπῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Βυζαν-
τιακῇ πόλει χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Οὕτω δὲ διὰ τῆς
ἀποστολῆς ταύτης συνεπληρώθη τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνή-
σεως καὶ τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Ἀδαμαν-
τίου συλλεγὲν ὕλικὸν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ παρασκευαζομέ-
νου ὑπ' αὐτοῦ πονήματος περὶ τῶν *Χριστιανικῶν καὶ Βυ-
ζαντινῶν μνημείων τῆς Θεσσαλονίκης*.

Διὰ δὲ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἰακώβου Χ.
Δραγάτη προέβη τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν συμπλήρωσιν
τῆς ἀνασκαφῆς καὶ εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίου τοῦ
ἐν Πειραιεὶ *Σηραγγείου*, ὑπογείου καὶ σπηλαιώδους με-
γάλου κατασκευάσματος μετὰ δεξαμενῆς ἐν αὐτῷ καὶ
τάφων λαξευτῶν, ὅπερ εἶχεν ἀνασκάψῃ ἄλλοτε ἡ Ἑται-
ρεία διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Δραγάτη. Ἐν παλαιοῖς χρόνοις
τὸ μέγα τοῦτο κατασκευάσμα ἦτο ἀπλοῦν σπήλαιον, ὡς
τοιοῦτον δὲ ἐχρησίμευσεν πρὸς ταφὴν νεκρῶν, ὑστερώτε-
ρον ὁμως ἐγένετο βαλανεῖον. Τοῦτο δ' ἦτο τὸ καθ'
Ἡσύχιον *Σηράγγειον*, ἥτοι «τόπος καὶ βαλανεῖον ἐν
Πειραιεὶ ἀπὸ Σηράγγου ἥρωος» καὶ τὸ κατ' Ἰσαῖον καὶ
Ἀλκίφρονα *Balaneion to en Peiraei*. Μέρος τοῦ δαπέδου
τοῦ κατασκευάσματος καλύπτεται ὑπὸ μωσαϊκοῦ εἰκονί-
ζοντος τέθριππον, οὗ ἐπιθαίνει νεανίας, ἰσως αὐτὸς ὁ Σή-
ραγος. Ἀντικρὺ τούτου ἡ Σκύλλα ἐν ψηφιδωτῷ. Τὸ

κυψελοειδὲς βαλανεῖον φέρει περίξ θήκας διὰ τὰ ἐνδύματα τῶν λουομένων. Ἀνευρέθη δὲ καὶ βωμὸς πωρίνου λίθου μετ' ἐπιγραφῆς, ἀποτετριμμένης, ἧς διασώζονται τὰ γράμματα

...ΛΛ....

...Τ...ΑΙΟΥ

κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κ. Δραγάτση

Ἀπό]λλ[ωνος

Ἀπο]τ[ροπ]αίου,

ὁ ὁποῖος Ἀπόλλων σχετίζεται πρὸς Γλαῦκον τὸν Πόντιον ἢ Εὐφημον καὶ τὴν Σκύλλαν. Ἄνωθεν τῆς θέσεως ταύτης ὑπῆρχον ἱχνη ναοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου, τοῦ ἡρώου ἢ ἱεροῦ τοῦ Σηράγγου ἴσως. Ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ ὀρόσημον φέρον ἐπιγραφὴν:

HERCΙΟ	ἦτοι	Ἡρώου
HOROS		Ὄρος.

Τὸ ἡρῶον ἔκειτο ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ Σηραγγείου καὶ συνεδέετο μετ' αὐτοῦ.

Τὸ Σηράγγειον ἔχει καὶ δίοδον μακρὰν ὑπογείαν ἐν τῷ βράχῳ διευθυνομένην πρὸς Ν. καὶ Ἀ. καὶ ἄγουσαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ δὲ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦνται ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθη ἤδη ὀλόκληρος ὁ τόμος τοῦ 1917, δὲν κατωρθώθη ὅμως ἡ ἔκδοσις τῶν Πρακτικῶν, ἅτινα διατελοῦσιν εἰσέτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια, οὐδ' ἡ ἔκδοσις τοῦ περὶ τῶν ἐγχρώμων στηλῶν τῶν Παγασῶν δημοσιεύματος τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου.

Τέλος ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι, τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑταιρείας καὶ κυρίως τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς δράσεως ἐπιδιῶκον, προέτεινεν εἰς συνέλευσιν τῶν ἐταίρων γενομένην τῇ 19 Νοεμβρίου 1917 τροποποίησιν τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ, ἐν ᾗ ἀναλυτικώτερον ἐκτίθεται ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν, συντήρησιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν μνημείων, ὡς πρὸς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων καὶ ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν διάδοσιν γνώσεων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης. Διετύπωσε τοῦτέστι τὸ Συμβούλιον καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν συνέλευσιν τὴν ἐξῆς πρότασιν :

«Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1893 Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας τροποποιεῖται ὡς ἐξῆς :

«Ἡ διὰ τοῦ ἀπὸ 15/27 Ἰανουαρίου 1837 Β. Διατάγματος ἰδρυθεῖσα Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία σκοπὸν ἔχει νὰ συνεργῇ α') εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, συλλογὴν, συντήρησιν, ἐπιτήρησιν, ἐπισκευὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις μνημείων τῆς Ἀρχαιότητος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Βυζαντιακῶν, Χριστιανικῶν καὶ λοιπῶν μνημείων τῶν μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· β') εἰς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων καὶ εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς βυζαντινῆς καὶ μεσαιωνικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης· γ') εἰς διέγερσιν ἐν γένει παρ' ἡμῖν διαφέροντος ὑπὲρ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ διάδοσιν γνώσεων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης.

» Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων ἡ Ἑταιρεία προβαίνει κυρίως εἰς ἀνασκαφικὰς, μουσειακὰς καὶ ἄλλας σχετικὰς ἐργασίας, ἔτι δὲ καὶ εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐκδρομὰς καὶ ἐπιστημονικὰς διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις, εἰς Ἱδρυσιν ἐν Ἀθήναις Μουσείου ἐκμαγείων καὶ εἰδικῆς Σχολῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, εἰς διδασκαλίαν ἀρχαίων ἐλληνικῶν δραμάτων καὶ εἰς πᾶν ἄλλο μέσον συντελεστικόν, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν. Φροντίζει πρὸς τοῦτοις ἡ Ἑταιρεία πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτῆς, ἐκδίδει τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα καὶ τὰ ἐνιαύσια Πρακτικὰ καὶ προβαίνει, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, εἰς τὴν ἐκδοσιν καὶ ἄλλων δημοσιευμάτων σχετιζομένων πρὸς τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας.

Σφραγῖδα ἔχει ἡ Ἑταιρεία φέρουσαν ἔμβλημα τὸ Διονυσιακὸν θέατρον καὶ ἐν κύκλῳ « Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις, αὐλὴ »

Τὴν πρότασιν ταύτην ἀπεδέξατο ἡ συνέλευσις ὁμοθυ-

μως, ὑπέβαλε δ' αὐτὴν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἀνακοινοῖ πρὸς τοῦτοις τὸ Συμβούλιον τὰ ἐξῆς: Ἐξ ἀφορμῆς τῆς τελεσθείσης ἐορτῆς ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς 90^{ῆς} ἐπετείου τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου ἐξελέξατο ἐπιτιμίους ἐταίρους τοὺς ἐνταῦθα πρεσβευτὰς τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, «εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης, δι' ὅσα ἔπραξαν αἱ τρεῖς Μεγάλαι Δυνάμεις ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως καὶ προστασίας τῆς Ἑλλάδος». Τῶν σταλεισῶν δὲ τῷ Συμβουλίῳ ὑπὸ τῶν κ.κ. πρεσβευτῶν εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν ἀρκούμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν ἐνταῦθα μίαν μόνον, τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Μ. Βρεττανίας, ὡς πειστήριον, οἷας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τυγχάνει ἡ Ἑταιρεία ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ:

«Εἶμαι ἀληθῶς ὑπερήφανος», γράφει ὁ λόρδος Granwill, «ὅτι αἱ ὀλίγαι λέξεις βαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας, τὰς ὁποίας ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Μ. Βρεττανίας ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ εἶπω ἐπὶ τῷ ἐορτασμῷ τῆς ἐνενηκοστῆς ἐπετείου τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου εἰς ἀπάντησιν τοῦ εὐγλωττοτάτου λόγου ἐνὸς τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἔτυχον τόσον μεγάλης ἐκτιμήσεως ἐν Ἑλλάδι.

«Εἰς πάντας τοὺς Βρεττανούς, ὅσοι ἐσπούδασαν τὰ «ἄνθρωπιστικά» μαθήματα, ἡ Ἑλλὰς σήμερον ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἑλλάδα τῶν μεγάλων ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος, τὴν Ἑλλάδα τοῦ Μακρθῶνος, τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν τέκνων τῆς ἐκ τῆς Περσικῆς καταδυναστεύσεως καὶ πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν γρυμμάτων ἐν τῇ

Ἀνατολῇ, τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ὑπὸ τὸν Ἡράκλειον, τὸν Λέοντα καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, ἀνέκοψε τὰς Τουρκικὰς ὁρδὰς, αἱ ὁποῖαι ἠπέιλησαν νὰ κατακλύσουν τὸν πολιτισμόν, τὴν ἰδίαν Ἑλλάδα ἡ ὁποία διὰ τοῦ Κανάρη, τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶσων ἄλλων πατριωτῶν ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

«Ἡ ἐνότης αὕτη τῆς Ἑλλάδος, παλαιᾶς καὶ νέας, εὐστοχώτατα ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις, ζῶσα ἐν τῷ παρόντι, ἔχει τὸ παρελθὸν ὡς ἀντικείμενον τῶν μελετῶν αὐτῆς.

«Τὸ περισπούδαστον ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας δικαίως ἐξαίρεται καὶ μεγάλως τιμᾶται εἰς πάσας τὰς χώρας, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, ἡ φιλολογία, ἡ ἱστορία μελετῶνται ὡς αἱ κυριώτεραι βάσεις τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὰς ἰδίας αὐτὰς χώρας καὶ ἰδιαίτατα εἰς τὴν Μ. Βρεττανίαν, ὅπου πάντοτε ὑπῆρξε μέγιστον τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ συμπάθεια διὰ κάθε τι Ἑλληνικόν, πολλοὶ τῶν διακεκριμένων Ἑλλήνων ἐταίρων, οἵτινες κοσμοῦσι τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, εἶνε ὅσον καὶ οἱ ἰδιοὶ μας γνωστοί.

«Θεωρῶ κατ' ἀκολουθίαν μεγάλην δι' ἐμέ τιμὴν τὴν ἐκλογὴν μου ὡς ἐπιτίμου μέλους τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία χρησιμεύει ὡς ὁ διανοητικὸς συνεκτικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῆς χώρας μου καὶ τῆς Ἑλλάδος, ταῦτοχρόνως δὲ καὶ ὡς κρίκος συνεκτικὸς μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος τοῦ παρελθόντος, τὴν ὁποίαν θαυμάζω ὡς τὴν μητέρα τῆς ἐλευθερίας, τῆς φιλολογίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς σημερινῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐχομαι ὀλοφύχως πᾶσαν εὐδαιμονίαν, κάθε εὐτυχίαν καὶ κάθε πρόοδον.

«Εὐελπιστῶ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑται-

ρεία θὰ ἀνθήσῃ εἰς τὸ μέλλον ἀκόμη περισσότερο ἢ ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ὅτι τὸ εὐγενὲς ἔργον, τὸ ὁποῖον διεξάγει μετὰ τόσης ἀφοσιώσεως, θὰ συνεχισθῇ ἀντάξιον τῶν ἐπαίνων καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου.»

*Διατελῶ κ. Πρόεδρε,
ταπεινότητος Ὑμῶν θεράπων*

GRANWILL

Τοσαῦτα μόνον εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, εὐχεται δὲ, ὅπως τὸ νέον Συμβούλιον, ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς διατελοῦν καὶ ὑπὸ εὐμενεῖς περιστάσεις, δυνηθῇ νὰ διευθετήσῃ πρεπόντως καὶ προαγάγῃ τὰ τῆς Ἑταιρείας ἐπαξίως τοῦ λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου αὐτῆς παρελθόντος.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1917

Α'.

Ἐκδοθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος γ'—δ'.....	Ἀντίτυπα	500
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—β'.....	»	500
3) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἔτους 1915..	»	500

Β'.

Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 1η) 1837—1843. Ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους κθ'.		
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 2α) 1862. Ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν η', ια' καὶ ιβ'.		
3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 3η) 1883 καὶ ἐξῆς. Ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους γ—δ τοῦ ἔτους 1914, τρεῖς τόμοι τοῦ ἔτους 1915, δέκα ἑννέα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ—δ' τοῦ ἔτους 1915 καὶ πέντε τόμοι τοῦ ἔτους 1916.		
4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1914 καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἔτους 1915.		
5) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καβαδία 1900 Ἀντίτυπον ἓν.		
6) Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου 1915 Ἀντίτυπα τρία.		

Γ'.

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος α'—β'.....	Ἀντίτυπα	59
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος γ'—δ'.....	»	139
3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—β'.....	»	135
4) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1896.....	»	1
5) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1915.....	»	194
6) Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς (1837) μέχρι τοῦ 1879 ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη 1879.....	»	1
Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς (ἐν ἔτει 1837) ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καβαδία 1900	»	3
Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα 1908	»	1
Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαδασιλείου 1910	»	1
Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου 1915.....	»	9

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1918

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1918

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
A	1	Ἐτήσια Εἰσφοραὶ τακτικῶν ἐταίρ.	2000 —	1895 —		105 —
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	40432 50	41352 15	916 65	
»	3	Ἑσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	170 —	170 —		
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	600 —	240 —		360 —
»	5	» διάφορα	300 —	375 55	75 55	
»	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000 —	30000 —		
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	300 —	425 15	125 15	
			73802 50	74457 85	1117 35	465 —

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι "Ἑσοδα ἐκ δημοσιευμάτων,"

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	225 —
» » » » τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	15 —
Τὸ ὅλον	240 —

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1918.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Δ. ΜΑΚΚΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1918

Προϋπολογισμοῦ		Είδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαί		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἀρ.							
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων .	6600	—	5937	50	662	50
»	2	Ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . . .	2412	—	2412	—	—	—
»	3	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2500	—	1733	60	766	40
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθηκῆς	3480	—	3480	—	—	—
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθηκῆς	6520	—	2654	45	3865	55
Γ	1	Ἐξοδα ἀνασκαφῶν	17500	—	16007	45	1492	55
»	2	Ἀγορὰ Ἀρχαίων	500	—	—	—	500	—
Δ	M	Δημοσιεύματα	18500	—	4121	35	14378	65
E	M	Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καὶ διὰ λέξεις	3000	—	—	—	3000	—
ΣΤ	M	Διάφορα ἐξοδα	12110	50	10664	35	1446	15
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . .	680	—	663	55	16	45
			73802	50	47674	25	26128	25

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

α') Ἀνασκαφαὶ		Δραχ.	Λ.	β') Δημοσιεύματα		Δραχ.	Λ.
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέ- ατρον . . .		1995	—	α') Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1917.		2418	—
»	» Ἀμφιαρείου.	2759	50	» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1918	1703	35	
»	» Ἐπιδαύρου.	3692	45				
»	» Ἐλευσίνος .	2626	—				
»	» Μυστρά . . .	2934	50				
»	» Νικοπόλεως	2000	—				
Σύνολον . . .		16 007	45	Σύνολον . . .		4121	35

Α'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1918 ὑπ' ἀριθ. 472 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1918 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917	
κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεΐας. . . Δρ.	1,892,50
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	74,457,85
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν	
παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπέζῃ. . . . »	55,000,—
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν	
παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . . . . »	14.000,—
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>145,350,35</u>

β') Πιστώσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	47,674,25
» » Ἑθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς	
πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	47,395,15
» » Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς	
πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	7,000,—
» » ἀγορὰν ἐντόκων Γραμματίων Ἑθνικῆς	
Ἀμύνης. . . . . »	42,000,—
Ὑπόλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου	
1918 . . . . . »	1,280,95
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>145,350,35</u>

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἐταίρων	Δρ. 1,895,—
» τόκους καὶ μερίσματα	» 41,352,15
» ἀκίνητα κτήματα	» 170,—
» δημοσιεύματα	» 240,—
» διάφορα ἔσοδα	» 375,55
» συνδρομὴν τοῦ δημοσίου	» 30,000,—
» ἔσοδα κεκλεισμένης χρήσεως	» 425,15
Τὸ ὅλον	<u>» 74,457,85</u>

β') Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων	Δρ. 5,937,50
» ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	» 2,412,—
» ἔξοδα διαχειρίσεως	» 1,733,60
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	» 3,480,—
» πλουτισμὸν καὶ συντήρησιν τῆς Βιβλιοθήκης	» 2,654,45
» ἀνασκαφάς	» 16,007,45
» δημοσιεύματα	» 4,121,35
» διάφορα ἔξοδα	» 10,664,35
» ἔξοδα κεκλεισμένης χρήσεως	» 663,55
Τὸ ὅλον	<u>Δρ. 47,674,25</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμός.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918
ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 899,027,55

Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	» 1,280,95
» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863,80
» ἀκίνητα κτήματα	» 18,447,50
» 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	» 229,515,25
» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	» 171,795,75
» 400 » Ἐθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	» 86,725,50
» 170 » Ἐθνικοῦ δανείου Ἀμύνης 1907	» 17,253,25
» 30 » Ἐθνικοῦ δανείου Πατριωτικοῦ τῶν 30 ἑκατομ.	» 25,—
» 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	» 640,—
» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 1914 τῶν 500 ἑκατομ.	» 48,110,65
Εἰς μεταφορὰν	Δρ. <u>833,857,65</u>

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 833,657,65
Ἀπὸ 75 ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου	
Πειραιῶς - Λαρίσης	» 20,193,75
6 Ἑντοκα γραμμάτια Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἀξίας	» 42,000,—
καταθέσεις εἰς Ἑθνικὴν Τράπεζαν εἰς πρῶ-	
τὴν ζήτησιν.	» 244,15
καταθέσεις εἰς Λαϊκὴν Τράπεζαν εἰς πρώτην	
ζήτησιν.	» 1,000,—
προκαταβολάς.	» 1,932,—
Τὸ ὅλον.	» <u>899,027,55</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 899,027,55

Ἀποτελούμενον

α) Ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1917.	Δρ. 872,243,95
β) Ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπὶ πλεονεῖσπρα-	
χθέντων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ	
τοῦ 1918.	» 655,35
γ) Ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἀδιαθέτου	
πιστώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν	
ἐξόδων τοῦ 1918	» <u>26,128,25</u> <u>899,027,55</u>

Ἐκ τῶν κονδυλίων β' καὶ γ' τοῦ παθητικοῦ, ἡ μὲν διαφορὰ τῶν ἐπὶ πλεόν εἰσπραχθέντων ἐσόδων ἐκ δραχ. 655,35⁰⁰ δύναται νὰ προστεθῇ εἰς τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας. Περὶ δὲ τῆς διαθέσεως τοῦ περισσεύματος τῆς ἀδιαθέτου πιστώσεως τῶν ἐξόδων ἐκ δραχ. 26,128,25⁰⁰ ἀρμόδιον νὰ ἀποφασίσῃ εἶνε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας.

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 899,027,55

ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	» 1,280,95
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα.	» 18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης.	» 229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἑθν. δαν. Ἑνοποιήσεως 1898	» 171,795,75
6) » 400 » Ἑθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	» 86,725,50
7) » 170 » » Ἀμύνης 1907.	» 17,253,25
8) » 30 » » Πατριωτικοῦ	
30.000.000.	» 25,—
9) » 1 ὁμολογίαν Ἑθν. δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	» 640,—
Εἰς μεταφορὰν »	<u>785,547,—</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	» 785,547,—
10)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου τῶν 500 ἑκατομμυρίων	» 48,110,65
11)	» 75 ὁμολογίας τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς Λαρίσης	» 20,193,75
12)	» 6 ἔντοκα Γραμμάτια Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀξίας	» 42,000,—
13)	» καταθέσεις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἰς πρώτην ζήτησιν	» 244,15
14)	» καταθέσεις εἰς τὴν Λαϊκὴν Τράπεζαν εἰς πρώτην ζήτησιν	» 1000,—
15)	» προκαταβολάς	» 1,932,—
	Τὸ ὅλον	Δρ. <u>899,027.55</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἥτοι: «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἕξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 240, ἥτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 360, ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶνε κατὰ πάντα ἀκριβὴς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1918 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους 1918 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1919.

Τὰ μέλη τῆς Ἑξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α. Τυπάλδος Μπασιάς.

Ι. Πρωτοπαπᾶς

Ιω. Βλαχογιάννης

Δ. Ι. Μοντσόπουλος

Ἐν τῇ τακτικῇ συνελύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ 13^ῃ Ἰανουαρίου 1919 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας, μεθ' ὃ ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1918 πεπραγμένων ἔχουσαν οὕτω :

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1918

Παρουσιαζόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις περὶ τῶν ἐταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ τοῦ 1918 τακτικῶν ἐταίρων ἀνέρχεται εἰς 147. Τούτων οἱ μὲν κατέβαλον τὴν ἐνιαυσίαν συνδρομὴν οἱ δὲ εἶνε τακτικοὶ ἐταῖροι ἰσόβιοι ἐκ τῶν καταβαλόντων συνδρομὴν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλοὶ τακτικοὶ ἐταῖροι μὴ καταβαλόντες συνδρομὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ Ὁργανισμοῦ δὲν περιελήφθησαν οὗτοι ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ, δὲν ἐνηργήθησαν ὅμως τὰ πρὸς διαγραφὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ μητρώου. Ἐνεκα τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἀκαταστασίας, τὸ Συμβούλιον δὲν ἐνόμισε δίκαιον νὰ προβῇ εἰς τὴν κατὰ τὸν Ὁργανισμὸν ἐνέργειαν, ἐπιφυλάσσεται δὲ νὰ προβῇ εἰς τοιοῦτον μέτρον ὁδηγούμενον ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀρξαμένου ἔτους, ἐκ τῆς προθυμίας τοῦ

τέστιν, ἣν θὰ ἐπιδειξώσιν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐταῖροι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν ὑποχρεώσεων (*).

Κατὰ τὴν συνοπτικὴν κατάστασιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας, ἣν ἐντυπον ἔχετε ὑπ' ὄψει ὑμῶν, κατὰ τὸ ληξάν ἔτος τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δρ. 74,457 τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δρ. 47,674. Προέκυψεν ἄρα περίσσευμα δρ. 26,128. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε πραγματικὸν περίσσευμα διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας, διότι προέρχεται ἐκ μὴ διαθέσεως πιστώσεων ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, ἃς τὸ Συμβούλιον κατὰ μέγα τοῦλάχιστον μέρος ἐξ ἀνάγκης θὰ ἀναγράφῃ ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ τοῦ ἀρχομένου ἔτους. Διὰ τοῦτο τὸ Συμβούλιον μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει διαθέσεως τοῦ φαινομένου τούτου περισσεύματος.

Περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος βαίνει κανονικῶς, ὅσον οὕτω δὲ

(*) Ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1918 καὶ τῇ ἐπακολουθησάσῃ πρώτῃ συνεδρίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῆς 22ας τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, συμφώνως τῇ γενομένῃ μετατροπῇ τοῦ 9ου ἄρθρου τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας, τῇ γενομένῃ ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς 16ης Ἰουλίου 1917, γενομένων ἀρχαιρεσιῶν, κατηρτίσθη τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος Ν. Γ. Πολίτης, ἀντιπρόεδρος Γ. Σωτηριάδης, γραμματεὺς Π. Καβδαδίας, σύμβουλοι: Γ. Ἰ. Ἀγγελόπουλος, Ἀ. Ἀδαμαντίου, Δ. Αἰγινήτης, Δ. Ἀντωνιάδης, Γ. Γαρδίκας, Ἀ. Ζυγομαλάς, Π. Καστριώτης, Κ. Κουρουνιώτης, Δ. Λάμπας, Β. Λεονάρδος, Δ. Μακκάς, Θ. Σοφοῦλης, καὶ Χρ. Τσούντας. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο παρέμεινε μέχρι τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων τῆς συνελεύσεως τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1920 καὶ ἀπομακρυνάσας αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Β. Δ. τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 273 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τεύχει α' τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1920, περὶ ἀνακλήσεως τοῦ ἀπὸ 14ης Σεπτεμβρίου 1917 Β. Δ. περὶ ἐγκρίσεως τροποποιήσεων ἄρθρων τινῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 204 φύλλῳ τῆς 19ης Σεπτεμβρίου 1917 τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος.

δημοσιεύονται τὰ τρία πρῶτα τεύχη τοῦ ἔτους 1918. Ἡ τῶν πρακτικῶν ἔκδοσις καθυστερεῖ ἕνεκα δυσκολιῶν τινων. Ἐδέησε πρὸ πάντων νὰ συνταχθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἐν αὐταῖς πλήρης καὶ ἀκριβὴς κατάλογος τῶν ἐπαίρων, τῶν τε τακτικῶν καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν. Ἐπειτα καὶ ἐκθέσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ὀλίγαι καὶ βραχεῖαι ὑπῆρχον, δι' ὧν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδοθῇ ὅπωςδὴποτε τεύχος εὐπρόσωπον· διὰ τοῦτο ἐλήφθη τὸ μέτρον ὅπως Πρακτικά δύο ἐτῶν ἐκδοθῶσιν εἰς ἓν τεύχος. Ἡ δὲ ἔκδοσις τοῦ περὶ Παγασῶν συγγράμματος προσέχρυσεν εἰς ἀνυπέρβλητον δυσχέρειαν, προκληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, μὴ συμμορφουμένου πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἑταιρείας, ἣτοι τοῦ Ὁργανισμοῦ, πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου.

Ἐνεκα τῶν κατὰ τὸν λῆξαν ἔτος ἀνωμάλων περιστάσεων καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐργατῶν δὲν ἐδυνήθη ἡ Ἑταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ, ὅσον ἔπρεπε, τὰ ἀνασκαφικὰ αὐτῆς ἔργα. Ἐξηκολούθησε τὰς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνασκαφὰς ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ κ. Καστριώτου, ἐν Ἀμφιαρείῳ διὰ τοῦ κ. Λεονάρδου (βρα ΑΕ 1918 σ. 73-100) καὶ ἐν Νικοπόλει διὰ τοῦ κ. Φιλαδελφέως. Ἐξηκολούθησε πρὸς τούτοις καὶ τὰς παλαιὰς ἀπὸ τοῦ 1880 ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῆς Ἐπιδαύρου, διὰ δὲ τοῦ κ. Κουρουνιώτη ἐπανελάβε τὰς παλαιὰς ὡσαύτως ἀνασκαφὰς τῆς Ἐλευσίνος. Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ διὰ τοῦ κ. Ἀδαμαντίου ἐνεργούμεναι καὶ ἀπὸ ἐτῶν διακοπεῖσαι ἐργασίαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μιστρῇ καὶ τῷ Φραγκικῷ Γερακίῳ.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἐργασιῶν, κατ' ἐκθέσεις ὑποβληθείσας ὑπὸ τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ἐφόρων καὶ μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Αἱ ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφαὶ ἡμῶν, αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1914 ἀρξάμεναι δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη 1915 καὶ 1916 (πρβ. ΑΕ 1914 καὶ ἐφεξῆς) πρὸς ἐντελῇ ἀποκάλυψιν αὐτοῦ. Τὸ παρελθὸν ἔτος 1918, ἔνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως ἡμῶν, δὲν ἐργάσθημεν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος πολλὰ καὶ ποικίλαι δυσχέρειαι ὑπῆρξαν, ὥς ἡ ἔλλειψις ἐργατῶν καὶ ἡ μεγάλη ὑπερτίμησις τῶν ἡμερομισθίων. Μικροῦ δεῖν ἀνεστέλλετο πᾶσα ἀνασκαφικὴ ἐργασία. Παρ' ὅλας ὁμως τὰς δυσκολίας ταύτας ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν, ἐν μέτρῳ, ἀπεφάσισε κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τὴν ἐξακολούθησιν ὧν ἐν γένει τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν, ὥς καὶ νέας τοιαύτας εἰς πλείστα ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐπεχείρησε. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ὁδεῖῳ ἐξηκολουθήσαμεν δι' ὀλίγων ἐργατῶν ἐπὶ τρίμηνον περίπου τὰς ἐργασίας καὶ οὕτως ἡδυνήθημεν νὰ ἀνακαλύψωμεν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἐργασίας ὁλόκληρον τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος, οὗτινος τὰ θεμέλια εὐρέθησαν ἐν καλῇ καταστάσει· σφίζονται δὲ καὶ ὀρθοστάται, τινὲς τῶν ὁποίων εὐρέθησαν κατὰ χώραν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἴσταντο οἱ λίθινοι τοῦ οἰκοδομήματος κίονες, οἱ περιθέοντες κατὰ τὸν Βιτροῦδιον τὸ Ὁδεῖον, ὅπερ ὁ Παυσανίας (Α 26) καλεῖ κατασκευάσμα. Ὅπισθεν δὲ καὶ ὑψηλότερον εὐρέθη καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς βορείου ταύτης πλευρᾶς ὁ βράχος κεκομμένος ἔμπροσθεν καθέτως καὶ ἄνωθεν ὀριζοντίως, ὥς εὔρομεν αὐτὸν ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν· ἀποτελεῖ δὲ οὗτος τὸ διάζωμα ἢ τὸν λεγόμενον περίπαιον, ὅστις ἦτο διὰ πλῶκων ἐστρωμένος. Ὅπισθεν δὲ ὑπῆρχον τὰ μαρμαρίνα ἐδῶλια, ὧν περὶ τὰ δεκαπέντε ἐν ὅλῳ εἰς τεμάχια εὔρομεν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἡμῶν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν.

Ταῦτα, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, φέρουσι κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαῦκα. (Πρβλ. ΑΕ 1914 σελ. 161 εἰκ. 18, 19 καὶ 19^α).

Ἐν τῷ ἄνω στρώματι καὶ εἰς βάθος ἐλάχιστον (0,60μ.) ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ οἰκοδομήματος, εὑρομεν ἐπίσης θεμέλια οἰκιῶν, μεταγενεστέρων χρόνων, ὧν τὸ ὕλικόν ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλων εἰργασμένων τροχμαλοπαγῶν λίθων, εἰλημμένων καὶ τούτων ἐκ τοῦ ἐγγύτατα κειμένου ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν τούτων δὲν φθάνουσι τὸ στερεὸν ἔδαφος, ἀλλ' ἐξικινούνται εἰς βάθος μόλις τριῶν μέτρων, ἐν ᾧ τὸ στερεὸν ἔδαφος, ἔνθα τὰ θεμέλια τοῦ Ὁδείου, ἔχει βάθος $6\frac{1}{2}$ - 7 μέτρ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων εὑρομεν πλείστους παμμεγέθεις πίθους ἐν τῇ γῇ κεχωσμένους, χρησιμεύοντας εἰς ἐναπόθεσιν δημητριακῶν καρπῶν. Τινὲς τούτων ἐπικεχρισμένοι, ἔσωθεν δι' ἀμμοκονίας θὰ ἐχρησιμοποιουντο δι' ἐναπόθεσιν ὕγρων, οἶνου ἢ ἐλαίου.

Αἱ οἰκαίαι αὗται, ὥς εἰκάζομεν, ἀνηγέρθησαν πάντως, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (1455) ἤτοι ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Ἡ ἐπίχωσις καὶ ἐνταῦθα εἶναι μεγίστη, ὑπερβαίνουσα τὰ 6 μέτρα, προήλθε δὲ ἐν μέρει ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως ἐκ τῶν χωμάτων τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Ὁ πυκνὸς συνοικισμὸς τοῦ τμήματος τούτου τῆς πόλεως, ὅπερ σήμερον καλεῖται *Πλάκα*, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔτι. Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐνταῦθα ἐτοποθετεῖτο ὁ δῆμος Κυδαθηναίων, τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἐν τῇ περὶ δῆμων τοῦ Ἀστεως πραγματεῖα ἡμῶν ἀπεδείξαμεν (πρβλ. *Die Deme von Attika*. Leipzig 1886).

Εὐρήματα κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἄξια λόγου δὲν εἶχομεν, πλὴν ἐνὸς ἐδωλίου μαρμαρίνου σχεδὸν σώου, φέροντος καὶ τούτου κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαυκά. Ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς ἐκχωμάτωςιν τοῦ χώρου πρὸς ἐντελῇ ἀποκά-

λυψιν τῆς Δ. πλευρᾶς. Οὕτως, ἀνασκαφέντος δλοκλήρου τοῦ εἰς τὸ Δημόσιον ἀνήκοντος χώρου, ἀνάγκη ἤδη νὰ ἀπαλλοτριωθῶσιν οἱ πλησίον κείμενοι οἰκίσκοι, ὅπως, καταδαφίζομένων τούτων, προχωρήσῃ ἡ ἀνασκαφή ἡμῶν ἐπὶ πλεόν καὶ οὕτω φέρωμεν εἰς φῶς δλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα.

Ἀθήνησι 30 Δεκεμβρίου 1918

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΙ ΕΝ ΝΙΚΟΠΟΛΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1918.

Αἱ ἐν Νικοπόλει τῆς Ἡπείρου σκαφικαὶ ἔρευναι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἤρξαντο τὴν 20 Αὐγούστου, διεκόπησαν δὲ περὶ τὰ μέσα 7 Ἰουλίου. Κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἀνέσκαψα ἐν τῇ θέσει «Βασιλόσπητο», ἀκριδῶς ἀπέναντι τῆς περιφήμου Χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου, ὅπου πρὸ τριετίας εἶχον τὸ πρῶτον ἀποκαλύψει μέγα τετραγωνικὸν περιστύλιον μετὰ πολλῶν πέριξ δωματίων καὶ ἄλλων διαμερισμάτων. Τὸ δάπεδον πολλῶν τούτων εἶναι ψηφιδωτόν, ὡς καὶ τὸ τοῦ περιστυλίου, ὑπὸ δὲ τὸ δάπεδον μιᾶς τῶν μεγάλων αἰθουσῶν, ἣτις πιθανὸν νὰ ἦτο τρικλίνιον, ἀνεκάλυψα προπέρυσι χθαμαλὸν ὑπόγειον μετὰ κιονίσκων ἐκ δισκοειδῶν πλίνθων, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόκαυστον τῆς εἰρημένης αἰθούσης. Ὅμοιον κατασκευάσμα ἀνεῦρον καὶ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπὸ ἕτερον διαμέρισμα τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος.

Παραπλεύρως μάλιστα τούτου ἀπεκαλύφθη μικρὸν δωμάτιον μετὰ ἐστίας, ἐν ᾗ ἐτίθετο ἡ πυρά, ἥς ἡ θερμότης διωχετεύετο διὰ σωλήνων πρὸς τὸ εἰρημένον ὑπόγειον.

Ἐκ πάσης τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐργασίας ἐπὶ τριετίαν καὶ πλεόν ἐν τῇ τετραγῶνῃ τούτῃ περιστυλίῳ, ὅπερ ἦτο, ὡς καὶ ἡ ἔναντι Χριστιαν. Βασιλικῇ Δουμετίου, τελείως τε-

θαμμένον καὶ ἀθέατον πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, εἰκάζω νῦν, ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον ἦν ἐν τῶν σπουδαιωτάτων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιδύλεως θέσεως, ἐν ἣ ἀνιδρύθη. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζει χαρακτηριστὰ δημοσίου κτιρίου, ὑποθέτω, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακτόρου ἢ θερινῆς ἐπκύλειος τῶν ἐν Νικοπόλει παραθερίζοντων ἐκάστοτε Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μετὰ τὴν ἀνέγερσιν ἐν τῷ προκειμένῳ χώρῳ τῆς θαυμαστῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ἣτις ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Νικοπόλεως, μετεσκευάσθη ὁλοσχερῶς καὶ μετεσχηματίσθη εἰς *Συνοδικὸν ἢ Μητροπολιτικὸν μέγαρον*. Τοῦτο μαρτυροῦσι πλείστα τεκμήρια, οἷον κελλία μεθ' ἀγιογραφῶν, ψηφιδωτὰ δάπεδα μετὰ ἐπιγραφῶν ἐπισκοπικῶν κλπ.

Ἐν τῶν τεκμηρίων τούτων εἶναι καὶ τὸ πρὸς Ν. τοῦ περιστευλίου ἐρείπιον *Νυμφαίου*, ὅπερ βεβαίως ἀπετέλει ἐξάρτημα τοῦ ἀνακτόρου. Ἐντὸς μιᾶς νύμφης ἢ κόγχης αὐτοῦ ἀπεκάλυψα θαυμάσιον ψηφιδωτόν, τὸ ὁποῖον ὅμως οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου εἶχον καλύψει διὰ παχυτάτου ἐξ ἀσβεστοκονιάματος ἐπιστρώματος οὕτω σκληροῦ, ὥστε ἐδέησε ἐπὶ ἡμέρας ὅλας μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μεγάλης προσοχῆς κατὰ ἐλάχιστα τεμάχια νὰ ἀφαιρεθῇ! Τὸ ἀποκαλυφθὲν κάτωθεν ψηφιδωτὸν καλλίστης τέχνης, πλὴν δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένον, παριστᾷ *Νηρηίδα ὀχουμένην ἐπὶ θαλασσίου τέρατος*, ἄνωθεν δ' αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀκτινοβολοῦντα. Ὅτι δ' ἡ ἀλύψις ἦν ἔργον τῶν Χριστιανῶν ἐνοίκων, ἐμαρτύρουν δύο μεγάλοι δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τοῦ ἀσβεστοκονιάματος γεγραμμένοι σταυροί.

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἡσχολήθη κατὰ τὴν ἐν Νικοπόλει διαμονήν μου καὶ εἰς τὴν περιουλογογὴν πολλῶν ἔτι ἀρχαίων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ στερέωσιν τῶν περιφύμων ψηφιδωτῶν τῆς εἰρημένης Βασιλικῆς, ἅτινα ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῆς κατασκηνώσεως ἐν Νικοπόλει πολυαριθμῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη στρατευμάτων εἰ-

χον πάθη σπουδαίως, ἐὰν δὲ δὲν προέβαινον πέρυσιν εἰς τὴν ἐκ νέου στερέωσιν καὶ διατήρησιν των θὰ ἐθρηνοῦμεν σήμερον τὴν ὁλοσχερῇ ἐξαφάνισιν τῶν μοναδικῶν τούτων μνημείων τῆς ἀρχαίας Χριστιαν. τέχνης.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Ἐπανελήφθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἐπὶ μακρὸν διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς Ἐταιρείας ἐν Ἐλευσίνι. Καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χρήζουσι πολλὰ σημεῖα ριζικωτέρας καὶ μᾶλλον μεθοδικῆς ἐξερευνήσεως, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε ἀκόμη πολὺς χῶρος ἀνεξερευνήτος. Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἐργασίας ἔγινεν ἔξω τοῦ ἱεροῦ παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιδόλου, ἀπεκομίσθη δὲ ἐκεῖθεν μέγα μέρος τῆς ἐπιχώσεως, ἣτις ἐκάλυπτε τὸν καλῶς καὶ εἰς μέγα ὕψος σφζομενον τοῖχον τοῦ περιδόλου. Ἐξω τοῦ περιδόλου ἔγινε πρὸς τούτοις ἐργασία ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων αὐλῆς· ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ἐκεῖθεν οἱ μεγάλοι σωροὶ τῶν λίθων, οἷτινες ἔγιναν κατὰ τὰς προηγηθείσας ἀνασκαφάς, ἐκαθαρίσθη τελειότερον τὸ ἔδαφος, καὶ εὗρέθη τὸ ὄριον τῆς πλακοστρωσίας πρὸς ἀνατολάς, ὡς καὶ τὰ λείψανα τῆς πύλης, ἣτις ἔφερεν εἰς ταύτην· ἀνεκαλύφθη δ' ἐπίσης πρὸ τῶν θεμελίων τοῦ μικροῦ ναῦσκου τῆς Ἀρτέμιδος τετράγωνον ἐκ μαρμάρων κτίσμα, ἴσως βωμός. Μικρὰ ἐργασία ἔγινε καὶ παρὰ τὸ ἀνάλημμα τῆς Φιλωνείου στοᾶς κατὰ τὰ Βορειονατολικά· ἐπὶ τοῦ σφζομένου ἐκεῖ ἀρχαιοτάτου (Μυκηναϊκοῦ;) τοίχου ἀνευρέθη μικρὰ Μυκηναϊκὴ πυλῖς.

Ἐπίσης ἐζητάσθησαν προσεκτικώτερον τὰ λείψανα τῶν τοιχαρίων, τὰ ὅποια εἶχον ἀναφανῆ ἐκεῖ εἰς παλαιοτέρας ἀνασκαφάς καὶ ἐσκάφη τὸ ἔδαφος βαθύτερον, εἰς τινα σημεῖα μέχρι τοῦ φυσικοῦ. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐδείχθη, ὅτι τὰ τοιχάρια ἀνήκουσιν εἰς οἰκίσκους τοῦ 7^{ου} ἢ 6^{ου} αἰῶνος π. Χ. Βαθύτερον τῶν θεμελίων τῶν τοιχαρίων τούτων εὗρίσκονται

ἀγγεῖα καὶ ἄλλα λείψανα μυκηναϊκῶν χρόνων. Ἡ ἔρευνα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἔχῃ σπουδαιότατα ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν διευκρίνησιν πολλῶν ζητημάτων τοῦ ἱεροῦ

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΜΥΣΤΡΑ (1918)

Εὐρύτατον ὑπῆρξε τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἶχε πρὸ 10ετίας ἀναλάβει εἰς τὸν Μυστράν (ἀπὸ τοῦ 1906). Μετὰ τὴν στερέωσιν τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ Δαφνίου, μετὰ τὴν προπαρασκευὴν συστηματικῆς ἐργασίας πρὸς διάσωσιν τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ Ὁσίου Λουκά, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπεφάσισε ν' ἀναδείξῃ τὸν Μυστράν καὶ τὸ Γεράκι κέντρον καὶ ἀφετηρίαν συνεχοῦς καὶ συστηματικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῶν βυζαντινῶν μνημείων. Εἰς τὸν Μυστράν καὶ τὸ Γεράκι συνοψίζεται ἡ ὅλη βυζαντινὴ τέχνη τῶν προηγούμενων αἰώνων καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τὸ μέλλον.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας σκαπὸν κύριον εἶχεν, ὡς εἰκός, τὴν συντήρησιν καὶ ἀναστύλωσιν τῶν πολυτίμων ἐκείνων λειψάνων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἐλληνικοῦ βίου καὶ τέχνης. Ἡ μέριμνα τῆς συντηρήσεως καὶ εὐτρεπίσεως τῶν μνημείων θὰ ἐπεξετείνετο, ἕως ὅτου κατωρθοῦτο νὰ ἀναδειχθῇ ὁ Μυστράς ἀποκλειστικὸς ἀρχαιολογικὸς χώρος ὅμοιος πρὸς τὰ μεγάλα ἱερὰ τῆς ἀρχαιότητος (Ὀλυμπίαν, Ἐπίδαυρον, Δελφούς). Παράλληλως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην συντηρήσεως τῶν μνημείων θὰ ἔβαινε καὶ μελέτη καὶ ἔρευνα αὐτῶν. Ἡ βυζαντινὴ νεκρόπολις τοῦ Μυστρά καὶ ἡ φραγκοβυζαντινὴ τοῦ Γερακίου θὰ ἐγίνετο θέμα λεπτομεροῦς ἱστορικῆς καὶ τεχνικῆς μελέτης, μετ' ἀπεικονίσεως καὶ σχεδιογραφῆσεως τῶν πολυτίμων λειψάνων καὶ ὅλου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου.

Αἱ ἐργασίαι αὗται ἤθελον συνδυασθῇ μὲ τὴν ἐν Ἀθήναις ἰδρυσιν τὴν ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένην τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου.

Ὁ Μυστράς καὶ τὸ Γεράκι δύνανται νὰ παράσχωσι τὸ πολυτιμότεον ὕλικόν τοῦ Μουσείου. Σειρὰ φωτογραφιῶν, σχεδιογραφημάτων, ἀντιγράφων τῶν τοιχογραφιῶν, γυψίνων ἐκμαγείων τῶν γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων ἀποτελοῦσι πολὺτιμον τμήμα ἀπεικονίσεων τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἀκόμη καὶ πρωτότυπα ἔργα τοῦ Μυστρά καὶ τοῦ Γερακίου, τμήματα τοιχογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι καταρρέουσι καὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατος ἄλλως ἢ διάσωσις, θὰ ἀποτελέσωσιν ἀνεκτίμητον αἴθουσαν τῆς ζωγραφικῆς τῆς Βυζ. Ἀναγεννήσεως.

Καὶ τότε μὲν, πρὸ 10 ἐτῶν, ἐξετελέσθησαν ἐν Μυστρᾷ πολλὰ καὶ ὠφέλιμοι ἐργασίαι. Τὰ ἐπελθόντα ἐσωτερικὰ γεγονότα ἐκώλυσαν τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου. Ἦδη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀνέλαβε καὶ πάλιν τὰς ἐργασίας μὲ τὸ ἴδιον εὐρὺ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ περισσότερον ἀναγκαῖον καὶ σκόπιμον ἢ ἐν τῇ μεταξὺ ἐπιτευχθεῖσα ἵδρυσις τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου.

Ἡ κατάστασις εἰς τὸν Μυστράν καὶ πρὸ 10 ἐτῶν δὲν ἦτο εὐχάριστος. Τὸ θλιβερόν εἶναι, ὅτι καὶ σήμερον εὐρίσκεται εἰς βαθμὸν ὑπερβαλλόντως δυσάρεστον. Εἰς τὴν σπουδαιότην ἐκκλησίαν, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, περιφέρονται εἰς τὸ προαύλιον διάφορα οἰκιακὰ ζῶα, εἰς δὲ τὸν νάρθηκα, μεταβεβλημένον εἰς ἀποθήκην ἐλαίου, αἱ περίφημοι τοιχογραφίαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς πικνοῖας κακώσεις. Καὶ ὥς πρὸς ταῦτα μὲν οὐδὲν ἡδυνάμην νὰ πράξω, προσεπάθησα μόνον διὰ τῶν ἐργασιῶν νὰ ἐπιφέρω τὴν συντήρησιν.

Σπουδαῖον μέρος τῆς ἐργασίας ὑπῆρξεν ἡ στερέωσις διὰ πλαισιώματος τοιμέντου καταρρευσῶν τοιχογραφιῶν (εἰς τὴν Παντάνασσαν, τὸ Ἀφεντικό). Μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ἐξηκρίθωσα πόσον ἀσφαλὴς μετὰ 10 ἔτη παρέμεινεν ἡ διὰ τοῦ τρόπου τούτου στερέωσις τῶν τοιχογραφιῶν. Ἐν γένει δὲ καὶ ἡ ὅλη συντήρησις τῶν τότε ἐξασφαλισθέντων μνημείων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην ἐγκατάλειψιν, διατηρεῖται ἀσφαλεστάτῃ καὶ τελείᾳ.

Ἐπείγουσαν ἀνάγκην μερίμνης εἶχεν ὁ πάγκαλος ναὸς τοῦ

Ἀφεντικοῦ, ὅπου τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν εἰσέρρουσιν διὰ τῆς στέγης. Μὴ δυνήθεις νὰ προβῶ εἰς ἀσφαλῆ διὰ κεράμων στέγασιν προέδην εἰς προσωρινήν, ἀλλὰ στερεὰν ἐξασφάλισιν, ἐπιστρώσας διὰ στρώματος κορασκανίου, δλοκλήρου τῆς σωζομένης στέγης.

Μεγάλην ἐργασίαν εὐτρεπίσεως καὶ ἐρεῦνης ἔκαμα εἰς τὴν Ἄνω Πόλιν, ὅπου τὰ Παλάτια τῶν Δεσποτῶν.

Τὰ περισσότερα κινδυνεύοντα μέρη τῶν τοίχων ἐξησφάλισα διὰ συμπληρώσεως τῆς οἰκοδομῆς. Δι' ἐκχωματώσεων καὶ τακτοποιήσεως τῶν χωμάτων ἔκαμν προσιτὰ τὰ Παλάτια καὶ τὴν αἵθουσαν τοῦ θρόνου εἰς τὸν ἐπισκέπτῃν. Προέδην δὲ εἰς ἐκσκαφὰς καὶ ἄλλας ἐργασίας πρὸς πλήρη μελέτην τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς οἰκοδομικῆς τῶν πολυτιμοτάτων διὰ τὸν βυζαντιανὸν βίον Παλατίων τῶν Δεσποτῶν.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

Σπουδαιότατα καὶ ὅλως ἀπροσδόκητα ἐπιγραφικὰ εὐρήματα ἔχομεν ἐξ Ἐπιδαύρου, ἀνάγοντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ πολιτεύματα τῆς Ἀρχαϊκῆς Συμπολιτείας καὶ διεξοδικὴν ἀπαιτοῦντα ἔκθεσιν πρὸς ἐρμηνείαν αὐτῶν.

Διὰ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνασκαφῶν ἐξηκολούθησεν ἡ ἀποκάλυψις τῶν παρὰ τὰ Προπύλαια κτισμάτων καὶ ἤχθησαν εἰς φῶς καὶ ἄλλα πολύχρωμα μωσαϊκὰ παρέχοντα εἰκόνα ταπήτων, ἀριστουργήματα πολυσυνθέτου γεωμετρικῆς καὶ ἔστιν ὅτε ὅλως ἐσχηματοποιημένης φυτικῆς διακοσμήσεως. Σὺν τῇ ἀποκαλύψει δὲ τῶν μωσαϊκῶν ἤνεγκεν ἡ σκαφή εἰς φῶς καὶ ἀξιολογωτάτας ἐπιγραφάς, αἵτινες ἐν μεσαιωνικοῖς χρόνοις εἶχον χρησιμεύσει ὡς οἰκοδομικὸν ὕλικόν. Τρεῖς τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, αἵτινες δημοσιεύονται ἐν τῇ νῦν ὑπὸ τὰ πιεστήρια Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι, σχετίζονται πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ πολίτευμα τῆς ἐξ αὐτονόμων ὁμοσπόνδων πό-

λεων τῆς Ἀχαΐας καὶ λοιπῆς Πελοποννήσου ἀποτελουμένης Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, ἥτις ἰδρυθεῖσα τῷ 280 π. Χ. ἐπαγιώθη διὰ τοῦ Ἀράτου τοῦ Σικυωνίου, ὅστις ἐγένετο κατὰ Πολύβιον ὁ ἀρχηγὸς καὶ καθηγεμὼν τοῦ καλλίστου ἔργου, τῆς Πελοποννησίων ὁμονοίας. Τὸ ὄνειρον τοῦ Ἀράτου, ὅπως ἡ Ὀμοσπονδία περιλάβῃ ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, ἐπραγματοποιήτε Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης, ὅστις ἐγένετο ὁ ἀγωνιστὴς καὶ τελεσιουργὸς τοῦ καλλίστου τούτου ἔργου. Ἐκλιπόντος ὁμως καὶ τοῦ Φιλοποίμενος, τοῦ τελευταίου Ἑλληνο, ἡ Πελοπόννησος καὶ σὺν αὐτῇ πᾶσα ἡ λοιπὴ Ἑλλὰς ἐδουλώθη, ὑπαχθεῖσα ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης. Εἰς τούτους τοὺς Πελοποννησιακοὺς Ἀχαϊκοὺς χρόνους ἀνάγουσιν ἡμᾶς αἱ εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαί.

Ἐκ τῆς πρώτης τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἐπιδάυριοι ἔπεμψαν πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην τὸν ἑαυτῶν συμπολίτην Ἀρχίλοχον Ἀριστοφάντου, ἵνα συνάψωσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Κατῴρθωτε δ' ὁ Ἀρχίλοχος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν του. Ἐξεδόθη τὸ σχετικὸν δόγμα τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου καὶ ἐγένετο ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας, ἥτις, χαραχθεῖσα ἐπὶ χαλκοῦ πίνακος, ἀνετέθη ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἀντίγραφα δὲ τῶν πράξεων τούτων ἐκόμισεν ὁ Ἀρχίλοχος εἰς Ἐπίδαυρον. Εὐγνώμονοι οὖν ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδάυριοι, ἐτίμησαν τὸν ἑαυτῶν πρεσβευτὴν δι' ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῶν κατὰ τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν δύναται νὰ ἀγάγῃ ἡμᾶς εἰς ἐξακριβώσιν τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, εἰς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας αὐτῆς καὶ εἰς συναγωγὴν πορισμάτων, δι' ὧν προάγεται ἡ ἐπιστήμη.

Ἡ Ἐπίδαυρος ἦτο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας

ἀπὸ τοῦ 243 π. Χ., ἀποστέλλουσα δὲ πρεσβευτὴν εἰς ξένην ἐπικράτειαν καὶ συνάπτουσα συμμυχίαν μετ' αὐτῆς, ἀπεστάτει ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας καὶ δεινὴν προὔκάλει καθ' ἑαυτῆς τιμωρίαν. Κατὰ τὸν κατὰστατικὸν νόμον τῶν Ἀχαιῶν, εἰς τὰς ἀποτελούσας τὴν Συμπολιτείαν πόλεις, ὅχι μόνον δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τῆς Ὀμοσπονδίας, ἀλλ' οὐδὲ τὰ πέμπωσιν ἢ νὰ δέχωνται πρέσβεις παρὰ ξένης μὴ ὁμοσπόνδου πόλεως ἢ κράτους. Πρὸς ἐξακριβῶσιν ἄρα τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐξεταστέον πότε ἐδύναντο οἱ Ἐπιδαῦριοι νὰ ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Πελοποννησιακῆς ὁμοσπονδίας καὶ νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, τίνα λόγον ἢ συμφέρον εἶχον καὶ πότε ἐδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο ἀτιμωρηταί.

Ἰσχύοντος τοῦ μνημονευθέντος νόμου, δὲν θὰ ἐτόλμων οἱ Ἐπιδαῦριοι νὰ παρὰβῶσιν αὐτόν. Ἄλλως μέχρι τοῦ 200 π. Χ., μέχρι δηλ. τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κηρύξεως πολέμου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ε', δὲν εἶχον προφανῶς συμφέρον τι νὰ προβῶσιν εἰς ἀποστασίαν καὶ δὴ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀφοῦ οὐδ' ἀνεμιγνύοντο τότε οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἄλλως ἢ Ὀμοσπονδία διετέλει τότε ἐν ἀκμῇ. Ἐπὶ μᾶλλον δὲ προέκυπτεν αὕτη καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 198, ἀφ' οὗ ἔτους ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶνπραγμάτων ἀναγκασθέντες οἱ Ἀχαιοί, ἐγκατέλιπον τοὺς ἕως τότε φίλους καὶ συμμάχους Μακεδόνας καί, δεχθέντες τὰς προτάσεις τῶν Ῥωμαίων, συνεμίχθησαν καὶ συνεπολέμησαν τούτοις· προσεκλήταντο δὲ μετ' ὀλίγον τὸν Ἀκροκόρινθον, (ὃν κατεῖχε Μακεδονικὴ φρουρά), τὴν Τριφυλίαν καὶ Ἠρτιάαν καὶ τὸ Ἄργος αὐτὸ, ὃ εἶχε περιπέσει εἰς χεῖρας τοῦ Νάβιδος. Ἐξηκολούθησαν δὲ προαγόμενα τὰ πράγματα τῆς Συμπολιτείας. Παρὰ τὰς παρεμβλή-

θείσας δυσχερείας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὑποθαλπόντων τὰς ἀντιζηλίας τῆς Σπάρτης πρὸς τὴν Συμπολιτείαν, προσηρτήθη εἰς ταύτην διὰ τοῦ Φιλοποίμενος καὶ ἡ Σπάρτη αὐτὴ καὶ ἡ Μεσσήνη καὶ αὐτὴ ἡ Ἥλις· οὕτω δὲ ἡ Συμπολιτεία εἶχε περιλάβει κατὰ τὸ 190 π. Χ. πᾶσαν τὴν Πελοπόννητον. Δὲν ἠδύναντο ἄρα οὐδὲ μέχρι τοῦδε νὰ ἔχῃ λόγον ἢ συμφέρον μικρά τις πόλις, οἷα ἡ Ἐπίδαυρος, ἵνα ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Ὀμοσπονδίας.

Ἄλλ' ἡ κραταίωσις αὕτη τῆς Συμπολιτείας ἀπῆρσεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ᾔθελον τοὺς Ἀχαιοὺς οὐχὶ ἰσχυροὺς, ἐλευθέρους καὶ ἀνεξαρτήτους, ἀλλ' ἀσθενεῖς καὶ ὑπηκούους περισπωμένους ὑπὸ ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ συγκρούσεων. Μόνον σκοπὸν ἐπιδιώκοντες ἐν Ἑλλάδι τὴν διὰ παντὸς τρόπον προαγωγὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν συμφερόντων, ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ἀξίωμα διαίρει καὶ βασιλεύει καὶ μετῆλθον κακὸβούλον καὶ ῥαδιουργὸν πολιτικὴν, προβαίνουσιν καὶ μέχρις ἀθετήσεως τοῦ δικαίου, παραβαίνουσιν δὲ καὶ τοὺς ὅρους, ἃς εἶχον συνάψει μετὰ τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τοῦ Φιλίππου συμμαχίας. Ἀφορμὴν παρεῖχον αὐτοῖς οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μεσσήνιοι, οἵτινες ἐζήτουν εὐκαιρίαν, ἵνα ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Σύμπολιτείας· προσέφευγον δ' εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ῥωμαίων, ἀναμιγνύοντες οὕτως αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ συμμάχων τῆς Συμπολιτείας μεταβάλλοντες αὐτοὺς εἰς ἡγεμόνας. Ὅτε δεινῶς ἐτιμώρησεν ὁ Φιλοποίμην τοὺς Σπαρτιάτας τῷ 188, θελήσαντας νὰ ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας, ἔπεμψαν αὐταὶ πρέσβεις εἰς Ῥώμην κατηγοροῦντες τῶν Ἀχαιῶν. Δευτέρα πρεσβεΐα ἐστάλη εἰς Ῥώμην· ὅτε δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐφαρμόζοντες τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν μονομερῆ ἀποστολὴν πρέσβων εἰς ξένην ἐπικράτειαν, κατεδίκασαν εἰς θάνατον τοὺς εἰς Ῥώμην μεταβάντας, ἀγανάκτησις κατέ-

λαβετὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον, ἥτις ἠπέιλησε χρῆσιν βίας κατὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἀπήτησε τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀποφάσεως. Ὅτε δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπέστησαν τῷ 183 ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας, οἱ δ' Ἀχαιοὶ, πέμψαντες πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, ἐζήτησαν βοήθειαν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμμαχίας, «δὲν μᾶς ἐνδιὰφέρει», ἀπήντησαν οἱ Ῥωμαῖοι, «οὐδ' ἂν ἀποστῶσι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι», ἔδωκαν δηλαδὴ τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπόκρισιν, κατὰ Πολύβιον, «κηρύγματος ἔχουσιν διάθεσιν τοῖς βουλομένοις ἕνεκα Ῥωμαίων ἀφίστασθαι τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας». Ὁ Φιλοποίμην ἀνθίστατο κατὰ τῶν σχεδίων τῆς Ῥώμης καὶ ἐξεστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τῶν Μεσσηνίων, ἡττήθη ὁμως καὶ ἐφονεύθη. Καὶ ἐτιμώρησε μὲν ὁ Λυκόρτας τοὺς Μεσσηνίους, δὲν ἐδύνατο ὁμως νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῆς Ῥώμης παραλύουσιν Συμπολιτείαν. Ἐπὶ τὰ χεῖρω δ' ἔβαινον τὰ πράγματα τῶν Ἀχαιῶν, ὅτε ἰδρύθη καὶ ἐκρατύνθη ἐν αὐτῇ τῇ Συμπολιτείᾳ ὀλιγαρχικὴ φατρία φρονοῦσα τὰ τῶν Ῥωμαίων. Καλλικράτης ὁ τῆς φατρίας ταύτης ἀρχηγὸς κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῇ στρατηγὸς τῷ 179 καὶ οὕτω νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ἑαυτοῦ πρόγραμμα, καθ' ὃ οἱ Ἀχαιοὶ ὀφείλουσι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς ἐκ Ῥώμης διαταγὰς καὶ «μήτε νόμον, μήτε στήλην μητ' ἄλλο μηδὲν προὔργιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προκίρσεως» (Πολ. 24, 10 καὶ 11). Χάριν τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ συμφερόντων καὶ τῆς ἑαυτοῦ φατρίας, τοὺς Ῥωμαίους ἤθελε κυρίους τῆς Συμπολιτείας. Ὅτε οἱ Ῥόδιοι ἐζήτουν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τῶν Κρητῶν «Οὐκ» ἔφη, «δεῖν οὔτε πολεμεῖν οὐδενὶ χωρὶς τῆς Ῥωμαίων γνώμης οὔτε βοήθειαν πέμπειν οὐδενὶ κατ' οὐδενός» (Πολ. 38, 16). Τὸ σχέδιον δὲ τοῦτο τοῦ Καλλικράτους καθ' ὁλοκληρίαν ἐπέτυχε, ὅτε τῇ προδοτικῇ αὐ-

τοῦ ἐνεργείᾳ ἀπήχθησαν εἰς Ῥώμην τῷ 167 οἱ ἐκ τῆς ἐθνικῆς μερίδος 1000 ἐκεῖνοι Ἀχαιοί, ὡς διατελέσαντες δῆθεν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Περσέα. Ἐξεμηδενίσθη οὕτω πᾶσα ἐκ τῆς ἐθνικῆς μερίδος ἀντίστασις, ἡ δὲ Συμπολιτεία περιῆλθεν εἰς ἀποσύνθεσιν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων φανερὰ πλέον ἐγένετο ἡ μέχρι τοῦδε τὰ προσχήματα ἐν μέρει τηροῦσα πολιτικὴ τέχνη τῶν Ῥωμαίων, ἥτις ἐμφανίζεται νῦν μεταβεβλημένη ὡς πρὸς μὲν τοὺς ἐν Ῥώμῃ κρατούμενους Ἀχαιοὺς εἰς κακοήθη κακουργίαν, ὡς πρὸς δὲ τὴν Συμπολιτείαν εἰς ὠμὴν βαιότητα. Ὁ νόμος ὁ ἀπαγορεύων εἰς τὰς πόλεις νὰ πέμπωσι πρέσβεις εἰς μὴ ὁμοσπόνδους πόλεις ἢ κράτη εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 184, συνεργίᾳ τᾶς Ῥώμης, περιέλθει εἰς ἀχρησίαν, τῶρα ὁμως καταργεῖται καὶ ὁ νόμος ὁ ἀπαγορεύων εἰς τὰς πόλεις τὴν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἀποστασίαν. Αὕτῃ ἡ Ῥώμη ἐπιδιώκουσα φανερὰ πλέον τὴν διάλυσιν τῆς Ὁμοσπονδίας, ὅχι μόνον ὑποστηρίζει τὰς ἀποστατίδας πόλεις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 165 ἀναλαμβάνει αὐτὴ αὐθαιρέτως τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίζῃ καὶ, ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως, αὐτὴ νὰ ἐκτελῇ καὶ πραγματοποιῇ τὸν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἀποχωρισμὸν σημαντικῶν πόλεων. Ἡ εἰς τὴν Συμπολιτείαν ἀνήκουσα Αἰτωλικὴ πόλις Πλευρῶν, πέμψασα τῷ 164 πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, κατὰ παράβασιν τοῦ Ἀχαϊκοῦ νόμου, ἐπέτυχεν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τὴν ἀπόσπασιν αὐτῆς. Εἰς δὲ τὸν εἰς Πελοπόννησον ἀπεσταλμένον τότε ὑπὸ τῆς Συγκλήτου Γάϊον Σουλπίκιον Γάλλον εἶχε δοθῇ εἰδικὴ παραγγελία, κατὰ Παυσανίαν, νὰ προσπαθῇ νὰ ἀποσπᾷ ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ὅσον τὸ δυνατόν πολλὰς πόλεις. Εἰς τὰς αὐθαιρεσίας δὲ ταύτας μάτην ἠθέλησε νὰ ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν ἡ ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ ὑπερισχύουσα ἀπὸ τοῦ 150 δημοκρατικὴ μερίς ὑπὸ τὸν Δίαιον καὶ Κριτόλαον. Ὁ Δίαιος ἔσπευσε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν ἐν

ἀχρηστία νόμον περὶ ἀποστολῆς πρέσβειων εἰς ξένην ἐπικράτειαν, ἀπαγορεύσας εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ πέμψωσιν ἰδίαν πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως ἦτο ἀπόφασις καὶ διαταγὴ τῆς Συγκλήτου, ἀνακοινωθείσα τῷ 148 εἰς τοὺς ἐν Κορίνθῳ συνηγμένους Ἀχαιοὺς, ὅπως ἀποσπασθῶσι πλέον ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἢ Λακεδαιμονίων καὶ ἢ Κόρινθος αὐτὴ καὶ τὸ Ἄργος καὶ ὁ Ὀρχομενὸς καὶ ἢ πρὸς Οἶτη Ἡράκλεια. Ὁργὴ καὶ ἀγανάκτησις κατέλαβε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπὶ τοιούτῳ ἀκούσματι, ἐπηκολούθησε δὲ κήρυξις πολέμου καὶ γενικὴς κατὰ τῶν Ῥωμαίων συναγεμὸς τῶν Ἀχαιῶν, ὅστις ἤγαγεν εἰς τὴν τῷ 146 φοδεράν ἐν τῷ Ἰσθμῷ σύρραξιν τῆς Ἀχαϊκῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ῥώμης. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἀπώλετο διὰ παντὸς ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερία καὶ διελύθη πολλὰ παθοῦσα ἡ τῶν Ἀχαιῶν Ὀμοσπονδία.

Ἐκ τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἐπισκοπῆσεως συνάγεται, ὅτι μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ 165 καὶ 150 πόλεις ἀνήκουσαι εἰς τὴν Συμπολιτείαν ἐδύναντο εὐχερῶς καὶ ἀτιμωρητῇ, ἅτε προστατευόμεναι ὑπὸ τῆς Ῥώμης, νὰ ἀποστῶσιν ἀπ' αὐτῆς. Κατὰ τούτους ἄρα τοὺς χρόνους οἱ Ἐπιδαύριοι ἐδύναντο νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ συνάψωσι συμμαχίαν μετ' αὐτῶν, εἶχον δὲ λόγον καὶ συμφέρον πρὸς τοῦτο. Πρακτικοὶ τὸν νοῦν καὶ συνετοὶ ὄντες, ἐβλέπον τὴν ἔκλυσιν καὶ τὴν κατὰπτωσιν τῆς Συμπολιτείας καὶ προέβλεπον τὸν ἐκ Ῥώμης κίνδυνον καὶ τὰς ἐπικειμένας συμφορὰς τῆς Πελοποννήσου. Εὐλόγως ἄρα ἐδύναντο νὰ σπεύσωσιν, ἵνα λάθωσι μέτρα παρέχοντα αὐτοῖς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἐν τοῖς χαλεποῖς ἐκείνοις καιροῖς.

Κατὰ ταῦτα θὰ ἦτό τις διατεθειμένος νὰ ἀναγάγῃ τὴν μετὰ τῆς Ῥώμης συμμαχίαν τῆς Ἐπιδαύρου εἰς τοὺς χρόνους τοὺς ἀπὸ τοῦ 165 μέχρι τοῦ 150 π. Χ. καὶ οὕτω

νά χρονολογήσῃ καὶ τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν. Τοιαύτη ἐκδοχὴ ὅμως προσκρούει εἰς ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πόλεως τῆς Ἐπιδαύρου, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐπολέμησαν καὶ οὗτοι κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ 146. Τότε ἄρα δὲν θὰ ἦσαν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῆς Ῥώμης, διότι ἄλλως σκληρὰν θὰ ὑφίσταντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τιμωρίαν, οὐχὶ τοσοῦτον ὡς πολεμήσαντες κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἀπιστήσαντες καὶ παρασπονδήσαντες πρὸς αὐτούς. Συμφορὰν ὅμως οὐδεμίαν ὑπέστησαν, διότι, ὡς μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐν τῷ Ἱερῷ, μετὰ τὴν μάχην ἐπεσκέφθη ὁ Μόμμιος τὴν Ἐπιδαυρον καὶ τὸ Ἱερὸν καὶ οὐ μόνον κακὸν τι δὲν ἐποίησεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀφιέρωσε καὶ ἀνάθημα εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Δὲν δύναται δὲ νὰ προβληθῇ, ὅτι οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐξεβιάσθησαν νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ῥωμαίων παρασυρθέντες ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν Κριτολάου καὶ Διαίου, διότι ἀνέγραψαν ἐπὶ στήλης τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἐκουσίως καὶ ἐξ ἄγνου πατριωτισμοῦ ὀρμηθέντες ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας τῆς Συμπολιτείας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ τῶν Ἐπιδαυρίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συμμαχία ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν τῷ Ἱσθμῷ μάχην. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ χρονολογητέα τυγχάνει ἐκ τῶν μετὰ τὸ 146 π. Χ. χρόνων. Διὰ περαιτέρω ἐρεῦνης δυνάμεθα ἴσως νὰ ὀρίσωμεν χρονολογίαν αὐτῆς τὸ ἔτος 112 π. Χ. Ὅτι δὲ ἡ τῆς συμμαχίας συνθήκη συνήφθη μετὰ τὸ 146 ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. Προηγῆθησαν δυσχέρειαι, σύγχυσις, πόλεμος καὶ χρόνοι χαλεποί· διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ εἴρηται: «καὶ ἐγεννήθη φιλία καὶ συμμαχία ποτὶ Ῥωμαίους τῷ πόλει τῶν Ἐπιδαυρίων». Τούτοις προσθετέον, ὅτι ὁ Ἀρχίλοχος κατῴρθησε νὰ ἐκπληρώσῃ

τὴν εἰς Ῥώμην ἀποστολὴν τοῦ ποτικαρτερήσας. Ἄλλ' ἂν εἶχεν ἀποσταλῇ εἰς Ῥώμην πρὸ τοῦ 146, θὰ ἦτο λίαν εὐ-
πρόσδεκτος καὶ οὐδεμίαν θὰ εἶχε δυσχέρειαν νὰ ὑπερ-
νήσῃ· τώρα ὅμως, ὅτε ἡ Ἐπίδαυρος ἦτο πόλις ἡττημένη
καὶ ὑποτεταγμένη εἰς τὴν Ῥώμην, ἐδέησε προφανῶς νὰ
ικετεύσῃ οὗτος καὶ προσλιπαρήσῃ τοὺς Ῥωμαίους, ἵνα
φανῶσιν ἐπεικειῖς καὶ εὖνοι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα,
διότι εὐνοίας δεῖγμα ἦτο ἡ συγκατάθεσις τῶν Ῥωμαίων
πρὸς σύναψιν τῆς συμμαχίας, δι' ἧς ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο
civitas foederata καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐτύγχανε σπου-
δαίων πλεονεκτημάτων, ἥτοι ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας,
ἀπαλλαγῆς τοῦ εἰς τὰς πόλεις ἐπιβληθέντος μετὰ τὸ 146
φόρου κτλ.

Προστίθεται ἄρα εἰς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς ἡμῖν ἐξ
ἐπιγραφῶν *civitates foederatas*, εἰς τὸ Θύρρειον καὶ τὴν
Ἀστυπάλαιαν, ἡ Ἐπίδαυρος. Ἄλλ' εἰς τὰς πόλεις ταύ-
τας δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν Τροιζήνα
ὁρμώμενοι ἐξ ἐπιγραφῆς δημοσιευομένης ἐν τῷ *Corpus*,
καθ' ἣν οἱ Τροιζήνιοι ἔπεμψαν πρεσβευτῆν εἰς Ῥώμην
«πρεσβεύσαντα ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμαχίας καὶ ὑπὲρ τῆς
[εἰρήνης] ποθ' Ἐρμιονεῖς ἐπτάκις». Τὰ ἤδη περὶ Ἐπιδάυρου
ἐκτεθέντα καθιστῶσι δῆλον, ὅτι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη χρο-
νολογητέα τυγχάνει ἐκ τῶν μετὰ τὸ 146 χρόνων, ἀφοῦ
ἄλλως καὶ οἱ Τροιζήνιοι ἠναγκάσθησαν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς
συμμαχίας νὰ ἀποστείλωσι πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην ἐπτά-
κις. Ἀπορον δ' εἶνε ὅτι ὁ Fränkel τοσοῦτον μικρὰς
προσοχῆς ἠξίωσε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἀρκεσθεὶς μόνον
νὰ εἴπῃ, ὅτι προέρχεται αὕτη ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς
2^{ης} ἑκατονταετηρίδος, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ἂν, καθ' οὓς χρό-
νους ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία διετέλει ἐν ὑφίστη πολιτικῇ
ἀκμῇ καὶ παρακληθεῖσα συνῆπτε συμμαχίαν ἀπὸ τοῦ Ἰσού
μετὰ τῶν Ῥώμης, χωρὶς, λέγω, νὰ σκεφθῇ ἂν ἦτο δυνα-

τὸν νὰ παρὰσπονδῇ πρὸς τὴν Συμπολιτείαν ἢ Τροϊζήν, παρὰβαίνουσα τὸν Ἀχαικὸν νόμον δι' ἀποστολῆς πρεσβείας εἰς Ῥώμην, οὐδ' ἂν ἦτο τότε ἡ Ῥώμη εἰς θέσιν νὰ δεχθῇ τοιαύτην πρεσβείαν, ἐμφανιζομένη οὕτως οὐχὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς πιστὴ σύμμαχος, ἀλλὰ ὡς ἐχθρὰ τῆς Συμπολιτείας.

Διὰ περαιτέρω δὲ ἐρεύνης δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ῥωμαῖοι ἐφάνησαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς Ἐπιδαυρίους καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν αἴτησιν περὶ συνάψεως συμμαχίας. Ἐχοντες δὲ τὸν λόγον τοῦτον, ἔχομεν συγχρόνως τὸν λόγον, δι' ὃν τῷ 105 π. Χ. συνῆψαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ πρὸς τοὺς Ἀστυπαλαιεῖς συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας. Ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐσχάτως ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ μαρτυρούμεν, ὅτι οἱ Ἀστυπαλαιεῖς ἦσαν ἄποικοι τῶν Ἐπιδαυρίων. Τὴν εὐνοίαν ἄρα, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεδείξαντο πρὸς τοὺς Ἐπιδαυρίους, ἐπεδείξαντο καὶ πρὸς τοὺς ἀποίκους τούτων. Ἡ Ἀστυπάλαια ἄλλως εἶχεν ἀσφαλῆ λιμένα δυνάμενον νὰ χρησιμεύῃ ὡς κάλλιστον ὁρμητήριον τοῦ ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ῥωμαϊκοῦ στόλου. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ Θύρρειον τῆς Ἀκαρνανίας, μεθ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι συνῆψαν ὡσάύτως τῷ 94 π. Χ. συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας, εἶχε κάλλιστον λιμένα. Ἐκεῖθεν δέ, ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀκαρνανίας, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὠδήγησαν ναῦται Ἀκαρνᾶνες τὸν Αἰνεῖαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας.

Παραλείποντες ἐνταῦθα τὰ ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς πορίσματα μεταβαίνομεν εἰς τὰς δύο ἄλλας εὐρεθείσας ἐπιγραφάς, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ πολίτευμα τῶν Ἀχαιῶν. Ἡ ἑτέρα τούτων, ἡ δευτέρα κατὰ σειράν ἐπιγραφὴ, εἶνε στοιχηδὸν γεγραμμένη, περιέχει δὲ κατάλογον νομογραφῶν τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες συνέταξαν καὶ ἐψήφισαν νόμον, ὃν ἀνέγραβαν ἐπὶ στήλης καὶ ἱδρυσαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Χρονολογεῖται δ' ἀσφαλῶς

ἡ ἐπιγραφὴ ἐκ τοῦ ἔτους 223 π. Χ. Ἀρχεται διὰ τῶν ἐξῆς : «*Νομογράφοι Ἀχαιῶν οἱ τὸν νόμον τῷ Ὑγείαι θέντες*». Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν νομογράφων. Οὗτοι εἶνε: εἷς Ἐπιδάυρις, 1 Ἑρμιονεύς, 3 Ἀργεῖοι, 1 Κλεωναῖος, 2 Σικυῶνιοι, 1 Φλιάσιος, 1 Φενεάτης, 1 Πελ-
λανεύς, 1 Βούριος, 3 Αἰγιεῖς, 2 Δυμαῖοι, 1 Φαραιεύς, 1 Τριταιεύς, 1 Λουσιάτας, 3 τοῦλάχιστον Μεγαλοπολίται.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συνάγεται ἀμέσως, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ ἐκάστης πόλεως τῆς Ἀχαϊκῆς Ὀμοσπον-
δίας *νομογράφων* ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἐκ δὲ τῆς τρίτης ἐπιγραφῆς μαν-
θάνομεν, ὅτι οἱ νομογράφοι ὠρίζοντο διὰ κλήρου ἐκ τῶν *συνέδρων* τῆς Συμπολιτείας. Ὅτι δὲ ὑπῆρχεν ἐν τῇ Συμ-
πολιτείᾳ ὁ θεσμὸς *νομογράφων*, πρῶτην φοράν μανθάνομεν
ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς παρατη-
ρητέον, ὅτι ἐν τοῖς νομογράφοις ἀναγράφεται καὶ εἷς Φλι-
άσιος. Ἀλλ' ὁ Φλιουὺς προσεχώρησεν εἰς τὴν Συμπολι-
τείαν τῷ 229· δὲν δύναται ἄρα ἡ ἐπιγραφὴ νὰ εἶνε ἀρ-
χαιότερα τοῦ ἔτους τούτου. Κατ' ἀκολουθίαν εἶνε αὕτη
εἶνε ἡ νεωτάτη τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγρα-
φῶν τῶν στοιχηδὸν γεγραμμένων, νεωτέρα καὶ τῆς ἐξ Ἐ-
πιδάυρου ἐπιγραφῆς περὶ ὁροθεσίας τῆς χώρας τῶν Ἐπι-
δαυρίων καὶ Κορινθίων. Περαιτέρω ἔρευνα ἄγει ἡμᾶς εἰς
τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ προέρχεται ἀκριβῶς ἐκ
τοῦ ἔτους 223 π. Χ.

Ἡ τρίτη εὐρεθεῖσα ἐπιγραφὴ εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ *νόμος*,
ὃν οἱ νομογράφοι ἔγραψαν καὶ εἰς τὸ Ἱερὸν ἀνέθηκαν, εἶνε
τούτέστι *νόμος τῶν Ἀχαιῶν*. Γίνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λό-
γος περὶ πόλεων ἀποτελουσῶν ὁμόσπονδον πολιτείαν,
διότι ἔχουσιν αὗται ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Ὀμοσπονδίαν,
ιδίως ὑποχρεώσεις πρὸς παροχὴν στρατοῦ, ἃς μὴ ἐκπλη-

ροῦσαι ὑφίστανται χρηματικὴν ποινήν. Πέμπουσι δὲ αἱ πόλεις ἀντιπροσώπους, *συνέδρους* καλουμένους, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὸ *συνέδριον*, κυρίαρχον σῶμα βουλευόμενον περὶ τῶν τῆς Συμπολιτείας, προστίθενται δὲ τούτοις *νομογράφοι* ὀριζόμενοι διὰ κλήρου. Καθορίζονται δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ τὰ τῶν *συνόδων* τοῦ Συνεδρίου, ὁ τρόπος τούτέστι καὶ αἱ συνθῆκαι, ὑφ' ἧς τοῦτο συνέρχεται εἰς *συνεδρίαν* καὶ, εὐρισκόμενον ἐν ἀπαρτίᾳ, προβαίνει εἰς τὰ ἔργα του. Εἶνε δὲ προηγμένη καὶ κραταιὰ ἡ ὁμόσπονδος αὕτη πολιτεία, διότι ἔχει *συμμάχους* καὶ ὅη καὶ *συμμάχους βασιλεῖς*. Καθορίζονται δὲ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς *συμμάχους* καὶ πρὸς τοὺς *βασιλεῖς*, αἱ ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης.

Προκειμένου νὰ ἐξετάσωμεν πότε ἐψηφίσθη καὶ κατὰ τίνα ἐποχὴν τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας ἔσχυεν ὁ περὶ οὗ πρόκειται νόμος, ὅπως ὀρίσωμεν οὕτω καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς, συντελεστικὸν ἔχομεν μέσον τὴν ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τῶν τῆς Συμπολιτείας, ὅπως οὕτως ἐξακριβώσωμεν κυρίως τίνες εἶνε οἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεούμενοι *βασιλεῖς* καὶ τίνες οἱ *σύμμαχοι*. Ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν κατὰ τοὺς βασιλεῖς, μεθ' ὧν κατὰ καιροὺς ἦλθον εἰς *συμμαχικὰς* σχέσεις οἱ Ἀχαιοί, συνάγομεν, ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν *βασιλεῖς* δὲν εἶνε οὔτε οἱ τῆς Σπάρτης, οὔτε οἱ Πτολεμαῖοι, οὔτε οἱ τῆς Περγάμου βασιλεῖς, ἀλλ' οἱ *βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας* Ἀντίγονος ὁ Δόσων καὶ Φίλιππος ὁ Ε'. Ἐκ τῆς ἱστορικῆς τούτέστιν ἐπισκοπήσεως προκύπτει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν κραταιὰν καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἀπὸ τοῦ 224 μέχρι τοῦ 199, παραταθεῖσαν *συμμαχίαν* τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Μακεδόνων.

Κλεομένης ὁ Γ', νικήσας κατὰ κράτος τῷ 225 τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀρατον Ἀχαιοὺς ἐν τῇ Δυμαίᾳ καὶ μεγαλοπρο-

νήσας ἐπὶ τούτῳ «ἀδεῶς ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις», κατὰ Πολύβιον, καὶ ἄλλας μὲν πείθων, ἄλλας δὲ ἐκφοβίζων προσεκτᾷτο, «προσέλαβε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ Καφύας, Πελλήνην, Φενεόν, Ἄργος, Φλιοῦντα, Κλεωνάς, Ἐπίδαυρον, Ἑρμιόνην, Τροιζήνα καὶ Κόρινθον». Ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία περιῆλθεν οὕτως εἰς διάλυσιν. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀποφεύγοντες οἱ Ἀχαιοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγωσιν εἰς τοὺς Μακεδόνας, συνάπτοντες διὰ τοῦ Ἀράτου τῷ 224 συμμαχίαν μετὰ Ἀντιγόνου τοῦ Δόσωνος, ὅστις εὐθὺς κατελθὼν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς Πελοπόννησον, ἔσωσε τὴν Συμπολιτείαν. Φοβηθεὶς ὁ Κλεομένης, ἐγκατέλιπε τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος καὶ διὰ τῆς Μαντινείας καὶ Τεγέας ἐπέστρεφεν εἰς Σπάρτην. Ὁ Ἀντίγονος κατεδίωξεν αὐτὸν μέχρι Μεγαλοπόλεως, λήγοντος δὲ τοῦ 224 ἐπέστρεφεν εἰς Αἴγιον, πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν σύνοδον, ἔνθα κατεστάθη ἡγεμὼν ἀπάντων τῶν συμμάχων. Τότε ἐγένετο ἡ κατὰ Πολύβιον ἔγγραπτος συμμαχία, ἥς μετέσχον ἀποστείλαντες ἀντιπροσώπους εἰς Αἴγιον καὶ οἱ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς Κλεομενικοὺς ἐκείνους χρόνους σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων Ἡπειρώται, Φωκαεῖς, Βοιωτοί, Ἀκαρναῆες, Θεσσαλοί. Καὶ δευτέραν φοράν μνημονεύει τῆς συμμαχίας ταύτης ὁ Πολύβιος (4, 3): «ἔτι γὰρ ἔνορκος ἔμενε πᾶσιν ἡ γεγεννημένη συμμαχία δι' Ἀντιγόνου κατὰ τοὺς Κλεομενικοὺς καιροὺς Ἀχαιοῖς, Ἡπειρώταις Φωκεῦσι, Μακεδόσι, Βοιωτοῖς, Ἀκαρναῖσι, Θετταλοῖς». Οὗτοι ἄρα εἶνε οἱ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν σύμμαχοι, οἱ δὲ βασιλεῖς Ἀντίγονος ὁ Δόσων καὶ Φίλιππος. Εὐνόητον δ' ὅτι τὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 224 σύναψιν τῆς συμμαχίας ἔμελλεν νὰ παρακολουθήσῃ ἡ ἐπιψήφισις τοῦ νῦν ἀνακαλυφθέντος νόμου, τοῦ κανονίζοντος ἐν τοῖς καθέκαστον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὄρων τῆς συμμαχίας, τὴν δημιουργηθεῖσαν νέαν κατάστασιν πραγμάτων ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ. Κατ' ἀκολουθίαν

δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τὸ ἔτος 223 π.Χ. Αὕτη εἶνε καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς τῶν νομογράφων, ἀφοῦ αὐτοὶ ἔγραψαν τὸν νόμον τοῦτον καὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἀνέθηκαν.

Παρέχει δὲ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν λύσιν σκοτεινῶν ζητημάτων περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀχαϊκῆς Ὀμοσπονδίας, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ νομοθετικῆς καὶ κυβερνητικῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Ἀχαιῶν.

Κατὰ Πολύβιον οἱ Ἀχαιοὶ μετεῖχον δύο εἰδῶν συνελεύσεων, τῆς συγκλήτου καλουμένης, ἥτις ἦτο γενικὴ συνέλευσις πάντων τῶν ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν Ἀχαιῶν, σπανίως καὶ ἐκτάκτως συνερχομένη ἐν οἰαδήποτε πόλει τῆς Συμπολιτείας, καὶ τῆς συνόδου, ἥτις ἦτο τακτικὴ συνέλευσις περιορισμένου ἀριθμοῦ μελῶν, συνερχομένη τετράκις ἢ πεντάκις τοῦ ἔτους ἐν Αἰγίῳ, πρωτεύουσῃ τῆς Συμπολιτείας, ἐν τακτικαῖς ὑπὸ τοῦ νόμου καθωρισμέναις συνεδρίαις. Ἀλλ' αἱ περὶ τῶν συνελεύσεων τούτων μαρτυρίαι τοῦ Πολυβίου εἶνε ἀσαφεῖς ἐν πολλοῖς καὶ συγκεχυμέναι. Δυσδιάκριτον πολλάκις εἶνε, ἂν ἡ συνέλευσις εἶνε σύγκλητος ἢ σύνοδος καὶ ἄγνωστοι εἶνε αἱ σχέσεις ἐκατέρας τῶν συνελεύσεων πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τοῦτοις ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ δικαιοδοσία αὐτῶν. Ζητήματα δ' ἐκ τούτου προέκυψαν πολλὰ καὶ σκοτεινά, ὧν δὲν κατωρθώθη ἡ λύσις, παρὰ τὰς πολλὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἐρεῦνας καὶ συζητήσεις.

Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀμφιβολίας καὶ ἀντιλογίας τίθεται τέρμα διὰ τῆς νῦν εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς. Αὕτη διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ κατὰ Πολύβιον σύνοδος ἐβουλευέτο καὶ διεξῆγε τὰς ὑποθέσεις τῆς Συμπολιτείας ὡς κυρίαρχον σῶμα, ἐκαλεῖτο δὲ συνέδριον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ συνέδρων, οὓς ἔπεμπεν ἐκάστη τῶν τῆς Ὀμοσπονδίας πόλεων. Ὁ

ἀριθμὸς τῶν συνέδρων ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἐκάστης πόλεως. Εἶχον δὲ οἱ σύμβουλοι βουλευτικὴν ἀσυλίαν, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ δικαίωματος, ὃ εἶχον, τοῦ νὰ ἀποφασίζωσιν ὡς μέλη κυριαρχικοῦ κοινοβουλευτικοῦ σώματος. Ταῦτα ἐξάγονται ῥητῶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐν ᾗ ἀναγινώσκομεν: «τὰ δὲ δόξαντα τοῖς συνέδροις [κύρια] εἶναι... περὶ δὲ [τῶν ἐν] τῷ συνεδρίῳ δοξάντων μὴ ἐξέστω ταῖς πόλεσιν εὐθύνας λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀποστελλομένων συνέδρων». Ἡ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης παρεχομένη βουλευτικὴ ἀσυλία δὲν θὰ ἦτο ἀναγκαῖα, ἂν αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου δὲν ἦσαν ἔγκυροι καὶ ἀνέκκλητοι, ἃν ὁλ. ἦσαν προβουλευόμενα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπῆγοντο ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν γενικῆς συνελεύσεως τῶν Ἀχαιῶν.

Περιέχονται δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἄλλαι περὶ τοῦ συνεδρίου εἰδήσεις.

Κανονίζονται τὰ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συνεδρίου ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου.

Ἵνα γένη συνέδρια ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ προηγουμένως πρόγραμμα (ἡμερησία διάταξις)· οὕτως ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ: «καὶ προτιθέναι περὶ ὧν ἂν βουλευέσθαι κοινῇ δόξῃ».

Ἦτο δὲ τὸ συνέδριον ἐν ἀπαρτίᾳ καὶ ἐδύνατο νὰ συνεδριάσῃ, ἂν οἱ παρόντες ἦσαν πλείότεροι τοῦ ἡμίσεος: «Χρηματιζάντωνσαν δ' ὑπὲρ ἡμῖν γινόμενοι, ἂν δ' ἐλάττινες συνέλθωσιν, μὴ χρηματίζεω.

Προέβαινε δὲ τὸ συνέδριον καὶ εἰς κλήρωσιν νομογράφων κληρουμένων, ὡς φαίνεται, ἐξ αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου. Οὗτοι συνέτασσον καὶ ἐψήφισον τοὺς νόμους· θὰ εἰσῆγον δ' αὐτοὺς εἰς τὸ συνέδριον πρὸς κύρωσιν. Ἦσαν ἄρα οἱ νομογράφοι ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ συνεδρίου,

ἐπιτροπή τῆς Βουλῆς, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, βουλευομένη καὶ ἐκδίδουσα προβουλευμάτα.

Τοσαῦτα μόνον ἀνακοινοῦμεν περὶ τοῦ συνεδρίου, παραλείπομεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς πορίσματα.

Συνοφίζοντες νῦν τὰ ἐκτεθέντα, συμπληροῦντες δ' αὐτὰ καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν, σχηματίζομεν τὴν ἐξῆς κεφαλαιώδη ἔννοιαν περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀρχαϊκῆς Ὀμοσπονδίας.

Αἱ πόλεις αἱ προσχωροῦσαι εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν ταύτην ἀνελάμβανον ἐνόρκως καὶ διὰ συνθήκης ὑποχρεώσεις τινὰς πρὸς τὴν Συμπολιτείαν, κατέβαλλον τούτῃ κατ' ἔτος χρηματικὴν εἰσφορὰν καὶ παρῆχον στρατόν, ἐφρόντιζον δὲ καὶ περὶ διατροφῆς τοῦ στρατεύματος. Ἐξωτερικὴν πολιτικὴν δὲν ἐδύναντο νὰ ἀσκῶσι, διετήρουν ὅμως τὴν ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτονομίαν. Ἐτήρουν τὰς ἐγγυρίους ἀρχὰς καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζωσι νόμους, ἀλλ' οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἔρχωνται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς Συμπολιτείας διὰ τῶν νομογράφων καὶ τοῦ συνεδρίου ψηφιζομένους νόμους, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς **συντακτικοὶ** νόμοι τῆς ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ διοικητικῆς, νομοθετικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, μετεἶχον δ' αἱ πόλεις διὰ γενικῶν ἐκτάκτως καλουμένων συνελεύσεων, εἰς ἃς ἐλάμβανον μέρος πάντες οἱ ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν Ἀρχαιοὶ καὶ ἰδίως δι' ἀντιπροσώπων καλουμένων **συνέδρων**, οὓς ἀπέστελλον αἱ πόλεις. Τὸ ἐκ τῶν συνέδρων δ' ἀποτελούμενον **συνέδριον** συνήρχετο εἰς τακτικὰς ἐν Αἰγίῳ συνεδρίας τετράκις ἢ πεντάκις τοῦ ἔτους, ἔνθα ἐβουλευέτο καὶ ἀπεφάσιζεν ἐγκύρως καὶ ἀνεκκλήτως περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Συμπολιτείας. Ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ συνεδρίου ὀριζομένων διὰ κλήρου ἀπετέλει τὸν θεσμὸν τῶν **νομογράφων**, ἵτινες, ἐνεργοῦντες ὡς προβουλευτικὸν ἀντίπροσωπευτι-

κὸν σῶμα, ἔγραφον τοὺς νόμους καὶ εἰσῆγον τούτους εἰς τὸ συνέδριον πρὸς ἔγκρισιν. Τῆς συνεδριάσεως τοῦ συνεδρίου προηγεῖτο ἡ ἔκδοσις ἡμερησίας διατάξεως, ἀπαρτία δ' ἀπετελεῖτο, ἃν οἱ παρόντες ἦσαν πλειότεροι τοῦ ἡμίσεως.

Ταῦτα εἶχε νὰ προσθέσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων καὶ ἰδίως περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ λήξαντος ἔτους. Ἐχει δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι κατὰ τὸ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ἀρχόμενον νέον ἔτος θέλει δυνηθῇ ἡ Ἑταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ἑαυτῆς ἔργα, ὅπως οὕτως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστήμης καὶ εἰς τὰς εὐχὰς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

τῆς κατὰ τὰ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Ἑταιρείας Σχολῆς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης

Ἄρθρον 1. Ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἰδρύεται καὶ λειτουργεῖ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας (Β. Διάταγμα τῆς 5 Φεβρουαρίου 1918) Σχολὴ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 46 τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καλουμένη (Β. Δ. τῆς 21 Νοεμβρίου 1894 ἄρθρον 1 καὶ 46). Σκοπὸν δ' ἔχει αὕτη τὸν ἑξῆς:

α') τὴν χάριν τῶν πολλῶν διδασκαλίαν μαθημάτων περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης καὶ μαθημάτων ἀρχαιολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ μνημειακῶν, σχετιζομένων πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ βυζαντινὴν τέχνην,

β') τὴν διὰ διαλέξεων καὶ δι' ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν διέγερσιν παρ' ἡμῖν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τῶν καλῶν ἐν γένει τεχνῶν,

γ') ἰδιαιτέραν φροντιστηριακὴν διδασκαλίαν εἰς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μαθητὰς τῆς Σχολῆς τῶν τεχνῶν, συμβάλλουσιν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ καὶ τεχνοκριτικὴν μόρφωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 2. Πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς θέλει χρησιμεύσει καὶ τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ Μουσεῖον ἐκμαγείων, ἐν ᾧ θέλουσι κατατεθῆ ἀπεικασματα τῶν σημαντικωτέρων ἔργων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, εἰκόνες καὶ φωτογραφίαι. Ἰδιαιτέρα φροντίς θέλει καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐκπόνη-

σιν καὶ κατάθεσιν ἐν τῷ Μουσείῳ τούτῳ ἀπεικονισμάτων τῶν ἐν Ἑλλάδι μωσαϊκῶν, τοιχογραφιῶν καὶ ἀγιογραφιῶν.

Ἄρθρον 3. Μαθήματα διδασκόμενα ἐν τῇ Σχολῇ εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἱστορία τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, Ἀρχαιολογία τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη, Ἱστορία καὶ ἀρχαία Τοπογραφία. Κατὰ τὰς Κυριακὰς δὲ γίνεται καὶ ἐρμηνεία τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις ἀρχαίων καὶ τῶν μνημείων Ἀθηνῶν. Δύνανται δὲ νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα σχετικὰ πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, προτάσει τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς καὶ ἀποφάσει τοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας.

Ἄρθρον 4. Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ὀρίζονται οἱ εἰδικοί τῶν διδασκτέων μαθημάτων καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἤτοι οἱ δύο καθηγηταὶ τῆς Ἱστορίας τῆς τέχνης ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης καὶ ὁ ἀρχαιότερος τῶν καθηγητῶν τῆς Ἱστορίας, ὅστις θέλει διδάσκει καὶ τὸ μάθημα τῆς Τοπογραφίας. Ἐν ἐλλείψει δὲ ἐπαρκοῦς διδασκτικοῦ προσωπικοῦ πρὸς πληρῶσιν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς Σχολῆς διορίζονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοι εἰδικοί ἐπιστήμονες. Ἐκλέγουσι δὲ ἐξ ἑαυτῶν οἱ καθηγηταὶ ἀνὰ διετίαν ἓνα διευθυντὴν τῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 5. Ἡ ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλία διαρκεῖ διετίαν, παρέχεται δὲ ὥρεᾶν εἰς πάντας, διακρινομένους εἰς μαθητὰς καὶ εἰς ἀκροατάς. Οἱ θέλοντες νὰ εἶνε μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἐγγράφονται ἐν τῷ μητρώῳ καταβάλλοντες δικαίωμα ἐγγραφῆς δρ. 5. Ἐγγράφεται δὲ πᾶς τις, ἐξ ἑκατέρου τῶν φύλων καὶ οἰασθῆποτε ἡλικίας. Ἐνδεικτικὸν σπουδῶν ἢ ἀπολυτήριόν τι δὲν ἀπαιτεῖται. Οἱ ἐταῖροι, ἐγγραφόμενοι ὡς μαθηταὶ τῆς σχολῆς, ἀπαλλάσσονται τῆς υποχρεώσεως πρὸς πληρωμὴν.

Ἡ ἐγγραφὴ παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Σχολῆς νὰ ὑποστῇ, ἂν θέλῃ, ἐξετάσεις μετὰ τὸ τέλος τῆς διετίας, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τύχῃ ἐνδεικτικοῦ εὐδοκμήσεως.

Ἄρθρον 6. Τὰ μαθήματα ἄρχονται τῇ 15 Ὀκτωβρίου καὶ λήγουσι τῇ 15 Ἰουνίου, ἀναγράφονται δ' ἐν προγράμματι, συντασσομένῳ ὑπὸ τῆς Σχολῆς καὶ δημοσιευομένῳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Ἐν τῷ αὐτῷ ἢ ἐν ἄλλῳ προγράμματι ἀναγράφονται καὶ αἱ γενησόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους διαλέξεις.

Ἐκαστος καθηγητὴς δύναται νὰ συντάξῃ σύντομον ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου τῶν κατὰ τὴν διετίαν μαθημάτων του, μὴ

ὑπερβαίνουσιν τὰ τρία τυπογραφικὰ φύλλα. Τὴν ἐκθεσιν ταύτην δημοσιεύει ἡ Ἑταιρεία χάριν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς οὓς παρέχεται αὕτη ἀντὶ λεπτῶν πεντήκοντα.

Ἄρθρον 7. Περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν ἀποφασίζει τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας, κατὰ πρότασιν τῆς Σχολῆς, ψηφίζον ἐκάστοτε τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἀναγκαίαν πίστωσιν. Ἐκδίδεται δὲ πρόγραμμα περὶ τούτων καὶ δημοσιεύονται καὶ τοπογραφικὰ σχέδια τῶν ἐπισκεπτέων ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἅτινα διανέμονται δωρεὰν εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς ἐκδρομῆς.

Ἄρθρον 8. Εἰς τοὺς κατὰ τὸ ἄρθρον 4 καθηγητὰς τῆς Σχολῆς παρέχεται μηνιαῖον χορήγημα δραχμῶν πεντήκοντα εἰς ἑκάστον, δραχμῶν δ' ἑκατὸν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Ἱστορίας, τὸν διδάσκοντα καὶ τὸ μάθημα τῆς Τοπογραφίας. Εἰς ἓνα δὲ τῶν καθηγητῶν ἢ εἰς ἓνα τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφόρων ἀρχαιοτήτων ἢ διευθυντῶν Μουσείων ἀνατίθεται καὶ ἡ κατὰ Κυριακὴν διδασκαλία ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς χώροις Ἀθηνῶν, ἐπὶ μηνιαίῳ χορηγήματι δραχμῶν πεντήκοντα.

Ἄρθρον 9. Πλὴν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 1 καὶ 3 μαθημάτων γίνονται δωρεὰν ἢ ἐπ' ἀμοιβῇ, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἑκτακτοὶ δημόσιαι διαλέξεις ὑπὸ καθηγητῶν τῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων εἰδημόνων, κατὰ πρόγραμμα ἐγκρινόμενον ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, σκοποῦσαι τὴν εἰς τὸ κοινὸν διάδοσιν γνώσεων περὶ τοῦ βίου ἐν γένει τῶν ἀρχαίων καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης. Τῶν διαλέξεων τούτων, εἰς ἃς περιλαμβάνονται καὶ διαλέξεις περὶ τοῦ καλοῦ ἐν σχέσει πρὸς ἔργα τῆς τέχνης, συντάσσεται πρόγραμμα ὑπὸ τῆς Σχολῆς, ὑπερ ἐγκρινόμενον ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου δημοσιεύεται.

Ἄρθρον 10. Πᾶσα ἐνέργεια ἢ ἐργασία τῆς Σχολῆς, μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ δαπάνην, ἐκτελεῖται κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πιστώσεως ἐψηφισμένης ὑπ' αὐτοῦ.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
κατὰ τὸ ἔτος 1918

Α'.

Ἐκδοθέντα

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος γ'—δ'..... Ἀντίτυπα 500
- 2) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου.... » 483

Β'.

Πωληθέντα

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Ἀνά εἷς τόμος τῶν ἐτῶν 1900, 1908 καὶ 1911—1915 καὶ δύο τόμοι τοῦ ἔτους 1916.
- 2) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββάδία 1900 Ἀντίτυπον ἓν.

Γ'.

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὀργανισμόν

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος γ'—δ'..... Ἀντίτυπα 96
  - 2) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου... » 60
-

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1919

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισ- οθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπὶ πλέον	Ἐπὶ ἔλαττον
Α	1	Ἐτήσιοι Εἰσφοραὶ τακτικῶν ἑταίρ.	1895 —	2300 —	405 —	
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	45728 40	44450 90		1277 50
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	170 —	170 —		
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	600 —	281 —		319 —
»	5	» διάφορα (ἐν οἷς δωρεὰ ἐκ 1000 δρ. ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς Ἑταιρείας κ. Γ. Σταμελάτου.	300 —	1472 20	1172 20	
»	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000 —	37500 —	7500 —	
»	7	» ἐκ κεκληρισμένων χρήσεων.	300 —			300 —
»	8	» ἐξ ἀδιαθέτων πιστώσεων.	26128 25			26128 25
			105121 65	86174 10	9077 20	28024 75

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων

				Δραχ.	Λ.
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας				5	—
» » » » τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συ-				6	—
» » » » νεδρίου 1905.				160	—
» » » » τοῦ συγγράμ. «Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»					
» » » » «Προϊστορικαὶ Ἀκροπό-				35	—
» » » » λεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»				6	—
» » » » τοῦ συγγράμ. «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας»				69	—
» » » » «Τοπογραφία Δελφῶν» . . .					
Τὸ ὅλον				281	—

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1919.

Ὁ Ταμίας

ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστής

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

Προϋπολογισμοῦ		Είδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθέσαι πληρωμαί		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἀρ.							
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων .	6600	—	5668	—	932	—
»	2	Ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . . .	2412	—	2412	—	—	—
»	3	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2500	—	1921	85	578	15
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3480	—	3480	—	—	—
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	6520	—	3458	20	3061	80
Γ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη .	48500	—	29506	60	18993	40
Δ	2	Ἀγορὰ Ἀρχαίων	500	—	—	—	500	—
Δ	M	Δημοσιεύματα	20000	—	4152	60	15847	40
E	M	Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καὶ διὰ λέξεις	9500	—	8562	65	937	35
ΣΤ	M	Διάφορα ἔξοδα (ἑκτακτα καὶ ἀπρόοπτα)	4909	65	4549	30	360	35
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . .	200	—	85	40	114	60
			105121	65	63796	60	41325	05

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

*Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

α') Ἀνασκαφαὶ		Δραχ.	Λ.	β') Δημοσιεύματα		Δραχ.	Λ.
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διονυσιακὸν Θέατρον . . .		3521	10	Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1918		3698	30
» » ἐν Πριναρῇ Ἀττικῇ . .		2508	—	» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1919		354	30
» » παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους . .		298	15	» δι' ἀγορὰν 33 ἀντιτύπων διατριβῆς Ἰακώβου Δραγάτη περὶ τοῦ τάφου τοῦ Θεμιστοκλέους		100	—
» » ἐν Ἐλευσίνι . .		4912	40				
» » ἐν Ἀμφιαρείῳ . .		4169	50				
» » ἐν Μύτικα Ἀκαρνανίας (ἀρχαία Ἀλυζία) . .		2998	95				
» » ἐν Ἐπιδαύρῳ . .		2713	—				
» » ἐν Μαλίῳ Κρήτης . . .		3334	50				
» » παρὰ τὸ χωρίον Ἀνώπολιν Πεδιάδος ἐν Κρήτῃ		5051	—				
Σύνολον . . .		29.506	60	Σύνολον . . .		4152	60

Α'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1919 ὑπ' ἀριθ. 384 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1919 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας. . . Δρ.	1,280.95
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	86,174.10
Ἀπὸ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . . . . . »	12,000.—
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . . . . . »	15,000.—
» προεξόφλησιν ἐντόκων γραμματίων . . . . . »	42,000.—
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>156,455.05</u>

β') Πίστωση.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	63,796.60
Κατατεθέντα εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ . . . . . »	20,225.75
» εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . . . . . »	29,220.65
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἐγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75,000,000 διὰ 454 ὁμολογίας πρὸς δραχμὰς 93,80 ἑκάστην. . . . . »	42,585.20
Ὑπόλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1919 . . . . . »	626.85
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>156,455.05</u>

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἐταίρων	Δρ.	2,300,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	44,450,90
» ἀκίνητα κτήματα	»	170,—
» δημοσιεύματα	»	281,—
» διάφορα ἔσοδα	»	1,472,20
» συνδρομὴν τοῦ δημοσίου	»	37,500,—
Τὸ ὅλον	»	<u>86,174,10</u>

β') Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων	Δρ.	5,668,—
» ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	»	2,412,—
» ἔξοδα διαχειρίσεως	»	1,921,85
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,480,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης.	»	3,458,20
» ἀνασκαφάς	»	29,506,60
» δημοσιεύματα	»	4,152,60
Ἔξοδα Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς καὶ διαλέξεις	»	8,562,65
» διάφορα ἔξοδα (ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα)	»	4,459,30
» ἔξοδα κεκλεισμένης χρήσεως	»	85,40
Περίσσευμα ἐσόδων χρήσεως 1919	»	22,377,50
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>86,174,10</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμός.

α') Ἑνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1919		
ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>921,405,05</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	»	626,85
» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80
» ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
» 80 μετοχὰς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	»	229,515,25
» 1697 ὁμολογίας Ἑθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	»	171,795,75
» 400 » Ἑθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	»	86,725,50
» 170 » Ἑθνικοῦ δανείου Ἀμύνης 1907	»	17,253,25
» 30 » Ἑθνικοῦ Πατριωτικοῦ δανείου		
τῶν 30 ἑκατομ.	»	25,—
» 1 ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Ἑθνικοῦ		
Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—
» 110 ὁμολογίας Ἑθνικοῦ δανείου 500,000,000 τοῦ		
ἔτους 1914	»	48,110,65
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>833,003,55</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ.	833,003,55
Ἀπὸ 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου		
Πειραιῶς - Λαρίσης	»	20,193,75
» καταθέσεις παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τράπεζῃ πρὸς ἐγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75,000,000	»	42,585,20
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	8,469,90
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	15,220,65
» προκαταβολάς	»	1,932,—
Τὸ ὅλον	»	<u>921,405,05</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1919 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 921,405,0

Ἀποτελούμενον

α) Ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1918. . Δρ.	899,027,55
β) Ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1919 »	22,377,50
	<u>921,405,05</u>

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1919 ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρ. 921,405,05

ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	626,85
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
4) » 80 μετοχάς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. δαν. Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795,75
6) » 400 » Ἐθνικοῦ Παγίου δανείου 1889	»	86,725,50
7) » 170 » Δανείου Ἀμύνης 1907.	»	17,253,25
8) » 30 » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000.	»	25,—
9) » 1 ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως. . .	»	640,—
10) » 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου τῶν 500 ἑκατομμυρίων ἔτους 1914	»	48,110,65
11) » 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης	»	20,193,75
12) » καταθέσεις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἐγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75 ἑκατομμ. ἔτους 1919.	»	42,585,20
Εἰς μεταφορὰν »		<u>895,782,50</u>

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 895,782,50

13)	»	καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ.	»	8,469,90
14)	»	καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ.	»	15,220,65
15)	»	προκαταβολάς		<u>1,932,—</u>
		Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>921,405,05</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἥτοι : « Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα », « Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας » κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 240, ἥτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 360, ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶνε κατὰ πάντα ἀκριβὴς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου.

Ὅθεν καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1919 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους 1919 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1920.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α. Τυπάλδος Μπασαῖς.

Ιω. Βλα. ογιάνης

Δ. Ι. Μουτσόπουλος

Ἐν τῇ τακτικῇ συνελεύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ
12^ῃ Ἰανουαρίου 1920 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξε-
λεγκτικῆς Ἐπιτροπείας, μεθ' ἧς ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε
τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1919 πεπραγμένων
ἔχουσιν οὕτω :

Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1919

Ἐμφανιζόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ
τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν
πρώτοις περὶ τῶν τακτικῶν ἐταίρων, ἀνακοινοῖ δὲ μετὰ
λύπης, ὅτι μεγάλως ἠραίωσεν ὁ θάνατος τὰς τάξεις αὐ-
τῶν. Πρὸς τοῖς λογίοις ἐταίροις Ἰωάννη Δελλίῳ, Δημη-
τρίῳ Σταυροπούλῳ, Ἐφόρῳ τῶν κατὰ τὰς νήσους ἀρ-
χαιοτήτων, καὶ ἄλλοις, ὧν ἀγῆρως ἔστω ἡ μνήμη, ἀπέ-
θανον καὶ οἱ ἐταῖροι Σπυρίδων Λάμπρος, Σπυρίδων Σα-
κελλαρόπουλος καὶ Ἐμμανουὴλ Ζολώτας, ὧν τὴν ἀπώ-
λειαν θρηνεῖ κατ' ἐξοχὴν τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον,
διότι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐδίδαξαν οὗτοι ἐν αὐτῷ, δι-
δάσκοντες δὲ καὶ συγγράφοντες ἐτίμησαν τὸ ἐθνικὸν ἱδρυμα
καὶ τὴν ἐπιστήμην ἱκανῶς παρ' ἡμῖν προήγαγον. Ἐκ
τῆς τάξεως δὲ τῶν ἐπιτιμιῶν ἐταίρων ἀφῆρπασεν ὁ θά-
νατος ὑπέρροχον ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστῇ ἀνδρα, τὸν
περιφανῆ παλαιὸν ἐταῖρον τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρ-

χαιολογικῆς Σχολῆς Μάξιμον *Collignon*, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Δὲν ἤρκεσεν ὁ θάνατος τοῦ *Perrot*, ἀλλ' ἀπώλεσεν ἡ Γαλλία καὶ τὸν *Collignon*. Εὐγλωττος διδάσκαλος καὶ γλαφυρὸς συγγραφεὺς, ὁ *Collignon*, δεινὸς δ' ἐργάτης τῆς ἐπιστήμης καὶ ἄριστος τεχνοκρίτης, κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον προώρως.

Ἐν τῇ τάξει τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων προστετέθησαν, ἐκλεγέντες ὁμοθύμως ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, οἱ διευθύνται τῶν ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν, ὁ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς κ. *Hill*, ὁ τῆς Ἀγγλικῆς κ. *Wace*, ὁ τῆς Γαλλικῆς κ. *Ch. Picard* καὶ ὁ τῆς Ἰταλικῆς κ. *Al. de la Setta*. Ἐπίσης ἐξελέγη ἐπιτίμιος ἐταῖρος ὁ ἐν τῷ *King's College* τοῦ Λονδίνου Καθηγητὴς κ. *Burrows*.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας ἐκτίθενται ἐν τῇ ὑπ' ὄψει ὑμῶν ἐντύπῳ καταστάσει τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ λήξαντος ἔτους 1919. Ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔτους εἶχον ἀναγραφῇ ἔσοδα 105,121,65 καὶ ἐξοδα ὡσαύτως 105,121,65, ἀνεγράφη δὴλ. τὸ αὐτὸ ποσὸν ἐξόδων, διότι, κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας, ὁ ψηφιζόμενος Προϋπολογισμὸς πρέπει νὰ εἶνε ἰσοσκελὴς. Ἀντὶ ὅμως τοῦ προϋπολογισθέντος ποσοῦ τῶν δρ. 105,121,65, ἐδαπανήθησαν μόνον 63,796,60. Κατὰ ταῦτα ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους προέκυψε περίσσευμα 41,325,05. Τοιοῦτον ὅμως περίσσευμα εἶνε φαινομενικὸν οὐχὶ πραγματικόν. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου καὶ ἐξεύρεσιν τοῦ πραγματικοῦ περισσέυματος εἶνε ἀνάγκη νὰ γείνωσι γνωστὰ τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὸ ἔτος 1918, ἕνεκα τῶν περιστάσεων καὶ κυρίως ἕνεκα δυσχερειῶν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν ἐργατῶν, δὲν

ἡδυνήθη ἡ Ἑταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπαρκῶς τὰς ἑαυτῆς ἐργασίας, ὥστε ἡ χρῆσις τοῦ ἔτους ἐκείνου παρέσχε περισσευμα δρ. 26,128,25. Τοιοῦτον ὁμως περισσευμα, προκῦψαν ἐκ τῆς μὴ διαθέσεως πιστώσεων ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ τοῦ ἔτους ἐκείνου Προϋπολογισμῷ, ἀπεφάσισε τὸ Συμβούλιον μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς νὰ ἀναγράψῃ ὡς ἔσοδον ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1919· διὰ τοῦτο τὰ προϋπολογισθέντα ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δραχ. 105,121,65, ἐν ᾧ τὰ προϋπολογισθέντα πραγματικὰ ἔσοδα τοῦ ἔτους ἦσαν μόνον 78,993,40. Κατὰ τὴν χρῆσιν δὲ τοῦ ἔτους δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἑταιρείας τὸ ἀναγεγραμμένον ὡς ἔσοδον ποσὸν τῶν δρ. 26,128,25, διότι τὰ ἔξοδα τοῦ ἔτους ἦσαν καὶ τῶν πραγματικῶν ἐσόδων κατώτερα. Οὕτω τὸ ποσὸν τῶν δρ. 26,128,25 ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ ἐν τῷ ταμείῳ ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας.

Κατὰ ταῦτα ὁ ἀπολογισμὸς τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰσεπράχθησαν πραγματικὰ ἔσοδα δρ. 86,174,10 καὶ ἔδαπανήθησαν δρ. 63,796,60, ὥστε προέκυψε πραγματικὸν περισσευμα δρ. 22,377,50.

Ἀνασκαφὰς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον διὰ τοῦ κ. Π. Καστριώτου, μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ ἐφόρου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ, ἐν Ἀμφιταρίῳ διὰ τοῦ κ. Β. Λεονάρδου μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, ἐν Ἐλευσίνι διὰ τοῦ κ. Κ. Κουρουνιώτου, μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐν Ἀττικῇ καὶ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς κ. Α. Κεραμοπούλου, ἐν Μύτικῃ Ἀκαρνανίας (τῇ ἀρχαίᾳ Ἀλυζίᾳ) διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Ρωμαίου,

ἐν Ἐπιδαύρῳ διὰ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐν Κρήτῃ, παρὰ μὲν τῷ χωρίῳ Μάλια διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰωσήφ Χατζηδάκη, παρὰ δὲ τὸ χωρίον Ἄνω πόλις Πεδιάδος διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Στεφ. Ξανθουδίδου. Ἐκθέσεις τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας, ὑποβληθεῖσαι εἰς τὸ Συμβούλιον, θέλουσι δημοσιευθῇ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας. Ἐξ αὐτῶν δὲ σταχυολογοῦντες ἀνακοινοῦμεν ἐνταῦθα ὀλίγας περὶ τῶν ἀνασκαφῶν εἰδήσεις.

Αἱ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον ἀνασκαφαὶ ἀπετέλεσαν συνέχειαν τῶν ἀπὸ πενταετίας ἐνεργουμένων διὰ τοῦ κ. Καστριώτου ἀνασκαφῶν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους. Κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἀνεσκάφη ὁλόκληρος ὁ χώρος, ἐν ᾧ ἦσαν τρεῖς μικραὶ οἰκίαι, ἀγορασθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, ἀνεσκάφη δὲ καὶ ὁ χώρος ὁ μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ πέρατος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομικῶν λειψάνων βεβαιοῦται, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Καστριώτου, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ Ὠδείου ἦτο παραλληλόγραμμον καὶ οὐχὶ περιφερές, ὥς ὑπετίθετο ὑπὸ τῶν οὐχὶ ὀρθῶς ἐρμηνευόντων τὸ τοῦ Πλουτάρχου χωρίον, καθ' ὃ τὸ Ὠδεῖον «τῇ μὲν διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον, τῇ δ' ἐρέψει πολυκλινὲς καὶ κάταντες ἐκ μιᾶς κορυφῆς πεποιημένον, εἰκόνα λέγεσθαι γενέσθαι καὶ μίμημα τῆς βασιλέως σκηνῆς». Ἐκ τούτου δύναται νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι μόνον κατὰ τὴν ὀροφὴν ἦτο περικλινές, ἀπολλῆγον εἰς κωνικὸν σχῆμα κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Εἰρέξου. Οἰκοδόμημα δὲ παραλληλόγραμμον ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, ἥτοι στοὰν παραλληλόγραμμον ἔχουσαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς κίονας. Ἡ μέχρι σήμερον ἀποκάλυψις τῶν δύο πλευρῶν τῆς στοᾶς ταύτης συμφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Βιτρουδίου λεγόμενα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς

τοῦ Ὁδείου διατάξεως. Τὸ κοῖλον δὲν ἦτο ἀμφιθεατρικόν ἀλλὰ παραλληλόγραμον, αἱ ἑδραὶ δὲν ἦσαν ὡς ἐν τοῖς θεάτροις ἡμικυκλικῶς διατεταγμέναι ἀπέναντι τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ κατελάμβανον πᾶσαν τὴν περίξ στοάν. Ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ὑπῆρχον μόνον αἱ ἑδραὶ τῶν μουσικῶν. Ὅπισθεν δὲ τῶν κίωνων ἦσαν αἱ σειραὶ τῶν ἐδωλίων διὰ τοὺς θεατάς. Ἐδώλια τοῦ Ὁδείου εὐρέθησαν περὶ τὰ 15, φέρουσι δὲ ταῦτα ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους ἀνάγλυφον γλαυκά. Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 3,521,40.

Ἡ δὲ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους διὰ τοῦ κ. Κεραμοπούλλου γενομένη μικρὰ σκαφή εἶχε σκοπὸν ἐξερευνητέως χώρου τινός, ἐν ᾧ ὁ ἰδιοκτήτης Δ. Στουραίτης ἔμελλε νὰ ἀνεγείρῃ οἰκίαν. Εὐρέθη δὲ τεμάχιον ἀρχαϊκῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται: «μεδὲ δέρματα σέπεν ἐν τῷ *Ηλίσσῳ* καθύπερθεν τῷ τεμένος τῷ *Ἡρακλέος* μεδὲ βυρσοδεφσέν *μ[εδέ...]*» Δῆλον εἶνε ὅτι τὸ μνημονευόμενον τέμενος Ἡρακλέους εἶνε τὸ *Ἡράκλειον* τὸ ἐν *Διομείᾳ*. Διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Κεραμοπούλλου ἐγένοντο κυρίως ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἀττικῇ. Κατὰ τὴν ἔκθεσίν του ἐν τῷ ἀρχαίῳ δήμῳ τῆς Αἰξωνῆς ἀνεσκάφη μέρος μεγάλου οἰκοδομήματος ἀνήκοντος πιθανῶς κατὰ τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ πυρῆνα εἰς τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. Τὸ ἀνασκαφὲν ὅμως τμῆμα προέρχεται ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, μετασκευασθὲν δὲς, ἤτοι κατὰ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς νεωτέρους βυζαντιακοὺς χρόνους. Ἐν δωματίῳ εἶνε ἐστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, εἰκονίζοντος γεωμετρικὰ καὶ ἄλλα κοσμήματα βυζαντιακοῦ τύπου καὶ ἔχει κατὰ τὴν μίαν πλευράν δύο ληνοειδεῖς μυχοὺς.

Προσέτι ἀνεσκάφη περιφερικὸν κτίσμα, οὗ ὁ κύκλος συμπτύσσεται δὲς ἐντὸς διὰ τοίχων ὁμοκέντρων μικροτέρως ἀκτίνος.

Μεταξὺ τοῦ δήμου τῆς Αἰξωνῆς καὶ τοῦ τῶν Αἰξωνικῶν Ἀλῶν εὐρέθησαν δεκάδες θαλαμοειδῶν μυκηναϊκῶν τάφων σεσυλημένων, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἐλληνικῶν χρόνων πολυτελεῖ νεκροταφεῖα τῶν Αἰξωνέων. Ματαίως ἀνεζητήθησαν μετ' ἐπιμονῆς ἄθικτοι τάφοι.

Ἀνεσκάφη καὶ τύμβος χαλίκων, ἐξ ἐκείνων οἷτινες εὐρηνται αὐτόθι τῆς Ἀττικῆς καθ' ἑκατοντάδας, ἀπεδείχθη δ' ὅτι οἱ τοιοῦτοι τύμβοι, ὅταν δηλ. δὲν εἶνε χωμάτινοι, ἀδίκως λέγονται τάφοι (Grabhügel κατὰ Kaupert. Milchhöfer). Ἀληθῶς προέρχονται οὗτοι ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἀγρῶν. Μαρτυροῦσι δὲ ἐντατικὴν καλλιέργειαν καὶ ἀφειδῆ χρῆσιν τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ μεγάλην ἀκμὴν τῆς δουλείας καὶ προσέτι ἰσχὺν τοῦ κράτους τῶν Ἀθηναίων, ἐξατραλίζοντος τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀγροτικούς δήμους. Ὁ ἀνασκαφεὶς τύμβος, κατὰ τὰ συλλεγέντα ἐν αὐτῷ ὄστρακα, δὲν φαίνεται νεώτερος τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καί, ἐν καὶ οἱ περὶ κείμενοι ὅμοιοι αὐτῷ εἶνε προσέτι καὶ σύγχρονοι αὐτῷ, τότε ἡ ἀκμὴ αὕτη τῆς χώρας πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πεισιστράτου καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἀμέσως. Ἐδαπανήθησαν δρ. 2,508.

Αἱ δὲ ἐργασίαι ἐν Ἐλευσίνι περιστράφησαν κυρίως περὶ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν τῶν διαφόρων κτιρίων, ἅτινα εἶχον ἀνακαλυφθῇ πρὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνος. Ἡ ἐργασία αὕτη, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Κουρουγιώτου, βοηθοῦντος καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κ. Ἀ. Ὁρλάνδου, συνετελέσθη μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας. Οὕτω συνετέθη ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πλακοστρώτου αὐλῆς ὅλον σχεδὸν τὸ ἀέτωμα τῶν Προπυλαίων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τεμαχίων τῶν τυμπάνων τοῦ ἀετώματος, καὶ δύο κίονες τῶν αὐτῶν Προπυλαίων.

Ἀνασυνετέθη ἐπίσης τμῆμα σπουδαῖον τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς ἀψίδος, ἐτοποθετήθησαν δὲ κατ' εἶδος καὶ τὰ λοιπὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τῶν ἐκεῖ κτιρίων.

Σκαφικὴ ἐργασία ἐπίσης σπουδαία ἐγίνετο πρὸς τὸ δυσμικὸν μέρος τῆς πλακοστρώτου πρὸ τῶν Προπυλαίων αὐλῆς, καὶ ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρος ἡ κρηπίς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀψίδος, ἥτις ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀντιστοίχως πρὸς τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποκεκαλυμμένην κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς αὐλῆς. Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης καὶ τὸ κρηπίδωμα τοῦ μεγάλου βάρου, τὸ ὅποσον ἐφαίνετο προηγουμένως κατὰ τὸ δυσμικὸν μέρος τῆς αὐλῆς ὡς ἄμορφος ὄγκος κτίσματος ἐξ ἀσβέστου καὶ μικρῶν λίθων· τὸ κρηπίδωμα εἶνε ἀκριβῶς τετραγωνικὸν ἐκτισμένον διὰ καλῶς κατεργασμένων τιτανολίθων. Ἐδαπανήθησαν ἐν ταῖς ἐργασίαις καὶ τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 4,912,40.

Διὰ τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ ἀνασκαφῶν ἐξηκολούθησεν ἡ ἀποκάλυψις τῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων τῶν ἀποτελούντων τὸ παρὰ τὸν Ὀρωπὸν περίφημον ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ διὰ τοῦ ἱεροῦ διήκοντος χειμάρρου ἡρευνήθησαν ἐν μέρει τὰ τῶν *θερινῶν καταλυμάτων* καὶ ἀπεκαλύφθησαν τὰ δυσμικώτατα τῶν οἰκημάτων τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ *χειμερινοῦ καταγωγίου* καὶ τὰ τρία οἰκήματα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς μετὰ τοῦ δυσμικοῦ προστώου. Ἐξηρευνήθησαν δὲ καὶ τὰ ἀνατολικά κτίσματα, ἅτινα κεῖνται μετὰξὺ δύο ὁδῶν φερουσῶν ὑδραγωγεῖα ἐκβάλλοντα εἰς τὸν χεῖμαρρον. Τῶν ὁδῶν τούτων ἡ ἀνατολικὴ ἄγει εἰς τὴν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσαν *κρήνην*. Τὰ πρὸς ἀνατολὴς κτίσματα κεῖνται πρὸς νότον τῆς κρήνης, ἡ δὲ εἰς αὐτὰ ὁδὸς ἦγε διὰ προστώου δύο κίωνων καὶ δύο παραστάδων, φέρουσα πρῶτον εἰς μέγα οἶκημα τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Τὰ δὲ δυσμικά διαιροῦνται διὰ μα-

κροῦ τοίχου εἰς δύο συστήματα ἐκ τεσσάρων κτισμάτων ἕκαστον. Ἐξετάθησαν δὲ αἱ ἐργασίαι καὶ νοτιώτερον, ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους, ἐνταῦθα δὲ ἀποκαλύπτεται σύστημα οἰκημάτων *λαματικοῦ λουτροῦ*νος, ὡς φαίνεται ἐξ εὐρεθείσης λεκάνης φερούσης παρὰ τὴν ἐτέραν στενὴν πλευρὰν κοίλωμα ἡμισφαιρικόν, ἐν ᾧ ὁ λουόμενος ἀνεκάθητο ἐκτείνων τοὺς πόδας πρὸς τὴν ἐτέραν πλευρὰν. Εὐρήματα δ' ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ἐγένοντο, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Λεονάρδου, ληκύθιον μετὰ δικτυωτοῦ κοσμήματος τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, τεμάχια ἐκτύπων ἢ ζωπτῶν σκύφων καὶ 92 νομίσματα, ὧν δύο ἀργυρᾶ, (τὸ μὲν Βοιωτῶν, τὸ δὲ τετράδραχμον Ἀλεξάνδρου) καὶ 90 χαλκᾶ Ὠρωπίων, Βοιωτῶν, Φωκέων, Λοκρῶν, Λαρίσης, Χαλκιδέων, Ἰστιαίας, Κορινθίων, Μεγαρέων, Ἐλευσινίων, Ἀθηναίων, Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντιγόνου. Ἐδαπανήθησαν δρ. 4,169,50.

Ἡ δὲ κατὰ τὸν Μύτικαν τῆς Ἀκαρνανίας ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Ἀλυζίας, διὰ τοῦ κ. Ρωμίου ἐνεργηθεῖσα ἀνασκαφὴ σκοπὸν εἶχε τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βορείως τοῦ χωρίου, παρὰ τὸν λιμένα, τοποθετουμένου τέμενους τοῦ Ἡρακλέους, γνωστοῦ ἡμῖν ἐξ ὧτων παραδίδει ὁ Στράβων περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπαχθέντων εἰς Ρώμην γλυπτῶν, ἔργων τοῦ Λυσίππου, ἃ παρίστανον ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Τὸ τέμενος τοῦτο ὑπεδείκνυσεν τὰ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ πελεκημένα μάρμαρα τὰ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς περὶ κλίμας, ἀλλ' ἢ ἀνασκαφῇ οὐδὲν ἀπέδωκεν εὐρημα σχετικὸν πρὸς τὸ Ἡράκλειον. Ἀπεκαλύφθη τετράγωνον κρηπίδωμα (μῆκος πλευρᾶς 9,30) τέσσαρες ἔχον ἀνδράθυμους, περικλείον δὲ μεγάλην κατετραμμένην στροφάλινον. Περὶ τὸ κρηπίδωμα δ' εὐρέθησαν διάφορα μάρμαρα Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἧτοι ὀρθοστάται καὶ δόμοι, ἐπιτύλικα μετὰ ζωφόρου ἐκ

τοῦ αὐτοῦ λίθου καὶ γείσα, καθιστῶντα δυνατὴν τὴν ἀνα-
παράστασιν τοῦ μνημείου. Τοῦτο θὰ εἶχεν ἐξωτερικὸν
παρόμοιον πρὸς τὸ Μαυσωλεῖον καὶ ἄλλους Μικρασιατι-
κοὺς τάφους. Ἐπὶ τῆς κρηπίδος δηλ. θὰ ἀνυψοῦτο
ὕψηλὴ βάσις μετὰ ὀριζοντίων γείσων καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως
θὰ ἡγείρετο ναῖσκος, ὃν ὑποδεικνύουσιν ὀρθοστάται μι-
κρότεροι, κιονόκρανα Ἰωνικὰ καὶ ἀκρωτήρια συντετριμ-
μένα. Ἐν ἐκ τούτων, γωνιαῖον, μετενεχθὲν εἰς Ἀθήνας
πρὸς συγκόλλησιν, μέλλει νὰ ἀποβῇ ἀξιόλογον ἀρχιτε-
κτονικὸν πρόσκτημα τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου· ὁμοιάζει δὲ
τοῦτο κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὸ σχῆμα τῶν φύλλων
τῆς ἀκάνθης πρὸς τὰ κιονόκρανα τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξέδρας
Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐξ οὗ συμπεραίνει ὁ κ. Ῥωμαῖος
ὅτι τὸ ἀποκαλυφθὲν μικρὸν μαυσωλεῖον τῆς Ἀλυζίας δὲν
θὰ εἶνε ἀρχαιότερον τῆς 2ας μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος Ἡ
περαιτέρω ἐξακολουθήσῃ τῶν ἐργασιῶν θέλει ἐξακριβώ-
σῃ τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους. Ἐδαπανήθησαν δρ.
2,998,95.

Ἐν δὲ τῇ Ἐπιδαύρῳ ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ μετὰ
τῶν μωσαϊκῶν οἰκοδόμημα. Εἶνε δὲ τοῦτο μέγα στωϊ-
κὸν ἀψιδωτὸν κτίσμα κατέχον ἑκτάτιν 2,000 περίπου
τετραγων. μέτρων. Εὐρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ
λῆξαν ἔτος σημαντικαὶ ἐπιγραφαί, ὧν δύο ἔχουσι σχέ-
σιν, ὡς καὶ αἱ κατὰ τὸ 1918 εὐρεθεῖσαι, πρὸς τὴν Ἀχαι-
κὴν Συμπολιτείαν. Ἐγένετο δὲ σκαφή καὶ πλησίον τῆς
μεγάλης δεξαμενῆς, δι' ἧς ἀνακαλύπτεται μέγα οἰκοδό-
μημα, ἐν ᾧ σώζονται καὶ ἡ χώραν κίονες, ἐνεπίγραφα
βάθρα καὶ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Πέντε δὲ
μικρὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν, ἅτινα εἶχον εὐρεθῇ ἐν ταῖς
ἀνασκαφαῖς πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ ἔκειντο ἐν τῷ Μου-
σεῖῳ τῆς Ἐπιδαύρου, προσηρμόσθησαν τώρα εἰς τὴν με-
γάλην περὶ τῆς Συμπολιτείας ἐπιγραφὴν, τὴν εὐρεθεῖσαν

κατὰ τὸ 1918 καὶ σημαντικῶς συμπληροῦσι τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. Ἰδίως συμπληροῦνται αἱ περὶ τοῦ Συνεδρίου εἰδήσεις. Αἱ πόλεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Ἀχαϊκὴν ὁμοσπονδίαν, ἀντεπροσωπεύοντο ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ δι' ἀντιπροσώπων, συνέδρων καλουμένων. Ἀπετέλουν δὲ οἱ σύεδροι τὸ συνέδριον, ὅπερ ἦτο βουλή, βουλευομένη καὶ ἀποφασίζουσα ἀνεκκλήτως περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Συμπολιτείας· ἦσαν δὲ οἱ σύεδροι ἀνεύθυνοι, εἶχον δηλ. βουλευτικὴν ἀσυλίαν. Ἀναγινώσκουμεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ: «τὰ δὲ δόξαντα ἐν τῷ συνεδρίῳ κύρια εἶναι» καὶ ἄλλα· τοῦ: «μὴ ἐξέστω ταῖς πόλεσιν εὐθύνας λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀποστελλομένων συνέδρων». Πρὸ τῆς συνεδρίας ἐξεδίδετο ἡμερησίᾳ διάταξις, εὕρίσκετο δ' ἐν ἀπαρτίᾳ τὸ συνέδριον, ἐὰν οἱ προσερχόμενοι ἦσαν πλείοτεροι τοῦ ἡμίσεος, («*χορηματιζόντωνσαν δ' ὑπερήμισιν γινόμενοι, ἂν δ' ἐλάττους συνέλθωσι, μὴ χορηματίζειν*»). Ἐν καιρῷ πολέμου ἐκκληροῦντο ἐκ τῶν συνέδρων πέντε πρόεδροι, οἵτινες ἤσκουν, ὡς φαίνεται, διοικητικὴν ἐξουσίαν· ἦσαν δ' οἱ πρόεδροι οὗτοι «*ὑπεύθυνοι ὧν ἂν πράξωσιν*». Ὑπῆρχεν ἄρα διάκρισις τῆς βουλευτικῆς ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Οἱ πρόεδροι ὡς μέλη τοῦ συνεδρίου ἦσαν ἀνεύθυνοι, ὡς πρόεδροι ὅμως (λ. χ. ὡς ὑπουργοὶ) ἦσαν ὑπεύθυνοι. Κατ' ἀκολουθίαν ἔχομεν ἐν τῷ συνεδρίῳ κρατούσας τοιαύτας διατάξεις, οἷαι αἱ διακρίνουσαι τὰ σήμερον κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα, δηλ. βουλευτικὴν ἀσυλίαν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ὑπεύθυνον. Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ δρ. 2,913.

Αἱ ἐν Κρήτῃ, παρὰ τὸ χωρίον Μάλια, ἐνεργηθεῖσαι διὰ τοῦ κ. Χατζηδάκη ἀνασκαφαὶ σκοπὸν εἶχον τὴν περαιτέρω ἐξερεύνησιν τοῦ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1915 ἀνακαλυφθέντος ἀνακτόρου. Τότε εἶχον ἐκκαθαρισθῇ 18 σόγιαια δωμάτια ἢ ἀποθῆκαι τοῦ ἀνακτόρου τούτου· κατὰ

τὸ ληξάν ἔτος προέβη ἡ ἔρευνα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δύνανται νῦν νὰ παρασχεθῶσιν αἱ ἐξῆς περὶ τοῦ οἰκοδομήματος πληροφορίαι : «Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν γ' μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν, ἔχει δὲ μῆκος μείζον τῶν 110 μέτρων καὶ πλάτος μείζον τῶν 80. Οἱ τοῖχοι τὸ μὲν κάτω μέρος, ἀμέσως ὑπὲρ τὴν εὐθυντηρίαν, ἦσαν ἐκτισμένοι (τὸ ἐξωτερικὸν μέρος) διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων, τὸ δὲ ἄνω μέρος διὰ μικρῶν λίθων καὶ μεγάλων ὠμῶν πλίνθων. Καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐκτίζοντο, ἐνίοτε ὁμοῦς διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων· συνήθως ἐκτίζοντο οὗτοι διὰ πλίνθων καὶ μικρῶν λίθων μετὰ πολλοῦ πηλοῦ. Ἐπὶ τινων εὐρεθέντων λίθων ἐκ τῶν τοίχων ἢ τῶν στηλῶν εἶνε κεχαραγμένα Μινωϊκὰ σημεῖα, ἐν οἷς ὁ διπλοῦς πέλεκυς, ὁ ἐξάκτινος ἀστήρ κ.λ.π. Οἱ εὐρεθέντες δὲ ἐξωτερικοὶ ξεστοὶ λίθοι, καὶ αὐτοὶ οἵτινες ἔχουσι τὴν πρόσοψιν ἐπιμελῶς ξεστήν, δεικνύουσιν, ὅτι εἶχον τὴν ἐπιφάνειαν ἐπιχεχρισμένην δι' ἀσθέστου. Μεταξὺ δὲ τῶν χωμάτων εὐρίσκονται διεσπαρμένα τεμάχια κονιάματος ἀσθέστου χρωματισμένου δι' ἐρυθροῦ διαφόρων ἀποχρώσεων καὶ σπανιώτερον δι' ἄλλων χρωμάτων. Εὐρέθησαν δὲ καὶ δύο μικρὰ τεμάχια ἐκ τοιχογραφίας ἀναγλύπτου. Τέλος προσθετέον ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ χώρου τοῦ ἀνακτόρου καὶ τῶν αὐλῶν εὕρισκον οἱ ἐργάται σχεδὸν καθ' ἑκάστην μικρότατα τεμάχια φύλλων χρυσοῦ, ἅτινα θὰ ἐπεκάλυπτον ποτε ἴσως ἀντικείμενα φθαρτῆς ὕλης. Τοιαῦτα δὲ χρυσᾶ φύλλα εὕρισκοντο καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χώρῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται «Χρυσόλακκος». Τὰ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εὐρεθέντα φύλλα ζυγίζουσι δύο περίπου γραμμάρια. Ἐγένοντο δὲ καὶ δοκιμαστικαὶ τινες ἐργασίαι ἐν τῷ περὶ χώρῳ, δι' ὧν κυρίως ἀνεκαλύφθη, ἐν τῇ θέσει «Ἀγία Πελαγία», σειρὰ σπηλαιωδῶν τάφων τῆς ὑστερομινωϊκῆς

ἐποχῆς. Εἰς τῶν τάφων ἐξηρευνήθη, ὅστις περιεῖχε πέντε πηλίνας λάρνακας, ὧν ἐκάστη περιεῖχεν ἓνα σκελετόν. Ὑπὸ τὰς λάρνακας εὐρέθησαν πέντε μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα. Ἐδαπανήθησαν διὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας δρ. 3,334,50.

Ἡ ἄλλη δὲ ἐν Κρήτῃ ἐν θέσει «Νίρου Χάνι» διὰ τοῦ κ. Ξανθουδίδου γενομένη ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψεν ὡσαύτως ἀνάκτορον, ὅπερ κατέχει χῶρον ὑπὲρ τὰ χίλια τετραγωνικὰ μέτρα καὶ συνίσταται ἐκ 40 περίπου ὀματίων διαδρόμων καὶ μυχῶν· ἔχει δὲ καὶ δύο αὐλὰς πλακοστρώτους, τὴν μὲν κατὰ τὴν ἀνατολικήν, τὴν δὲ κατὰ τὴν νοτίαν πλευράν. Εἶνε μικρόν τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, ὁμοιάζει ὅμως πρὸς τὰ ἄλλα γνωστὰ Κρητικὰ ἀνάκτορα, διότι ἔχει καὶ τοῦτο τὰς πλακοστρώτους αὐλὰς, τὸν θεατρικὸν ἢ λατρευτικὸν χῶρον, τοὺς διαδρόμους καὶ τοὺς μυχοὺς, τὴν φωταγωγὸν αὐλήν, τὰς συνεχεῖς ἀποθήκας μετὰ τῶν πίθων, τὰ γύφισιν ἐδώλια κατὰ μῆκος τῶν τοίχων, τὸ ἱερὸν τῶν διπλῶν πελέκεων, τὴν στοάν τῶν κίωνων, τὴν διάταξιν τῶν στοῶν καὶ τῶν παραθύρων ὁμοίαν καὶ τὰ ἀνώγεια διαμερίματα κ.λ.π. Ὅμοιάζει πρὸς τοῦτοις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὕλικῶν, εἶχε δὲ καὶ τοὺς τοίχους κεκοσμημένους γραφαῖς. Τῶν γενομένων δὲ κινητῶν εὐρημάτων πολλοῦ λόγου ἄξιοι εἶνε τέσσαρες μεγάλοι χαλκοὶ διπλοὶ πελέκες, ὧν ὁ μεγαλειότερος ἔχει μῆκος 1,175 μ. Εὐρέθησαν πρὸς τοῦτοις ἀγγεῖον ἐκ στεατίτου λίθου, τέσσαρες λαμπτήρες λίθινοι διακρινόμενοι ἐπὶ τεχνικῇ ἐργασίᾳ καὶ κομφοτήτῃ, ὑπέρτεροι πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Κρήτῃ εὐρεθέντων καὶ πεντήκοντα πήλινοι μεγάλοι βωμοὶ ἐντελῶς ὅμοιοι πρὸς τὸν πήλινον βωμὸν τὸν κατὰ χώραν εὐρισκόμενον ἐν τῷ μικρῷ ἱερῷ τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσσοῦ. Ἐπὶ πλέον εὐρέθησαν δέκα περίπου μεγάλοι πίθοι ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ἀνακτόρου, τεθραυσμένοι εἰς τε-

μάχια καὶ ἐλλιπεῖς, ἑκατοντάδες κυάθων καὶ πολλὰ ἀγγεῖα, οἰνοχοαί, πρόχοι, ἀμοφορεῖς, σκύφοι καὶ δοχεῖα διαφόρων σχημάτων, προσερχόμενα ἅπαντα ἐκ τῶν καλῶν χρόνων τῆς ὑστερομινωικῆς ἐποχῆς. Πολλὰ τούτων φέρουσι διακόσμησιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ φυτικού βασιλείου· μόνον ἓν ἀγγεῖον φέρει γραπτὰ θέματα θαλάσσια, ἥτοι Τρίτωνας ἐν μέσῳ φυτῶν θαλασσίων. Ἐδαπανήθησαν δρ. 5,051.

Περὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν τὰ 3 τεύχη τοῦ 1917, τὸ 4^{ον} τεύχος εὐρίσκεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Ἡ ἔκδοσις ὁμῶς τῶν Πρακτικῶν καθυστερεῖ, διότι εἰς τὰς παρεμβληθείσας δυσχερείας προσετέθησαν τώρα καὶ δυσχέρειαι ἐκ τῆς κρατούσης ἐν τοῖς τυπογραφείοις καταστάσεως.

Ἀνακοινοῖ πρὸς τοῦτοις τὸ Συμβούλιον τὰ ἐξῆς: Ἡ Ἑταιρεία, ἐπιθυμοῦσα νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν διάδοσιν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ εἰς τὴν διέγερσιν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, πρὸς δὲ (λαβοῦσα πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν ἐξ ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας) καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων, προέβη εἰς τὴν ἐνταῦθα ἰδρύσιν Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἣτις ἤρξατο ἤδη τῶν ἐργασιῶν τῆς καὶ λειτουργεῖ κανονικῶς. Λαβοῦσα δ' ὡσαύτως ἀφορμὴν ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς Συνταγματάρχου κ. Κατεχάκη, προέβη εἰς προπαρασκευαστικὰ ἐνεργείας πρὸς ἰδρύσιν καὶ λειτουργίαν Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἔργον ἔχουσαν τὴν ἐκτέλεισιν ἀνισκαφῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ δημοσιεύσιν

τῶν ἐλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἱστορικῶν μνημείων καὶ πρὸς τοῦτοις τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπισκευήν, ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἐπὶ πλέον τὴν δωρεὰν παρεχομένην εἰς πάντας διδασκαλίαν (γινομένην διὰ διαλέξεων) περιστρεφομένην περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἱστορίας.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΦΟΡΩΝ

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Ἀπὸ τοῦ 1914 ἀνασκαπτομένων τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀγορασθέντων τριῶν οἰκίσκων, κειμένων κατὰ τὴν ΝΑ. ἄκρην τῆς Ἀκροπόλεως ὡς καὶ τοῦ μεταξὺ χώρου τοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἀνήκοντος καὶ περατωθεισῶν πρὸ ὀλίγου τῶν ἐφέτος διενεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, συνοψίζομεν δι' ὀλίγων ἐνταῦθα τὰ ἀποτελέσματα τὰμέχρι τοῦδε ἐπιτευχθέντα, ἅπερ ἐδημοσίευσamen ἤδη ἐν τε τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι (1914-1919) καὶ ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ἡ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους θέσις δὲν ἦτο γνωστὴ, οὐδ' ἐφκίνοντό που λείψανα αὐτοῦ, ὥστε νὰ ὀδηγηθῇ ὁ ἀρχαιοδίφης πρὸς εὑρεσιν τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἐξε-τείνεται. Πολλὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ποιοῦνται μνεῖαν τοῦ Περικλείου ἰδρύματος, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ Λατίνου Βιτρούδιου (V 21) καὶ τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ Μυστηρίων σ. 38), οἵτινες καθώριζόν πως ποῦ ἔδει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ Ὁδεῖον.

Καὶ ὁ μὲν Ἀνδοκίδης λέγει: «ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου ἦν ὄρεᾶν ἀνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Ὁδείου καταβαίνοντας εἰς τὴν ὁρχήσιραν.»

Ὁ δὲ Βιτρούδιος ἀπκριθμῶν τὰ περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου λέγει τὰ ἑξῆς: «*Exeuntibus e theatro sinistra parte Odeum quod Themistocles ¹⁾ columnis lapideis dispositis navium malis et antennis e spoliis Persicis pertexit*».

Ταῖς μικρυρίαις αὐτῶν στοιχοῦντες προέδημεν μετὰ τὴν

---

¹⁾ Ἀντὶ Περικλέους, βεδαιῶς ἐκ λάθους μνήμη; (lapsus memoriae).

ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς Ἀκροπόλεως χώρου, εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν οἰκιῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν πρὸ πενταετίας, ἐξ ὧν ἐβεβαιώθημεν πλέον τελείως ἐκ τῶν σχετικῶν εὐρημάτων, ὅτι τὸ ζητούμενον εἶναι αὐτὸ τοῦτο ὥρισθη ἀναμφιβόλως ἡ θέσις τοῦ Ὁδείου.

Τὰ εἰς φῶς ἐκ τῆς πενταετοῦς ἀνασκαφῆς προελθόντα ἀπεδείχθησαν, ὅτι πράγματι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἱδρυμα τοῦ Περικλέους. Δυστυχῶς οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐπιγραφὴ εὐρέθη δυναμένη νὰ διαπιστώσῃ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὰ περισθάνοντα ἐρείπια τοῦ κυρίου, ὅσα κατὰ χώραν εἰσέτι κεῖνται, (διότι πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου ἐγκεκομμένων τοίχων, τῶν ἐπενδεδυμένων διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν σειρὰ ὅλη ἀνεκαλύφθη ἐπ' ἐσχάτων μετὰ τῶν ὀρθοστατῶν κατὰ χώραν, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο, κατὰ τὸν Πλούταρχον, οἱ περιθέοντες τὸ οἰκοδόμημα λίθινοι κίονες, ὡς καὶ τινων μαρμαρίνων ἐδωλίων φερόντων ἐπὶ τῆς προσθίου πλευρᾶς ἀνάγλυπτον γλαῦκα) διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι ὄντως εὕρισκόμεθα πρὸ τοῦ Ὁδείου. Οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη τῶν πάντων, κίωνων, βάθρων, ἐδωλίων καὶ λοιπῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν χρησιμοποιοθέντων εἰς μεταγενέστερα οἰκοδομήματα διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὡς ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ καὶ τῷ Διονυσιακῷ Θεάτρῳ καὶ ὡς ὕλικὸν ἐν τῷ διὰ μέσου τοῦ Ὁδείου διερχομένῳ Βαλερικανείῳ ἀκανονίστῳ τείχει, ὡς σημειοῖ ὁ Judeich (Topographie von Athen σ. 113) καὶ εἰς ἀδοξοποιήσιν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς δεσποσάντων τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος.

Τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην προσεπικυροῦσι καὶ τὰ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἀνασκαφῶν εὐρεθέντα στρώματα τέφρας καὶ ἡμι-κεκαυμένων ξύλων, πάχους 0,20, προερχομένων βεβαίως ἐκ τῆς καίσης ξυλίνης στέγης τοῦ οἰκοδομήματος, περὶ οὗ βεβαιοῦσιν ἡμᾶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκ Χαιρωνείας φιλοσόφου, τοῦ Πλαυτάρχου, λεγόμενα.

Ἐπίσης καὶ ἄπειροι κεραμίδες στέγης πήλιναι (στρωτήρες καὶ καλυπτῆρες) ἀνακαλυφθεῖσαι, διατηροῦσαι ἐτι ἔχον πυρᾶς, ἐβεβαιώθη ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Περικλείους χρόνους. Αὗται

οὐδαμῶς ἄλλως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ ἀποδοθῶσιν ἢ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ συμμετέσχον τῆς γενομένης ἐν αὐτῷ πυρκαϊᾷ.

Ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο καὲν ἐπὶ τῆς ὑπὸ Σύλλα καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν (86 π. Χ.), ἀνιδρύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίης Ἀριοβαρζάνου, ὡς ἀναγράφει ἡ ἐπὶ κίονος περιτωθεῖσα ἀνθημιακὴ ἐπιγραφή (I. g. III, 541). Πόσον κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν χρόνον διετετρήθη τὸ Ὁδεῖον ἀκριβῶς δὲν γινώσκομεν· σῶζεται ὅμως ὑλικὸν αὐτοῦ ἐντοιχισθὲν εἰς τὴν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου σκηνήν, ἣτις ἐχρησίμευσεν ὡς προμαχῶν κατὰ τοὺς ἐσχάτους Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ἦτοι τὸν Ε'. ἢ καὶ Γ' μ. Χ. αἰῶνα.

Ἐπίσης εἰς 1 καὶ 2 μέτρα ἄνωθεν τῶν ἀνακαλυφθέντων θεμελίων αὐτοῦ εὔρομεν πολλοὺς χριστιανικοὺς τάφους τοῦ Γ' καὶ Ζ' αἰῶνος, ἦτοι τεφροδόχους λαγύνους καὶ πίθους φέροντας ὅστ' αὖ μικρῶν παιδῶν καὶ ἐν αὐτοῖς πηλίνους λύχνους μετ' ἐκτετυπωμένου σταυροῦ ἐν τῷ ἄνωθι κοίλῳ· ὥστε ἀσφαλῶς εἶ· κάζομεν ἐκ τούτων ὅτι τὸ Ὁδεῖον κατεστράφη μεταξὺ τῶν χρόνων τοῦ Ε'. καὶ Γ'. ἢ καὶ τοῦ Ζ' μ. Χ. αἰῶνος.

Ἐκ τῆς τοῦ ἔτους τούτου ἀνασκαφῆς ἐβεβαιώθημεν πλέον καὶ περὶ τοῦ σχήματος τοῦ Ὁδείου, ὄντος παραλληλογράμμου καὶ οὐχὶ περιφεροῦς, ὡς ὑπετίθετο ὑπὸ τῶν κακῶς ἐρμηνεύντων τὰ τοῦ Πλουτάρχου. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὡς λέγει ὁ Πλουτάρχος καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν, ἦτο παραλληλόγραμμον, διὰ πολλῶν κεκοσμημένον στύλων, οἵτινες ἦσαν ἔσω καὶ ἔξω τῆς σκηνῆς σύναμα δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς σειρᾶς τῶν ἐδωλίων κατὰ ῥυθμὸν στοᾶς περιθεούσης τὸν περίβολον (πρό. καὶ Βιτρούδιον V 6. 4), μόνον δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν ἦτο περικλινὲς ἀπολήγον εἰς κωνικὸν σχῆμα, κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Ξέρξου, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ κωμικοὶ ἐν χλεύῃ παρέδωκαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους πρὸς τοῦτο. Καὶ εἰς τὸ ἐπὶ ἰονίσματος εἰκονιζόμενον Ὁδεῖον (ὄρ. εἰκ. ἐν. AE 1914 σελ. 147) παρatreῖται ὅτι παριστᾷ παραλληλόγραμμον στοᾶν μετὰ κιονοστοιχείας πέριξ, μόνον δὲ πρὸς τὰ ἄνω συγκλίνει ἡ ξυλίνη

αὐτοῦ στέγη ἀπολήγουσα εἰς κῶνον. Τοιοῦτον σχῆμα ἀπεκάλυψαν ἡμῖν καὶ αἱ ἀνασκαφαί, ἧτοι στοὰν παραλληλόγραμμον περιθευμένην πέριξ διὰ λιθίνων κίωνων, οἱ ὀρθοστάται τῶν ὁποίων εὐρέθησαν κατὰ χώραν.

Ἡ ἀποκάλυψις τῆς στοᾶς ταύτης καὶ ἡ κατὰ μῆκος τῆς κορυφῆς τοῦ κοίλου, ἧτοι ἡ τῆς γραμμῆς τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς τοῦ διαζώματος διάταξις, ὥς βλέπομεν τοῦτο ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς βορείας καὶ δυτικῆς πλευρᾶς, συμφωνοῦσι πληρέστατα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Βιτρουδίου λεγόμενα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ δικτάξεως, Τὸ κοῖλον δὲν ἦτο ἀμφιθεατρικόν, ἀλλὰ τετράγωνον. Συνεπῶς, ἐπειδὴ μουσικαὶ παραστάσεις ἐν αὐτῇ ἐτελοῦντο, διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ὡς εἰς τὰ θέατρα αἱ ἔδραι ἡμικυκλικῶς διατεθειμέναι ἀπέναντι τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ κατελάμβανον πᾶσαν τὴν πέριξ στοάν. Ἐν δὲ τῇ ὀρχήστρᾳ ὑπῆρχον μόνον ἔδραι τῶν μουσικῶν, ὥς ἐν τῇ μικρῇ θεάτρῳ τῆς Πομπηῆς (πρὸς. εἰκ. 1837 ἐν Baumeister Denkmäler) δι' ἧ καὶ ὁ Πλούταρχος λέγει αὐτὸ «πολύεδρον»

Κατόπιν τούτου δυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου, ἧτοι ἐπὶ τοῦ διαζώματος, ὅπερ διαθέει πέριξ τὴν στοάν καὶ ὅπερ ἐσχηματίσθη δι' ἀποκοπῆς τοῦ μαλακοῦ βράχου ὀρίζοντίως, ἐκεῖ ὑπῆρχον κίονες, οἵτινες ὑπεδάσταζον τὴν στέγην ὀπισθεν τῶν ὁποίων ἦσαν αἱ σειραὶ τῶν ἐδωλίων διὰ τοὺς θεατὰς, ἀκριβῶς ὡς ἐν τῇ Βουλευτηρίῳ τῆς Πριήνης.

Τὴν γνώμην ταύτην παραδέχονται καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι καθ' ἡγήνηται Καδδαδίας, Knackfuss καὶ Ὁρλάνδος.

Εἰς ὕψος δὲ 3 περίπου μέτρων, εἰς ὃ ἐλειάνθη ὁ βράχος, ἔξετείνεται δι' ἐπενδύσεως τοῦ στηθαίου δι' ὑμηττίων πλακῶν καλύπτειν αὐτόν, οὐχὶ λεῖον ὄντα, εἴτα ἤρχετο πλατὺ 1 1/2 μέτρ. περίπου τὸ διαζῶμα ἢ ὁ λεγόμενος «περίπατος» ὀπισθεν δὲ ὑπῆρχον τὰ μαρμάρινα ἐδῶλια, ὧν εὗρομεν περὶ τὰ δεκαπέντε ἐν ὅλῳ, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν. Ταῦτα δέ, ὡς ἀλλαχοῦ εἵπομεν, φέρουσι κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαυκᾶ. Τὸ σύνολον τοῦτο τοῦ κτιρίου ἐκκλύπτετο ὑπὸ τῆς ξυλίνης στέγης ἐχούσης σχῆμα σκηνῆς, κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς

τοῦ Πέρσου μονάρχου. Καὶ τὰ μὲν ἀνώτερα βάθρα τὰ πρὸς τὸν βράχον δὲν περιεσώθησαν, ὥς μὴ καλυφθέντα ὑπὸ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως καταφερομένων χωμάτων, ἐλπὶς ὅμως ὑπάρχει μεγίστη, ὅτι τὰ κατώτερα, τὰ πρὸς Α. καὶ Μ. ἐδώλια, θὰ εὐρεθῶσι πιθανῶς ἐντὸς τῶν χωμάτων κάτωθι τῶν προσκειμένων οἰκιῶν, ὧν ἀπαλλοτριουμένων καὶ κατεδαφιζομένων θὰ ἐνεργηθῇ συστηματικώτερα ἀνασκαφή, μέλλουσα νὰ δικαιώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ προσπάθειά πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ Περικλείου Ὁδείου, ὑπὲρ οὗ τόσα ἐδαπάνησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Καὶ ταῦτα ἐν συνόλῳ ὑπῆρξαν τὰ μέχρι σήμερον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τῆς πενταετοῦς ἀνασκαφῆς ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀναμφισδότητον πλέον ἐσωτερικὴν διάταξιν τοῦ Ὁδείου. Ἦδη ἐναπόκειται πλέον εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἡ περαιτέρω ἐργασία, χάριν τῆς ὁποίας ἀπὸ πενταετίας τοσαῦτα ἐδαπανήθησαν, ἵνα διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τῶν παρκειμένων οἰκιῶν ἐπεκταθῇ ἡ ἀνασκαφή πρὸς Μ. καὶ οὕτως ἀποκαλυφθῇ πρὸς τιμὴν τῆς Ἑταιρείας τελείως τὸ α'. ἔργον τοῦ Περικλέους, ἔστω καὶ ἐν ἐρειπιακῇ κατastάσει.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΑΙΩΩΝΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

(Πιρναρῆ καὶ Ἀλυκῆ Γλυφάδας) (¹)

Εἰς τὰς ἄνω ὀριζομέναις θέσεις ἠπλοῦτο ὁ ἀρχαῖος δῆμος τῶν Αἰζωνέων, οὗ συνέχειαν ἀπετέλουν αἱ Αἰζωνικαὶ Ἀλαὶ πέραν τῆς Βούλλας κατὰ τὸν ἐκεῖ Ἀγ. Νικόλαον. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπεχειρήθησαν, τὸ μὲν ἵνα εὗρεθῇ ἀγροτικὴ τις οἰκία (εἶχε προηγηθῇ ἀνασκαφὴ ὑπ' ἐμοῦ τοιαύτης οἰκίας ἐν Καρελλᾷ τῆς ἀρχαίας Παιανίας τῆς ὑπένερθεν), τὸ δὲ ἵνα ἐξακριβωθῇ κατὰ πόσον οἱ πολλοὶ ἐν τῷ μέρει τούτῳ τύμβοι ἐκ χαλίκων δικαιολογοῦσι τὸ ἐν τῷ Γερμανικῷ χάρτῃ πολλάκις διδόμενον αὐτοῖς ὄνομα Grabhügel.

α') Ἀνασκαφὴ τύμβου καὶ περιφεροῦς κίσματος.

Ἀνέσκαψα λοιπὸν ἐνταῦθα κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Γλυφάδας καὶ τῆς Βούλλας, μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Πιρναρῆς τύμβον ἐκ χαλίκων ἔχοντα διάμετρον 20 μ., ὕψος δὲ 4,50 μ. Ἔτεμον αὐτὸν ἐπὶ δύο τρίτῃ περίπου τῆς διαμέτρου, χωρήσας καὶ ἔξω τῆς περιφερείας κάτω μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου. Οὐδὲν λείψανον ταφῆς εὔρον. Ὀλόκληρος ἀπετελεῖτο ἐκ λίθων, ὧν οἱ μείζονες ἦσαν ὡς κρηπίς, κάτω, οἱ δ' ἄλλοι μικρότεροι, ἵκανὸν δὲ πλῆθος εἶχε περίπου μέγεθος καρβύου!

Μεταξὺ τῶν λίθων συνέλεξα σποράδην διάφορα ὄστρακα ἀγγείων, ὧν πολλὰ εἶνε μυκηναϊκά, ὑψιπέδων κυλίκων καὶ ἄλλων μικρῶν ἢ μεγάλων γραπτῶν ἢ καὶ ἀγράφων ἀγγείων,

(¹) Ὁρ. Milchhöfer Text z. d. Karten von Attika III-IV σ. 18 Lolling, Athen Mitteil, IV 193 ες.

τινὰ γεωμετρικά, ἐλάχιστα κορινθιακὰ (πυξίδος μετὰ οἰνόχρου χρώματος), ληκύθου κοιλίαν, ὥτα κύλικος τῶν μελανομόρφων καὶ ἄλλα τινά, πάντα χαρακτηριστικὰ τεκμήρια κατερχόμενα μέχρι τοῦ 500 π. Χ. τὸ πολὺ.

Οἱ τύμβοι οὗτοι πολλαχοῦ εἶνε πυκνοὶ κατὰ συστήματα ἢ ἐν γραμμῇ κείμενοι, φαίνονται περίπου σύγχρονοι, τὸ δὲ ὕλικόν αὐτῶν εἶνε ὅμοιον πρὸς τοὺς λίθους τοὺς πληροῦντας τὰ περίεξ χωράφια τῶν ἀδελτέρων νῦν γεωργῶν. Πιστεύω, λοιπόν, ὅτι ἐσωρεύθησαν πρὸς καθαρισμόν τῶν ἀγρῶν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πεισιστράτου καὶ ἴσως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μαρτυροῦσι δὲ πρῶτον περὶ τῆς πολιτικῆς εὐρωστίας τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηναίων ἐξασφαλίζοντος ἐν τοῖς μεμαχρυσμένοις ἀγροῖς καὶ δὴ κατὰ τὴν παραλίαν ἄνετον τὴν ἐπιμελῇ γεωργίαν, («eifrige Bodenkultur» Milchhöfer ἐν *Karten v. Attika* Text, Heft II σ. 22), δεύτερον περὶ τῆς δημωφελοῦς διοικήσεως τῶν χρόνων ἐκείνων ⁽¹⁾ καὶ τρίτον περὶ τῆς μεγάλης τότε ἐκτάσεως τῆς δουλείας· διότι τόσον ἐντατικὴ καλλιέργεια καὶ τόσον τελεία κάθαρσις τῶν ἀγρῶν (οἱ χάλικες κατὰ τὸ $\frac{1}{8}$ τοῦλάχιστον εἶνε μεγέθους καρύου) ἀπαιτεῖ οὐ μόνον πολλὰς χεῖρας ἀλλὰ καὶ ἀφειδῇ αὐτῶν χρῆσιν.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι καὶ θρησκευτικὸς λόγος ἐπεκούρει τῇ γεωργικῇ φιλοτιμίᾳ· διότι ἐντεῦθεν τῆς Γλυφάδας πρὸς τὸν Ἁγ. Κοσμάν (τὴν Κωλιάδα ἄκραν) ὑπάρχουσιν ὅμοιοι τύμβοι ἐν τόπῳ πεδινῷ ἀλλὰ μὴ ἔχοντι χῶμα, ἅτε ἀποτελουμένῳ ἐκ συνεχοῦς βραχύδους αὐτοφυοῦς πλακός, ἐνθα οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγρός, εἰμὴ ἀπωτέρω που. Διὰ τοῦτο ὑπομνηστικῶς τὴν γνώμην τοῦ Usener, *Archiv für Relig.—Wiss.* 1904,

(1) Πρὸλ. Ἀριστοτ. Ἀθ. πολ. 16 καὶ τὰ παρὰ Sandys συγγενῇ χωρία, οἷς προσθετέον Πλουτ. Ἠθ. 552 Α. «Ἀλλὰ Γέλωνα γ' ἴσμεν καὶ Ἰέρωνα τοὺς Σικελιώτας καὶ Πεισιστρατον τὸν Ἱπποκράτους, ὅτι πονηρίᾳ κτησάμενοι τυραννίδας, ἐχρήσαντο πρὸς ἀρετὴν αὐταῖς, καὶ παρανόμως ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἐλθόντες, ἐγένοντο μέτριοι καὶ δημωφελεῖς ἄρχοντες, οἱ μὲν εὐνομίαν τε πολλὴν καὶ γῆς ἐπιμέλειαν παρασχόντες αὐτοὺς τε σώφρονας τοὺς πλείους καὶ φιλεργοὺς ἐκ πολυτελῶν καὶ λάλων κατασκευάσαντες· Γέλων δὲ κλ.

275 ἐρμηνεύοντος τοὺς τοιοῦτους ἔρμακας ὡς δέσμευσιν τῶν κακῶν δαιμόνων ὑπὸ τοὺς λίθους καὶ οὕτω ὡς ἀνάθεςιν τοῦ τόπου εἰς τοὺς θεοὺς πρὸς ἐπίτευξιν εὐφορίας πρὸλ. καὶ Gruppe Mythol. 887, σημ. 4.

Ἐκ τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν περίχωρον τύμβων ἀξιοσημείωτον νομίζω ἓνα κείμενον παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον. Ἐν τῇ σῶματι τούτου, ἀλλ' ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ πέριξ ἐδάφους, εἶχον κατασκευασθῇ κατὰ τὸν Δ' πιθανῶς αἰ. π. Χ. τάφοι διὰ μεγάλων πλακῶν μαρμάρου καὶ πώρου, κατασκευέντες καὶ συληθέντες κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τῆς νῦν ἐκατονταετηρίδα.

Τὸ μέγα πλῆθος τῶν μυκηναϊκῶν ὁστράκων τοῦ τύμβου ἡγαγέ με νὰ ἀναζητήσω συνοικισμὸν ἢ τάφους ἀναλόγους ἐν τοῖς πέριξ. Ἀληθῶς δ' εὔρον δύο συστάδας σπηλαιωδῶν μυκηναϊκῶν τάφων ἐν ὁμαλῇ σχετικῶς ἐδάφει παρὰ τὴν Ἀλυκὴν τῆς ἐκεῖ Πούντας, πάντων (περὶ τοὺς 50 περίπου) σεσυλημένων ἀπὸ 70ετίας καὶ ἐντεῦθεν, ὡς λέγουσιν, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι σκαφαὶ θὰ ἐγένοντο πρὸ 30ετίας. Τούτων εἰς εἶνε ἀξιωμαγημόνευτος, διότι ἔχει δρόμον οὐχὶ ἀνοικτὸν ἄνω ἀλλὰ κλειστὸν ἥτοι συριγγώδη. Ἐκ τούτων τῶν τάφων προέρχονται πιθανῶς τὰ μυκηναϊκὰ ἱαγγεῖα, ὅσα εὐρίσκονται ἐν μουσείοις τῆς Εὐρώπης ὡς προερχόμενα ἐξ Ἀλυκῆς τῆς Ἀττικῆς (π. χ. τοῦ Βερολίνου: Furtwängler, Beschreib. d. Vasensamml. I ἀριθ. 14-18, 23, 25-32, 35-37, 39-44 ἀγορασθέντα τῷ 1881).

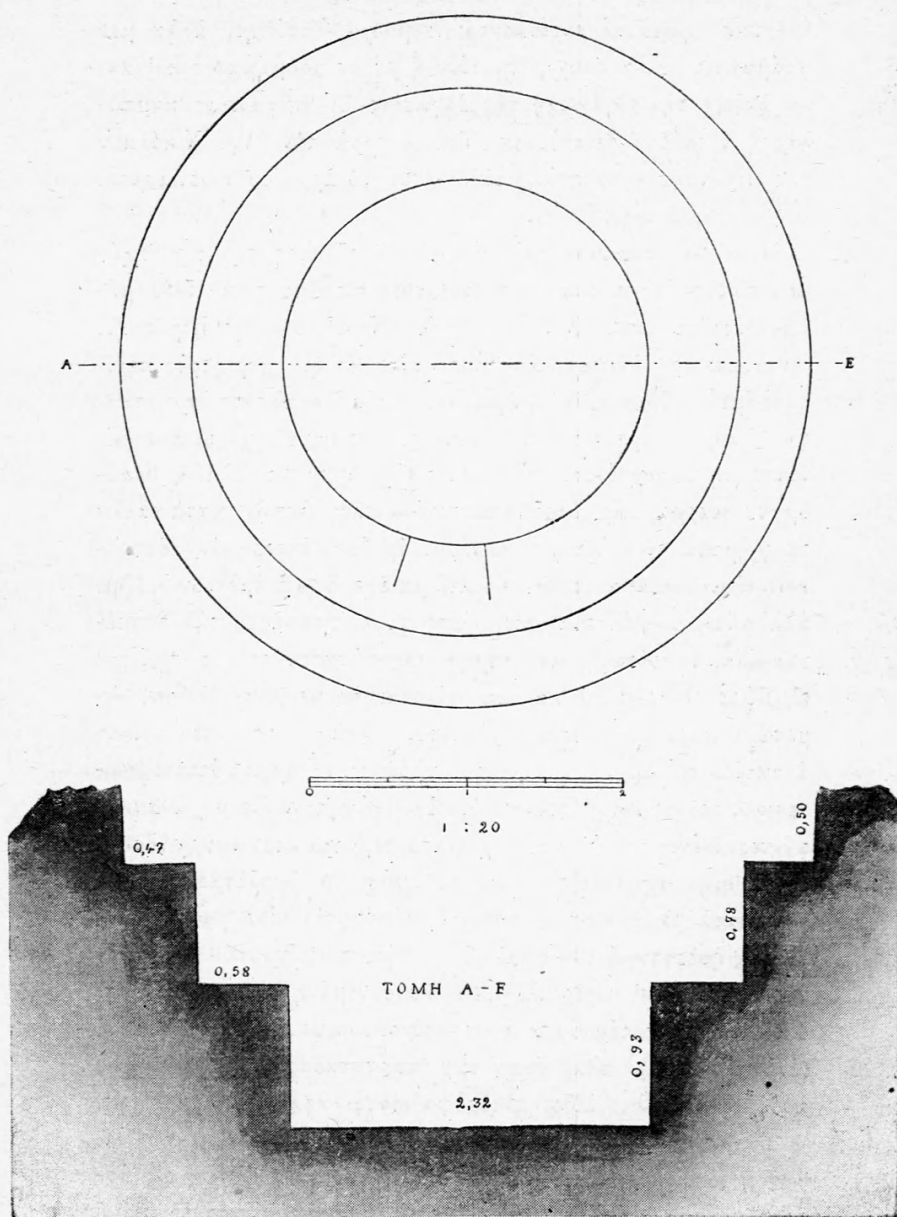
Διὰ πολλῶν δοκιμαστικῶν τάφων ἀνεζήτησα ἀσύλητόν τινα, ἀλλὰ ματαίως. Ὁ τόπος ἀνήκει εἰς τὴν Βούλλαν, ἣτις εἶνε συνέχεια τῆς Γλυφάδας καὶ κτῆμα τῆς Μονῆς Πετραῖ (Ἀθηνῶν).

Ἐπάρχουσι καὶ δύο σειραὶ ταφικῶν θαλάμων ὑπερεχόντων τοῦ πέριξ ἐδάφους, ἀλλὰ τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἄδεια τῶν τυμβωρύχων, ὥστε καὶ οὗτοι πάντες εἶνε κατεσκαμμένοι, πέριξ δ'

ἐν τοῖς χώμασιν εὐρίσκονται τεμάχια λατύπης, ἄλλα μὲν γράμματα τι, ἄλλα πτυχὴν ἱματίου ἢ μέρος κοσμήματος καὶ ἄλλα ἀπλὴν τὴν εὐγένειαν τῆς ἐργασίας δι' ἐπιφανείας καμπύλης ἢ ἐπιπέδου δεικνύοντα. Ταῦτα παρὰ τὸν Ἀγ. Νικόλαον τῆς Πιρναρῆς, ἐνθα πολλὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου συνουκισμοῦ.

Ἐξω τῶν ταφικῶν τούτων στίχων ἐλκυσε τὴν προσοχὴν μου τυμβοειδές τι ἀνάχωμα, κείμενον εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων περίπου πρὸς ΝΑ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Πιρναρῆς. Ἡ ἀνασκαφή ἔδειξεν, ὅτι τοῦτο εἶνε κτίσμα περιφερὲς περιβαλλόμενον ἔξωθεν ὑπὸ χωμάτων, ἐν οἷς διεκρίνοντο ἵχνη σκαφῶν λαθραίων βεβαίως. Τὰ ἐντὸς τοῦ κτίσματος χώματα ἐφαίνοντο μὴ ταραχθέντα. Ἐν αὐτοῖς εὐρέθησαν ἐπιπολαίως θραύσματα μαρμαρίνων ὑδριῶν ἐπιταφίων ἀναγλύπτων· κατὰ τὰλλα τὰ χώματα εἶνε ἱκανῶς καθαρὰ, ἐρυθρά, ἐστερημένα ὀστράκων εἰ μὴ κεράμων τινῶν. Τὸ κτίσμα ἔχει ἄνω διάμετρον 5.45μ. ἀλλ' αὕτη συστέλλεται δῖς, ὥστε τὸ κτίσμα ἔχει τὴν ἐπομένην (εἰκ. 1) ἀτόψιν καὶ τομήν. Ὁ ἀνώτατος τοίχος σφῆζεται εἰς ὕψος 0.10-0.50 καὶ ἀποτελεῖται ἐκ μειζόνων λίθων, ὧν μεταξὺ παρεμβάλλονται μικρότεροι κατὰ τρόπον τεκτονικὸν ἀνακτέον εἰς καλοῦς ἐλληνικοὺς χρόνους. Οἱ χαμηλότεροι ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐνδον (ἔξωθεν δὲν ἐγυμνώθησαν, ἅτε μὴ ἀνασκαφέντες) ἐνέχουσιν, ὡς καὶ τὰ χώματα, τεμάχια κεράμων χονδρῶν. Ὁ πυθμὴν σχηματίζεται διὰ τοῦ φυσικοῦ ὠμαλισμένου βράχου κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅσον δὲ μέρος δὲν εἶνε βράχος εἶνε ἔδαφος ἡσθεστωμένον ὡς καὶ ἡ ἐντὸς ὕψις τοῦ τοίχου 0.93. Πρὸς Ν ἀνοίγεται οἶονεῖ θυρὶς πλ. 0.48 διευρυνομένη πρὸς τὰ ἔξω ἐφ' ὅσον χωρεῖ διατέμνουσα τοὺς τοίχους· δὲν ἐκαθαρίσθη ὅλη, (ἐνέχει λίθους), ἀλλ' ἔχει τὰς παραστάδας ἐπικεχρισμένας ἀσδέστω. Πολλοὶ λίθοι ἐντὸς φαίνονται κεκαυμένοι μετρίως.

Τί ἦτο τὸ κτίσμα τοῦτο, ἀγνοῶ. Ἡ μετρία καὺσις τῶν λίθων ἢ τινῶν λίθων τῶν τοίχων θὰ ἡδύνατο νὰ ὠθήσῃ εἰς ἐρμηνείαν τοῦ κτίσματος ὡς ἀσθεστοκαμίνου, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ «ἀνεμολόγος» θυρίς· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀντίκειται ὡς ἀνερμή-

Είχ. 1 Κάτοψεις καὶ τομὴ περιφεροῦς κτίσματος Αἰξωνῆς

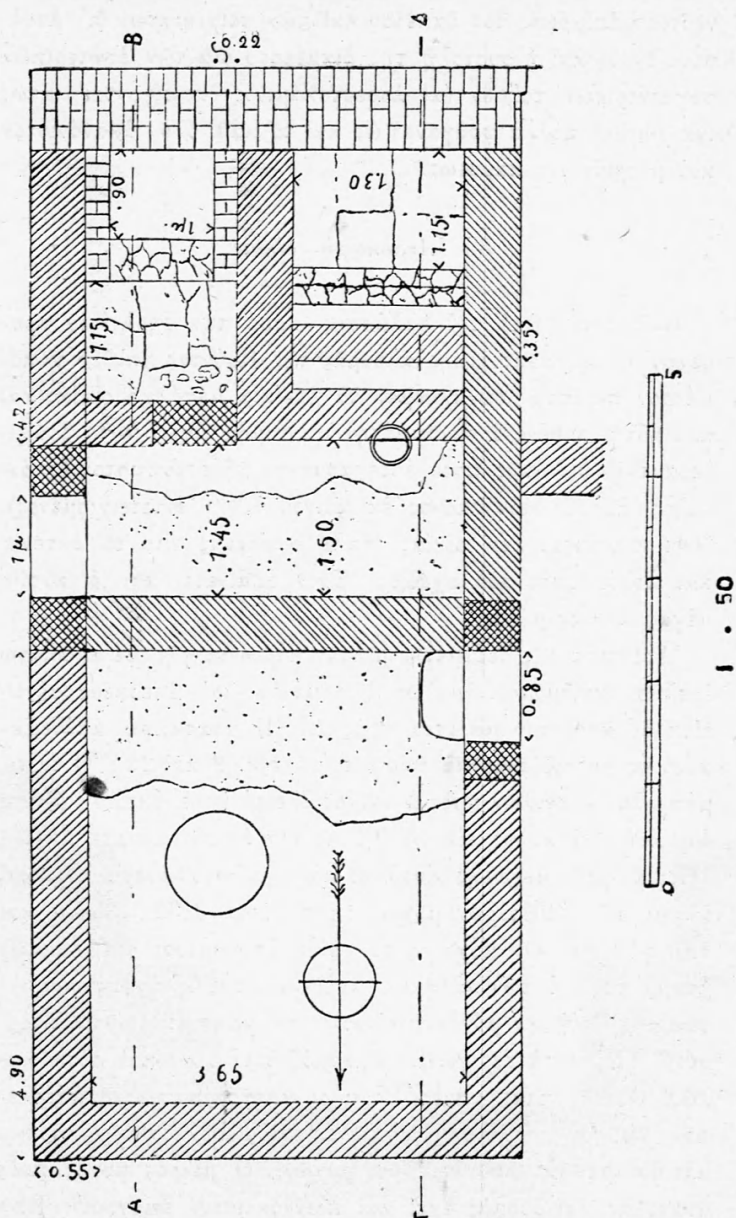

νευτος ἢ ἐπὶ χρισίς τοῦ θαπέδου καὶ τῶν τοιχωμάτων δι' ἀσδέστου ἔνδον καὶ ἡ συστολή τῆς δικμέτρου διὰ τῶν ἐσωτερικῶν συγκεντρικῶν τοίχων (αἱ ἀσδεστοκάμιναι διανοίγονται κάτω, ἵνα χωρῶσι πολλὰ φρύγανα) ὡς καὶ τὸ καθ' ὅλου ἀκανόνιστον καὶ μέτριον τῆς καύσεως.

β') Ἀνασκαφή οἰκίας.

Βαδίζοντες ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηρὰν ἐν προσεκβολῇ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Πούντας ἐπὶ ἓν χιλιόμετρον περίπου συναντῶμεν τὰ εἰρεῖπια μεγάλης οἰκίας καὶ παρ' αὐτὴν βαθέως ἀνεσκαμμένην ὑπὸ τυμωρούχων ἐν τῷ βράχῳ δεξαμενὴν θολωτῶς ποτε ἐστεγασμένην ἀσδεστόκτιστον (σπόνδυλος ἀρραβδῶτου κίονος ἐκ κοινοῦ λίθου ἐντετειχισμένος). Ὅτι πρόκειται περὶ οἰκίας, ἀπλῇ ἀπόδειξις ἦτο τὸ ἐκτενὲς καὶ πολὺ πλοκον τοῦ σχεδίου, ὅσον ἐφαίνετο, καὶ ὁ αὐτόθι μέγας λίθινος μύλος.

Ἀριστερὰ τῆς δεξαμενῆς μικρὸν κύρτωμα γῆς φέρει ἐπάνω εἰρεῖπιον κτίσματος ἀμελῶς ἐκτισμένου καὶ ἐπεσκευασμένου εἶτα δι' ἀσδέστου μάλιστα πρὸς Α. Ἡ ἀνασκαφή ἀπέδειξεν αὐτὸ ὡς ἐμφανίζεται διὰ τοῦ σχεδίου (εἰκ. 2 καὶ 2α). Ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς Δ τοίχος ἔλειπέ ποτε, ἐκτίσθη δὲ ἐπὶ ψηφιδωτοῦ ἐδάφους (εἰκ. 3). Τὸ κτίσμη λοιπὸν ἄλλοτε ἀπετελείτο ἐκ μιᾶς μεγάλης αἰθούσης διὰ ψηφιδωτοῦ ἐστρωμένης καὶ δύο μικρῶν βαθυτέρων μυχῶν πρὸς νότον ($1,32 > 1,15$ καὶ $1,00 \times 0,90$). Οἱ μυχοὶ οὗτοι εἶνε ἐστρωμένοι διὰ πλாகῶν μαρμάρου ἢ ὀπτῶν πλίνθων, περικλείονται δι' ὀρθομαρμαρώσεως, ἧς λείψανα μόνον σφίζονται, καὶ χρησιμοποιοῦσιν ἀσδεστον, ἥτις κατὰ τὰς γωνίας ἐφραμόζεται λοξῶς καὶ οὕτω καλῶς, ὥστε γίνεται φανερόν, ὅτι οἱ κατασκευάσαντες ἀπέδλεπον νὰ συγκρατήσωσιν ὑγρὸν τι ἐντὸς τῶν βαθέων τούτων καὶ δυναμένων νὰ αποκλεισθῶσι μυχῶν. Ὁ μικρὸς μυχὸς πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἔχει καὶ πλινθόκτιστον ἐνίσχυσιν. Εἶνε πιθανώτατον, ὅτι οἱ μυχοὶ οὗτοι εἶνε λουτήρες, διότι ἔχουσιν

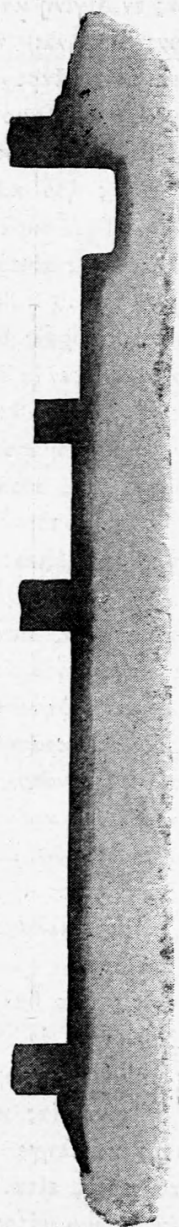

Εἰκ. 2. Κάτοψις μέρους οἰκίας ἐν Αἰξωνῇ Ἀττικῆς.

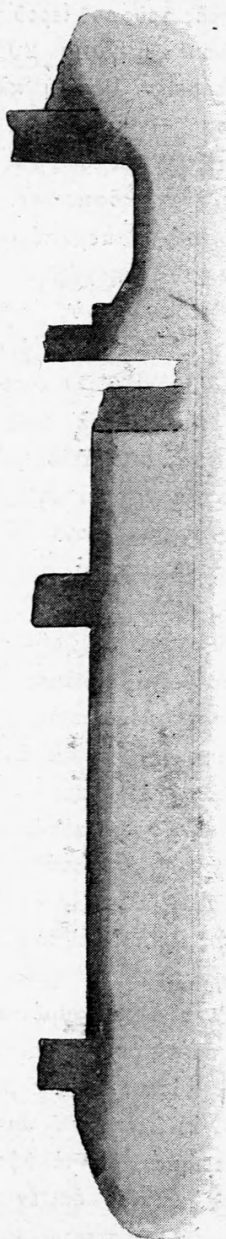
ὁμοιότητά τινα πρὸς τοὺς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφαιᾶς ἐν Αἰγίνῃ καὶ πρὸς τοὺς πηλίους (Priene 292 ἐξ. Τίρυνς Μυκῆναι) ἢ μαρμαρίνους (Μουσεῖον Βόλου) πλὴν τῆς διὰ τοὺς ἄκρους πόδας κοιλότητος. Ὁ μικρότερος μυχὸς ἔχει προθάλαμον πλακόστρωτον μεῖζονα καὶ ἴσως ἐπὶ τοῦ τοίχου 0.42 ἦτο θύρα παρὰ τὸν μέγαν λίθον, ὅστις καὶ παραστάς αὐτῆς ἦτο καὶ τὴν γωνίαν τοῦ τοίχου περαιτέρω ἐσχημάτιζε. Τὴν θύραν ταύτην ὑποδηλοῖ καὶ ἡ ὑποχώρησις τοῦ ψηφιδωτοῦ τῆς αἰθούσης (εἰκ. 3). Ὁ μεῖζων μυχὸς ἔχει πρὸς Β τοῦ τοίχου 0.35 ἕτερον τοίχον, ἀφ' οὗ χωρίζεται διὰ βαθέως στενοῦ χώρου, ἐν ἐκένωτα μέχρι βάθους 1 μ. Ὁ αὐτόθι πίθος, οὐχὶ ἀνωφελὴς ἐν λουτρῷ, ἐτέθη βαθέως μετὰ βλάβης τοῦ τοίχου, ὅστις ἦτο ἴσως ἄχρηστος κατὰ τὴν τελευταίαν χρῆσιν τοῦ κτίσματος, ὅτε θὰ ἐκλείετο ὁ μυχὸς διὰ τοῦ τοίχου 0.35 ἔχοντος θύραν ὑψηλότερον τῆς στάθμης τοῦ ἐδάφους. Ὁ βλαβεὶς ὑπὸ τοῦ πίθου τοίχος εἶνε σύγχρονος τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ ἐξικνεῖται μόνον μέχρις αὐτοῦ.

Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οἰκοδομήματος πρὸς βορρᾶν, ὡς εἶπομεν, ἀπετέλει ποτὲ ἓνα θάλαμον ψηφιδωτῶς ἐστρωμένον καὶ ἔχοντα εἴσοδον πρὸς Δ (πλὴν ἔνδον ἐγγὺς ἀντὶ ψηφιδωτοῦ), ἀλλ' ἔπειτα διηρέθη εἰς δύο, ὧν ὁ βόρειος ἐκράτησε τὴν ἀρχικὴν θύραν, ὁ δὲ νότιος προσέλαβε νέαν πρὸς ἀνατολὰς (πίθος ἔξω τεθαμμένος πρὸ αὐτῆς, κεκαλυμμένος δὲ διὰ κροκαλοπαγοῦς πλακός). Αἱ παραττάδες ἀμφοτέρων τῶν θυρῶν εἶνε μονόλιθοι ἐπὶ ἱκανὸν ὕψος. Ὁ κτισθεὶς πρὸς διαίρεσιν τοῦ δωματίου μεσότοιχος ἰδρύθη ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ τούτου κατηδαφίσθη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ πλεῖστον.

Τὸ ψηφιδωτὸν εἶνε βεβλαμμένον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς θαλάμοις, τοῦτο δ' ἐπέτρεψε νὰ ἐρευνησῶμεν βαθύτερον ἐν τῷ βορείῳ θαλάμῳ. Εὗρομεν δὲ εἰς βάθος 0.40 ὑπὸ τὸ ψήφωμα ἐτέραν στρώσιν ἐξ ἀσδέστου, ἄμμου λεπτῆς θαλασσίας καὶ τετριμμένων κεράμων, εἰς τὸ ὕψος δὲ ταύτης κατέληγε τὸ στόμιον φρέατος κτιστοῦ ἐπὶ ἓν μέτρον βαθύτερον, εἴτα δὲ ἐσχηματισμένου ἐν τῷ στερεῷ βράχῳ ἐπὶ ἓν ἀκόμη μέτρον

ΤΟΜΗ Α - Β

ΤΟΜΗ Γ - Δ

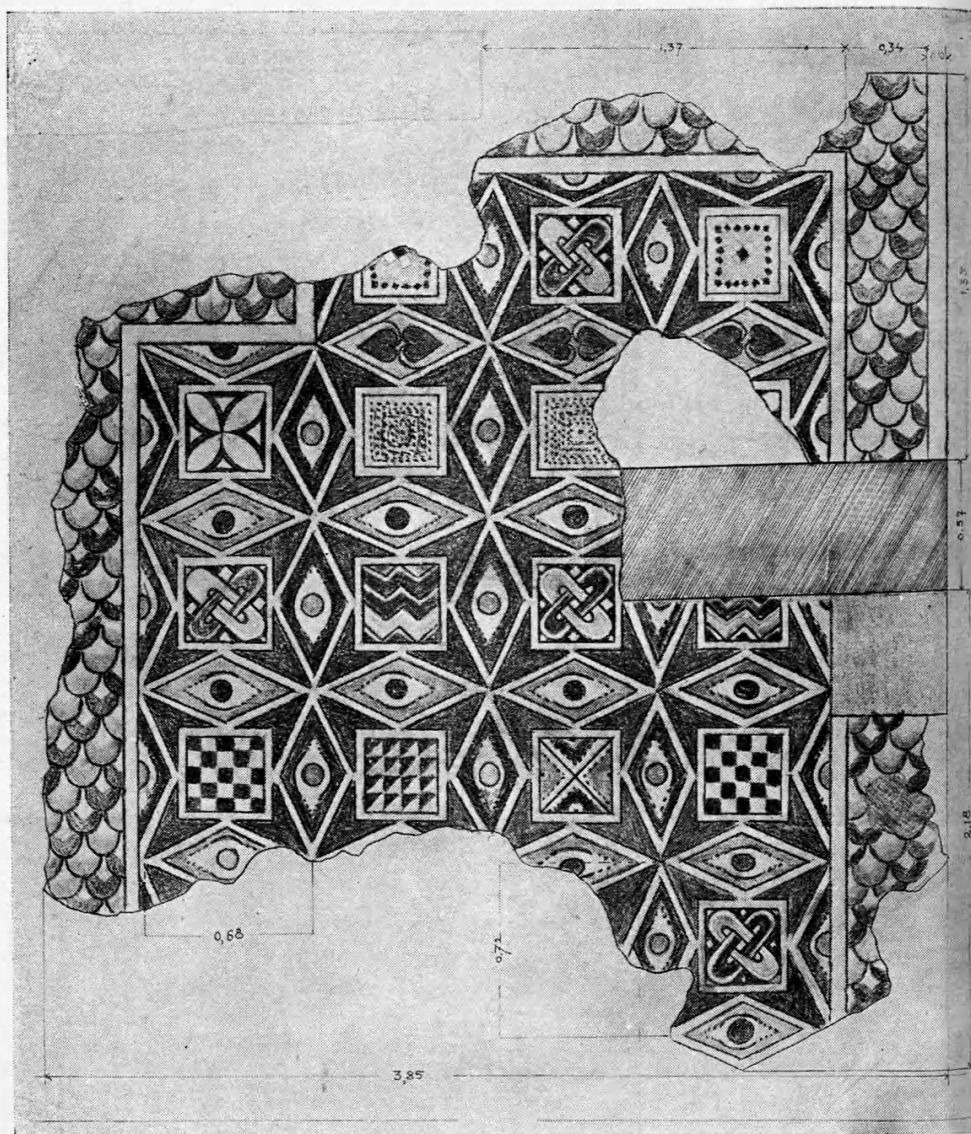
Είχ. 2α Τμήμα του οικόδομηματος είχ. 2.

βαθύτερον ὅμως τὸ πέτρωμα εἶνε μαλακὸν (ὥς καὶ ἐν τῇ γείτονι τυμβωρυχημένῃ δεξαμενῇ) καὶ ἀπέπεσαν τὰ τοιχώματα, ὥστε τὸ βάθος διανοίγεται σιροειδῶς· ἕνεκα δὲ κινδύνου πτώσεως τῶν τοιχωμάτων δὲν ἐκαθάρισα αὐτὸ ὅλον ἀλλ' ἤρκεσθην νὰ διακόψω τὴν ἐργασίαν εὐθὺς ὥς εἰς βάθος 4.10 ἀπὸ τοῦ στομίου ἀνέδλωσεν ὕδωρ. Ἐν τοῖς χώμασιν ἐλάχιστα ὕστρακα ἀγγείων ῥωμαϊκῶν, πλείονα δὲ κεράμων χονδρά.

Οὕτω γίνεται φανερόν, ὅτι κατ' ἀρχάς τὸ δάπεδον τοῦ κτιρίου τούτου ἢ ἄλλου τινὸς παλαιοτέρου ἦτο 0,40 ταπεινότερον καὶ ἐχρησιμοποιοῖ τὸ φρέαρ, ἔπειτα ἐκτίσθη ἢ διερρυθμίσθη οὕτω τὸ οἰκοδόμημα, ὥστε τὸ δάπεδον στρωθὲν 0.40 ὑψηλότερον ἐκάλυψε τὸ φρέαρ καὶ προσέλαβε ψήφωμα. Ὁ νότιος τοίχος τότε ἦτο ὁ τεμνόμενος ὑπὸ τοῦ πίθου πρὸς Β. τοῦ δυτικοῦ λουτρικοῦ μυχοῦ. Τὸ κλειστὸν φρέαρ τότε θὰ ἀντικατέστησεν ἡ ἀνεσκαμμένη νῦν δεξαμενὴ. Κατὰ τινα χρόνον ἔπειτα διερρυθμίσθησαν τὰ πράγματα ἄλλως: ὁ θάλαμος βίχ τοῦ ψηφιδωτοῦ διηρέθη εἰς δύο, ὁ νότιος τοίχος κατηδαφίσθη ἐν μέρει, μετερρυθμίσθησαν δ' οἱ μυχοὶ τῶν λουτήρων καὶ γενικῇ τῶν τοίχων ἐπισκευῇ δι' ἀσθέστου ἐγένετο. Τὸ ἔδαφος ἔξω τοῦ κτιρίου κατὰ τὴν τελευταίαν καὶ ἴσως καὶ τὴν προτελευταίαν περίοδον ἔκειτο ὑψηλότερον ἢ τὸ ψηφιδωτὸν (οἱ τοῖχοι πρὸς Α καὶ Δ δὲν ἦσαν ὄρατοί, τότεν εἶνε ἀμελῶς ἐκτισμένοι), ἀλλὰ πρὸς νότον ἔνθα ὁ τοίχος θὰ ἦτο νεόδομος, διεμορφώθη δι' ἐπιστροφῆς ὀπτῶν πλίνθων ἀμέσως παρὰ τὸν τοίχον τοῦ κτίσματος.

Ἄν τὴν κατασκευὴν τοῦ φρέατος καὶ τὴν καταστροφὴν ἀποδώσωμεν εἰς πρωῒμους μ. Χ. Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, τότε ὁ μέγας θάλαμος ὁ ψηφωτῶς ἐστρωμένος θὰ εἶνε τῶν πρωῒμων χριστιανικῶν χρόνων, ἡ δὲ τρίτη καὶ τελευταία περίοδος τοῦ οἰκοδομηματος ἔτι νεωτέρα, ἃς εἴπωμεν βυζαντινὴ. Καθ' ἅπαντας τοὺς τοὺς χρόνους κατεκείτο ἡ παραλία αὕτη, ἥτις νῦν ἀπὸ τοῦ Φαλήρου μέχρι καὶ πέραν τοῦ Σουνίου μένει ἀκατοίκητος, ἐπεὶ δὲ συμβαίνει νὰ εἶνε μοναστηριακὸν κτῆμα, δὲν ἀνετράπη δ' ἀκόμη ὁ ἀναχρονιστικὸς νόμος ὁ κωλύων τὴν μεταδίδασιν εἰς ἰδιώτας καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρησιμοποίησιν καὶ ἐκμετάλ-

Εἰκ. 3. Ψηφιδωτὸν τοῦ οἰκοδομήματος; εἰκ. 2 καὶ 2α.

λευσιν αὐτοῦ. Ὅτι ἡ δευτέρα περίοδος ἀνάγεται εἰς ῥωμαϊκοῦς ἤτοι πρωτοχριστιανικοῦς χρόνους, δεικνύει τὸ ψηφιδωτὸν (εἰκ. 3).

Πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κτιρίου ἀναχωρεῖ τοίχος καὶ ἴσως καὶ ἄλλοι ἀναχωροῦσιν ἄλλοθεν ποθεν (δὲν ἐγένετο ἔρευνα), συνδέοντες αὐτὸ πρὸς ἄλλα μέρη τοῦ οἴκου μεγάλου οἰκοδομήματος, ὧν ἀνεσκάψαμεν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἕτερα 4 δωμάτια σποράδην, χωρὶς νὰ εὕρωμεν ἀξιόλογόν τι. Ἐπισκευαί τινες εἶνε βυζαντιακαὶ ὡς καὶ πηλὴν σφραγὶς (ἄρτων, προσφορῶν χριστιανικῶν) φέρουσα σταυρόν. Ἐν τῷ κέντρῳ ἐνὸς δωματίου εὗρέθη ὄρυγμα πλευρᾶς 1 μέτρου καὶ βάθους 0.50 ἀγνώστου μοι σημασίας. Ὅτε διεκόπη ἡ ἐργασία, ἔκλεισα τὸ φρέαρ καὶ ἐπέχωσα ἐλαφρῶς τὸ ψηφιδωτόν.

Παρὰ τὴν παλαικκὴν ὁδὸν καὶ 25 μ. περίπου πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ὀλίγον πέραν τοῦ ξενοδοχείου τῆς Γλυφάδας ἐσκάψαμεν πρὸς ἐξαγωγήν φαινομένου μαρμάρου· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε παραστάς θύρας κτιρίου, κολοβὴ ἄνω, ἄδρῶς πως εἰργασμένη. Πρὸ αὐτῆς εὗρέθη τὸ ἐπίκρανον πεποιημένον μετὰ βραχέος κυματίου ἐκ στήλης ἐπιτυμβίου μαρμαρίνης καὶ σφῆζον ἐπὶ τῆς νῦν στενῆς πλευρᾶς (ἔνθα ἀπεξεσμένον τὸ κυμάτιον τῆς πρῶτης στήλης, τὰ γράμματα

Π Η Σ

Μ Ο Υ

Αἰξων] Ε Υ Σ

Τὸ δάπεδον πρὸ τῆς παραστάδος ἐστρωμένον διὰ πλακῶν μαρμάρου, ἔνδον δὲ δι' ὀπτῶν πλίνθων καὶ εἰς ὕψος ἀνώτερον κατὰ 0.05μ.

Μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ στήλης ἐπιτυμβίου ἐντεταειχισμένης ἐν τῷ συνοικισμῷ τῆς Γλυφάδας (οἰκία Χρ. Πάσχου). Ἐχει ὕψος ἴσως 2.40μ. ἀλλ' ὁρατὸν εἶνε μόνον 1.95. πλ. 0.58—

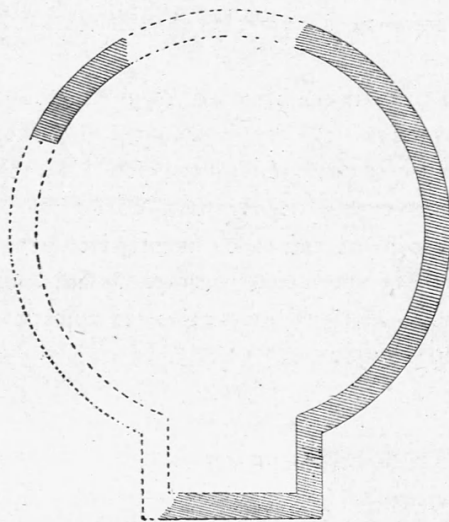
0.61 καὶ πλεόν καὶ πάχος 0,24. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἄνω ἔχει κυμάτιον, ὑπ' αὐτὸ ἐπιγραφὴν

ΟΚΛΗΣΣΗΛΩΝΟ.= Τιμ]οκλῆς Σήλωνος,

ὑπ' αὐτὴν δύο ῥόδακκας (ἕνα δὲ εἰς τὰς ἐκατέρωθεν στενὰς πλευρὰς τῆς στήλης) καὶ ὑπ' αὐτοὺς στέφανον μύρτου, ὡς ἐσχηματίσθαι.

γ' «Ἰερὸς κύκλος.»

Εἰς τὸν κοιλίσκον τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Πούνταν (πρὸς τὴν Γλυφάδαν), ἔνθα θὰ ἦτο ὁ λιμὴν τῶν Αἰζωνέων, ἀμέσως παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπάρχει κύκλος (εἰκ. 4) ἐσχηματι-

Εἰκ. 4.

σμένος διὰ διπλῆς σειρᾶς ἀντινώτων μεγάλων ὀγκολίθων, ἔχων διάμετρον 30 μέτρων περίπου, ὅστις διὰ τὴν βαρεῖαν ταύτην φράξιν δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀλώνιον, ἀφ' οὗ μάλιστα ἔχει καὶ γωνιώδη παρέκκλινιν πρὸς τὴν γῆν, ἐν ᾗ εἶνε ἀνοικτός (νῦν τοῦλάχιστον) πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ κύκλος δὲν

σφίζεται ὁλόκληρος, ἡ παραλιακὴ ἀκατάσκευος ἀκόμη ὁδὸς διατέμνει αὐτόν, τὸ δὲ δεξιὸν τῷ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὁρῶντι-μέρος αὐτοῦ εἶνε κατεστραμμένον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἡ ἴσως κρύπτεται ἐν μέρει ὑπὸ τῶν σχοίνων. Ἡ δι' ἀντινῶτων λίθων κτίσις εἶνε συνήθης πάλαι, ἀλλὰ ὑψηλότερον ὁ φραγμὸς οὗτος θὰ ἦτο ἐκτισμένος πιθανῶς διὰ πλίνθων ὁμῶν. Τὸ μέγεθος τῶν λίθων αἰνίττεται παλαιοὺς χρόνους.

Ἡ θάλασσα μόλις ἀπέχει 10 μ. ἀπὸ τοῦ κύκλου τούτου, πιστεύω δέ, ὅτι οὗτος ἦτο ἡ ἀγορὰ τοῦ δήμου, εἰς ἣν ἐκομίζοντο ἐκ τῆς θαλάσσης ἀμέσως τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας, τοῦ-ψον τὸ σύνθηες (πρὸλ. C I gr. II, 2,960 ὀψαριοπωλεῖον) ὅθεν κυριολεκτεῖται τὸ (ὀ)ψάρι(ον) παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἰχθύων. Ἡρνήθην τὴν ὑπαρξίν πάλαι κυκλικῶν ἀγορῶν ἐν ταῖς Θηβαϊκοῖς μου (= Ἀρχ. Δελτ. 1917) σ. 372₄ καὶ πρέπει νὰ διορθώσω τὴν πλάνην μου. Ὁ Wilhelm ἐν Jahreshefte 1909, 134 ἐξ. μνημονεύει παραδειγμάτων, οἷον τὸ ἐξ Ἐρυθρῶν «ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ εἰς τὸν κύκλον στήσαι τὸ Ζηνὸς τὰγοραῖο τὴν δευτέραν πρυτανίην» καὶ τὸ Ig II 604 «ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν Ἡρακλείῳ τῷ ἐν κύκλῳ ἐν Χολαργέων». Κυκλικὴ δ' εἶνε καὶ ἡ ἀγορά, ἣν περιγράφει ὁ Ὅμηρος Ἰλ. Σ 497 ἐξ καὶ καλεῖ «ἱερὸν κύκλον». Περὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἰθакησίων λέγει (Ὀδ. ζ 267), ὅτι ἦτο «θύτοισι λάεσαι κατορχέεσσ' ἀραρυῖα» καθὼς δηλ. ἡ τῶν Αἰξωνέων. Λείπουσιν ὅμως ἐνταῦθα οἱ ξεστοὶ λίθοι, ἐφ' ὧν ἐκάθηντο οἱ Φαίακες ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῶν (θ, 6), ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἱσχυρισθῶμεν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξαν.

Ἡ ἐξεδροειδὴς γωνιώδης πρὸς ἐκκλισίαν ἴσως ἐχρησίμευε διὰ τὴν ἄλλην χρῆσιν τῆς ἀγορᾶς ἥτοι διὰ τὰς συνόδους τῶν δημοτῶν, δι' αἷς ἐκυριολεκτεῖτο ἡ λέξις ἀγορὰ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἐλλ. ἀρχαιότητος, καὶ διὰ τὰς δίκας, αἵτινες ἐπὶ Ὀμήρου ἐγίνοντο ὡς αὐτῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ (Ὀδ. μ. 439 ἐξ. Ἰλ. Α 807, II. 387 Σ. 497 ἐξ.).

Ὅτι πρόκειται ἀληθῶς περὶ ἀγορᾶς, φαίνεται καὶ ἐκ τού-

του, ὅτι αἱ παράλιοι πόλεις συνήθως ἐποιοῦν τὴν ἀγορὰν εἰς τὸν λιμένα, ὥς καὶ νῦν, ὥστε κατέληξεν ἐνιαχοῦ ἡ λέξις ἀγορὰ νὰ σημαίνει λιμένα, ὥς ἐν Θεσσαλίᾳ (Ἡσύχ. λ. ἀγορά). Λέγει δ' ὁ Vitruvius 1, 7, 1 «si erunt moenia secundum mare, area, ubi forum constituitur, eligenda proxime portum». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἰθακήσιοι (Ὁδ. ζ 263 ἐξ.)⁽¹⁾ παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν λιμένα εἶχον τὴν ἀγορὰν.

Καὶ οἱ Φαίακες δ' εἶχον ἀγορὰν «ἣ σφιν παρὰ νηυσὶν τέτυκτο· ἐλθόντες δὲ καθίζον ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν πλησίον» (Θ. 5 ἐξ.) ὁμοίως δὲ πιθανώτατα καὶ οἱ Πύλαιοι (γ, 4 ἐξ.).

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόλῃος,
λεπτὴ δ' εἰσιθμῇ νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
(265) εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν τι ἑκάστῳ.
ἔνθα δὲ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν ποσιδῆιον ἀμφίς,
ῥυτοῖσιν ἄλᾳσσι κατωρυγέεσσ' ἀραρυῖα.
ἔνθα δὲ νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσιν
πείσματα καὶ σπεῖρα καὶ ἀποξύνουσιν ἐρετμὰ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΑΛΥΖΙΑΝ

Ἡ κατὰ τὸν Μύτικον τῆς Ἀκαρνανίης ἐνεργηθεῖσα δι' ἐμοῦ ἀνασκαφή τῆς Ἑταιρείας σκοπὸν εἶχε τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βορείως τοῦ χωρίου παρὰ τὸν λιμένα τοποθετουμένου ἱεροῦ τοῦ Ἡρακλέους. Ἰδοὺ τί γνωρίζομεν περὶ τοῦ τόπου ἐκ τοῦ Στράβωνος (I, 21): « Ἀπὸ δὲ Λευκάδος ἐξῆς Πάλαιρος καὶ Ἀλυζία τῆς Ἀκαρνανίας εἰσὶ πόλεις, ὧν ἡ Ἀλυζία πεντεκαίδεκα ἀπὸ θαλάσσης διέχει σταδίους, καθ' ἣν ἐστὶ λιμὴν Ἡρακλέους, ἱερὸς καὶ τέμενος, ἐξ οὗ τοὺς Ἡρακλέους ἄθλους, ἔργα Λυσίππου, μετῆνεγκεν εἰς Ῥώμην τῶν ἡγεμόνων τις, παρὰ τόπον κειμένους διὰ τὴν ἐξημίαν». Τὸν Λιμένα τοῦ Ἡρακλέους, μετὰ τὴν βεδάκιν ὧς ἐξ ἄλλων εἰδήσεων τοποθέτηται τῆς Ἀλυζίας παρὰ τὴν Καντήλαν, ἔχομεν ἀνκμφισθητῶς ἐπὶ τοῦ βορείως τοῦ Μύτικα ὀρμίσκου, ὅστις σήμερον λέγεται Βοῦλκος, τὸ δὲ τέμενος ὑπεδείκνυν τὰ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ πελεκημένα μάρμαρα, τὰ φαινόμενα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Ἀλλ' ἡ ἀνασκαφή οὐδὲν ἀπέδωκεν εὐρημα σχετικὸν πρὸς τὸ Ἡράκλειον. Ἀνεκκλύφθη τετράγωνος κρηπίς ἔχουσα πλευρὰν 9,30 μ. καὶ τέσσαρας βαθμίδας, περικλείουσα κατεστραμμένην σκροφάγον. Περὶ τὸ κρηπιδώμα τοῦτο ἀνευρέθησαν διάφορα μάρμαρα, δικτηρούμενα καλῶς, ὀρθοστάται, δόμοι, ἐπιστύλις μετὰ ζωοφόρου ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου, καὶ γείσα Ἰωνικά, ἐπιτρέπονται γενικῶς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ μνημείου. Τοῦτο θὰ εἶχεν ἐξωτερικὸν πηρόμοιον πρὸς τὸ τοῦ Μουσουλείου καὶ ἄλλων Μικρασιατικῶν τάφων. Ἐπὶ τῆς κρηπίδος δηλ. θὰ ἀνυψοῦτο ὑψηλὴ βάσις μετὰ ὀριζοντίων γείσων καθ' ὅλας τὰς

πλευρὰς καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως θὰ ἡγείρετο νάϊσκος. Τοῦτον ὑποδεικνύουσιν ὀρθοστάτι μικρότεροι, κιονόκρανα Ἰωνικά] καὶ ἀκρωτηρίων συντρίμματα. Ἐν τούτων, γωνιαῖον, διετηρήθη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος εἰς 37 τεμάχια καὶ μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας πρὸς συγκόλλησιν. Διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας μέλλει νὰ ἀποδῇ μετὰ τὴν συγκόλλησιν ἀξιολογώτατον ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα καὶ κτήμα τοῦ Ἑθν. Μουσείου πρωτότυπον. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο περιέχει καὶ τὰς καλυτέρας διὰ τὴν χρονολογίαν τοῦ μνημείου ἐνδείξεις. Ἐπειδὴ ἡ ἐπεξεργασία τῶν φύλλων τῆς ἀκάνθης ὁμοιάζει μεγάλως, μάλιστα κατὰ τὴν ἰδιόρρυθμον θάλασιν αὐτῶν εἰς ὀρθὰς γωνίας, πρὸς ἐκείνην τῶν κιονοκράνων τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξέδρας Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, οἱ χρόνοι τοῦ μικροῦ Μουσουλίου τῆς Ἀλυζίας δὲν θὰ εἶναι παλαιότεροι τοῦ β' ἡμίσεως τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος.

Περὶ τὸ σχετικῶς μεγалоπρεπὲς τοῦτο ἐπιτάφιον μνημεῖον ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι τάφοι καὶ κατασκευαὶ πολλαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Τὸ μνημεῖον, ὡς φαίνεται, ἦτο εἰς τὸν τόπον μοναδικὸν διὰ τὸ ὥραϊον ὄλικόν αὐτοῦ, ὅπερ ἦτο μάρμαρον τῆς Πεντέλης. Ἀλλὰ τότε ποῦ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ Ἡράκλειον, ὅπερ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα εἶχε τόσον πλοῦτον καὶ σπουδαιότητα, ὥστε νὰ δοθῇ παραγγελία σπουδαίου ἀναθήματος εἰς τὸν μέγαν Λύσιππον;

Εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπαντῶμεν ἀδιστακτικῶς ἀπὸ τοῦδε. Εἰς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄλικου εἶχον συντελεσθῇ μερικαὶ τοῦλάχιστον ἐκ τῶν κατασκευῶν τοῦ Ἡρακλείου, ἐξ οὗ κατασκευάσθη μετὰ τὴν κατερείπωσιν ἢ καταστροφὴν τοῦ ἱεροῦ τὸ μνημεῖον ἐπιφανοῦς προσώπου τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος. Διότι ἱκανὰ ἐκ τῶν μαρμάρων παρουσιάζουσι τὴν ἀφανῆ πλευρὰν καλύτερον κατὰ πολὺ εἰργασμένην ἢ τὴν ὄψιν. Ἐπειτα συνελέχθησαν ἱκανὰ συντρίμματα βάθρων μετὰ ὥραιστάτης Ἀττικῆς βάσεως λαμπρὰς ἐργασίας τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὰ βάθρα ταῦτα πιθανώτατα θὰ ἐδάσταζον τοὺς περιφήμους ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ ἐπιφανὴς Ἀλυζιεὺς ἦ ξέ-

νος δυνάστης ἐχρησιμοποίησε τὸ ἄχρηστον ἀπομείναν ὕλικόν τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ. Ἐννοοῦμεν προσέτι καλῶς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Στράδωνος ἀναφερομένην ἐρημίαν τῶν τόπων καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀπόσπασιν τοῦ σπουδαίου ἀναθήματος ἐγκατάλειψιν τοῦ ἱεροῦ.

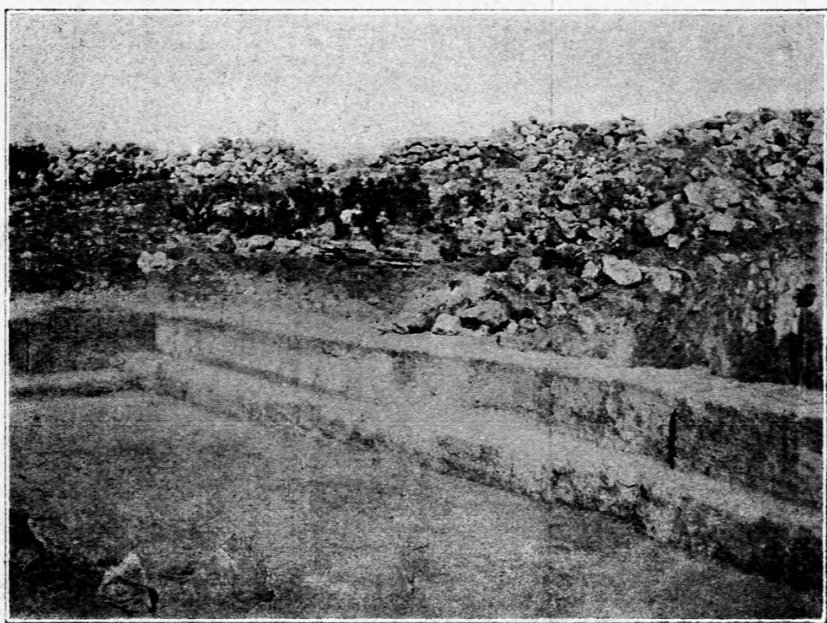
Ἡ περικιτέρω ἔρευνα περὶ τοῦ Μουσωλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ θὰ συνεχισθῇ δι' ἐπαναλήψεως τῆς ἀνασκαφῆς.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΑΛΛΙΟΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τὸ ὑπὸ ἔρευναν ἐν Μαλλίοις ἀνάκτορον κατέχει πολὺ μεγαλύτεραν ἔκτασιν ἢ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας πρὸ ἐτῶν ἀγορασθὲν ἔδωκε, διὰ ταῦτα περιωρίσθη κατ' ἀνάγκην εἰς δοκιμαστικὰς μᾶλλον ἀνασκαφάς.

Οὐχ ἦν τινος ἡ μέχρι τοῦδε ἐργασία ἔδειξεν, ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ ἀνακτόρου εὐρυτάτου μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς.

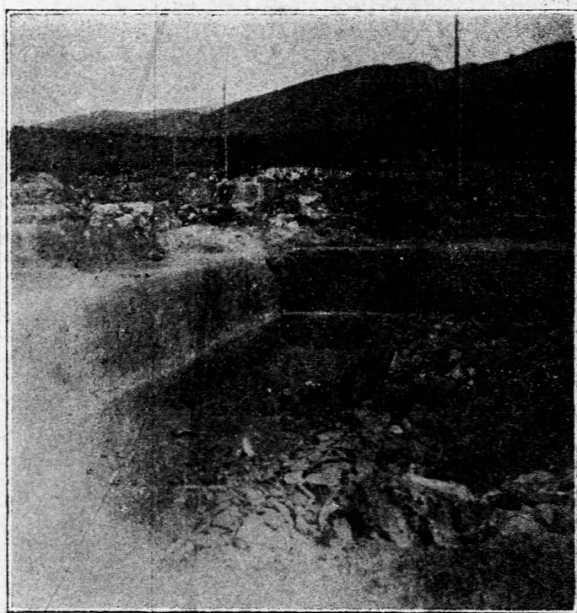

Εἰκὼν 1.

Διὰ 8—10 ἐργατῶν ἐργασθεῖς ἐπὶ τρία δεκαπενθήμερα ἀπεκάλυψα πολλὰ μέρη τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων τῶν ἀνακτόρων. Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦ πρὸς δυσμᾶς τοίχου εἶναι ἐκτισμένον διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων, εἶδους ἀσβεστολίθου ἢ πώρου λίθου περιέχοντος πολλήν ἄμμιον καὶ διὰ τοῦτο καλουμένου ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων **ἀμμούδια** (εἰκ. 1).

Αἱ ἄρμογαὶ τῶν λίθων ἀκριδέστανται. Καίτοι δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῶν εἶναι ἐπιμελῶς ἐξεσμένον, οὐχ ἤττον ἐκκαλύπτετο διὰ χρίσματος ἀσδέστου. Ἐξώθεν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ τοίχου γύρω ὑπάρχει εὐθυνηρίχ. Πρὸ ταύτης δὲ πλακόστρωτον ἐκ πλακῶν ἀκκονίστων.

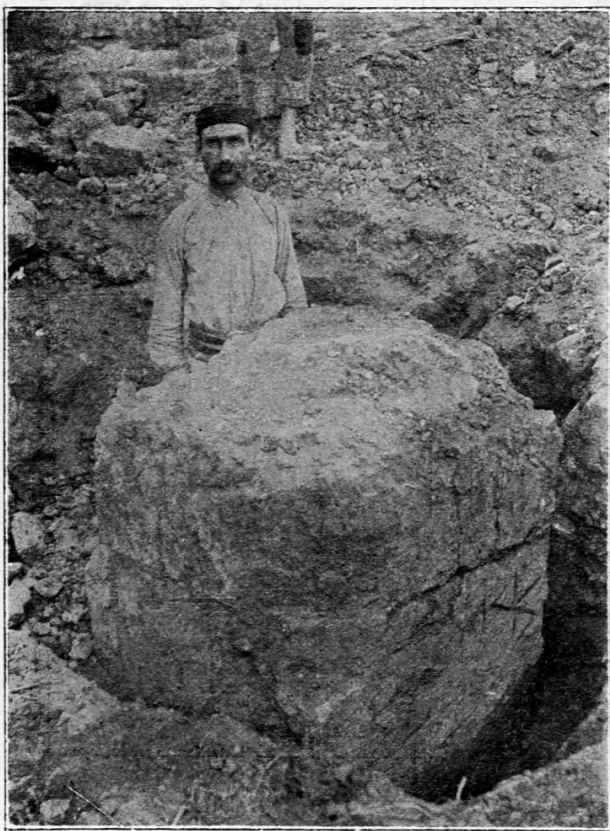
Ἐπίσης ἀπεκαλύφθη μέρος τοῦ πρὸς νότον (εἰκ. 2. καὶ 6) ἐξωτερικοῦ τοίχου, ἐπίτης ἐπιμελοῦς ἐργασίας μετ' εὐθυνηρίας πολὺ στενῆς (0,05 μ.).

Εἰκὼν 2.

Ἐπίσης ἀπεκαλύφθη καὶ μέρος τοῦ πρὸς βορρᾶν ἐξωτερικοῦ τοίχου. Οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι παρουσιάζουσι παντοῦ τὰς συνήθεις εἰς τὰ Μινωϊκὰ κτίρια προεξοχάς. Ἐφ' ὅσον φαίνεται μέχρι τοῦδε τὸ ἀνάκτορον θὰ εἶχε μῆκος μεγαλύτερον τῶν 80 μέτρων. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι δεικνύουσι μόνον τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀνακτόρων, διότι τῶν

μὲν ἄλλων πλευρῶν μέρη μόνον ἀπεκαλύψαμεν, τῆς δὲ ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἔχνη, καὶ ταῦτα οὐχὶ βέβαια. Πλὴν τῶν περιφερικῶν τοίχων μεγάλων καὶ παχυτάτων, ἐνῆχου μέχρι δύο μέτρων καὶ 30 ἐκτοστῶν ἀπεκαλύφθη ἐπίσης τὸ ἀνώτε-

Εἰκὼν 3.

ρον μέρος τετραγώνου στήλης, ἥς ἐκάστη πλευρὰ ἓν μέτρον, εἶναι δηλ. διπλασία σχεδὸν τῶν ἀναλόγων στηλῶν ἐν Κνωσῶ. Ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν πρειᾶς εἶναι κεχαρᾶγμένον τὸ σημεῖον τοῦ διπλοῦ πελέκεως (εἰκ. 3).

Πανταχοῦ εὐρίσκομεν διεσπαρμένα μεταξύ τῶν χωμάτων τεμάχια κονιάματος ἀσθέστου, κεχρωματισμένου δι' ἐρυθροῦ διαφόρων ἀποχρώσεων καὶ σπανιώτερον δι' ἄλλων χρωμάτων.

Εὐρέθησαν καὶ τεμάχια φέροντα ἔγχνη τοιχογραφίας, ἀλλὰ πολὺ μικρά. Ἀξία σημειώσεως εἶναι δύο μικρὰ τεμάχια κονιάματος ἐκ τοιχογραφίας ἀναγλύπτου, χρώματος πρασίνου.

Οἱ τοῖχοι, ἐφ' ὅσον φαίνονται ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντων μερῶν, εἰσὶν ὠκοδομημένοι ὡς ἑξῆς: Εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι εὐθὺς ἐπὶ τῆς θεμελιώσεως ἐκτίζοντο διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων καταλαμβανόντων τὸ ἥμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τοῦ πάχους αὐτῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ τοίχου πρὸς τὰ ἔσω συνεπληροῦτο διὰ λιθοδομῆς ἐκ λίθων λογάδων μετ' ἀφθόνου πηλοῦ.

Συνήθως ὑπάρχει εἰς δόμος ξεστῶν λίθων μεγάλων, σπανιώτερον δύο ἢ καὶ τρεῖς τοιοῦτοι. Ἐξωτερικῶς οἱ τοῖχοι ἔχουσιν εὐθυνηρίαν, οὐχὶ ἴσου πάχους εἰς πάσας τὰς προσόψεις τῶν ἀνακτόρων. Εἰς τὴν δυτικὴν πρόσοψιν ἡ εὐθυνηρία, ἔχουσα πλάτος 0,45 περίπου καὶ ἴσον ὕψος ἀπὸ τοῦ πλακοστρώτου τῆς αὐλῆς ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς πρόχειρον κάθισμα.

Εἰς τὸν νότιον τοῖχον προέχει μόλις 0,05. Ὑπὲρ τοὺς ξεστοὺς λίθους ἡ οἰκοδομὴ ἐξηκολούθει διὰ μικρῶν λίθων καὶ μεγάλων ὠμῶν πλίνθων.

Κατὰ τὴν πυρκαϊάν, ἥτις ἀπετέφρωσε καὶ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα τέως ἀποκαλυφθέντα Μινωϊκὰ ἀνάκτορα, τὰς μὲν πλίνθους ὥπτησε καὶ κατέστησεν αὐτὰς σκληροτάτας, τοὺς δὲ λίθους μετέβαλεν εἰς ἄσβεστον, ἥτις καὶ αὕτη ἀνελύθη κατόπιν διὰ βροχῶν καὶ ἐσκληρύνθη ἐνῆα χρόνῳ μέχρις ἀπολιθώσεως διὰ τοῦ χρόνου καὶ συνεσωμκτώθη μετὰ τῶν πλίνθων οὕτως, ὥστε ἀπετελέσθησαν ὄγκοι συμπαγεῖς σκληρότατοι, δυσχεραίνοντες μεγάλως τὰς ἀνασκαφάς. Καὶ εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους ἐγένετο χρῆσις μεγάλων ξεστῶν λίθων, πλὴν οὐχὶ γενικῶς. Συνηθέστερον οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐκτίζοντο διὰ πλίνθων καὶ μικρῶν λίθων μετὰ πολλοῦ πηλοῦ ἀναμίξ.

Σημεῖα ἢ γράμματα κεχαραγμένα ἐπὶ τῶν λίθων.

Ἐπὶ τινων λίθων τῶν τοίχων ἢ τῶν στηλῶν εἶναι κεχαραγμένα Μινωϊκὰ Σημεῖα. Εὑρομεν μέχρι τοῦδε τοιαῦτα τὰ ἑξῆς: τὸν διπλοῦν πέλεκυν ἐπὶ στήλης τετραγώνου (εἰκ. 3), τὸν

Εἰκὼν 4

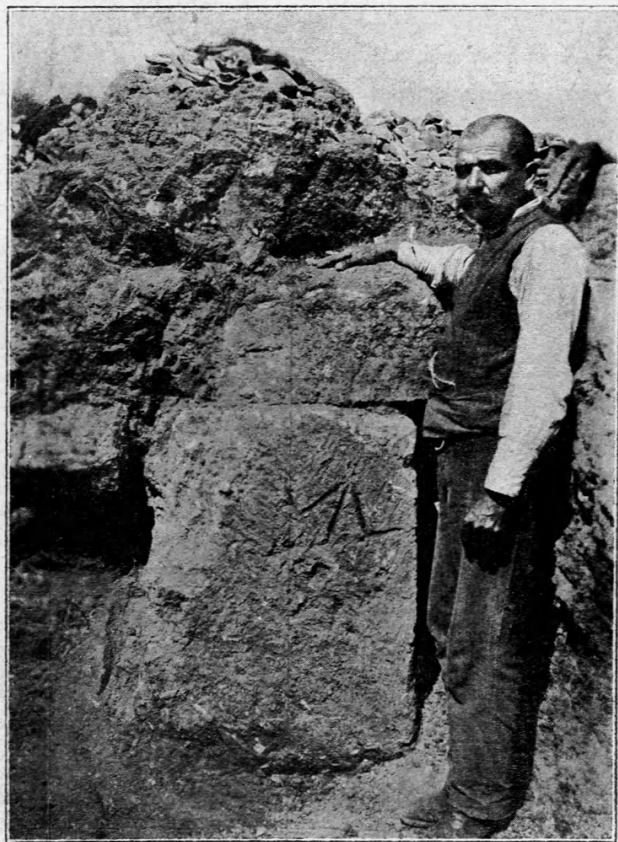
ἑξάκτινον ἀστέρα ἐπὶ τεμαχίων λίθων ἀπεσπασμένων ἐκ τῆς θέσεώς αὐτῶν. Ἐπὶ μεγάλου λίθου ἐπίσης κρημνισμένου εὐρέθη σημεῖον, ὅπερ εἶναι ἑξάκτινος ἀστήρ, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς μιᾶς τῶν κερατιῶν τοῦ ὁποίου προσετέθη κλαδίον (εἰκ. 4). Ὅμοιον σύνθετον σημεῖον δὲν ἀπαντᾷ οὔτε ἐν Κνωσῷ οὔτε ἐν Φαιστῷ ἢ Ἀγ. Τριάδι ἢ Τυλίσῳ. Οὐδὲ τὸ ἐν εἰκόνι 5 σημεῖον ἐνθυμοῦμαι νᾶ ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ.

Ὅσα τεμάχια ἐξωτερικῶν λίθων ἀπεκαλύφθησαν μέχρι σήμερον σώζουσι καταφανῆ τὰ ἔχνη ἐπιχρίσματος δι' ἀσδέ-

στου καὶ ὅπου ἀκόμη ἡ οἰκοδομὴ ἔχει τὴν πρόσοψιν ἐπιμελῶς
ξεστήν.

Τὰ πτώματα ὅσα εὗρέθησαν μέχρι τοῦδε ἐπισκευάζοντο

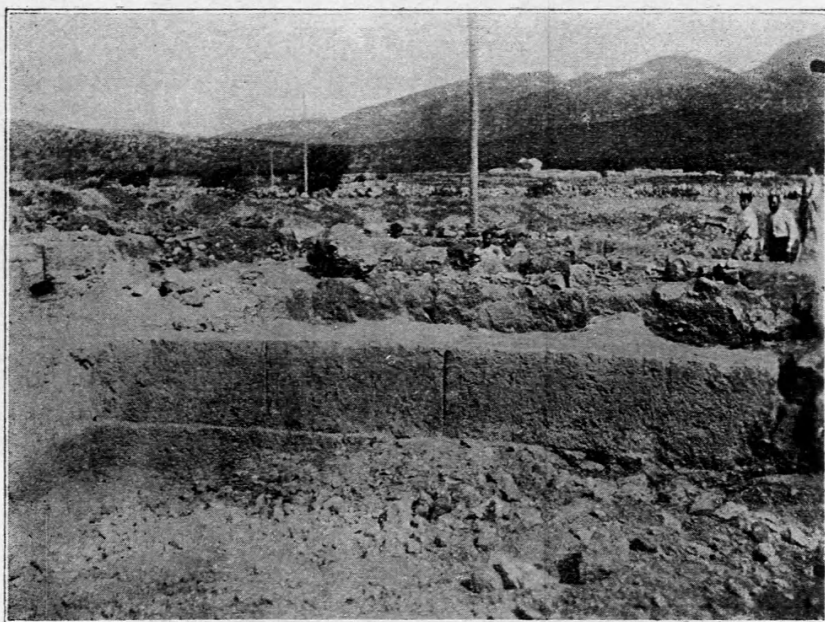

Εἰκὼν 5.

ὥς ἑξῆς· μετὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ ἐδάφους ἐστρώονντο λευκὴ
γῆ εἰς πάχος παλάμης, ἐπὶ ταύτης δὲ λεπτὸν στρώμα ἐκ
μίγματος ἀσβέστου καὶ ἄμμου (ταράτσα), ἡ δὲ ἐπιφάνεια ἐγρί-
ετο δὲ διαλύσεως ἀσβέστου κεχρωματισμένης συνήθως δι' ἀνοι-
κτοῦ ἐρυθροῦ

Κινητὰ εὐθρήματα.

Ταῦτα ἦσαν ἐλάχιστα ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἡ σπάνις τούτων δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἔκτασιν, οὐδὲ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κτιρίων καὶ μοὶ φαίνεται δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἀνάκτορα μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν λεηλασίαν, μέιναντα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνοι-

Εἰκόων 6.

κτά, ὡς ἐρείπια, προὐκάλουν διὰ τῆς μεγαλοπρεπείας αὐτῶν τοὺς θησαυροθήρας καὶ τοὺς περιέρχους, οἵτινες τὰ μὲν ἔχοντα ἀξίαν πράγματα συναπεκόμιζον, τὰ δὲ εὐτελῆ, καὶ μάλιστα τὰ πήλινα, κατέθραυον εἰς μικρότατα τεμάχια.

Μεταλλικά.

Καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ χώρου τῶν ἀνακτόρων καὶ εἰς τὰς αὐτὰς αὐτοῦ εὕρισκον οἱ ἐργάται σχεδὸν καθ' ἑκάστην μικρότατα τεμάχια φύλλων χρυσοῦ. Τοιαῦτα εὗρον καὶ οἱ χωρικοὶ πρὸ 50 περίπου ἐτῶν. Ἀγγλος ἀξιωματικὸς, ὁ Spratt, περιηγούμενος τότε τὴν Κρήτην πρὸς χάραξιν τοῦ χάρτου τῆς νήσου, διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ βιβλίον αὐτοῦ (Travels and Researches in Crete τόμος σελ. 112).

«Διερχόμενος τοῦ χωρίου Μάλια ἔμαθον παρὰ χωρικῶν ὅτι πρὸ ἐτῶν ποιμὴν τις εὗρεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο λεπτὰ φύλλα χρυσοῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μάλια καὶ ἐλπίζοντες νὰ εὗρωσι μεταλλεῖον χρυσοῦ, εἰργάσθησαν δραστηρίως ἐπὶ ἑβδομάδας σκάπτοντες. Ἀντημείφθησαν δὲ δι' ὀλίγων οὐγγιῶν τοῦ πολυτίμου μετάλλου».

Καὶ εἰς ἐμὲ διηγῆθησαν ταῦτα πολλοὶ γέροντες. Εἰς μάλιστα τούτων ἐνθυμεῖται ἀκόμη, ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1853 περίπου, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν Κρήτην ὁ Σουλτάνος, εὗρέθη χρυσὸς εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Ἐκτοτε ὁ τόπος ὠνομάσθη Χρυσόλακκος.

Δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν μέχρι τοῦδε ποῦ εἶναι ἐπικεκολλημένα τὰ λεπτότατα ταῦτα φύλλα χρυσοῦ καλύπτοντα κοσμήματα ἐκ πορσελάνης. Καὶ ἐν Τυλίῳ εὗρομεν στλεγίδα χαλκὴν ἐπικεχρυσωμένην διὰ τοιούτων φύλλων. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδέποτε ἔως τώρα εὗρέθησαν τὰ φύλλα ταῦτα σχετιζόμενα πρὸς ἄλλα ἀντικείμενα ἐκ πορσελάνης ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης. Ἐν τούτοις πρόχειρος καὶ πιθανὴ μοῦ φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὰ φύλλα ταῦτα ἀρχικῶς ἐπικάλυπτον ἀντικείμενα ἐκ φθαρτῆς ὕλης, οἷον ἐκ ξύλου ἢ ὀστοῦ, ἵνα φαίνωνται ταῦτα ὡς χρυσᾶ. Τὰ χρυσᾶ φύλλα ὅσα εὗρομεν ἐφέτος ἔλκουσι δύο περίπου γραμμάρια.

Πλὴν τῶν φύλλων τούτων εὗρομεν καὶ δύο ψήφους περιδεοῦ χρυσᾶς. Εἶναι καὶ αὗται λεπτόταται καὶ ἐσωτερικῶς θὰ εἶχον σκελετὸν ξύλινον ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης.

Χαλκᾶ ἀντικείμενα.

Καὶ ταῦτα σπανιώτατα. Εὗρέθη μία μόνον λεπίς μαχαίριου, μία περόνη χαλκῇ κατιωμένη καὶ συντετριμμένον ταινίδιον χαλκοῦ. Ὅμοια εὗρέθησαν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ἀνασκαφὰς Μινωϊκῶν κατοικιῶν. Περὶ τῶν ἐν Τυλίῳ ὑφ' ἡμῶν εὗρεθέντων ἐξεφράσαμεν τὴν γνώμην, ὅτι ἐφυλάσσοντο ταῦτα εἰς τὰ χαλκουργεῖα διὰ πρόχειρον χρῆσιν πρὸς κατασκευὴν χαλκῶν ἀντικειμένων, ὥπως καὶ σήμερον εἰς τοιαῦτα ἐργαστήρια ἔχουσιν οἱ τεχνῖται πρόχειρα πέταλα καὶ ταινίας καὶ σύρματα χαλκοῦ κλπ.

Ὅσπερ.

Ἐλάχιστα μικρὰ τεμάχια εἰργασμένου ἐλεφαντόδοντος εὗρεθέντα ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξίν κομποτεχνημάτων, οἷον περίπου εἶναι τὸ περιφύημον ἐν Κνωτῇ εὗρεθὲν παιγνίδιον (;) σκακίου ἢ δάμας (B.S.A. VII 1900-1 σελ. 79 εἰκ. 25).

Εὔρομεν καὶ πολλὰ, πλέον τῶν τριάκοντα, τεμάχια ὀστέων κατοικιδίων ζώων, ἰδίᾳ βοῶν καὶ αἰγῶν, ἅτινα ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον περίπου ὀπὴν διὰ τρυπάνου, εἰσὶ δὲ ἀποκεκομμένα ἑκατέρωθεν διὰ πριονίου. Πάντα εἰσὶν ἐκ πλευρῶν βοῶν ἢ μικρότερων ζώων ἢ καὶ ὅσα τοῦ ταρσοῦ τῶν αὐτῶν ζώων. Οὐδὲν τούτων ἔχει οἷονδὴποτε χάραγμα ἢ ἄλλο κόσμημα. Δυσκόλως νομίζω δύναται τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ταῦτα ἐχρησίμευσαν ὡς περίσπυρα φερόμενα ὑπὸ ἀνθρώπων, διότι εἰσὶν εὐμεγέθη καὶ ἐντελῶς ἀδιακόσμητα. Εὗρέθησαν ὅλα ἐντὸς μικροῦ ὀψαλτίου, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος πιστεύομεν ὅτι ἦτο ἱερόν, ἢ παράρτημα τούτου, διὰ τὸ πλῆθος τῆς σποδοῦ, ἥτις εὗρέθη ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τῶν πολλῶν μικρῶν κωνικῶν ἀδικκοσμήτων φαλιδίων ἢ καψακίων.

Πήλινα.

Ἐφέτος οὐδὲν ἀκέραιον πήλινον ἀγγεῖον εὗρέθη ἐν τῇ ἀνακτόρῳ οὐδὲ καὶ εἰς τεμάχια συγχολώμενα. Εὗρέθησαν

ἔδαφος. Εἰς ἕνα τῶν ἀγρῶν τούτων εὐρέθη χαλκοῦν εἰδώλιον δημοσιευθὲν πέρυσιν ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸ Ἄρχ. Δελτίον. Εἰς ἄλλον δὲ ἀγρὸν παρακείμενον ὁ ἰδιοκτήτης καλλιεργῶν αὐτὸν τὸν παρελθόντα χειμῶνα πκρετήρησεν, ὅτι ὁ ποῦς τοῦ ἐτέρου τῶν βοῶν ἐδυθίσθη εἰς τὴν γῆν. Εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν, ὥς μοι διηγήθη ὁ ἴδιος, στάμνος κεχωσμένη ἐκεῖ, εἰς ἣν ἐδυθίσθη ὁ ποῦς τοῦ βοῦς. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἐνήργησα μικρὰν σκαφὴν καὶ πκρετήρησα ὅτι εὐρίσκεται μικρὰ οὐκία. Οἱ τοῖχοι αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἡρευνήθησαν, ἦσαν ἐκτισμένοι διὰ λίθων ἀκανονίστων καὶ πολλοῦ πηλοῦ. Τὸ πάτωμα ἦτο οἶον καὶ τῶν ἀνακτόρων περίπου. Παρὰ τὴν στάμνον δὲ εὕρομεν καὶ τρεῖς πίθους μεσομινωϊκοῦς εἰς τεμάχια καὶ πολλὰ θραύσματα ἀγγείων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ἡ δὲ προειρημένη στάμνος εἶναι καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὴν διχόσησιν καὶ τὰ χρώματα ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῆς ἐν Φαιστῷ εὐρεθείσης καὶ φυλαττομένης εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου (ἀριθ. 5835). Ἀτυχῶς ἡ ἐπιφάνεια καὶ τὰ χρώματα τῆς ἡμετέρας εἰσὶ πολὺ βεβλαμμένα.

Ῥοιρομινωϊκοὶ τάφοι.

Πρὸς δυσμὰς τῶν ἀνακτόρων εἰς ἀπόστασιν δύο ἢ τριῶν περὶπου χιλιομέτρων, εἰς τὴν θέσιν Ἀγ. Πελαγία, παρὰ τὴν ἀμπέλου τοῦ Μιχαὴλ Κοσμᾶ, ὑπάρχει βραχὺδες ὕψωμα εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὀφρὺν τοῦ ὁποῖου φαίνεται σειρὰ χαμηλῶν σπηλαίων. Παρὰ τὰ σπήλαια ταῦτα χωρικοὶ κόπτοντες λίθους, πκρετήρησαν ὅτι εἰς ἕν ἀπὸ τὰ σπήλαια ταῦτα ὑπάρχουσι πήλιναι κασσέλαι. Κατόπιν δὲ καὶ ἄλλος πκρετήρησε τὰ αὐτά. Μαθὼν ταῦτα παρὰ τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ εἰργαζόμεν ἑφέτος εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνόμισα ὅτι μοι ἐπιβάλλετο νὰ ἐρευνήσω καὶ ἐν ταῦθα ἕν τοῦλάχιστον τῶν σπηλαίων τούτων.

Ἀποσπᾶς ἐκ τῆς κυρίως ἀνασκαφῆς δύο ἐργάτας πεπειραμένους ἡρεύνησα τὸ σπήλαιον, ὅπερ εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀμπέλου τοῦ Μιχαὴλ Κοσμᾶ. Τὸ σπήλαιον ἔχει σμικρυνθῆ διότι ἔχει ἀποκοπῇ πολὺ μέρος ὑπὲρ τὸ στόμιον τῆς ὀροφῆς

αὐτοῦ πρὸς ἐξόρυξιν λίθων. Ἐξω τοῦ σημερινοῦ στομίου καὶ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εὑρομεν πέντε πηλίνας λάρνακας ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς. Τινὲς τούτων εἶχον τὰ καλύμματα αὐτῶν. Ἦσαν ὅμως τυχρὰ κεκινημένα. Αἱ λάρνακες εἶναι πᾶσαι τετράγωνοι, οὐδεμία τούτων λουτροειδῆς, τὰ δὲ σκεπάσματα αὐτῶν εἶναι ἀπομίμησις ἀετοειδοῦς στέγης οἰκίας. Ἐκάστη περιεῖχεν ἓνα σκελετόν.

Ὁ εἰς τούτων ἦτο γυναικὸς καὶ εἰς παιδίου δεκαπέντε περὶ τοῦ ἐτῶν διὰ τοὺς ἄλλους δὲν δύναμαι νὰ ἀποφανθῶ ἀκόμη. Ἀγγεῖα πήλινα εὐρέθησαν ὑπὸ τὰς λάρνακας πάντα ὑστερομινωϊκὰ ἢ ὅψιμα Μυκηναϊκὰ. Καὶ αἱ λάρνακες καὶ τὰ ἀγγεῖα εἶνε κατεσκευασμένα ἐκ λευκοῦ πηλοῦ καὶ τελείως ὠπτημένα ἐν κλιδάνῳ. Δὲν ἐκχθαρίσθησαν ὅμως ἀκόμη ἐντελῶς, διό ἡ περιγραφὴ αὐτῶν ἀναβάλλεται μετὰ τὸν ἐν τῷ Μουσείῳ καθαρισμόν.

Τάφοι ὅμοιοι ὑπάρχουσιν ἀσφαλῶς καὶ ἄλλοι ἐκεῖ πλησίον, φαίνονται ὅμως σεσυλημένοι, ὥς καὶ ὁ ἐξετασθεὶς ὑφ' ἡμῶν.

Συμπέρασμα.

Αἱ τοῦ ἔτους τούτου ἔρευναι, περιορισθεῖσαι, εἰς δοκιμαστικὰς μᾶλλον ἐξερευνήσεις τοῦ ἐδάφους, ἀπέδειξαν τὰ ἑξῆς :

Πρῶτον ὅτι τὸ εἰς θέσιν Ἀζυμο ὑπὸ ἐξέτασιν ἀνάκτορον εἶναι εὐρύτατον κατέχον χώρον 8 στρεμμάτων καὶ πλέον.

Δεύτερον, ὅτι τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν γ'. περίοδον, ἥτοι ἀντιστοιχεῖ χρονικῶς οὐχὶ πρὸς τὰ φαινόμενα νῦν ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὑποκείμενα τούτοις, ὧν μόνον ἐλάχιστα μέρη φαίνονται. Τοῦτο δὲ εἶχε μεγίστην ἐπιστημονικὴν σημασίαν, διότι ἐν Κνωσῇ μὲν καὶ Φαιστῇ δὲν δύναται ποτε νὰ ἐξερευνηθῇ τελείως τὸ μεσομινωϊκὸν ἀνάκτορον, διότι οὐδεὶς ἔχει τὸ θάρρος νὰ καταστρέψῃ τὰ ὑπάρχοντα ὑστερομινωϊκὰ ἀνάκτορα τὰ καλύπτοντα τὰ παλαιότερα. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδὲν σοδαρὸν κώλυμα ὑπάρχει, ἵνα ἐξερευνηθῇ τελείως τὸ Μεσομινωϊκὸν ἀνάκτορον. Σώζον-

ται δὲ εὐτυχῶς οἱ τοῖχοι τούτου εἰς ἱκανὸν ὕψος, ὥστε ἡ ὀριστική αὐτοῦ ἐξερεύνησις θὰ μᾶς διδάξῃ καὶ τὸ σχέδιον καθ' ὃ ὀικοδομήθη καὶ τὸν τρόπον τῆς τοιχοδομίας, καὶ τῶν κονιαμάτων καὶ τῶν πατωμάτων κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην χρονικὴν περίοδον.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀπέδειξαν αἱ τοῦ ἔτους τούτου ἐρευναι, οὔτε ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα ὑπάρχουσι παλαιότερα οἰκοδομήματα οὔτε ἐκτίσθησαν ἄλλα κτίρια ἐπὶ τῶν ἐρειπίων, τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν μᾶς θὰ εἶναι σαφέστερα.

Τρίτον, ἐβεβαιώθη ἡ ὑπαρξὶς ἐρειπίων εὐρείας πόλεως περὶ τὰ ἀνάκτορα καὶ συγχρόνου πρὸς ταῦτα.

Τέταρτον, ἐξηκριβώθη ἡ θέσις τῆς συγχρόνου νεκροπόλεως.

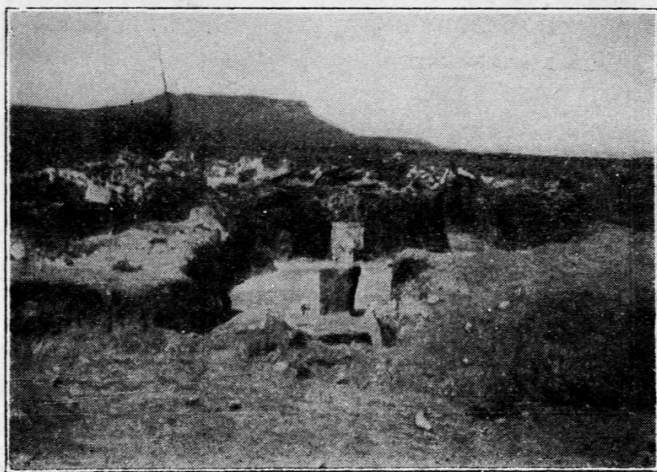
Πέμπτον, ἐδιδάχθημεν ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀνακτόρων δὲν ἐγκατελείφθη τελείως ὁ τόπος, ἀλλ' ἐκτίσθη ἡ νέα πόλις ἡ ὑστερομινωικὴ 3—4 μίλια δυτικώτερον τῆς παλαιᾶς.

ΙΩ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τοῦ εἰς θέσιν Νίρου Χάνι σχεδὸν ἐπερατώθη· ὑπολείπεται μόνον ὁ καθαρισμὸς ἐκ χωμάτων καὶ λίθων θωματίων τινῶν, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦσιν ἐργασίαν 3—4 ἡμερῶν.

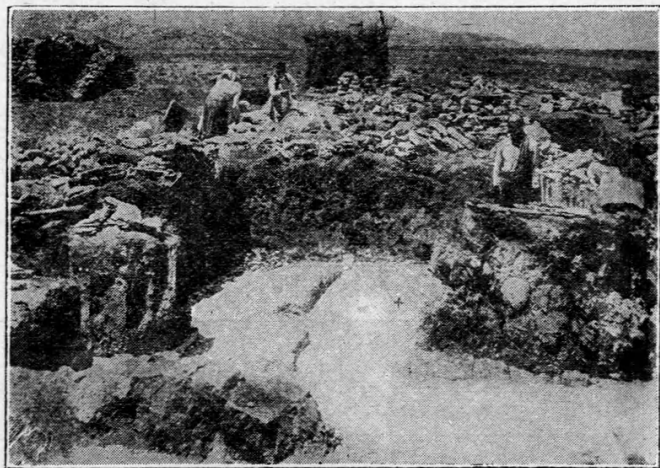
Τὸ μικρὸν ἀνάκτορον συνέκειτο ἐκ 36 θωματίων καὶ διαδρόμων καὶ δύο αὐλῶν, μιᾶς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν μεγάλῃς (εἰκ. 1), ἐξ ἧς καὶ ἡ κυρία εἰς τὸ οἰκοδόμημα εἴσοδος, καὶ μιᾶς κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν (εἰκ. 2). Ἀμφότεραι αὐλαὶ εἶναι πλακόστρωτοι διὰ πλακῶν ἐκ κυανοῦ σχιστο-

Εἰκὼν 1.

λίθου· εἰς τὸ νότιον κράσπεδον τῆς ἀνατολικῆς αὐλῆς ἀπεκαλύφθη μικρὰ ἐξέδρα ἐκ τριῶν ἀναβαθμῶν, καὶ παρ' αὐτὴν εὗρέθη τὸ λίθινον μέγα σύμβολον τῶν διπλῶν κεράτων (εἰκ. 3)· ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι ἐτέλει ἡ ἐξέδρα καὶ τὸ παρ' αὐτὴν

μέρος τῆς πλακοστρώτου αὐλῆς ἱερὸν τινα σκοπόν, οἷον καὶ οἱ θεατρικοὶ χώροι τῶν ἀνακτόρων Φαιστού καὶ Κνωσοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν αὐλὴν εὐρέθησαν καὶ δύο φρεατοειδῆ ὀρύγματα βάθους δύο καὶ δύο καὶ ἡμίσεος μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων χρησιμεύοντα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ φύλαξιν τῶν ὑδάτων τῆς αὐλῆς. Τὸ σωζόμενον ὕψος τῶν τοίχων τοῦ ἀνακτόρου εἶναι 1—

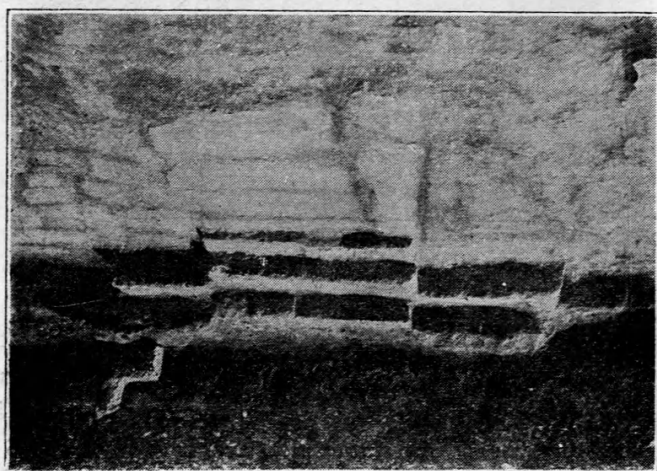

Εἰκὼν 2.

1 $\frac{1}{2}$ μέτρον. Σύγκεινται δὲ οἱ τοῖχοι εἴτε ἐκ ξεστῶν πώρων λίθων κατ' ἰσοδομικὸν ῥυθμόν, εἴτε ἐξ ἀκατεργάστων λίθων καὶ ἀφθόνου πηλοῦ, εἴτε ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων ὠμῶν πλίνθων στεροποιηθεισῶν πολλαχοῦ ἐκ τοῦ τρομεροῦ πυρός, τὸ ὅποσον κατέστρεψε καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον, ἀπανθρακώσαν τὴν ἄφθονον ξυλείαν καὶ ἀσβεστοποιήσαν πολλαχοῦ τοὺς λίθους καὶ εἰς μίαν συμπαγῇ μᾶζαν πολλαχοῦ μετατρέψαν λίθους καὶ πλίνθους.

Κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν αἱ ἀποθῆκαι αὐτοῦ, πέντε τὸν ἀριθμόν· ἐν αὐταῖς ὑπῆρχον πίθοι πήλινοι μεγάλοι· ἕνεκα ὅμως τῆς μικρᾶς ἐπιχώσεως τῆς πλευρᾶς ταύτης, οἱ πίθοι εἶχαν

ἀναμοχλευθῇ καὶ θραυσθῇ διὰ τῆς καλλιτεργείας τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς ἀφαιρέσεως οἰκοδομικοῦ ὕλικου εἰς προγενεστέρας ἐποχάς, καὶ μόνον αἱ βάσεις δέκα ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν κατὰ χώραν· οἱ λοιποὶ εὐρέθησαν τεθραυσμένοι εἰς πολλὰ τεμάχια, ὧν συνέλεξα τὰ σημαντικώτερα φέροντα πλαστικά σπειροειδῆ θέματα καὶ ζώνας. Παρὰ τοὺς πύθους συνέλεξα ἀπηνθρακωμένα ὄσπρια, ἥτοι μικροὺς κυάμους καὶ δύο εἰδῶν ὀρόβους, τὰ ἐν Κρήτῃ σήμερον καλούμενα *δρόβι* καὶ *παποῦλες*. Τινὲς τῶν πύθων πιθκνῶτατα περιεῖχον ἔλαιον, διότι τὸ χῶμα εἰς τὸν πυθ-

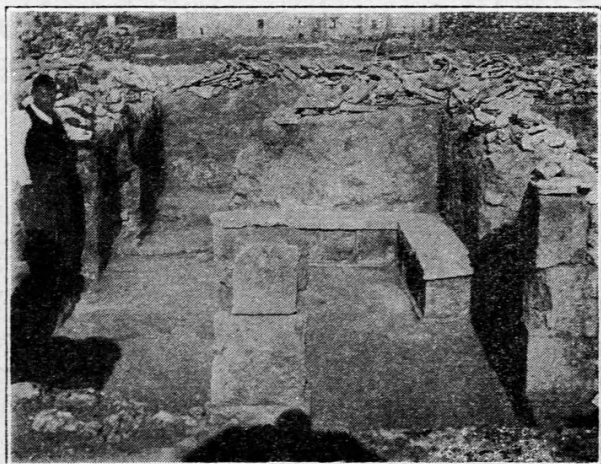
Εἰκὼν 3.

μένα τούτων ἦτο μαῦρον καὶ κεκαυμένον. Τὰ πλεῖστα τῶν καθαρισθέντων δωματίων εἶνε πλακόστρωτα διὰ γυψίνων πλακῶν, τινὰ δέ, τὰ σημαντικώτερα, ἔχουσι καὶ ὀρθομαρμάρωσιν ἐκ γυψίνων ἐπίσης πλακῶν· αἱ βάσεις τῶν παραστάδων πασσῶν τῶν θυρῶν εἶναι ἐπίσης ἐκ γύψου καὶ ἔχουσι τὸ γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων Κρητικῶν ἀνακτόρων ζητοειδὲς σχῆμα ἢ ἐν σχήματι Γ ἢ Τ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπάτουν αἱ ξύλινοι δοκοί.

Ἐκ τῶν τελευταίων καθαρισθέντων δωματίων τὸ σημαντικώτερον εἶναι τὸ ἔχον τὰ δύο γύψινα ἐδώλια (εἰκ. 4), φω-

τιζόμενον ὑπὸ αὐλῆς φωταγωγοῦ διὰ μέσου τριῶν τετραγώνων στύλων (Pilastres) ἐκ ξεστῶν πόρων λίθων.

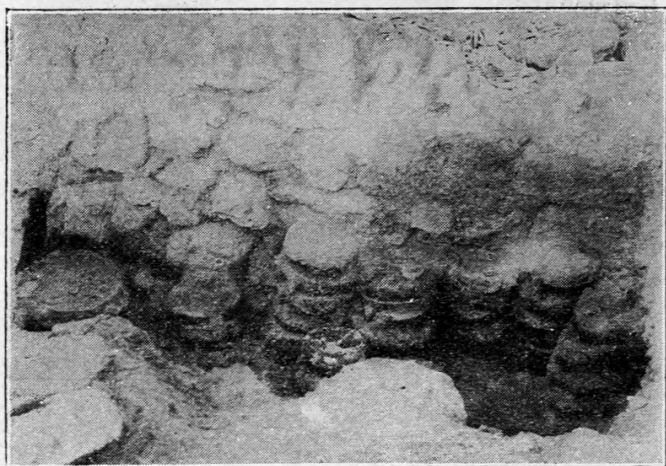
Εἰκὼν 4.

Περὶ τὸ κέντρον τοῦ ἀνακτόρου εὐρέθη καὶ κλιμαξὶ δίπτερος φέρουσα εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον, ἣς σώζονται σήμερον πέντε ἀναβαθμοὶ ἐκ γύψου. Τὸ σημαντικώτερον τῶν μέχρι τοῦδε καθαρισθέντων δοματίων εἶναι τετράγωνον δῶμα 16 περίπου τετραγ. μέτρων διαιρούμενον εἰς 2 ἄνισα μέρη διὰ χαμηλοῦ ἐκχώματος ἀσβεστωμένου περιθωρίου. Τοῦτο ἦτο τὸ σημειωθὲν Ἱερὸν τοῦ ἀνακτόρου, διότι εἰς τὸ μείζον αὐτοῦ διχμέρισμα εὐρέθησαν 4 χαλκοὶ πελώριοι πελέκει, δύο μὲν σχεδὸν ἀκέραιοι, οἱ δὲ ἄλλοι δύο εἰς τεμάχια· ὁ μείζων ἔχει μήκος 1,18, πλάτος 0,63, οἱ δ' ἄλλοι μήκος περὶ τὰ 0,94 καὶ πλάτος 0,54. Οἱ πελέκει ὑπέστησαν ἀξείδωτον μεγάλην. Εἰς τὸ μικρότερον διχμέρισμα τοῦ Ἱεροῦ ἦσαν ἄπειροι κύαθοι πῆλιντοι ἐν τέφρᾳ καὶ χώματι μέλανι ἐκ καύσεως.

Πάντα τὰ δοματικά καὶ οἱ διάδρομοι εἶχον καὶ δεύτερον ὄροφον, ὡς ἀσφαλῶς ἐξάγεται ἐκ τῆς εὐρέσεως ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ἐπιχώσει τῶν γυφίνων πλாகῶν τῆς στρώσεως τοῦ δευτέρου

ὁρόφου καὶ βάσεων τῶν παραστάδων· μόνον αἱ ἀποθήκαι (εἰκ. 5) φαίνονται μονόροφοι καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἡ ἐπίχρσις κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ἀδαχθῆς.

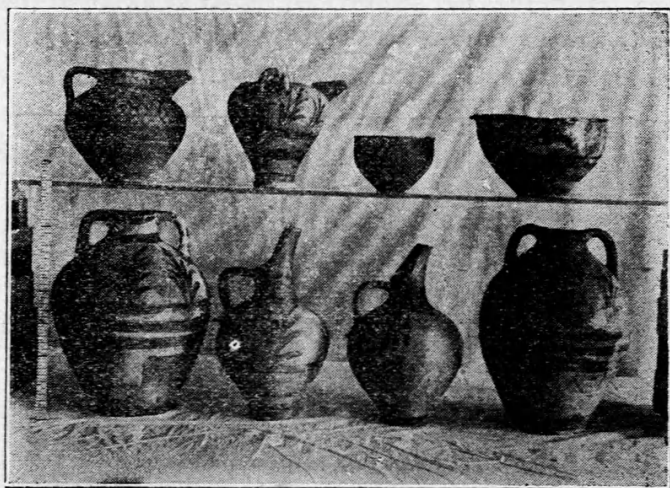

Εἰκὼν 5.

Ἐπίσης πάντα τὰ διαμερίσματα ἦσαν κεκαλονισμένα καὶ κεχρωματισμένα καὶ τινὰ τοιχογραφημένα, ἀτυχῶς ὅμως τὰ κοινάμακτα, πλὴν ἐλαχίστων τεμαχίων, εἶχον καταπέσει καὶ μόνον μικρὰ τεμάχια κατάρθωτα νὰ συλλέξω καὶ μεταφέρω εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ καθαριθῶσι καὶ δεῖξωσιν ἡμῖν τὰ εἰκονιζόμενα θέματα.

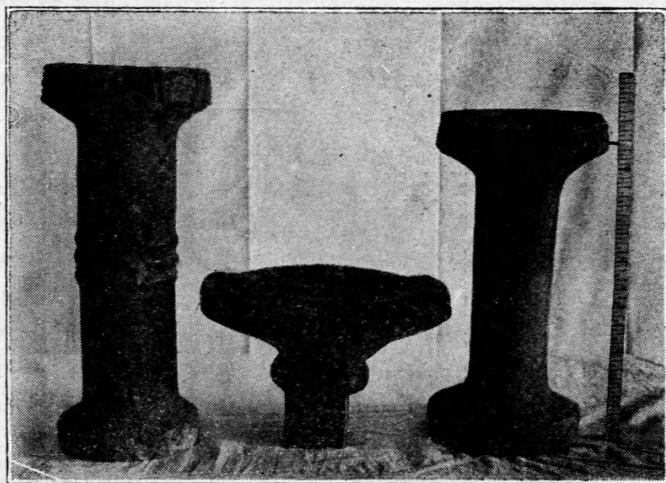
Ἐκ τῶν πεντήκοντα περίπου ἑξ ὁμοῦ πηλοῦ τριπόδων βωμῶν τῶν εὑρισκομένων εἰς τρία δωμάτια κατάρθωσεν ὁ τεχνίτης τοῦ Μουσείου, ἐλθὼν τῇ προσκλήσει μου ἐπὶ τόπου, νὰ ἐξαγάγῃ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ διασώσῃ περιβαλὼν διὰ γύψου ὀκτὼ μετακομισθέντας εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ ἀνασυγκροτηθῶσι πάντες ἦσαν ἐπιμελῶς ἀσθεστωμένοι καὶ κεχρωματισμένοι διὰ δύο ἢ τριῶν χρωμάτων ἕκαστος.

Ἄλλα κινητὰ εὐρήματα εἶναι δεκάδες τινὲς πηλίνων ἀγγείων γραπτῶν (εἰκ. 6) τῆς Ὑστερομινωϊκῆς Λ. ἐποχῆς, τετραυσιμέ-

Εἰκὼν 6

νων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ μελλόντων νὰ συγκαλληθῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου τοῦ Μουσείου καὶ τινεὶ λίθινοι λαμπτήρες (εἰκ. 7).

Εἰκὼν 7.

Καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον ἔχει ὑποστῇ φοδερὰν κα-
ταστροφὴν ἐκ τοῦ πυρός· ἡ ἀφθονὸς ξυλεία, ἣν περιεῖχεν, ἐγέ-
νετο αἰτία τῆς μεγάλης φθορᾶς αὐτοῦ, καὶ πρὸς διατήρησιν
αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἄμεσος ἐργασία στερεωτικῇ.

Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὅπως εἰδικὸς ἀρχιτέκτων ἀποσταλῇ ἐπὶ
τόπου καὶ καταρτίσῃ τὸ σχέδιον τοῦ οἰκοδομήματος πρὸς
δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἢ τοῖς
Πρακτικοῖς. Πρὸς τοῦτο παρακαλῶ ὅπως ἡ Σεβ. Ἐταιρεία
συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας περὶ τῆς ἀπο-
στολῆς τοῦ ἀρχιτέκτονος.

Πρὸς φύλαξιν τοῦ σπουδαίου μνημείου εἶναι ἀνάγκη νὰ
ληφθῇ ἄμεσος φροντίς. Τὸ μνημεῖον εὐρίσκεται παρὰ τὴν
κεντρικὴν ἀρτηρίαν Ἡρακλείου Λασιθίου καὶ ἐκκτοντάδες ἀν-
θρώπων διέρχονται παρ' αὐτὸ καθ' ἐκάστην, πολλοὶ τῶν
ὑπολοίπων ἐνίοτε καὶ μετὰ τῶν κτηνῶν αὐτῶν πειρῶνται νὰ εἰσέρ-
χωνται καὶ τὸ βλέπωσι, βαδίζοντες ἐπὶ τῶν ἐτοιμορρόπων
τοίχων. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Σεβ. Ἐταιρείαν ὅπως προδῇ
εἰς τὴν ἄμεσον λήψιν τῶν καταλλήλων μέτρων.

Σ. Γ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Ἐν ἐκτάκτῳ συνελεύσει τῶν ἐταίρων γενομένη τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1919 ἐψηφίσθη νέος κανονισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Πρακτικῆς Σχολῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἔχων οὕτω :

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

τῆς ἐν Ἀθήναις Πρακτικῆς Σχολῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἄρθρον 1. Ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἱδρύεται καὶ λειτουργεῖ Πρακτικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, αὐτὴ ἢ κατὰ τὰ ἄρθρα 1 (Β. Διάταγμα τῆς 5 Φεβρουαρίου 1918) καὶ 46 (Β. Διάταγμα τῆς 21 Νοεμβρίου 1894) Σχολὴ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ ἀπλῶς Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καλουμένη. Σκοπὸν δ' ἔχει αὕτη τὴν προαγωγὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ μὲν πρῶτον ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων καὶ τὴν παρ' ἡμῖν διάδοσιν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ διέγερσιν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης. Διαιρεῖται δὲ ἡ Σχολὴ εἰς Α' καὶ Β' τμήμα. Ἡ ἐν αὐτῇ διδασκαλία παρέχεται δωρεάν εἰς πάντας.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ἄρθρον 2. Τὸ πρῶτον τμήμα, τὸ καὶ κύριον τμήμα τῆς Σχολῆς, σκοπὸν ἔχει τὴν διὰ πρακτικῆς διδασκαλίας καὶ ἀσκήσεων καὶ ἀρχαιολογικῶν ἐκδρομῶν πληρεστέραν μὲν πρῶτον τῶν Φοιτητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀσχοληθῶσιν εἰδικῶς περὶ τὴν οὐδὲν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ προσκλήσωνται

τὴν ἀναγκαίαν πρακτικὴν μόρφωσιν πρὸς κατάληψιν ἀρχαιολογικῶν θέσεων.

Ἡ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ διδασκαλία διαρκεῖ διετίαν· οἱ δὲ ἐγγραφέντες ἐν τῷ μητρώῳ τῆς Σχολῆς φοιτῶνται καὶ παρακολουθήσαντες τὰ μαθήματα ἀνελλιπῶς δύνανται μετὰ τὸ τέλος τῆς διετίας, ἀπὸ 1 μέχρι 15 Ἰουνίου, νὰ ὑποστώσιν ἐξετάσεις πρὸς λήψιν πτυχίου.

Πρὸς ταῖς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεσι ταύταις ὑποβάλλονται οἱ φοιτῶνται καὶ εἰς ἐξετάσεις μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πρώτου ἔτους. Δύο δ' αὐτῶν διαπρέψαντες ἐν τῇ δοκιμασίᾳ τυχόν, καθ' ὁμολογίαν τῆς Σχολῆς, λαμβάνουσι παρὰ τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ ἓν ἔτος πεντηκοντάδραχμον ἕκαστος μηνιαῖον χορηγίην, ὅπερ ὅμως πκῦει, ἂν τυχὸν μὴ παρακολουθῶσιν οὗτοι ἀνελλιπῶς τὰ τοῦ δευτέρου ἔτους μαθήματα.

Τὰ τῶν ἐξετάσεων θέλουσι καθορισθῇ ἐν ἰδιαιτέρῳ Κανονισμῷ συντασσόμενῳ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς· ἐγκρίνον δ' αὐτὸν τὸ Συμβούλιον ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς κύρωσιν διὰ Β. Διατάγματος.

Ἀρθρον 3. Πτυχιούχους τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διαπρέψαντας ἐν ταῖς ἐξετάσεσι καὶ συνιστωμένους ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς δύνανται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας ν' ἀποστέλλῃ εἰς Ἑσπερίαν ὡς ὑποτρόφους, ἐπὶ ἓν ἢ δύο τὸ πολὺ ἔτη ἕκαστον, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Μουσείων καὶ πληρεστέραν ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνοκριτικὴν μόρφωσιν αὐτῶν.

Ἀρθρον 4. Προσωρινὴ διάταξις. Ἐντέλλεται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας, ἵνα ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ὅπως διὰ νόμου θεσπισθῶσι τὰ ἐξῆς περίπου περὶ τῶν πτυχιούχων τῆς Σχολῆς:

«Ὁ φέρων πτυχίον τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς δύνανται νὰ διορίζηται ἐπιμελητῆς ἀρχαιοτήτων β' ἢ καὶ α' τάξεως· ὑπηρετήσας δὲ διετίαν ὡς ἐπιμελητῆς, κεκτημένος δὲ καὶ πτυχίον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, δύνανται προτάσει τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κρά-

»τους, νὰ προάγῃται εἰς ἔφορον ἀρχαιοτήτων· διορισθεὶς δὲ
 »καθηγητὴς ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει ἢ γυμνασιάρχης ἐν ταῖς
 »ἐπαρχίαις, διορίζεται κατὰ προτίμησιν καὶ τοπικὸς ἐπιμελη-
 »τὴς τῶν ἀρχαιοτήτων λαμβάνων ἐπιμίσθιον δραχμῶν πεν-
 »τήκοντα».

ΤΜΗΜΑ Β'.

Ἄρθρον 5. Τὸ δεύτερον τμήμα τῆς Σχολῆς σκοπὸν ἔχει τὴν δι' ἐλευθέρας διδασκαλίας καὶ διαλέξεων, περιστρεφομένων περὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν τέχνην καὶ περὶ θέματα ἀρχαιολογικά, ἱστορικά, μνημειακὰ καὶ καλλολογικά, καὶ δι' ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν διάδοσιν εἰς τὸ κοινὸν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικοτεχνικῶν γνώσεων καὶ διέγερσιν τοῦ συναισθήματος τοῦ καλοῦ ἐν τῇ τέχνῃ.

Ἄρθρον 6. Ἡ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ διδασκαλία καὶ διαλέξεις γίνονται δημοσίᾳ. Πᾶς τις ἔχει ἐλευθέραν εἴσοδον εἴτε ὡς ἀκροατὴς εἴτε ὡς μαθητής. Μαθηταὶ ὀνομάζονται ὅσοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ παρακολουθήσωσιν ἀνελλιπῶς τὰ μαθήματα καὶ τὰς διαλέξεις τοῦ τμήματος, θελήσωσι νὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τῷ μητρώῳ τῆς Σχολῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται οὗτοι εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους νὰ λαμβάνωσι παρὰ τῆς Σχολῆς ἐνδεικτικὸν φοιτήσεως.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.

Ἄρθρον 7. Καθηγηταὶ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 1 Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διορίζονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, ἐπὶ μηνιαία ἀμοιβὴ δραχμῶν ἑκατόν, οἱ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου εἰδικοί καθηγηταὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ἥτοι ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, οἱ δύο καθηγηταὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς, ὁ καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης ὁ καθηγη-

τῆς τῆς νομισματολογίας καὶ δύο τῶν καθηγητῶν τῆς ἱστορίας, προσωρισμένοι νὰ διδάσκωσιν ἱστορίαν καὶ ἱστορικὴν γεωγραφίαν. Διορίζονται πρὸς τοῦτοις καθηγηταὶ δύο τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνωτέρων ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων ἢ ἐφόρων ἀρχαιοτήτων. Ἐκλέγουσι δ' ἐξ ἑαυτῶν οἱ Καθηγηταὶ ἀνὰ διετίαν ἓνα διευθυντὴν τῆς Σχολῆς.

Ἄν τὸ διδακτικὸν τοῦτο προσωπικὸν δὲν ἐπαρκῇ πρὸς πληρῶσιν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς Σχολῆς, καθ' ὁμοφώνον γνώμην τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν, δύναται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας νὰ διορίσῃ ἓνα ἐπὶ πλέον καθηγητὴν, λόγιον τεχνοκρίτην, προσωρισμένον νὰ διδάσκῃ ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ Β' τμήματι τῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 8. Τὰ ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα ἄρχονται τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου καὶ λήγουσι τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Μαΐου, αἱ δὲ ἐξετάσεις γίνονται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουνίου.

Ἀναγράφονται δὲ τὰ μαθήματα καὶ αἱ διαλέξεις ἐν Προγράμματι συντασσομένῳ ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς καὶ δημοσιευομένῳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Δύναται δὲ νὰ ἐκδίδηται καὶ συμπληρωματικὸν μετὰ τὸν Σεπτέμβριον πρόγραμμα διαλέξεων καὶ μαθημάτων.

Ἐκαστος καθηγητῆς δύναται νὰ συντάξῃ σύντομον ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου τῶν κατὰ τὴν διετίαν μαθημάτων του, μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰ τρία τυπογραφικὰ φύλλα. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην δημοσιεύει ἡ Ἑταιρεία χάριν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς οὓς παρέχεται αὕτη ἀντὶ λεπτῶν πεντήκοντα.

Ἄρθρον 9. Περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν ἀποφασίζει ἐκάστοτε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας κατὰ πρότασιν τῆς Σχολῆς. Ἐκδίδεται δὲ πρόγραμμα περὶ τούτων καὶ δημοσιεύονται καὶ τοπογραφικὰ σχέδια τῶν ἐπισκεπτέων ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἅτινα διανέμονται δωρεὰν εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς ἐκδρομῆς. Εἰς τοὺς φοιτητὰς κύριως καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς παρέχεται ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας καὶ πᾶσα δυνατὴ οἰκονομικὴ εὐκολία καὶ συνδρομή.

Ἄρθρον 10. Πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἄσκησιν τῶν μαθη-

τῶν τῆς Σχολῆς θέλει χρησιμεύει καὶ τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας μέλλον νὰ ἰδρυθῇ Μουσεῖον ἐκμαγείων, ἐν ᾧ θέλουσι κατατεθῇ ἀντίτυπα τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, εἰκόνες καὶ φωτογραφίαι. Ἰδιαιτέρα φροντὶς θέλει καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐκπόνησιν καὶ κατάθεσιν ἐν τῇ Μουσείῳ τούτῳ ἀπεικονισμάτων τῶν ἐν Ἑλλάδι μωσαϊκῶν, τοιχογραφιῶν καὶ ἀγιογραφιῶν.

Ἄρθρον 11. Πᾶσα ἐνέργεια ἢ ἐργασία τῆς Σχολῆς μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ δαπάνην ἐκτελεῖται κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πιστώσεως ἐψηφισμένης ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 12. Ὁ παρὼν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων ψηφισθεὶς Κανονισμὸς τῆς Σχολῆς ἐγκρινόμενος διὰ Β. Διτάγματος προσάπτεται εἰς τὸν Ὁργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας, ὡς παράρτημα αὐτοῦ, καὶ ἀντικαθιστᾷ τὸν διὰ τοῦ Β. Διτάγματος τῆς 7 Ἰουνίου 1918 ἐγκεκριμένον Κανονισμόν, ὅστις καταργεῖται.

Β'.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἐψηφίσθη καὶ ἡ ἀκόλουθος προσηγήκη εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἄρθρον ἀκροτελεύτιον.

Εἰς τὸν διὰ τοῦ Β. Διτάγματος τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐγκεκριμένον Ὁργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας προστίθεται τὸ ἐξῆς ἀκροτελεύτιον ἄρθρον (ὡς ἄρθρον 47):

«Ὁ μισθὸς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας Ἐπιμελητοῦ τῆς Βιβλιοθήκης [δύναται νὰ ὀρισθῇ μέχρι διχοστίων πενήνκοντα δρ. κατὰ μῆνα, ὁ δὲ μισθὸς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 21 πρώτου κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας συμ-

πληρώσαντος εἰκοσιπενταετῇ ὑπηρεσίαν, δύναται νὰ ἀυξήσῃ μέχρις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δρ. κατὰ μῆνα.»

Ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνελεύσει τῶν Ἑταίρων γενομένη τῇ 1 Δεκεμβρίου 1919 ἐψηφίσθη ἡ ἀκόλουθος προσθήκη εἰς τὸ ἄρθρον 23 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας.

Εἰς τὸ ἄρθρον 23 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας προστίθεται τὸ ἑξῆς ἐδάφιον:

«Πρὸς ἐπέκτασιν δὲ τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν δύναται πρὸς τοῦτοις ἡ Ἑταιρεία νὰ ιδρύσῃ Ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποτελουμένην ἐκ Προέδρου, Ἀντιπροέδρου καὶ Γραμματέως καὶ ἐκ μελῶν ἀορίστου ἀριθμοῦ διοριζομένων πάντων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας. Μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας ἢ ἔφοροι ἀρχαιοτήτων τοῦ δημοσίου ἢ ἀρχαιολογοῦντες ἐπιστήμονες, ἀποστελλόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου, θεωροῦνται πρόεδρα μέλη τῆς Σχολῆς, ἐφ' ὅσον χρόνον διαμένουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ Α. Π. ὁ Οἴκου-μενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Σχολῆς. Τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τὰ πρόεδρα μέλη, ἐφ' ὅσον τοιαῦτα μέλη τυγχάνουσι διατρίβοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποτελοῦσι συμβούλιον συσκεπτόμενον καὶ ἀπεφασίζον περὶ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας. Ἔργον δ' ἔχει ἡ Σχολὴ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ δημοσίευσιν τῶν ἑλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἱστορικῶν μνημείων καὶ πρὸς τοῦτοις τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπισκευήν, ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἱστορίας. Τὰ πρὸς τὸν κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὰς ἐργασίας τῆς Σχολῆς, τὰ τῆς ἀμοιβῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως, τὰ τῆς ἐξευρέσεως χρηματικῶν πόρων πρὸς λειτουργίαν τῆς Σχολῆς καὶ πάντα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν

τῶν ἐν τῷ ἐδαφίῳ τούτων διχτάξεων θέλει καθορίσει τὸ Συμβούλιον ἐν Κανονισμῷ, ὅτις ἐγκρινόμενος ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, θέλει υποβληθῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἐγκρισιν διὰ Β. Διατάγματος, ἵνα οὕτως ἀποτελέσῃ παράρτημα τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας».

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1919.

Α'

Ἐκδοθέντα

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1918. Τεύχος α'—γ'. Ἀντίτυπα 500.

Β'

Πωληθέντα

- 1) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἔτους 1913. Ἀντίτυπον 1.
- 2) Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καβδαδία. Ἀντίτυπα 24.
- 3) Comptes rendus du Congrès International d' Archeologie 1re Session d'Athènes Ἀντίτυπον 1.
- 4) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου. ὑπὸ Χ. Τσούντα. Ἀντίτυπον 1.
- 5) Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Ἀντίτυπα 2.
- 6) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. Ἀντίτυπα 23.

Γ'

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὀργανισμόν.

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος α'—δ'. Ἀντίτυπον 1.
- 2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—ε'. Ἀντίτυπον 1.
- 3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1918. Τεύχος α'—γ'. Ἀντίτυπα 28.
- 5) Εὐρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐτῶν 1883—1887 ὑπὸ Ἀλεξ. Αἰμτροπούλου Ἀντίτυποι 1.
- 6) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885—1890· ὑπὸ Π. Καβδαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἀντίτυπον 1.
- 7) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. Ἀντίτυπα 15.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ 1916.

Τὰ τρία πρῶτα τυπογραφικὰ φύλλα τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1916 εἶχον ἤδη ἐκτυπωθῆ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, ὅτε, ἐπελθούσης κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1917 τῆς ἐν σελ.: 12^η τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1918 ἀναφερομένης ἐν τῇ συγκροτήσῃ τοῦ Συμβουλίου μεταβολῇ, τὰ φύλλα ταῦτα ἀνετυπώθησαν μετὰ πολλῶν μεταβολῶν, ὧν σπουδαιόταται αἱ ἀκόλουθοι:

Ἀντὶ τοῦ ἐν σελ. 5 Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκτυπώσει ἀνεγράφη τὸ Συμβούλιον τοῦ 1918—1920.

Ἡ ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων τοῦ 1916 ἄρχεται διὰ τῶν ἐξῆς ἐν σελ. 27:

«Τῇ 19 Ἰουνίου 1916 συνήλθεν ἡ Ἑταιρεία εἰς ἑκτακτον συνέλευσιν, ἵνα ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ παραχθέντος ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενοῦ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτου, ἐψήφισε δὲ τροποποίησιν τοῦ «Ὁργανισμοῦ, καθ' ἣν Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας ὀρίζεται ἡ Α. Β. Υ. «ὁ πρῶτος Νικόλαος, δεύτερον δ' Ἀντιπρόεδρον ἀντικαθιστῶντα τὸν Πρόεδρον. εἰς πᾶσαν κατὰ τὸν Ὁργανισμόν ἐνέργειαν σχετιζομένην πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐκλέγει τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἐαυτοῦ μελῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀνεκρύχθη Συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Κωνσταντῖνος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, εὐδοκήσας ἐνέκρινε τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Συνελεύσεως ἐκυρώσας τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως Β. Διάταγμα τῆς 6 Ἰουλίου 1916».

Ταῦτα πάντα διεγράφησαν καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐν τῇ ἀνατυπώσει ἐτέθησαν τάδε:

«Προσερχόμενον τὸ Συμβούλιον ἐνώπιον Ὑμῶν ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους 1916 ἀνακοινοῖ ἐν πρώτοις ὅτι διὰ Β. Διατάγματος τῆς 6 Ἰουλίου 1916 ἐνεκρῆθη ἡ ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς 19 Ἰουνίου ἀποφασισθεῖσα ὑφ' ὑμῶν τροποποίησις τῶν ἄρθρων 9 καὶ 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ, δι' ἣς ἐπληρώθη τὸ παραχθὲν ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενόν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτου».

Ἐν τῇ σελίδι 28 ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς:

«Ἠραύσατο δὲ ὁ θάνατος καὶ τὰς τάξεις τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων, διότι ἐπληρῆσε δύο τῶν ἐπιφανεστάτων παρ' ἡμῖν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τὸν Γεώργιον Θεοτόκην καὶ τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην. Ἀπώλεσεν αὐτοὺς ἡ Πα

«τρίς καὶ ὁ Βασιλεὺς, καθ' ἃς ἡμέρας καταδυναστεύεται ἡ Ἑλλὰς καὶ κατατυραννέται ὁ ἀσάλευτος Κωνσταντῖνος, ὁ ἐρρωμένως καὶ εὐστόχως ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ του ἀγωνιζόμενος δαφνηφόρος Βασιλεὺς».

Ταῦτα πάντα ἀπηλείφθησαν ἐν τῇ ἀνατυπώσει.

Ἐν τῇ σελίδι 41ῃ ὑπάρχουσι τὰδε :

«Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας νὰ ἀναπτυχῶσιν, ὥς ἔπρεπε, καὶ νὰ βαδίσωσι γοργῶς καὶ εὐσταθῶς κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ἔτος 1916, ὅπερ ἦτο ἔτος πικρίας καὶ θλίψεως. Ἡ γεγραμμένη Ἑταιρεία ἡμῶν ἡ ἰδρυθεῖσα ἐτῷ 1837 ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ συνυφανθεῖσα μετὰ τοῦ ἀπὸ «τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς Ἑλληνικῆς καλιγγενεσίας βίου τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἡγηθεῖσα ἐν τῇ πολιτιστικῇ καὶ πατριωτικῇ ἐξελίξει τοῦ ἔθνους, ἀόκως δ' ἐργασθεῖσα πρὸς δόξαν αὐτοῦ, καταπλήσσεται ἐπὶ τῇ ἐνσκηψάσῃ εἰς τὸ ἔθνος συμφορᾷ. Βλέπουσα δὲ στερεῶς ἐμμένοντας πάντας τοὺς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἀφρόνημα. Ἑλλήνας, συσπειρωμένους περὶ τὸν ἐνδοξον ἤδη Βασιλικὸν θρόνον ὅστις εὐσταθῆς, κραταιὸς καὶ εὐθαλὴς ἔχει ἰδρυθῇ ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος καὶ τοῦ Κόδρου, ἔχει δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλουσιν ἀνατεῖλει ἡμέραι δικαιοσύνης καὶ ἐπανορθώσεως, ὅτι τὸ ἀρξάμενον ἔτος θέλει λῆξει ὑπὸ αἰσίους οἰωνοῦς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ διὰ τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα Βασιλέα».

Ταῦτα πάντα ἀπηλείφθησαν ἐν τῇ ἀνατυπώσει.

Τῶν ἐν τῷ τεύχει τούτῳ Πρακτικῶν τῶν τεσσάρων ἐτῶν 1916-1919 συνεληφρώθη ἡ ἐκτύπωσις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1922.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρακτικά τοῦ ἔτους 1916

	Σελίς
Ἐδεργέται τῆς Ἑταιρείας	3—
Διοικητικὸν Συμβούλιον	5—
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι	7—12
Τακτικοὶ Ἑταῖροι	13—18
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	19—21
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	22—24
Τακτικὴ συνέλευσις τῶν Ἑταίρων	25—
Ἐκθεσίς τῶν πεπραγμένων	27—42
Ἐκθέσεις ἐφόρων περὶ ἀνασκαφῶν καὶ διατριβῶν	45—99
Ἀνασκαφὴ Ὀδείου Περικλέους	45—46
» παρὰ τὴν Πύκνα	46—47
» Ἑρετρίας	47—48
» Νικοπόλεως	48—64
» Ἀμφιαρείου	65—67
Θεσσαλίας Χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες	68—71
Ἐρευναι ἐν Ἀργεῖδι	72—99
α' Ἐν Ἀργεῖ	72—82
β' Ἐν Ναυπλίᾳ, Ἐπιδαύρῃ καὶ Ἑρμιόνη... ..	82—85
γ' Ἐν Μυκῆναις καὶ Ἡραίῳ	85—94
δ' Ἐν τοῖς μεταξὺ Τίρυνθος καὶ Ἀργους... ..	94—99
Κατάστασις δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	100—

Πρακτικά τοῦ ἔτους 1917.

	Σελίς
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	3—5
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	6—9
» τῶν πεπ. αἰγμένων τῆς Ἑταιρείας	11—24
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	25—

Πρακτικά τοῦ 1918

	Σελίς
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	3—4
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	6—9
» τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας	11—37

	Σελίς
Ἀνασκαφή Ὠδείου Περικλέους.....	14—16
» Νικοπόλεως.....	16—18
» Ἐλευσίνος.....	18—19
Ἐργασίαι Μυστρᾶ.....	19—21
Ἀνασκαφή Ἐπιδαύρου.....	21—37
Παράρτημα τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας.....	
(Κανονισμός Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς).....	38—40
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.....	41—

Πρακτικά τοῦ 1919

	Σελίς
Γενικός ἱσολογισμός.....	3—5
Ἐκθέσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.....	6—9
» τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας.....	9—24
Ἐκθέσις ἐφόρων περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.....	27—69
Ἀνασκαφή Ὠδείου Περικλέους.....	27—31
» ἐν Λίξωνῇ τῆς Ἀττικῆς.....	32—46
Τύμβος.....	32—34
Μοχηναῖκοι τάφοι.....	34—
Νεώτεροι τάφοι.....	34—35
Περιφερὲς κτίσμα.....	35—37
Οἰκία ἀρχαία.....	37—43
Στήλαι ἐπιτύμβιοι.....	43—44
Ἱερὸς κύκλος τῆς ἀγορᾶς.....	44—46
Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀλυζίαν.....	47—49
» ἐν Μαλίοις τῆς Κρήτης.....	50—62
Κινητὰ εὑρήματα.....	56—
Μεταλλικὰ.....	57—
Χαλκὰ ἀντικείμενα.....	58—
Ὀστέενα.....	58—
Πήλινα.....	58—59
Ἐρευναι παρὰ τὰ ἀνάκτορα.....	59—60
Ὑπερμινωῖκοι τάφοι.....	60—61
Συμπέρασμα.....	61—62
Ἀνασκαφή εἰς Νίρου Χάνι Κρήτης.....	63—69
Κανονισμός τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.....	70—74
Προσθῆκαι εἰς τὸν ὀργανισμόν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.....	74—76
Κατάστασις τῶν Δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.....	77—
Σημείωσις ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν πεπραγμένων τοῦ 1916.....	79—80